

تەنھەسەر رەوان

بۇ تەنھەسەر قورئان

بەرگى [۱۴]

نەوسىنە

مەلا مەھمۇدى گەللاھى

جزمى ۲۷

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسیری رەوان

بۆ تیگەیشتنی قورئان

بەرگی چواردەیهەم

نوسینی

مەلا مەحموودی گەلاڤی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

✦ تەڧسىرى رەۋان بۇ تىگە يىشتى قورئان.

✦ نوسىنى : مەلا مەحمۇدى گەلا ئەيى.

✦ چاپى يەكەم.

✦ چاپخانى ئۇڧسىتى تىشك.

✦ تىراژ: (۵۰۰) دانە.

✦ ژمارەى سپاردن: (۸۲۸) ى سالى (۲۰۰۴)

✦ مافى چاپکردنەۋەى پارىژراۋەۋ تەنھا ھى نووسەرە.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالذَّارِيَاتِ ذُرَّوًا ﴿١﴾ فَالْحَمَلَاتِ وِقْرًا ﴿٢﴾ فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ﴿٣﴾
 فَالْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا ﴿٤﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٍ ﴿٥﴾ وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ﴿٦﴾
 وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ﴿٧﴾ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ﴿٨﴾ يُؤَفَّكُ عَنْهُ مَن
 أَفَّكَ ﴿٩﴾ قِيلَ الْخَرَصُونَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ ﴿١١﴾
 يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٢﴾ يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفَنُّونَ ﴿١٣﴾ ذُوقُوا
 فَنَّتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٤﴾

نهم سوره ته ناو نراوه (سورة الذاریات) چونکه به سویند خواردن
 به (الذاریات) دهستی پی کراوه، که به مانای (با) یه ک دی توزوخول
 هه لبگری و بلاوی بکاته وه له شوینی که وه بو شوینی کی تر بیگو یزیتته وه.
 سویند خواردن به و جوړه بایه، خوی له خوی دا مانایه کی سهرنج راکیش و
 ترس ناوهری هدی، ناماژه به مه ترسییه کی گه وړه ده کا.

په‌یوه‌ندی نهم سوره‌ته به‌سوره‌تی پی‌شووی له دوو روه‌وه‌یه:

۱- سوره‌تی (ق) کۆتایی پی هی‌نراوه به‌باسی زیندوبوونه‌وه و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه به‌هه‌شت و دۆزه‌خ. که ده‌فرموی: ﴿ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يٰۤاٰیِسِیْرٌ﴾ (ق: ۴۴) نهم سوره‌ته‌ش به‌سویند خواردن به (با) و به هه‌ورو که‌شتی و فریشته ده‌ستی پی کراوه و جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌وه ده‌کاته‌وه: که‌هاتنی قیامه‌ت و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه و پا‌دا‌شدانه‌وه و سزادان گومانی تیدا نیه و جه‌قن و دینه دی.

< - له‌سوره‌تی پی‌شوودا به‌کورتی باسی له‌ناوبردنی نه‌ته‌وه به‌درو‌خه‌ره‌وه‌کانی کرد، له‌م سوره‌ته‌شدا به‌شی‌وه‌یه‌کی درێژ لی‌یان ده‌دوی. نهم سوره‌ته مه‌ککیه واته: له‌مه‌که‌ نازل بووه، ناوه‌رۆک و باسه‌کانی له‌چوارچێ‌وه‌ی بنه‌ما‌کانی عه‌قیده و ئیمان‌دا ده‌سو‌پینه‌وه، باسی یه‌کتا‌په‌رستی و پی‌غه‌م‌به‌رایه‌تی و هاتنی قیامه‌ت ده‌کا، جه‌خت له‌سه‌ر زیندوبوونه‌وه و حیساب و لی‌کۆلینه‌وه ده‌کاته‌وه.

سوره‌ته‌که‌ جه‌وی‌کی تایبه‌تی هه‌یه، سه‌ره‌تا به‌سویند خواردن به‌چوار هیزی گرنه‌گ ده‌ست پی ده‌کا، (۱- بای به‌هیزو شت جو‌لین. ۲- هه‌وری باراناوی. ۳- که‌شتی باره‌ه‌لگری ناو ده‌ریاو ده‌ریالوشه‌کان. ۴- ئه‌و فریشتانه‌ی رزق و رۆزی دابه‌ش ده‌که‌ن.) سویند به‌م مه‌خلوقاتانه ده‌خواو جه‌خت له‌سه‌ر رابوونی قیامه‌ت ده‌کاته‌وه و ده‌فرموی: ﴿وَالسَّٰزٰرِیَّاتِ

ذُرَّوْا ﴿سَوِّیْدَ بَعُو (بَا) بَه‌هَیْزَه‌ی خَشْت‌وِخَوَّل‌و هەر شَتِیْک شیاوی رافراندن
بِی هه‌لده‌گرئ‌وبه گه‌دوندنا بلاوی ده‌کاته‌وه‌و یاسای (جاذبیه)ی زه‌وی
ده‌شکینتی.

﴿فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا﴾ سَوِّیْدَ بَعُو هه‌وهرانه‌ی بارانی زۆر هه‌لده‌گرن‌و
باریان قورسه، ﴿فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا﴾ سَوِّیْدَ بَعُو که‌شتیانه‌ی به‌ئاسانی به‌و
باره گرانه‌ی له‌سه‌ریانه به‌ناو ده‌ریادا دئین‌و ده‌چن.

﴿فَالْمُقَسَّمَاتِ أَمْرًا﴾ سَوِّیْدَ بَعُو فریشتانه‌ی رزق‌و رۆزی‌و باران
دابه‌ش ده‌که‌ن، فریشته هه‌ریه‌که‌یان کارو فرمان‌و ئه‌رکی سه‌رشانی
جودایه، هه‌زه‌تی جویرائیل تاییه‌ته به‌هینانی سروش بۆ پیغه‌مبه‌ران،
میکائیل تاییه‌ته به‌دابه‌شکردنی رزق‌و رۆزی به‌سه‌ر زینده‌وه‌ران‌دا،
ئیسرافیل ئه‌رکی فوو کردنی به‌که‌ره‌نای صوردا له‌سه‌ر شانه. عیذرائیل
گیان‌کیشانی زیندوانی له‌ئه‌ستویه.

په‌روه‌ردگار سَوِّیْدَ بَعُو دیارده بوونه‌وه‌ریانه‌و به‌و هیزه کاریگه‌رانه
(به‌دیارو نادیارانه‌وه) خوارد له‌سه‌ر ئه‌وه: که ئه‌وه‌ی واده دراوه
به‌ئاده‌میزادان له‌زیندبوونه‌وه‌و هه‌شرو حیساب‌و لی‌کۆلینه‌وه‌و سزاو
پاداش دینه‌جۆ نه‌هاتنیان مه‌حاله. فهرمووی: ﴿إِنَّمَا تُوْعَدُونَ لَصَادِقٌ
وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ﴾ ئه‌وه‌ی واده‌تان بئ دراوه له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌ران

که بریتیه له‌زیندوبونه‌وه و هه‌شرو نه‌شر. پاداشدانه‌وه و تۆله له‌ئێستاندن شتیکی په‌یدا به‌وه هیچ گومان له‌په‌یدا بوونی دا نیه.

په‌روه‌ردگار: که سویند به‌مه‌خلوقاتى خۆی ده‌خوا ئاماژه به‌فراوانی و ره‌هایی ده‌سه‌لاتی خۆی ده‌کا، ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نی: که که‌سیک بتوانی ئه‌و شتانه دروست بکا و چۆنی بوی ئاوا وه‌گه‌ریان بگا، به‌ئاسانی ده‌توانی مردوان زیندو بکاته‌وه و قیامت هه‌لسی‌تۆ پاداشی چاکه‌کارو سزای خراپه‌کاران بداته‌وه. له‌لایه‌کی تره‌وه عه‌ره‌به‌کان پێیان وابوو پێغه‌مبه‌ر به‌لگه‌و ده‌لیلی به‌هێزی هه‌به‌وه، له‌به‌لگه‌ هه‌نانه‌وه‌دا ده‌ستی بالایی هه‌به‌وه، په‌روه‌ردگار: که سویند به‌و شته رێزدارانه ده‌خوا بۆ ئه‌وه‌ی جه‌خت له‌سه‌ر راستی په‌یامی پێغه‌مبه‌ر بکاته‌وه، له‌سه‌ریکی تره‌وه عه‌ره‌به‌کان پێیان وابوو سویندی به‌درۆ ولات وێرانکه‌ره‌و زیان به‌سویند خۆره‌که ده‌گه‌یه‌نی، په‌روه‌ردگار سویند به‌و شتانه ده‌خوا بۆ ئه‌وه‌ی بپروا به‌پێغه‌مبه‌ر بکه‌ن، ده‌شیانزانی پێغه‌مبه‌ر سویند به‌درۆ ناخوا، دواى سویند خواردنه‌که‌شی تووشی زیان نه‌بوو.

هه‌شتا سویند خواردن به‌و چوار شتانه به‌کۆتا نه‌هاتوه‌و تارماییان ماوه. سویندیکی تر ناراسته ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ مُّخْتَلِفٍ. يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ﴾ سویند به‌ئاسمان که خاوه‌ن جوانی و شکۆمه‌ندییه یان سویند به‌ئاسمان که ئه‌و هه‌موو

ئەستىرە مانگو خۆرەى پىدا دىن و دەچن، رىگاوبانى قايم و قۆلى
 ئەستىرەكانى تىدايه، قايم و پتەو و رەختەيه، مەلاين سالا دروستكراو و
 بى كۆلەكە راوہستاو و شوئىنىكى نەپروخواو. ئىوہ ئەى قورەيشىەكان
 لەبىرو باوہرىكى چەواشەدان، قسەو برىارتان بى سەروبەرەو ھىچى بەسەر
 ھىچەوہ نىيە، بىروبوچونتان دەربارەى قورئان و پىغەمبەر نابەجى و
 خەيال و گومانە. جارىك دەلىن: قورئان شىعرە دەمىك دەبىژن سىحرو
 جادوبازىيە، چەلىك بەچىرۆك و ئەفسانەى حسىب دەكەن، دەربارەى
 پىغەمبەرىش رۆژىك دەلىن: شاعىرە، دەمىك دەلىن كۆلەوہناتىيە،
 فالگرەوہو جادوبازە، كاتىكىش دەبىژن شىتە، ھىچ كاتىك لەسەر
 قسەيەك يەكدىگىر نابىن، بىگومان كەسىك روو لەم قورئانە وەردەگىرى:
 كە خۆى لەخۆىدا گومرا بى، نەزان و گىل بى و شوئىن ھەواو ھەوہسى
 سەركەشى خۆى كەوتبى، عەقل و ھۆشى خۆى بەكار نەھىتى، چونكە
 ئەوان دەلىن: پىغەمبەر شىتە، وەختى وايش ھەيە دەلىن شاعىرە،
 ساحىرە، كاھىنە، دەى خۆ شاعىرى و ساحىرى و كاھىنى. بەبى عەقل
 ئەنجام نادىن كەسىك عەقلى نەبى ناتوانى سىحرو جادو بكا، شىعرو
 قسەى ھەست ھەژنى بۆ داناندىن، بى عەقل كەى دەتوانى كاھىنى
 بكا!؟

كەوابى ئەى كافرەكانى قورەيش ئىوہ وان لەناو گوفتارو وتوىژى
 جىاجىا، قسەكانتان بى سەروبەرن ھىچيان بەسەر ھىچەوہ نىە.

ده‌توانن راناو له‌وشه‌ی (عنه) دا بۆ (قول مختلف) به‌رینه‌وه، نه‌و کاته ماناکه به‌م جوړه ده‌بی ﴿يُؤْفِكُ عَنْهُ مَنْ أَفَكَ﴾ له‌و قسه‌ پرپوچانه لا ده‌درئ که‌سیک که‌خودا ته‌وفیقی بدا لییان لابدرئ و نه‌یانلئ. ﴿قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ﴾ به‌درؤخه‌ره‌وه‌کان به‌هیلاک چون، فه‌وتان، به‌دبه‌خت و چاره‌ره‌ش بوون، نه‌وانه‌ی له‌بی‌هؤشی و نه‌زاتی‌دان، ده‌رباره‌ی قیامت هه‌رچی ده‌یلئین : به‌گومان و ته‌خینه، له‌زه‌لکاوی کوفردا ده‌تلیئنه‌وه، بی‌ناگان له‌راستی و به‌لگه‌ی یه‌قین، شک و گومانیان هه‌یه له‌و روژی قیامت‌ه‌ی به‌ره‌وړوی ده‌چن. به‌گالتو قه‌شمه‌ری کردنه‌وه ﴿يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ﴾ پرسیار له‌پیغه‌مبه‌ر ده‌که‌ن ده‌لئین: نه‌وه قیامت که‌ی دی؟ واته: به‌درؤی ده‌زانن و پییان وایه زیندو بوونه‌وه هه‌ر نیه.

نه‌ی موحه‌ممد پئیان بلئ: ﴿يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ﴾ قیامت نه‌و روژه‌یه که‌ نه‌وان به‌ناگری دۆزه‌خ سزا ده‌درئین، له‌سه‌ر لیواری دۆزه‌خ راده‌گیرئین و دوا‌یی توپ ده‌درینه‌ ناوی و ده‌سو‌تئندرئین. نه‌جار پییان ده‌گو‌ترئ ﴿ذُوقُوا فَسَتْكُمْ﴾ سزای خۆتان به‌چئژن، ده‌بخۆن و نه‌وه ده‌ردتان بی ﴿هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ﴾ نه‌مه نه‌و عه‌زابه‌یه: که‌ په‌له‌تان له‌هاتنی ده‌کرد له‌دونیا‌دا بروتان پئی نه‌بوو بۆیه به‌گالتو په‌له‌تان له‌هاتنی ده‌کرد.

پاداشتی له خودا ترسان و هه‌ئس و که‌وتو ئاکار و ده‌فتاریان له‌دونیادا

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ

وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَبِالْأَشْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

﴿١٨﴾ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾ وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ

لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾ وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾ وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ

وَمَا تَوْعَدُونَ ﴿٢٢﴾ فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ

نَطِقُونَ ﴿٢٣﴾

له‌وه‌پیش حال و وه‌زعی تاوانباران و به‌ده‌خته‌کانی به‌یان کرد نه‌وانه‌ی
بروایان به‌زیندوبوونه‌وه نه‌بوو، نینکاری پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌مه‌دیان
ده‌کرد، هاوه‌لیان بو خودا داده‌نا، نه‌جار دیته‌سه‌ر باسکردنی حال و
وه‌زعی خوداپه‌رستان و پاداشی قیامه‌تیان. ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي
جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ. آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ﴾ بیگومان نه‌وانه‌ی ته‌قوای
خودایان کردوه، خوایان، پابه‌ندی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی په‌روه‌ردگار
بوون، نه‌وانه‌ی رۆژی قیامه‌ت له‌ناو باغو و باغاتی به‌هه‌شتدا: که سه‌رچاوه‌و

کانیاوی جوانو ره‌گینیان تیدایه ده‌گوزهرینن. ههرچی په‌روه‌ردگاریان پی‌ی به‌خشیون به‌ره‌زامه‌ندی‌یه‌وه وه‌ری ده‌گرن، ههرکه‌سه به‌به‌شی خوی رازییه. دل‌خوشتن به‌وه‌ی پییان دراوه. به‌پی‌چه‌وانه‌ی به‌دبه‌خت و چاره‌په‌شه‌کان: که له‌ناو عه‌زابی سه‌خت و نه‌شکه‌نجه‌دا ده‌می‌ننه‌وه.

ئه‌و خوداپه‌رست و له‌خودا ترسانه‌ی به‌ره‌زامه‌ندی ته‌واوه‌وه به‌خششو فیه‌ضی په‌روه‌ردگار وهرده‌گرن و له‌پاداشی عیباده‌تی دل‌سوژانه‌ی‌اندا به‌خته‌وه‌رن ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ﴾ چونکه بینگومان ئه‌وان له‌ژیانی دونیا یان دا خاوه‌ن باوه‌رپوون به‌دل‌سوژی خوداپه‌رستی خویان نه‌نجام داوه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌م مانایه ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ (الحاقه: ۲۴).

نه‌بجار په‌روه‌ردگار شی‌وه‌ی عیباده‌ت و خوداپه‌رستی دونیا یان دیاری ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ﴾ ئه‌وانه له‌دونیا دا به‌شه‌و که‌م ده‌نوستن و زۆربه‌ی کاتی شه‌ویان به‌نویژکردن و خوداپه‌رستی و یادی په‌روه‌ردگاریان به‌سه‌ر بردووه.

﴿وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ له‌کو‌تایی شه‌ودا دوا ی شه‌ونویژو عیباده‌تی جزواو‌جوړ تۆبه‌و ئیستیغفار یان ده‌کرد، نزاو پارانه‌وه‌یان ئه‌وه‌بوو ده‌یانگوت: خودایه لی‌مان خو‌شبه، ره‌جمان پی‌ بکه، ئه‌وه‌نده له‌خودا ترسن زۆربه‌ی شه‌و خه‌ریکی خودا په‌رستین که‌چی: که ده‌گه‌نه

بهره‌به‌یان ده‌ست ده‌کهنه پارانه‌وه و تۆبه و ئیستیغفار، و کوو نه‌وه تاوانیان کردبی، نه‌مه‌ش داب و نه‌ریتی ئاده‌میزادی ره‌وشت به‌رزه، باشترین دیاریی ده‌هینی و که‌چی به‌که‌می ده‌زانی، چروک و دل‌پسیس به‌پیچه‌وانه‌ویه، که‌مترین شت ده‌هینی، که‌چی منه‌تی زۆر ده‌کا.

نیمام حه‌سه‌ن مانای نایه‌ته‌که‌ی به‌م جۆره کردووه، ده‌فه‌رموی: شه‌و تا به‌یانی سه‌رگه‌رمی شه‌ونویژ بوون، نه‌جار له‌بهره‌به‌یان دا ده‌ستیان کردووه به‌تۆبه و ئیستیغفار.

کۆمه‌لێکی زۆر له‌هاوه‌لان له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) ریوايه‌ت ده‌کهن و ده‌فه‌رمون: پیغه‌مبه‌ر فه‌رموویه‌تی: (ان الله ينزل الى سماء الدنيا حتى يبقى ثلث الليل الأخير ، فيقول: هل من تائب ، فأتوب عليه؟ هل من مستغفر غافغر له؟ هل من سائل فيعطى سنله؟ حتى يطلع الفجر..)

زۆربه‌ی زۆری موفه‌سسیرین پییان وایه حه‌زه‌تی (یه‌عقوب): که‌ فه‌رموی: ﴿سوف استغفر لكم ربی﴾ (یوسف: ۹۸) دوعاو نزاکه‌ی دواخست بو کاتی به‌ربه‌یان و نه‌و کاته له‌خودا پارایه‌وه: که‌ له‌تاوانی کۆره‌کانی خۆش بیی.

نه‌و خودا په‌رسته شه‌و بی دارو عیباده‌تکارانه وێرای نه‌و عیباده‌ته‌ جه‌سته‌بییه‌یان ﴿وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾ به‌شیك له‌مال و سامانیان ده‌به‌خشن به‌هه‌ژارو بی‌نه‌وایان. (سائل) واته: سوال‌کەر، (محروم) نه‌و که‌سه‌یه هه‌ژاره‌و روی نایه سوال بکاو خه‌لکیش نازانن: که‌ هه‌ژاره تایارمه‌تی بده‌ن.

موسلیم و یوخاری فەرموده یه کی پیغهمبه ریان ریوایهت کردوه ده فەرموی: (لایس المسکین بالطواف الذی ترده اللقمة واللقمتان. والتمرة والتمران، ولكن المسکین الذی لا یجد غنا یغنیه، ولا یفطن له فیتصدق علیه) مسکین نهو کهسه نیه ده رگا و ده رگا ده گهری که رته نانیک دوو که رته نان، ده نکه خورمایه ک دوو ده نکه خورما ده یگهری ته وه قنیاتی پی ده کا. به لکو مسکین نهو کهسه یه موحتاجه و که سیش پی نازانی تا یارمه تی بدا. چند ده دیسی تریش بهم مانایه ریوایهت کراون. هه موو نهو ده که نه وه: که فەقیرو مسکین دوو زاراوه ی جودان (مسکین) و (محروم) یه ک مانایان هه یه، نیمام نه هه دو نه بو داود له حوسه ننی کوری عه لی یه وه ریوایهت ده کهن ده فەرموی: پیغهمبه ر (ﷺ) فەرموی: (للسائل حق وان جاء علی فرس) سوالکەر حەقی هه یه بیدریتی با به سواری (نه سپ) یش بی بۆ سوالکردن. ماوه ته وه بزانی مه به ست به (حق) له نایه ته که دا چیه؟ زۆربه ی زۆری موفه سسیرین پیان وایه مه به ست زه کاته، ئاماژه به نایه تیکی تر: که ده فەرموی: ﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ. لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾ (المعارج: ۲۴-۲۵) دیاره (حق معلوم) زه کاته، زه کات چه ندیهت و چۆنیه تی رونکراوه ته وه، که ی ده درئ و به کی ده درئ، کی دهیداو چۆنی ده دا، هه موو نه مانه ی دیاری کراون، به لام خیرو خیراتی تر نه شتانه ی دیاری نه کراوه. فەرموده یه کی تر هه یه پشتگیری نه مانایه ده کا، نه بوهره یه ریوایه تی کردوه ده لی

پیغمبر (ﷺ) فرموده تی: (اذا أدیت زکاة مالک فقد قضیت ما علیک) نه بوسه عیدی خودی ده لی: پیغمبر (ﷺ) فرمودی: (اذا ادیت زکاة مالک فقد قضیت الحق الذی یجب علیک) نه م حدیثانه پشتگیری نه وانه ده کن که مانای (حق معلوم) یان به زه کاتی فرز لیك داوه ته وه، وه لی هه چهنده حدیثه کان صه حیحنو زوربه ی رای (موفه سسیرین) یش هه روایه. لی ره دا نیشکالیك سر هه لده دا نه ویش نه وه یه: سوره ته که وه کوو وتمان: مه ککیه، زه کات له مه دینه فرز کراوه. جا نه گهر ته فسیری (حق معلوم) به زه کات بکهین، نهو کاته نابیته صیفه تی مه دح بو ته قواکاران چونکه هه موو موسولمانیک زه کاتی مالی خوی ده دا.

پیاویك پرسیاری له نینوعومهر کرد دهرباره ی مانای (حق معلوم) ی نه م نایه ته له وه لامدا فرمودی مه به ست زه کاته. جگه له زه کاتیش حقی تر له مالی ناده میزاددا هه ن.

جا نه وانه ی که ده لی: جگه له زه کات حقی تریش له مال و ساماندا هه یه نهو حدیثه ده که نه به لگه که (الشعبی) له فاتیمه ی کچی قه یسه و ریوایه تی کردوه ده لی پرسیارم له پیغمبر کرد نایا له مال و ساماندا جگه له زه کات حقی تر هه یه؟ پیغمبر یش (ﷺ) له وه لامدا نایه تی ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ...﴾ (البقرة: ۱۷۷) ی خوینده وه: که دوا ی نایه تی ﴿وَأَتَى الْمَالَ عَلَى

حَبَّهٗ ۞ جَارِیْکِی تَر ۞ آتِی الزَّکَاةَ ۞ یشی هیئاوه. دهی خُو ناکرِی
مانای ههردوو رسته که (وَأَتِی الْمَالَ ۞) وه کوو له نایه تیکی تردا ۞ وَاَتِی
الزَّکَاةَ ۞ یهک بن، که وایی نه وه تا ۞ وَاَتِی الْمَالَ عَلٰی حَبَّهٗ ۞ یه کیکه لهو
حقانه ی جیا له زه کات له مال و سامان دا هه ن.

نه جار پهروه ردگار جهخت له سه رابوونی قیامت ده کاته وه:
به هیئانه وهی به لگهی جوړاو جوړ له زه ویو ده فهرموئ: ﴿وَفِی الْأَرْضِ
آیَاتٍ لِّلْمُوقِنِیْنَ﴾ له دیارده کانی زه ویو دا نیشانه ی جوړاو جوړ هه ن بُو
که سانییک باوه رپان به تا کو ته نهایی خودا هه بی، نه م نه ستیره ی نیمه
له سه ری ده ژین نمایشگایه کی گه ووه و سه یرو سه مه ریه بُو نیشانه کانی
هه بونی خوداو ده ستره نگینی و کارسازی پهروه ردگار، نمایشگایه که تا
نیستا که می لئ نیشان دراوه، رۆژانه و سالانه شتی تازه قه للاثی
دهرده که وی، تا زانیاری پیش بکه وی و زانیان تی بفرن به لگهی جوړاو جوړ
ده خه نه پرو. هه تا سهیری کیوو که ژو دهشت و ساراو شیوو دۆلی زه وی
بکه ی له دارو درهخت و که شو هه و او کانی و کانیاو جوگه و چه و
روباره کانی ورد ببنه وه، پتر نیشانه کانی دهسلاتی خودا دهرده که ون. تا
سهیری زینده وهران و ئاده میزادان بکه ین له زمان و زاراوه و رهنگو
روخساریان ورد ببینه وه، بیر له عهقل و تیگه یشتن و دهنگ و صه داو
ته بیعت و حزو ناره زویان بکه ینه وه به لگهی ئاشکرا ۞ به هیزمان بُو
دهرده که ون له سه ر تا کو ته نهایی خوداو دهسلاتی ره هاو زانیاری
بی سنوورو بی نه ندازه ی.

و پیرای غم‌یشگای زهوی، غم‌یشگایه‌کی تری سه‌یرو سه‌مه‌ره‌تر له‌خودی
 ناده‌میزاددا هه‌یه ده‌فرموی: ﴿وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ له‌خودی
 خۆتاندا نایه‌تی جۆراوجۆر هه‌ن له‌سه‌ر تاك و ته‌نهایی خوداو راستیی
 پیغه‌مبه‌ریه‌تی و حه‌قیقه‌تی ئه‌و په‌یامه‌ی هی‌ناویانه . نه‌وه بۆچی
 به‌چاوێکی وردبیینانه سه‌یری بوونه‌وه‌ر ناکه‌ن؟ بۆچی له‌خۆتان ورد نابنه‌وه؟
 هه‌تا ئه‌و دیاردانه بکه‌نه به‌لگه له‌سه‌ر تاك و ته‌نهایی په‌روه‌ردگار، دلتیابن
 ئه‌م بوونه‌وه‌ره به‌صودفه نه‌هاتۆته دی، سروشت ئی‌وه‌ی نه‌هی‌ناوه‌ته دی،
 به‌لکو به‌دییه‌ینه‌ری هه‌موو شتێك خودای زاناو دانایه . می‌شکی
 ناده‌میزاد: که مه‌لایین خانە‌ی تێدا یه‌و مه‌ل به‌ندی بیرو هۆش و زانسته‌و
 زانیاری یه‌، هه‌ستی بیسته‌و دیتن و تام‌کردن و له‌مس و بۆن‌کردن، هه‌موو
 جم و جۆلێکی جه‌سته، هه‌موو بیر‌کردنه‌وه‌و زانین و زانیاریه‌ك به‌هۆی
 می‌شکه‌وه ئه‌نجام ده‌درئو له‌وه‌وه ئی‌عاز وهرده‌گرن. نامی‌ری دیتن، نامی‌ری
 بیسته‌ن، هه‌لسورانی خوین به‌ناو ره‌گه‌کانی جه‌سته‌دا، کۆنه‌ندامی هه‌زم و
 زاوژی،.. هه‌د به‌لگه‌ی به‌هێزو ئاشکران له‌سه‌ر ده‌سه‌لاتی بی‌سنووری په‌روه‌ردگار .

﴿وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ﴾ له‌ئاسمانه‌وه مه‌زنده‌ی
 چۆنیه‌تی و چه‌ندیتتی رزق و رۆژی ئی‌وه ده‌کری. هه‌ر له‌ئاسمانه‌وه واده‌ی خێرو
 هه‌ره‌شه‌ی سزاتان لی ده‌کری، له‌وی‌وه، دیاری ده‌کری کێ به‌هه‌شتیه‌و کێ
 دۆزه‌خیه‌، کێ شیایوی پاداشتی باشه‌و کێ شیایوی سزای دۆزه‌خه‌،
 له‌ئاسمانه‌وه باران ده‌بارئو رزق و رۆژی ئی‌وه پێك دێنی، هه‌روه‌ها

هۆکاره‌کانی رزق‌ورۆزی ئیوه: که مانگ و خۆرو نه‌ستیره و گه‌لی شتی تره : که به‌هۆی نه‌وانه‌وه وهرزه‌کان ده‌گۆرپن و هاوین و پایزو زستان و به‌هار یه‌که به‌دوای یه‌کدا دینه‌دی، له‌ئاسمانه‌وه ده‌سته‌به‌ر ده‌بن، گۆرانکاری شه‌وو رۆژو کورتی و درێژیان، گۆرانی وهرزه‌کان و هه‌ورو هه‌لاو باو گونجانی که‌شو هه‌وا بۆ رسکان و په‌روه‌رده بوونی گژوگیاو به‌روبوم دانه‌ویته، نه‌مانه هه‌مویان له‌ئاسمانه‌وه مه‌زنده ده‌کرین و دابین ده‌کرین، هه‌مویان خودا به‌دی هی‌ناون و هه‌لیان ده‌سورپینی و نه‌خشه‌یان بۆ ده‌کیشی و ته‌نفیزیان ده‌کا.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار سویند به‌زاتی پاکی خۆی ده‌خواو جه‌خت له‌سه‌ر به‌رعوده‌بونی رزق‌ورۆزی هاتنی قیامه‌ت و زیندوبونه‌وی دوا‌ی مردن ده‌کاته‌وه و ده‌فرموی: ﴿فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ﴾ سویند به‌خودای ئاسمان و زه‌وی ئه‌وه‌ی له‌و نایه‌تانه‌دا پیتان راگه‌یه‌نرا هه‌قه‌و هیچ گومانیک‌ی تیدا نیه، ئه‌وه‌ی که واده‌تان پێ دراوه ده‌باره‌ی قیامه‌ت و زیندوبونه‌وه و حساب و لی‌کۆلینه‌وه له‌قیامه‌ت‌دا و دابین کردنی رزق‌ورۆزی له‌دونیادا هه‌قه‌و هیچ گومانیک‌ی تیدا نیه. قیامه‌ت دیته‌ دی و هیچ شک و گومان‌تان تییدا نه‌بێ. وه‌کو چۆن شک و گومان‌تان نیه له‌ئاخاوتن و قسه‌ی خۆتان که ده‌یکه‌ن. چۆن ئیوه له‌قسه‌کردنی خۆتاندا گومان‌تان نیه له‌و هه‌والانه‌ی پیتان راگه‌یه‌نرا گومان‌تان نه‌بێ.

نیبنوجهریرو نیبنو نه بی حاتم و نیبنو نه بی عوده ی له حه سه نی
به صریه وه ریوایه ت ده کن ده لی نیغه مبه ر ( ) فره مویه تی: (قاتل الله
اقواما اقسام لهم ربهم ثم لم یصدقوا) نه و گه لو نه ته وانه داوه شیئ و
خودا بیانکوژی پهره رد گاریان سوئندی بو خواردن که چی پروایان پی نه کرد.

چیروکی میوانه کانی حه زره قی نیبراهیم و نه رکی سه رشانیان بو

له ناو بردنی قهومی لوط

هَلْ أَنتَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِ ﴿٢٤﴾

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَىٰ

أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

﴿٢٧﴾ فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

﴿٢٨﴾ فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَخٍ فَصَكَتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ

﴿٢٩﴾ قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٣٠﴾

﴿٣١﴾ قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّن طِينٍ ﴿٣٣﴾ مُّسَوَّمَةً عِندَ رَبِّكَ

لِّلْمُسْرِفِينَ ﴿٢٤﴾ فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾ فَمَا وَجَدْنَا
فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾ وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْآلِيمَ ﴿٣٧﴾

له وه پیش هه لویستی موشریکه کانی ده باره ی رابونی قیامت و
زیندوبونه وه راگه یاند، به لگه ی بۆ هینانه وه وه هره شه ی لیگردن، نه مجار
لیره دا دلدانه وه ی پیغه مبه ر(ﷺ) نه نجام ددها، نه وه ی پی راده گه یه نی: که
پیغه مبه رانی تریش به ره ورپی هه مان هه لویستی گه لونه ته وه
سه رره قه کانیان بونه وه، نه زیه ت دراون، به درۆ خراونه وه، پشت
له په یامه که یان هه لکراوه، سه رته تا چیرۆکی حه زره تی نیبراهیم (ساوکی
پیغه مبه ران) مان بۆ ده گیریتته وه. بۆ نه وه ی موشریکه کانی مه که که
په نده نامیز ببنو به خو یاندا بچنه وه، بترسن له وه ی که به سه ر گه لی لوط
هات به سه ر نه وانیش بی. ده فهرموئ: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ
الْمُكْرَمِينَ. إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ﴾ نایا
سه رگورشته ی میوانه کانی (نیبراهیم) ت پی گه ییوه؟ چیرۆکی نه و
فریشتانه ی نیردرابون بۆ له ناو بردنی قه ومی لوط و له ریگایاندا لایان دایه
مالی نیبراهیم، هیچی لی ده زانی؟ کاتیک نه و فریشتانه به گویره ی

ئوصول و عاده‌ت له‌سەر شیوه‌ی ئاده‌میزاد چوونه مائی ئیبراهیم و
 سلاویان لی کرد، ئیبراهیم وه‌لامی دانه‌وه‌و وتی: سلاو له‌سەر ئیوه‌ بی،
 ئیوه‌ که‌سانیکن له‌وه‌پیش ناسیاویمان نه‌بووه‌و نازانم کی‌ن و چ که‌سی‌کن،
 خۆتانم پی بناسینن.

وا پی ده‌چی ئەم رسته‌یه‌ی که‌ ده‌فهرموی: ﴿قوم منکررون﴾ هه‌زه‌تی
 ئیبراهیم ئاراسته‌ی میوانه‌کانی نه‌کرد پی، به‌لکو له‌دلی خۆی دا
 گوتیستی، یان به‌مال و مندال و خزمه‌تچی و که‌سانی دیکه‌ی وت پی که‌له
 مه‌جلیسه‌که‌دا له‌گه‌لی بوون. چونکه‌ درکاندن ئهم جوړه‌ گوشتارانه
 به‌ره‌و روی میوان جوړه‌ قورساییه‌کی تیدایه‌.

﴿فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ. فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾
 خیرا‌خۆی له‌میوانه‌کانی دزیه‌وه‌و چوو بۆلای مال و خیزانی فهرمانی دا
 به‌ناماده‌کردنی خواردنی باش بۆ میوانه‌کان. هینده‌ی پی نه‌چوو
 گۆلکه‌له‌یه‌کی قه‌له‌ویان سه‌ربری و گوشته‌که‌ی برژیندراو ناماده‌کرا،
 هه‌زه‌تی ئیبراهیم هینایه‌ به‌رده‌م میوانه‌کان به‌پریزه‌وه‌ فهرموی کردن و
 خواردنی لی نزیک کرد نه‌وه: که‌ میوانه‌کان ده‌ستیان بۆ خواردنه‌که‌ نه‌برد،
 هه‌زه‌تی ئیبراهیم وه‌ده‌نگ هات و وتی: نه‌وه‌ بۆ ناخۆن؟ خواردن بۆ ئیوه
 ناماده‌کراوه‌ که‌چی ئیوه‌ ده‌ستی بۆ نابهن!! ﴿فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً﴾ که‌
 رویان له‌خواردن نه‌کرد و ده‌ستیان بۆ نه‌برد له‌دلی خۆی دا ترسیکی لی

پهیدا بوو، چونکه نان نه خواردن و خوگرته وهی میوان له خواردن له مالی خانه خویدا ناماژهی خیری تیدا نیو چاوه پروانی ناشتی لی ناکری.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ناماژه بهم مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً﴾ (هود/۷۰) نالهم کاته دا: که گوشتی برژاو له بهردهم میواندا دانراوه دهستی بو نابری، حه زره تی ئیبراهیم دل راو که یه تی و ترسی لی نیشته وه ﴿قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ بِغُلَامٍ عَالِمٍ﴾ فریشته کان به (ئیبراهیم) یان گوت مه ترسه، نیمه فریشته یان نیرد راوین بو له ناو بردنی گه لی لوط. له هه مان کاتدا مزگیتیان پی دابه وه که کوپکی زاناو شاغری ده دریتی. شهویش حه زره تی نیسحاقه، وه کوو له نایه تیکی تر دا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿فَبَشِّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ﴾ (هود/۷۱) هه والیکه سه رنج راکیش بوو له گوچکه ی خیزانی حه زره تی ئیبراهیم دا زرنگایه وه، ﴿فَأَقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرَةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ﴾ خیزانی ئیبراهیم، (سارا خاتون) که له سوچیکی ماله که دا بوو گوپی له م موژده خوشه بوو، به ره و روی میوانه کان هات و به دهستی له رومه تی خوی ده داو هاواری ده کرد، نه یه رۆ من و مندال!! پیره ژنیکی نه زۆک و به سالانچووی وه کوو من مندالی ده بی؟؟

من به گه نجی مندا لم نه بووه، نیستا بهم پیرییه مندا لم ببی؟ وه کوو له نایه‌تیکی تردا ناماژه بهم مانایه ده کاو ده فهرموئ: ﴿قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ﴾ (هود: ۷۲) ثم هه والّه نه خافله سه رسامی کرد، نه وهی له بیر چووه وه که نه موژده یه فریشته هیئاویانه و بریاری خودایه، بژیه فریشته کان خیرا ره دیان دایه وه ﴿قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ﴾ و تیان وه کوو چۆن پیما گوتی خودا ناوای فهرموو: نه وه بریاری پهروه رگاره و دیتته جی و هیچ شك و گومان تئیدا نه بی، به لاتنه وه کاریکی گنگ نه بی. نیسه فروستاده ی خوداین. نه وه والّه ت پی راده گیه نین، نه موژده یه ت ده ده نیی، بیگومان خودا به سه ره موو شتیکدا خاوهن ده سه لات و به توانایه، زاناو ناگادار. به سه ره موو شتیکدا، هیچی لی گوم نابیی، ده زانی کئ شیای چیه.

هه لبه ته ثم گوفت و گۆیه له گه ل سارا خاتون و حه زره تی نیبراهیمیش بووه وه کوو له سوره تی (الحجر/ ۵۳-۵۴) دا هاتووه: له وی هه ره حه زره تی نیبراهیمی ده ست نیشان کرد، لی ره سارا خاتون. له وی ناوی سارای نه هیئا چونکه لی ره ناوی هیئاوه، لی ره ش ناوی حه زره تی نیبراهیمی نه برد چونکه له وی ده ست نیشانی کرد. نه مجار دوا ی ثم موژده پیدانه به حه زره تی نیبراهیم و سارا خاتون، حه زره تی نیبراهیم روی کرده میوانه کان و ﴿قَالَ

فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿۱﴾ وَهُوَ بَوَّحٌ كَارِيكِي گَرَنگ هاتوون و پەروەردگار چ نیشیکی پی سپاردون؟! ﴿قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ. لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ. مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ﴾ و تیان: ئیمە نێردراوین بۆ سەر گەلی (لوط) ئەو گەلە ی کافر و سته مکار و تاوانبارن، ئەخلاق و رەوشتیان تێدا نەماوە نێردراوین بۆ ئەوێ بەسوالەت بەردەبارانیان بکەین، بەردەکان نیشانە کراون بۆ ئەو تاوانبارە سته مکارانە، ئەوانە ی رۆچون لە گومرایی و بەدرەوشتیدا.

ئەجار پەروەردگار ئەو رادەگە یەنێ: کە ئەم عەزابه تەپرو و شکی پێکەو ئەسوتانده، بەلکوو تاییەت بوو بۆ تاوانباران، دەفەرموی: ﴿فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ. فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ کاتێ و یستمان قەومی لوط لەناو بەرین، هەرچی موسولمانی ناو ئەو قەومە هەبوو هەموومان هێنانە دەری، بۆ ئەوێ عەزابه کە نەیانگری تەو. لەسەر انسەری ئەو گوندو شارانە ی گەلی (لوط) ی تێدا نیشتەجێ بوون تەنها یەك خیزانیان هەبوو موسولمان بێ ئەویش خانەوادە ی حەزەرە تی لوط بوو جگە لەژنە کە ی. سە عیدی کوری جوبەیر دەلی: ژمارە یان سیانزە کەس بوو. لەنایە تیکێ تردا ناماژە بەو دەکاو دەفەرموی: ﴿قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ﴾ (العنکبوت: ۳۲) ژنە کە ی حەزەرە تی لوط لە گەل گەلە سته مکارە کە ی لەناومان بردن و عەزایی سەخت و دژوار تێکێهە پێچان.

﴿وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾ لهو شارو گونده ویرانکراواندها شوینه وارو دیاردهو نیشانه مان هیشتبونوه بو هه موو نهوانه ی لهعه زابی خودا ده ترسن: که موسولمانن. نهو کافرو سته مکارانه مان کردنه پهن دو عیبرهت بو نهوه ی کهسانی دیکه پییان پهن دنامیز بن، خو له سزای خودا بیاریزن، خو یانمان بهعه زابی سهخت له ناو بردو خاک و لایمان ژیر و ژور کردن، نیشتمانه که یانمان کرده ده ریاحیه کی بوگهن: که ده ریاحیه ته به ریبه یه.

له ناو بردنی گهلی لوط عیبرهت و نیشانه یه بو هه موو که سیک، وهلی نهوه ی بهو شوینه وارانه پهن د نامیز بوون و ده بن ناده میزادی له خودا ترسو خاوه ن ناوه زن.

وه کورو له نایه تیکی تر دا ناماژه بهوه ده کار ده فرموی: ﴿وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ (العنکبوت: ۳۵)

چیرۆکی هه ندی له پیغه مبه رانی تر له گهل نه ته وه کانیان

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ فَقَالَ بُرْكِيهِ وَقَالَ سِحْرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذَتْهُ وَجُودُهُ فَبَذَلْنَاهُمْ فِي آلِيمٍ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿٤٠﴾ وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ

الْعَقِيمَ ﴿٤١﴾ مَا نَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْتَهُ كَالرَّمِيمِ ﴿٤٢﴾
 وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَنَّوْا حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ
 فَأَخَذْتَهُمُ الصَّعِقَةَ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾ فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ
 وَمَا كَانُوا مُنْصَرِّينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
 فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾

لهو و پیش کورته یه کی له سه رگورشته ی حه زره تی تیبراهیم و حه زره تی
 لوط گتپرایه وه، ناماژه ی به پهن دو عیبره ت لی وهرگرتنیان کرد، نه مجار
 لیبره دا ناماژه به سه رگورشته ی هه ندی له پیغه مبه رانی تر ده کا: که
 گه له کانیا ن به عه زابی ریشه کیش له ناو بران له تولی به درو خستنه وه ی
 پیغه مبه ره کانیا ن. ده فهرموی: ﴿وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
 بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ. فَتَوَلَّىٰ بُرْكَانِهِ وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ﴾ له سه رگورشته ی
 موسادا پهن دو ناموژگاری هیه، نهو کاته ی ناردمان بو سه ر فیرعه ونو
 نه ته وه که ی به به لگه ی به هیژو نیشانه ی ناشکراوه.

ناردمان بو سه ر فیرعه ونی سته مکارو بی ویژدان و مله ور
 بانگه وازی و کرد بو ئیمانیه تنان، موعجیزه ی جزرا و جزری نواندن،
 له عه زابی خودا ترساندی نه گهر سه ریچی بکا، موژده ی به خته وه ری پیندا

نه‌گهر ئیمان بیتی. وه‌لی فیرعه‌ون پشتی هه‌ل‌کردو ملی بۆ حه‌ق نه‌دا،
 پشت نه‌ستور بوو به‌هیتزو توانای خوێ، شانازی کرد به‌سوپاو دارو
 ده‌سته‌ی، به‌ملک و سه‌لته‌نه‌تی خوێ نازی. موسای به‌سوک زانیی،
 په‌یامه‌که‌ی ره‌ت‌کرده‌وه، وتی: نه‌وه یان ساحیرو جادوبازه یان شیته،
 چونکه هه‌رچه‌نده هه‌ولیدا ته‌فسیریک بۆ نه‌و موعجیزانه بدوژیته‌وه
 نه‌یتوانی، هه‌ر نه‌وه‌نده‌ی پیکرا بلی: ساحیره یان شیته! لوه‌کوو
 له‌شوینیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو له‌سه‌ر زوبانی فیرعه‌ون ده‌فه‌رموی:
 ﴿ان هذا لساحر عظیم﴾ (الشعراء: ۲۷) یان ده‌فه‌رموی: ﴿قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ
 الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ﴾ (الشعراء: ۲۷) سه‌ره‌قی و مله‌ورپی له‌راده‌به‌ده‌ری
 بۆ سه‌ر نه‌چوو ﴿فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ﴾
 فیرعه‌ون و داروده‌سته‌که‌یمان به‌عه‌زابی سه‌ختی خۆمان گرت، چ گرتیک؟
 هه‌ر باس نا‌کری، به‌تون‌دوتو‌لی گرتمان، تورمان دانه ناو ده‌ریاوه،
 فیرعه‌ون هه‌میشه لۆمه کراو و نه‌فه‌رت لی‌کراوه. چونکه کافرو سه‌ره‌ه‌ق و
 خۆ به‌زل زانو بئ‌ویژدان و خۆ به‌خودا زان بوو ﴿وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ
 الرِّيحَ الْعَقِيمَ. مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جَعَلْنَاهُ كَالرَّمِيمِ﴾ هه‌روه‌ها
 له‌سه‌رگورشته‌ی قه‌ومی عاد په‌ندو غیبه‌ت هه‌یه، کاتی بای سه‌خت و
 ریشه‌کیشکه‌رو نه‌زۆک و بئ‌خی‌رو بی‌رمان ناردنه سه‌ر، بایه‌ک بوو بای
 به‌هیلاکبه‌رو فه‌وتی‌نه‌ر، به‌سه‌ر هه‌رشه‌تی‌کدا تی‌په‌ر بوایه
 ده‌یفه‌وتاندو ده‌یرزاند.

﴿وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّىٰ حِينٍ. فَعْتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ﴾ ههروه‌ها له‌چیرۆك و به‌سه‌ره‌اتی گه‌لی شه‌مودا په‌ندو عیبه‌ت هه‌یه، کاتی پیمان گوتن: رابویرن و له‌زه‌ت و هه‌ریگرن تاکاتی فه‌وتاندنتان، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌وه ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ﴾ (هه‌ره: ۶۵) وه‌لی شه‌و قه‌ومه سه‌ره‌سه‌خته په‌ندنا میژ نه‌بوون له‌هه‌لویتستی ناشیرینی خۆیان په‌شیمان نه‌بوونه‌وه، لوته‌به‌رزییان نواند، گه‌ردنکه‌چی فه‌رمانی خودا نه‌بوون. نیت به‌عه‌زابی سوتینه‌ری به‌هیلاکبه‌ری (صاعیقه) گرمانن، به‌ناشکرا عه‌زابی فه‌وتینه‌ریان بینو و زه‌ق زه‌ق سه‌یریان ده‌کرد. یان چاوه‌روانی بوون بیته سه‌ریان نه‌وه‌بوو نه‌وان سئ روژ چاوه‌روانی هاتنی شه‌و عه‌زابه‌بون، له‌به‌ره‌به‌یانی روژی چواره‌م دا عه‌زابی واده پیدراویان بو هات سزایه‌ک بوو پراوپری تاوانه‌کانیان بوو. ﴿فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُتَّصِرِينَ﴾ نه‌یانتوانی له‌جیگای خۆیان بچولین، بو‌یان نه‌کرا رابکه‌نو وه‌لی قوتار بوون بده‌ن، به‌لکوو ده‌ست له‌عاست هه‌موویان له‌مالی خۆیان دا سلار بوونه‌وه، که‌س عه‌زابی خودای لی نه‌گیژانه‌وه، که‌س نه‌بوو یارمه‌تییان بدا.

﴿وَقَوْمُ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾ له‌پیش شه‌و گه‌لو نه‌ته‌وه سه‌ره‌سه‌ختانه‌ی باسما‌ن کردن گه‌لی (نوح) مان به‌توفان له‌ناو برد،

بیگومان نه و انیش گهل و نه ته وه یه کی فاسق و یاخی بوو بوون
له سنووری یاسای خودا دهر چوو بوون. نه مه به لگه یه کی به هیزه له سر
قودر هت و ده سلا تی خودا نه وه تا ده توانی شتی که هؤکاری بوونه
بیکاته هؤکاری نه بوون، وه کوو زانراوه عونصوری ژیان و بوون بؤ
مه خلوقات چوار شتی سهره کی یه. (ناو، ههوا، تاگر، گل) دهی نه وه تا
قهومی (لوط) ی به گل له ناو برد، گهلی نوح و گهلی فیرعه ونی به ناو له ناو
برد. گهلی (عاد) ی به ههوا ریشه کی ش کردن، گهلی (ثود) ی به ناگر
دوا براو کردن.

به لگه ی جورا و جور له سهر تا که وته نهایی خودا و ره های ده سلا تی

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْأَرْضَ

فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمُهَيِّدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ

لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥٠﴾

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٥١﴾

دوای نیسبات کردنی رابوونی قیامت و زیندوبونه وه، نه جار به لگه
له سهر تا که وته نهایی خودا و ره های ده سلا تی ده هیئته وه: که به شتی
له دیارده کانی نه وه ده سلا ته دروست کردنی ئاسمانه به و پانی و به رفراوانی و

تۆکمەینی یە. ھەروەھا دروستکردنی زەوییه بەو شیوەی : کە دەلێتی
راخراوە بۆ ئەوەی زیندە و ەران بە ئادەمیزادیشەو بەتوانن لەسەری
ھەلبکەن و ژیان بەسەر بەرن، ھەروەھا دروستکردنی نیرو مێیە لە ھەموو
رەگەزێک. ھەروەھا لە ھەموو صنفێک دو شتی دژ بە یەکی ھێناوە دی:
ئاسمان و زەوی، دەریاو و شکانی، تەپو و شک، تاریکی و رەناکی، مردن و
ژیان، زیندو و مردو، شەو و رۆژ... ھتد. دەفەر موی: ﴿وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ
وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ﴾ بێگومان ئاسمان بە دیھێناوە بە ھێزو توانا، دلتیا بن
ئیمە خواوەنی ھێزو دەسلاتی رەھابن توانیومانەو دەتوانن بە ئاسانی
ئاسمان و غەیری ئاسمان بەتێنە دی، ھیچ ماندوبون و ئەرکیک توشان
نەھا توو و توشان نابێ،

﴿وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ﴾ زەویان بە دی ھێناوە و رامان
خستوو و ەکوو مافور، وامان دروستکردو و بتوانی ژیانی تێدا بەسەر
ببرئ، زیندە و ە لەسەری جێگیر بن، ئیمە زۆر باشمان کردو و بەبێشکە
تێدا ژیان، کەشو ەوای تێدا ژیاغان تێدا رەخساندو و، پەرمان کردو و
لەخێرو فەر، لەسەر روبەری و لەناو دەریاو کون و کەلە بەری دا ئادەمیزادو
زیندە و ە رانی تر دەژین، لەناو سکی زەوی دا جۆرە ھا سامانی کانتزایی
تێدا یە، لەسەر روبەری جۆرە ھا گۆو گیاو گۆل و گۆلزارو درەخت ەن،
لەناو دەریا کانی دا ەزارە ھا جۆر ماسی و زیندە و ەری تر ەن، جۆرە ھا

لوتلوتو مەرجان هه‌یه. له‌هه‌واو بۆشایی دا جووره‌ها بالنده‌و په‌له‌وه‌ر هه‌یه،
 ﴿وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ له‌هه‌موو صنف و
 ره‌گه‌زێك نیترو میمان به‌دییه‌ناوه، دوو شتی لێك جوداوازو دژ به‌یه‌کمان
 هی‌ناوه‌ته‌ دی، (نیترو می، ساردو گهرم، تال و شیرین، سپی و په‌ش، نه‌رم و
 په‌ق، شه‌وو و ژۆ، نیمانو و کوفر، مردن و ژیان، خیترو شه‌ر، به‌هه‌شت و
 دۆزه‌خ.... هتد.) نه‌مانه هه‌موو به‌لگه‌ی ته‌وه‌ن: که‌خودا تا‌ک‌وته‌نها‌یه‌و
 خاوه‌نی ده‌سه‌لاتی ره‌ها‌یه.

که‌وابی ﴿فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ هه‌رچی زوه‌ په‌نا
 بۆ خودا به‌رن، ملکه‌چی ۱ به‌ندایه‌تی بۆ بنوینن، له‌هه‌موو کاره‌باریکت‌اندا
 پشتی پێ ببه‌ستن، تۆبه‌ له‌تاوانه‌کانتان بکه‌ن و گویت‌پایه‌لی فه‌رمان و جل‌و
 گیریه‌کانی بن، بپه‌گومان من له‌لایه‌ن خوداوه‌ ناگادار که‌ره‌وه‌و ترسینه‌رم
 بۆتان. ده‌مه‌وی له‌تاریکی کوفر پزگارتان بێ و بکه‌ونه‌ سه‌ره‌پبازی
 هیدایه‌ت من بۆتیه‌و ترسینه‌ریکی ئاشکرام.

﴿وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ هاوه‌ل بۆ
 خودا دامه‌نێن، که‌س نیه‌ به‌توانی بی‌تسه‌ شه‌ریکی خودا، په‌روه‌ردگار
 خودایه‌کی ته‌وتویه‌ تا‌ک‌وته‌نها، به‌رزو شکۆمه‌ند، خالی له‌هه‌موو عه‌یب و
 له‌که‌که‌یه‌ک، هه‌ر ته‌و شیایوی خودایه‌تی‌یه. به‌ندایه‌تی و عیباده‌ت هه‌ر بۆ
 ته‌و ده‌کری و بۆ ته‌و شیاوه.

هه ره شه کردن له موشریکه کان به ناردنی عه زاب بو سهریان

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ أَتَوَصَّوْنَ بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٥٣﴾ فَنُفِّلُهُمْ عَنْهُمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ وَذَكَرْ فَإِنَّ الدِّكْرَى نَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطِيعُونِ ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعِجِلُونَ ﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

له وه پیش به لگهی له سهر رابوونی قیامت و تا کو ته نهایی
پهروه ردگار و ده سه لاتی فراوانی هینایه وه، سهره نجامی گهل و نه ته وه کافرو
سهره ره قه کانی رابوردوی دیاری کرد، شه جار بو ته سه للا دانه وه ی
پیغه مبه ره نه وه رون ده کاته وه: که هه موو پیغه مبه ریک له لایه ن گهل و
نه ته وه که یه وه به درو خراوه ته وه، هه ره ده لیتی نه و گهل و نه ته وانه به درو
خسته نه وه ی پیغه مبه ره کانیا ن لیکنتر گپراوه ته و له زاری یه کنتر تفیون!

ده فہرموی: ﴿كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ﴾ ئەى پێغه مبهەر! وه کوو موشریکه قورەیشییە کان تو بە درۆ دەخەنەوه و پەيامە کەت رەتدە کەنەوه، بە ساحیر و شیئ و ویتت دەزانن، گەل نەتەو پێشینە کانیش هەمان هەلویت و داب و نەریتیان بوو، ئەو پێشەى هەموو گەل و نەتەو یەکی رابردووە. هەر تو نیت کە بە درۆ خراویتەوه و پەيامە کەت رەتکراوەتەوه، (أَتَوَّصُوا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ) نایا ئەو گەل و نەتەوانە لەیە کتریان گێراوەتەوه؟ هەر گەل و نەتەو یەك وهسیه تی بو دوا خۆی کردووە کە هەر کاتى پێغه مبهریان بو سەر رەوانە کرا بە درۆی بجنەوه؟ نەخەیر لەواقیع دا نامۆژگاریی یە کتریان نەکردووە، لەیە کتریان نەگێراوەتەوه، چونکە رۆژگار و سەردە میان زۆر لەیە کتر دوورە، وهلى گەل و نەتەو یەکی ملهپرو یاخی بوو بوون، هەموویان کافرو سەرپرەق و سنوور بەزین و یاساشکێن بوون، هەوێل و ئاخریان یەك داب و نەریتیان هەبوو، بێ بەلگە پێغه مبهرە کانیا ن بە درۆ خستونەوه.

﴿قَتُولٌ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ﴾ ئەى پێغه مبهەر رویان لى وه رگێرەو دەمەدە مییان لەگەڵ مە کە ئەتو پەيامی خۆت گەیانندو نەرکی سەرشانى خۆت نەنجام داو، تو لەلایەن خداوە هیچ گلهیی یەکت لەسەر نیە، چونکە پەيامی خودات پێرا گەیانندون. پێغه مبه ریش هەر راگەیانندنى لەسەرە.

﴿وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ نهی پیغه مبهر نه تو بهرده وام
 ناموژگاری خوتیان ناراسته بکه، به قورئان ره عظو نه صیحه تی
 ئیمانداره کان بکه چونکه بیرخستنه وه سودیان پی ده گه یه نی، یان مانا که
 بهم جوړه یه نه وه کوو سود له بیرخستنه وه ده که ن ئیلا که سانیئک ده یکه ن:
 که دلیان ناماده باشی هیدایه ته ..

واته: رووهرگپران له کومه لیک ناکاته نه وه رو له هه موو کومه لان
 وهرگپری.. به لکوو نه تو که رو له کافره سدرسه خته کان وهرده گپری
 له هه مان کاتدا ناموژگاری موسولمانه کان بکه، چونکه نه وان سودی لی
 وهرده گرن.

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ نه من عالمی جندوکه و
 ناده میزادم که دروست کردون بویه م دروست کردون عیباده تم بکه ن، بویه م
 به دی هیناون به ندایه تیم بو نه نجام به دن و بم ناسن، نه گینا من
 پهروهردگاری بوونه وهرم بت نیازم له هه موو عالم، بون و نه بوونی عالم
 به نیسبه ت منه وه چون یه که. وه کوو له نایه تی کی ترده ناماژه بهم مانایه
 ده کاو ده فهرموی: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (التوبة: ۳۱). موجهید ده لی: مانای نایه تی ﴿وما
 خلقت الجن والانس الا ليعبدون﴾ بهم جوړه یه، نه من جندوکه و
 ناده میزادم: که دروست کردون بویه م دروست کردون فهرمانیان پی بکه م
 به عیباده ت کردون و به ندایه تی بو کردنم.

﴿مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا. إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ﴾ خواستم نیه نهوان رزقو رۆزیم بدهنئ نامهوئ خۆراکم بو بئتن، من ناتاجی خواردن و خواردنهوه نیم، نیازی نهوه لیبان نیه سودم پی‌بگه‌یه‌نن زیانم لی دوور بجه‌نه‌وه، بیگومان خودا رزقو رۆزیده‌ره به‌هه‌موو گیانله‌به‌ری، ده‌وله‌مه‌ندیی ره‌های هه‌یه موحتاجی کهس نیه و هه‌موو کهس ناتاجی نه‌وه. خاوه‌ن ده‌سه‌لات و توانای ره‌هایه و بیباکه له‌هه‌موو شتیک.

به‌کورتی په‌روه‌ردگار به‌نده‌کانی دروستکردون بو نه‌وه‌ی به‌تاک و ته‌نهای بناسن و به‌ندایه‌تی بو بکه‌ن، جا هه‌ر که‌سیک ملکه‌چی فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی په‌روه‌ردگار بی پاداشی ده‌داته‌وه به‌به‌هه‌شتی رازاوه، که‌سیکیش لیتی یاخی بی، به‌کوشنده‌ترین سزا سزای ده‌دا! به‌هه‌شتی دروستکردوه بو خودا په‌رستان و دۆزه‌خی ئاماده‌کردوه بو کافرو یاخی بووان! به‌پیغه‌مبه‌ران دا په‌یامی بو ئاده‌میزاد ناردوه و ریگای چاک و خراپی بو رون کردونه‌وه. ئیتیر هه‌موو که‌س له‌سه‌ره‌نجامی خۆی به‌رپرسیاره و به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانیان سزاو پاداشیان ده‌داته‌وه.

﴿فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ﴾

بیگومان بو ته وانه‌ی سته‌مکارو کافرو بی و یژدانن به‌نه‌نقه‌ست ریبازی کوفر ده‌گره‌به‌رو پیغه‌مبه‌ر به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه به‌شیک له‌سزای سه‌خت هه‌یه

وه کوو نهو عه زابه ی به گهل و نه ته وه پیشینه کانمان چه شت. ده ی با په له له هاتنی عه زاب بو سمر خو یان نه کن، دلنیا بن به شی خو یان له عه زابی خودا ده چیژن و ره تبوونه وه ی نیه.

نهم نایه ته وه لامی کافره کانه: که ده یانگوت: ﴿مَتٰی هٰذَا الْوَعْدِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِیْنَ﴾ (المک: ۲۵) یان ده یانگوت: ﴿فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ﴾ (هود: ۲۲) نهو به بریاری په روه ردگاره هه که سی کافرو بی بروا بی ده بی تو له ی لی بسه ندری، که وایی ﴿فَوَيْلٌ لِلَّذِیْنَ كَفَرُوْا مِنْ یَوْمِهِمْ الَّذِیْ یُوعَدُوْنَ﴾ هیلاک و له ناوچوون، عه زابی به شیدده ت له روژی قیامه تدا بو نهو که سانه یه کافرو بی پروان.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (الطور)

ئەم سوره‌ته ناوئراوه (الطور) چونكه وشەى (الطور) لەسەرەتای
سوره‌ته‌كه‌دا هاتووەو خودا سووندى پى خواردووەو مەبەستى
كىئوى (طور)ە، كه كيئوىكى دارستاناوييه، پەرەردگار هەزەرەتى موسای
بانگ کرد بۆ سەر ئەو كىئووە ئاخوتنى لەگەڵ دا ئەنجام دا، هەر لەویشەو
هەزەرەتى عيسای ره‌وانه کرد، بەمەش زێدە رێزى بۆ دەستەبەر بوو.

مونا سەبەى سوره‌تى (طور) لەگەڵ سوره‌تى (الذاريات) دا لەچەند رویەكه‌وه:

هەردوو سووره‌ته‌كه مەككىن و جەخت لەسەر بنەماسەرەكییەكانى
ئىسلام دەكەنەو، باسى تەوھیدو رابوونى قیامەت و باسو خواسى رۆژى
جەزاو راستى پىغەمبەرایەتى هەزەرەتى موحەممەدو پوچەلكردنەو
بىروباوەرى موشرىكه‌كانى لەخۆگرتوو.

سەرەتاو كۆتایى سووره‌ته‌كان لەیهك دەچن، لەسەرەتای هەردو
سوره‌ته‌كه‌دا حالو چۆنیەتى خوداپەرستان لەرۆژى قیامەتدا نمایش دەكا.
ئەو‌ه‌تا لەسەرەتای سوره‌تى (الذاريات) دا دەفرموى: ﴿ان المتقين فى
جنت و عیون﴾ لەسەرەتای سوره‌تى (الطور) یشتا دەفرموى: ﴿ان
المتقين فى جنت و عیون﴾ لەكۆتایى سوره‌تى (الذاريات) دا

ده‌فهرموی: ﴿فویل للذین کفروا﴾ له‌کوتایی (الطور) یشدا ده‌فهرموی ﴿فالذین کفروا هم المکیدون﴾.

له‌هه‌ردو سوره‌ته‌که‌دا سوئند به‌نایه‌تی که‌ونیی ده‌خوا، له‌سوره‌تی (الذاریات) دا سوئندی به‌(با)ی سودبه‌خشو له‌سوره‌تی (الطور) یشدا سوئند به‌کیوی (الطور) ده‌خوا.

له‌هه‌ردو سوره‌ته‌که‌دا فەرمان به‌پیغه‌مبەر کراوه: که‌رو له‌کافره‌کان وهریگیژی و به‌رده‌وام بی له‌سەر ناموژگاری موسولمانان، له‌(الذاریات) دا دهرباره‌ی کافره‌کان فهرمووی: ﴿فتول عنهم﴾ دهرباره‌ی موسولمانه‌کانیش فهرمووی: ﴿وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَی تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِیْنَ﴾.

له‌سوره‌تی (الطور) یشدا دهرباره‌ی موسولمانه‌کان ده‌فهرموی: (فذكر فما أنت بنعمة ربك بكاهن ولا مجنون) دهرباره‌ی کافره‌کانیش ده‌فهرموی: ﴿فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ... الْآیَةُ﴾.

رابوونی قیامه‌تا و هه‌بوونی عه‌زاب له‌ژیانی قیامه‌تدا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ۝ وَكُتِبَ مَسْطُورٍ ۝ فِي رَقٍ مَّنْشُورٍ ۝ وَالْبَيْتِ
الْمَعْمُورِ ۝ وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ۝ وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ۝ إِنَّ

عَذَابَ رَبِّكَ لَوْ قَعُ ﴿۷﴾ مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ﴿۸﴾ يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ
 مَوْرًا ﴿۹﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿۱۰﴾ فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ
 ﴿۱۱﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ ﴿۱۲﴾ يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارٍ
 جَهَنَّمَ دَعَاً ﴿۱۳﴾ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿۱۴﴾
 أَفَبِحُرِّ هَٰذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا بُصُرُونَ ﴿۱۵﴾ أَصَلَوْهَا فَاصْبِرُوا
 أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۶﴾

له سوره‌تای نهم سوره‌ته‌دا په‌روه‌ردگار سویند به‌کیوی (طور) ده‌خواو
 ده‌فرموی: ﴿والطور﴾ سوینده‌که به‌کیوی طوری سه‌ینا: که کیویکی
 داره‌ستاناوییه‌و گه‌لی رودای گه‌وره‌ی له‌سهر روداوه، حه‌زرتی موسا
 له‌سهر نه‌و کیوه‌ خودا ناخاوتنی له‌گه‌ل کرده، له‌وی ته‌وراتی بو‌ نازل
 کرده، حه‌زرتی عیسا له‌ویوه‌ کراوه‌ به‌پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌کراوه‌ گ
 بو‌ سهر گه‌له‌که‌ی.

﴿وَكِتَابٍ مُّسْتَوْرٍ﴾ سویند به‌نامه‌ی ریک‌وپیک‌ نوسراو که نامه
 ناسمانییه‌کانن (ته‌ورات و زه‌وروو ټینجیل و قورنن) به‌لام لیږده‌دا ده‌تواندرئ
 بگوترئ مبه‌ست قورنانه. (فِي رَقٍّ مُّنْشُورٍ) که نوسراوه‌ته‌وه‌ له‌پیستیکی
 بلاوه‌بووی خۆشکراوداو گه‌وره‌ترین نامه‌ی ناسمانییه‌و که‌ته‌لوکی

بوونه‌وهره‌وبه‌رنامه‌ی ژیانه. ﴿وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ﴾ سویند به‌و خانه‌یه‌ی
 ناوه‌دانه به‌نویژکه‌ران و ته‌وافکاران: که که‌عبه‌ی پیروژه‌و یه‌که‌م خانویه‌که
 دروستکراوه بۆ خوداپه‌رستی‌ی و له‌هه‌موو کون و قوژبنی‌کی جیهانه‌وه
 به‌شه‌وو به‌روژ له‌نویژدا موسولمانان روی تیده‌که‌ن و له‌ته‌وافدا به‌ده‌وری‌دا
 ده‌سوپینه‌وه. چرکه‌یه‌ک نیه کۆمه‌لی موسولمان رویان تی نه‌کردبۆ و
 کۆمه‌لی‌کیش ته‌وافی نه‌که‌ن. ﴿وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ﴾ سویند به‌سه‌قف
 بلندکراوی زۆر به‌رزو شکۆمه‌ند که ئاسمانی به‌رفراوان و تۆکه‌ه و پته‌وه.
 وه‌کوو سه‌قف وایه بۆ زه‌وی. وه‌کوو له‌ئایه‌تی‌کی تردا ئاماژه به‌م مانایه
 ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا
 مُعْرِضُونَ﴾ (الانبیاء).

﴿وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ﴾ سویند به‌ده‌ریالووشی پرو لیوانلیتو له‌ئاو: که
 به‌هیزی کی‌شنده ناهیلدری ئاوه‌که‌ی سه‌رریژ بکاو وشکانی داپۆشی.

به‌راستی ئاسمان و ده‌ریا دوو نیشانه‌ی گه‌وره‌و مه‌زنن له‌سه‌ر
 تا‌ک‌وته‌نهایی خوداو ره‌هایی ده‌سه‌لاتی، ئاسمان به‌هه‌زاران و به‌میلیۆنه‌ها
 نه‌ستیره‌و مانگ و خۆری تیدان و دین و ده‌جن. هه‌ریه‌که له‌و مانگ و خۆرو
 نه‌ستیرانه، رپه‌ره‌وی خۆی هه‌یه و شوینه‌ه‌لات و شوین ئاوا‌بوونی هه‌یه،
 هه‌یچیان لی‌ک ناخشین و ده‌عم نا‌که‌ن، هه‌موویان په‌روه‌ردگار هه‌لیان
 ده‌سوپینی و به‌هیزی کی‌شنده رایگرتوون و ناهیلن هه‌له‌رن. مه‌لایین سال

ئەم کەونە لەهەلسورپان و هاتووچۆدایە و شتیکی نەسواوە و پەکی
نەکەوتە، بەهەلسورپانی زەوی و مانگ و خۆرو ئەستێرەکان بەو شیوە
یاسا خوداییە. سالت و مانگ و شەو و رۆژ وەرزه‌کانی سالت دینە کایەو،
تاریکی و روناکی، ساردی و گەرمی، تەپ و وشکی پەیدا دەبێ.

(دەریالوشی)یش بەو هەموو پانی و قولی‌یهی کە هەیه‌تی، بەو
هەموو شەپۆلانی دەیانهاوی و دەیانکیشیتەو، بەرزیان دەکاتەو و نزمیان
دەکاتەو بەو هەموو کەشتی و پاپۆرانی بەباری قورسەو پێیدا دین و
دەچن، بەمیلیۆنەهاو ملیارەها گیاندارێ ناوی کە لەناویا هەڵدەکەن و ژیان
بەسەر دەبەن، بەو هەموو لوتلوئو مەرجانەتی تێیدایە، ئەمانەو دەیان و
سەدان و زیاتریش لەدیاردە کەونییه‌کان بەناشکراو بەنهیینی بەگۆچکە
ئادەمیزاددا دەچرپینن و ئەناگای دەهیننەو بۆ ئەوێ لەدیاردەکانی
دەسلاتی پەرورەدگار بنواپێ و پروا بەتاک و تەنهایی خوداو زانایی و کار
دروستی و دەسلاتی بێ سنووری بکا.

پەرورەدگار بەو پینچ مەخلوقە رێزدارانە سوپندی خوارد و فرموی:
﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ . مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ﴾ دُنیا بەرۆژی قیامت دێ و
حییساب و لیکۆلینەو و سزا و پاداش روده‌دات، کەس نیه بتوانی عەزابی
خودای لەتۆ بگێریتەو، دووری بخاتەو، نەهیتلی بێ. بێ شک و گومان
عەزابی سەخت و دژوار یەخە کافرو یاخی بوان دەگری و کەس نیه
بەرەودوا پالێ پتوێ بێ.

﴿يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا. وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا﴾ نهو رۆژهی ئاسمان
 تیکهوه ده هاوی، نهو ئاسمانه بهرزو ریک و پیک و پتهوه تیک ده چی و
 ده که ویتته جونبوش و وه کوو ده ریا شه پۆل ده هاوی، کیوه کان له جیگای
 خویان ده ترازین و هیزی کیشنده نامین و شاخه کان لیک هه لده وه شین.
 ده بن به ته پ و تۆزو به حه وادا ده چی. نه مهش نیشانه ی نه هیه: که نیت
 بپرای بپرای جاریکی تر گه پانه وه بۆ دونیا نه ماوه و ته مه نی دونیا
 به سه رچوو. چونکه ئاسمان و زهوی و مانگو خۆررو نه ستیرو
 کیو... هۆکاری ئاوه دانی دونیان و بۆ سود لی وهرگرتن: که هومیدی
 گه پانه وه بۆ دونیا نه میتی نیت سود له مانه وه ی نهو شتانه نامین.

﴿قَوْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ ئای عه زابی سهخت و دژوار یان شیوی
 دۆزهخ لهو رۆژه دا بۆ نه وانه ی پیغه مبهریان به درۆ خستۆته وه، په یامی
 ئیسلامیان رهت کردۆته وه (الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ) نهو به درۆ
 خه روه وانه ی به قسه ی پرپوچ گالته جار یاری به قورتان ده که ن جوړه ها
 بوختان و قسه لۆک بۆ پیغه مبه ر هه لده به ستن. ﴿يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ
 دُعَاً﴾ نهو رۆژه ی به زهخت پال به بی پروایانه وه ده نری و رایچی ناو ناگری
 دۆزهخ ده کرین و توپ ده درینه ناوی.

نه جار بۆ زنده ته عزیب و سه رزه نشت کرد پیمان ده گوتری: ﴿هَذِهِ النَّارُ
 الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ﴾. نهو ناگری ده ی بین نه وه یه: که پیغه مبه ر
 له دونیادا ده یترساندن لی و برواتان پی نه کرد. ده تانگوت نهو قورئانه ی

موحه‌مه‌ده هیناویه‌تی جادوی جادوکه‌رانه. یان ده‌یانگوت چیرۆکه کۆن و نه‌فسانه‌ی پیشینه‌نه. نه‌جار به‌شیره‌ی گالته پیکردن پیتان ده‌گوتری: ﴿أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ﴾ نایا نه‌وه‌ی ئیستا ده‌بیینن سیحرو جادوبازییه وه‌کوو له‌دونیا‌دا ده‌رحق به‌نامه ناسمانیه‌کان و پیغه‌مبه‌ران ده‌تانگوت. نایا نه‌مه راسته؟ یان لی‌ره‌شدا جادوتان لی نه‌کراوه؟ نه‌ه جادوتان لی نه‌کراوه به‌لکوو نه‌مه‌ده‌حق و راسته‌و جادوتان لی نه‌کراوه.

﴿اَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ جا: که ئیستا به‌ناشکرا نه‌وه ده‌بیینن و هیچ ئینکارییه‌کتان بۆ ناکرئ، ده‌چنه ناو دۆزه‌خه‌وه‌و عه‌زابی. دژوار بجیژن، ئیتر صه‌بر بگرن یان صه‌بر نه‌گرن چون یه‌که، هیچ شتیک دادتان نادا، چی ده‌که‌ن بیکه‌ن، بی‌سووده‌و رزگار بو‌نتان نیه سزای کرده‌وه‌ی خۆتانه وه‌ری ده‌گرنه‌وه.

بۆ خۆشیان هه‌ست به‌و واقیعه‌ تاله ده‌که‌ن، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه‌ی پی ده‌کاو له‌سه‌ر زویانی دۆزه‌خییان ده‌قه‌رموی: ﴿سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ﴾ (ابراهیم: ۲۱).

پاداشی ته قواکاران و نیعمه تی خودا به سه ریانه وه له به هشت دا

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾ فَكِهِينَ بِمَا ءَاتَاهُمُ رَبُّهُمْ
وَوَقَّاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾ كُلُّوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَى سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ
بِحُورٍ عِينٍ ﴿٢٠﴾ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا
بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ
رَهِينٌ ﴿٢١﴾ وَأَمَدَدْنَاهُمْ بِفِكَهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾ يَنْزِعُونَ
فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيهِمْ رِيطٌ عَلَيْهِمْ غُلَمَانٌ
لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ ﴿٢٣﴾ وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ
﴿٢٤﴾ قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٥﴾ فَمَنْ آتَاهُ
عَلَيْنَا وَوَقَّعْنَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٦﴾ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ
نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

له‌وه‌پیش باسی رابوونی قیامه‌ت و سزادانی کافره‌کانی کرد، که بیگومان تووشیان ده‌بی و ناتوانن له‌خوینی لایه‌دن و نه‌جار باسی ته‌قواکاران ده‌کا و پاداش و نیعمه‌ته‌کانی په‌روه‌ردگار به‌سه‌ریان‌ه‌وه‌ نمایش ده‌کا. نه‌مه‌ش ئوسلوپی قورئانه: که شته دژ به‌یه‌که‌کان ده‌هینئ و به‌مه‌به‌ستی ته‌رغیب و ته‌رغیب رایان ده‌نوئئ. هه‌رکاتئ باسی دنیا بکا، ناماژه به‌قیامه‌تیش ده‌کا، حال و وه‌زعی دۆزه‌خییان رون ده‌کاته‌وه، نازو نیعمه‌تی به‌هه‌شتیه‌کانیش باس ده‌کا... هتد بۆ نه‌وه‌ی سه‌رنجی ناده‌میزاده‌کان راکیشئ و بیر له‌سه‌ره‌نجامی خوین بکه‌نه‌وه، واز له‌کوفرو بیدینی بینن، روبکه‌نه خودا په‌رستی. ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ. فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ بیگومان ته‌قواکاران و له‌خواترسان له‌باخاتی به‌هه‌شت و نازو نیعمه‌تی جوړاو جوړو نه‌پراوه‌دان، دلخو‌ش و ته‌پ ده‌ماخن به‌و نازو نیعمه‌تانه له‌زه‌ت و چیژیان لی و ه‌رده‌گرن و به‌ناره‌زو‌ی خوین راده‌بوئرن. خواردنی خو‌ش و پو‌شاک‌ی جوان و شوینی دلگ‌یرو هاوسه‌رو خیزانی شو‌خ و شه‌نگ و نه‌ونه‌مام چییان بو‌ی و چۆنیان بو‌ی بۆیان ناماده‌یه. له‌هه‌مان کاتدا خودا له‌عه‌زابی دۆزه‌خ پاراستونی. نه‌مه‌ش نه‌وپه‌ری به‌مرازگه‌یشتن و خوشن‌وودی‌یه، به‌خته‌وه‌ری و کامه‌رانییان بۆ هه‌تاهه‌تایه.

فریشته کان پییان بیژن: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾
 بخون و بخونه وه، چ شتیک نارهزو بکهن بۆتان بهرده سته و نوشی گیانتان
 بی، خواردن و خواردنه و تان بی عهیب و خهشه، به تام و له زه ته. نه مهش
 له پاسای نه و کردار و رهفتاره باشانه تان: که له دونیادا نه نجامتان داوه.
 خدا به فله زل و نیحسانی خوی نیوهی خستوته نه م نازو نیعمه تانه وه.

نه مجار پهروه ردگار باسی راخهرو شوینی حه وانه وه و کورسی و
 مویله و رابواردن له گه ل هوسه ره کانیان داده کاو ده فرموی: ﴿مُتَكِّبِينَ عَلَى
 سُرُرٍ مَّصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ﴾ نه و به هه شتیانه حال و وه زعیان
 وایه: پالیان داوه ته وه له سه ر کورسی و مویله ی نه رم و جوان و رازا وه
 ریزکراو، حوری چاوره شو و شوخ و شه نگمان کردونه هوسه ریان و
 له گه لیان راده بویرن.

ویرای نازو نیعمه تی به هه شتییه کان خویان، خوشیییه کی تریشیان
 ههیه ته ویش ته وهیه: که به م نایه ته ئامازه ی پی ده کاو ده فرموی:
 ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ
 مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ﴾ نه وانه ی نیمانیان هیناوه به کرده وه ئیمان داری
 خویان چه سپانده، منال و وه چه شیان له بیروبا وه ردا شوینیان که و توون،
 خدا به فله ضل و گه ورهیی خوی بۆ زیده خوشگوزهرانی و فینکایی چاویان و
 منداله کانیان به مرز ده کاته وه بۆ پله و پاییه ی باوکه کانیان و شایسته ی نه و

جیگا و نازو نیعمه ته نه بن، به لئی خودا له بهردلی باوکه کانیان نه و شوینه بهرزو خوشانه یان ده داتی. وه حال تۆز قالیك له پله و پایه ی باوکه کانیان کهم ناکه ی نه وه. له هه مان کاتدا ته گهر پله و پایه ی منداله کان بهرزتر بی، نه وه پله و پایه ی باوکه کانیان ده گه یه نینه هی منداله کانیان بو نه وه ی زیاتر خوشنودی و کامه رانی ده سه بهر بکه ن. حافیظی طبه رانی له ئیبنو عه بباسه وه له پیغه مبه ره وه ریوایه تی کردوه: که پیغه مبه ر (ﷺ) فرموده یه تی: (اذا دخل الرجل الجنة سأل عن ابويه و زوجته و ولده، فيقال: انهم لم يبلغوا درجتك. فيقول: يارب قد عملت لى ولهم فيؤمر بالحاقهم به.) که مروؤ ده چیتته به هه شته وه پرسیار ده کا: ناخو باوک و دایک و خیزان و منداله کانی له کوین، پی ی ده گوتری: نه وان نه گه یشتونه پله ی تۆ، ده لئی: نه ی خودایه من بو خۆم و بو نه وان هه و لم داوه، ئیتر فرمان ده کری: که بیانیه ی نه لای و بهرزیان بکه نه وه بو پله و پایه ی نه و. ته جار ئیبنو عه بباس نایه تی ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ... الآية﴾ خۆنده وه.

ته مهش فه ضل و ئیحسانییکی تری پهروه ردگاره به سه ر به هه شتیه کانه وه: که به هۆی باوک و دایکیانه وه پله یان بهرز ده کریته وه، ههروه کوو چۆن به هۆی مندال و هه چه کانیانه وه پله یان بهرز ده بیته وه.

نیمام نه همد له نه بوهورهیره وه ریوایه ت ده کا: ده لئی: پیغه مبه ر(ﷺ) فرموی: (ان الله ليرفع الدرجة للعبد الصالح في الجنة، فيقول يا رب انى لي هذه؟ فيقول: باستغفار ولدك لك) له سه حیخی موسلیم دا فرموده یه ک پشتگیری نه م فرموده ده کا: نه بوهورهیره له پیغه مبه ر وه ریوایه ت ده کا ده فرموی: (اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث صدقة جارية، او علم ينتفع به، او ولد صالح يدعو له) که ناده میزاد له دونیا ده رچوو نیتر هیچ کاریگه ریه کی له سر جیهان نامیئن جگه له وه ی له ژبانی خوی دا خیرو چاکه یه کی نه پراوه و برده و امی نه نجم دابی، یان زانیاریه کی سود به خشی بلاؤ کرد بیته وه، یان مندالتکی صالح و راستالی له دوا به جی مابی و دوعای بو بکا، خیرو خیراتی بو بنیئر.

﴿كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ هه موو ناده میزادیکی ژیرو بالغ له روژی قیامه تدا پابه ندی کرده وه کانی خویه تی و له ملی نابیته وه، ههروه ها هیچ که سیکیش به کرده وه ی یه کیکی تر گیروده نابئی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ. إِلَّا اصْحَابَ الْيَمِينِ﴾ (المذثر: ۳۸-۳۹).

نه مجار باسی نه وه ده کا: که خواردن و خواردنه وه ی به هه شتییه کان له تام و رهنگو بوندا هه میسه یه ک جور نین، به لکوو ناو به ناو به پئی ثاره زوی خویان ده گورپن، ده فرموی: ﴿وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا

يَسْتَهْوُونَ ﴿٢٧﴾ لَهُمْ مَوُودُ جَوْرُهُ مَيُودِيَهُكَ وَكَوْشَتِي تَهْرُو تَازَهْ كِه نَارِ زَوِي بَكَن
به‌ویستی خوْیان بُوْیان دابین ده‌کین.

﴿يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْلِيمٌ﴾ به‌حه‌ماس و حه‌زو
ناره‌زَوه پیا‌له‌ی شه‌راب له‌یه‌کتری وهرده‌گرن ده‌لئی خه‌ریکن جه‌نگی
له‌سه‌ر بکَن، بُو خُوْشی و یاری کردن پیا‌له‌ مه‌ی له‌یه‌کتری ده‌فرینن،
یه‌کیکیان پیا‌له شه‌رابیك وهرده‌گری و توْزیکی لی ده‌خواته‌وه و نه‌جار
ده‌یدا به‌یه‌کیکی ترو ده‌بیته قاقای پی‌که‌نین و مه‌جلیس ده‌رازیته‌وه،
سروش‌تی نه‌و شه‌رابه و ه‌هایه عه‌قل تیك ناداو نه‌و که‌سه‌ی ده‌یخواته‌وه
قه‌سه‌ی پرپوچ و قسه‌ی تاوان ناکا، وه‌کوو مه‌یخوره‌کانی دونیا لی‌یان
روده‌دا. ئیبنوقوته‌یبه له‌مانای نه‌م نایه‌ته‌دا ده‌فرموی: نه‌و شه‌رابه
عه‌قلیان نابا تا قسه‌ی پرپوچ بکَن، شتیك نالین تاوانی تیدا بی.

﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ﴾ به‌مه‌به‌ستی
خزمه‌تکردنی به‌هه‌شتیه‌کان چهند غیلمان و تازه‌لاو به‌پیا‌له مه‌یه‌وه
به‌سه‌ریان‌دا ده‌گه‌رین و خزمه‌ت‌یان ده‌کَن، نه‌وه‌نده جوانجاك و قوْزن ده‌لئی
مرواری ناو سه‌ده‌فن. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿يَطُوفُ عَلَيْهِمْ
وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ. بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ﴾ (الواقعة).

پاش نه‌و پیا‌له لیك وهرگرتن و یاری و پی‌که‌نینه ﴿وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى
بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ﴾ به‌هه‌شتیه‌کان روده‌که‌نه یه‌کتری و پرسیار

لهسه رگورشته یی یه کتر ده کهن، نه میان لهو ده پرسئی ته ری له ژیانی دنیا دا وه زعو حالت چۆن بووه و چۆنت ژیان بهسه ر بردوه؟ نه ویان لهم ده پرسئی ته دی تو چیت کردوه هه لئس و کهوتت چۆن بووه؟ ﴿قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ. فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ﴾ ولام ده ده نه وهو ده لئین: ئیمه له دنیا دا ته قوا کارو له خودا ترس بووین، ترسی عه زابی خودا مان هه بوو، خۆمان له بی فەرمانیی خودا ده پاراست. ئیتیر خودا به فاضلو گه وره یی خۆی لیخۆشبون و ره همه تی خۆی بهسه ردا رشتوین و هیدایه تی داوین بۆ نه نجامدانی کرده وهی چاک، له عه زابی سهخت و دژواری دۆزهخ رزگاری کردوین و نه نازو نیعمه ته یی پی به خشیوین.

﴿إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ﴾ ئیمه له دنیا دا خودا ناس و یه کتاپه رست بووین، بۆ هه موو کاریک هاوارمان ده گرده قاپی ره همه تی و هانامان بۆ ده بردو لیی ده پاراینه وه: که لیخۆشبون و ره همه تی خۆیمان بهسه ردا برپژئی. دوعای قبول کردین و مه رامی به جی هیئان، بیگومان خودا له گه ل بهنده کانی دا زۆر چاکه کارو میهره بانه. ره همه تی و ئیحسانی ده ریای بی بنه و بهشی هه موو کهس ده کا.

فرمان کردن به پیغمبر: که به‌رده‌وام بی له‌سهر بانگه‌وازی و

گه‌یاندنی په‌یامی پیروزی

فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ

رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّبَرَّيْصُ بِهِ رَيْبَ

الْمُنُونِ ﴿٣٠﴾ قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلُمُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَقُولُهُ

بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾ فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِن كَانُوا صَادِقِينَ

له‌وپیش په‌روهر دگار سویندی خوارد: که عه‌زابی قیامت دی و
گومانی تیدا نیه، حال و وه‌زعی بی‌پروایان و پروا دارانی به‌یان کر، نه‌جار
فرمان ده‌کا به‌پیغمبر (ﷺ) که له‌ناموژگاریکردنی خوی دوا نه‌که‌وئو
نه‌رکی سه‌رشانی خوی پاشگوئ نه‌خا، گوئ نه‌دا به‌وانه‌ی که په‌یامه‌که‌ی
ره‌ت ده‌که‌نه‌وه هه‌روه‌ها نه‌و قسه‌و بوختانانه‌ی کافره‌کان به‌پیغمبریان
ده‌کرد هه‌مووی ره‌تکرده‌وه و فرموی: ﴿فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ
بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ﴾ نه‌ی پیغمبر! ته‌تو به‌رده‌وام به‌له‌سهر کاری خوت،

ناموژگاریی خوٚت بکه و پشتت سارد نه بیٚته وه. ئه وهی بوٚ توٚ
 هه لده به ستن پوچ و بیٚ بناغه یه، ئه توٚ له سایه ی ره همه تی خودا وه نه فالچی و
 نه شیٚتی. ئه توٚ پیٚغه مبهرو فروستاده ی پهروه ردگاری هه رچی ده یلی و
 هه رچی نه نجامی ده ده ی له روانگه ی سروشه وه یه. به پیٚی نیگای ناسمانی
 هه لئس و کهوت ده که ی. فالچی هه رچی ده یلی گوتره کاریسه و هیچ
 بنه مایه کی راستیی نیه، شیٚتیش هه رچی عه قل و ژیری بیٚ نیه تی. وه لی
 توٚ به ئیعتیرافی هه موو قور شه یشیه کان ژیرو تیٚگه یشتوی و ئه مین و
 ده سٚپاکی. راستگو و ره وشت جوانی. له لایه کی تره وه شیٚتی و فالچییه تی
 زور له یه که وه دورن، چونکه فالچی ئه و که سه یه له سه رو سیمار قسه و
 گوفتاری ئه و که سانه ی فالیان بوٚ ده گرنه وه زانیاری خوٚی ده رده هیٚنی و
 بلاوی ده کاته وه. ده ی خوٚ ئه مه پیٚویستی به جوٚره زیره کی و
 لپهاتووینی یه که هیه ژیری و بریٚکی تاییه تی ده وئ. شیٚتیش ئه مانه ی
 هیچ تیٚدا نین. که وایی قسه کانیان دژ به یه کن.

نه مجار پهروه ردگار ره خنه له و ته یه کی تری کافره کان ده گری و ره تی
 ده کاته وه و ده فره رموی: ﴿أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُّ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ﴾
 به لکو و نه وان ده لیٚن: موحه مه د شاعیر یکه وه کوو نابغه و زوه یرو
 هاووینه کانیان، چاوه روانی مردنی ده که مین و روژگار له ناوی ده با وه کوو
 چوٚن شاعیره کانی پیٚشو مردوون، ئیتر له کوٚلمان ده بیٚته وه و رزگارمان
 ده بیٚ له ده سٚتی!

نه مجار په‌روه‌ردگار فرمان به‌پیغه‌مبەر ده‌کا: که هه‌ره‌شەیان لی بکا ده‌فرموی: ﴿قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصِينَ﴾ ئەه‌ی پیغه‌مبەر پییان بلی: چاوه‌پوانی مردنی من بن، منیش له‌گە‌لتان دا چاوه‌پوانی سه‌ره‌نجامم بزاتم قە‌زاو قە‌ده‌ری خودا چیتان لی ده‌کا، له‌وه به‌و لاوه بۆتان ده‌رده‌که‌وی سەرکه‌تن بۆ کۆ ده‌بی. من دلتیام خودا پشتیوانه‌و یارمه‌تیم ده‌دا.

﴿أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَاظُهُمْ بِهَذَا﴾ نایا ئەوان نامە‌یه‌کی ناسمانییان بۆ سه‌ر نازل بووه پشتگیری بۆ‌چونه‌کیان بکا؟ یان عە‌قل و ئاوه‌زیان فرمانی نه‌وه‌یان پی ده‌کا: یان ئەو قسه‌ پرۆپوچانه‌ بلاو بکه‌نه‌وه: که هیچیان به‌سه‌ر هیچه‌وه نیه. ده‌مێک ده‌لێن قورئان سیحره‌و موحه‌مه‌د ساحیره، چه‌لێک یه‌ژن قورئان شیعه‌و موحه‌مه‌د شاعیره، کاتیکیش ده‌لێن: موحه‌مه‌د شیت و ویتە، یان قالدچی و کۆله‌وه نانییه. ده‌ی ئەم قسانه هیچیان به‌سه‌ر هیچه‌وه نیه و بی سەرۆبه‌رن.

﴿أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾ بە‌لکوو ئەوانه گە‌لو نه‌ته‌وه‌یه‌کی یاخی بوو سه‌رکێشن، دل ره‌ق و نه‌فامن بۆ‌یه ئەم بوختانانه بۆ پیغه‌مبەر هه‌لده‌به‌ستن، ئەم ره‌وشته ناشیرینانه‌ی پال ده‌ده‌ن.

﴿أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ نایا ده‌لێن: قالدچی یان شایه‌ره، یان ده‌لێن موحه‌مه‌د بۆ خۆی ئەم قورئانه‌ی هه‌لبه‌ستوه‌و دانراوی

خۆیه‌تی. نه‌خه‌یر وانیه‌و سه‌ریان دای له‌به‌رد، به‌لکوو کوفرو
بیدی‌نیان، بروا نه‌بوونیان به‌په‌یامی ئیسلام، وای لێ کردون ئه‌م قسه‌و
قسه‌لۆکانه‌ هه‌لبه‌ستن ئه‌و جوړ» بوختانانه به‌پیغه‌مه‌بر بکه‌ن.

﴿فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ﴾ نه‌گه‌ر ئه‌وان راست ده‌که‌ن
موحه‌مه‌د بۆ خۆی قورئانی هه‌لبه‌ستوه، ده‌ی با ئه‌وانیش له‌لایه‌ن
خۆیانوه‌ نمونه‌یه‌کی ئه‌م قورئانه‌ بێنن، خۆ ئه‌وان شوڤه‌سواری به‌لاغه‌ت و
فه‌صاحه‌تن، له‌بواری شیعوو په‌خشاندا شاره‌زاو تیگه‌یشتون.

به‌لام با دلنیا بن نه‌گه‌ر هه‌موو دانیشتوانی سه‌ر زه‌وی به‌ئاده‌میزادو
جندۆکه‌وه‌ کۆ بینه‌و» ناتوانن که‌لامی‌کی ئاوا ره‌وان دابنێن، به‌لکوو
ناتوانن ده‌ سوره‌ت ته‌نانه‌ت سوره‌تی‌کیش دابنێن!

به‌لگه‌ی جوړاو جوړ له‌بونه‌وه‌رو له‌نه‌فسی ئینسان له‌سه‌ر هه‌بوونی

خوداو تا‌ک و ته‌نهایی زاتی پاکی

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخَلْقُوت ﴿٣٥﴾ أَمْ خَلَقُوا
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ
رَبِّكَ أَمْ هُمْ الْمُصِيطِرُونَ ﴿٣٧﴾ أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ
مُسْمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾ أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ره‌دی بیرو بۆچونی کافره‌کانی دایه‌وه، نه‌و بوختان و قسه‌لۆکانه‌ی: که ده‌یانگوت: موحه‌مه‌د (شاعیره، ساحیره، قالچی) یه، پوچه‌ل کرده‌وه. نه‌جار لی‌ره‌دا به‌لگه له‌بونه‌وه‌رو نه‌فسی ناده‌میزاده‌کان هه‌لده‌ستینێ له‌سه‌ر هه‌بوونی خوداو تا‌ک‌وته‌نهایی زاتی پاک‌ی و راستی پی‌غه‌مبه‌ری‌تی هه‌زه‌تی موحه‌مه‌د (ﷺ)، ده‌فه‌رموی: ﴿أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ نایا نه‌و کافرو بی‌پروایانه: که تینکاری هه‌بوونی خودای به‌دیهینه‌ر ده‌که‌ن، خۆیان به‌بی به‌دیهینه‌ر هاتوونه کایه‌وه؟ یان خۆیان خۆیانیا‌ن دروست‌کردوه؟ بی‌گومان به‌شایه‌تی عه‌قل و واقیعی حال و به‌گفتی خۆشیا‌ن به‌دیهینه‌ر هه‌ر خودایه‌و خودا له‌نه‌بونه‌وه‌وه نه‌وانی هینا‌وته وجود.

﴿أَمْ خُلِقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ﴾ نایا نه‌وان نه‌م ناسمانه‌و زه‌وییا‌ن دروست کردوه؟ نه‌وان له‌واقیعه‌دا ناتوانن لافی نه‌وه لی‌ بدنه‌ن، هه‌رچه‌نده له‌م باره‌وه پرسیا‌ریا‌ن لی‌ کرابی، دانیان نا‌وه به‌وه‌دا: که خودا به‌دیهینه‌وان وه‌کوو له‌نایه‌تی‌کی تر‌دا نا‌ما‌ژه به‌وه ده‌کا‌و ده‌فه‌رموی:

﴿وَلَنُؤْتِيَنَّهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ (لقمان: ۲۵).
 به‌لام ته‌وان بر‌وایان به‌تاک‌وتنه‌نهای خ‌ودا نیه، که ده‌لین: خ‌ودا
 به‌دی‌هین‌ه‌ریان‌ه له‌دل‌ه‌وه نای‌لین. له‌نا‌چار‌یه بر‌وا نه‌بوونی راسته‌قینه‌یان
 به‌وه: که خ‌ودا به‌دی‌هین‌اون، هه‌لین‌اون که په‌یامی ئی‌سلام ر‌ه‌ت ب‌که‌نه‌وه،
 ها‌وه‌ل ب‌و خ‌ودا داب‌نین، هه‌ز‌ره‌تی مو‌حه‌مه‌د به‌پی‌غه‌م‌به‌ر نه‌زانن. نه‌گینا
 نه‌گ‌ر له‌واق‌یع و حه‌قی‌قه‌ت‌دا یه‌قین‌یان به‌وه هه‌بوایه: که به‌دی‌هین‌ه‌ری
 خ‌ویان و ئاس‌مانه‌کان و زه‌وی و ته‌وه‌ی تی‌یان‌دایه “خ‌ودایه، پشتیان
 له‌عی‌باده‌تی هه‌ل‌نه‌ده‌کردو پی‌غه‌م‌به‌ریان به‌در‌و نه‌خ‌سته‌وه.
 ب‌ته‌رستیان نه‌ده‌کرد

﴿أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَّبِّكَ﴾ نایا ته‌وان خ‌اوه‌نی خه‌زینه‌کانی ره‌حه‌تی
 خ‌ودای ت‌ون، دابه‌ش‌کردنی ر‌زق و ر‌و‌زیی ۱ پی‌غه‌م‌به‌ریتی ببه‌خ‌شن
 به‌هه‌رکه‌سی‌ک خ‌ویان بی‌انه‌وی‌و بی‌گر‌نه‌وه له‌وانه‌ی نایانه‌وین. ر‌زق و ر‌و‌زی
 ب‌ده‌ن به‌مو بی‌گر‌نه‌وه له‌و؟

﴿أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ﴾ یان ته‌وان بالاده‌ستن به‌سه‌ر بونه‌وه‌رداو
 ده‌توانن به‌ویستی خ‌ویان ئاس‌مانه‌کان و زه‌وی هه‌ل‌سور‌پینن و ته‌صه‌روفیان
 تی‌دا ب‌که‌ن؟ واته: نه‌خ‌ه‌یر ته‌مانه هی‌چیان به‌ده‌س ته‌وان نین، هه‌مو
 ش‌تیک به‌ده‌ست په‌روه‌رد‌گاره.

نه مجار پله یه کی تر ده یانه نیته خوارئو پرسایان لی ده کاو
 ۱۱ هفرموی: ﴿ اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ یَسْتَمِعُونَ فِیْهِ فَلَیْآتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ
 مُّبِیْنٍ ۝ نَایا نهوان په یژه و پلیکانیان هیه پی یدا سه ربکه ون بۆ ناسمان و
 گوئ بگرن له ناخاوتنی فرشته کان و نهو سروشه ی بۆیان دئو ناگادارن
 به سر زانیاری غه یبدا؟ بۆیه له هه لویستی خویان لانه دن و سورن
 له سر کوفر. ده ی که وایه با نهو که سه ی سه رده که وئ بۆ ناسمانه کان و
 ده نگویاسی عاله می بالا وهرده گری با له گه ل به لگه ی رۆشن دا بیخاته پرو
 قسه کانی خوی پی بچه سپین.

به کورتی موحه مه د: که ده لئ پیغه مبهرو نه م قورئانه م به نیگا بۆ
 هاتوه، کافره کانی قوریش به درۆی ده خه نه وه، نایا نهوانه هیچ به لگه و
 زانیاریه کی تریان لا هیه: که زانیاری پیغه مبهرو به درۆ بخاته وه! نایا نهو
 زانیاریه ی نهوان گروتینیکی وای تیدا یه سه رو دل و دهرون داگیر بکاو
 ناده میزاد ناچار بکا پروایان پی بکا، وه که نهو تین و ته ورژمه ی له قورئانی
 نازل کراو بۆ سه ر موحه مه د هیه؟

نه مجار ره دی نهوانه ده داته وه: که ده لئ: فریشه کچی خودان،
 گالته به عقل و هوشیان ده کا: که کچ بۆ خوداو کوپ بۆ خویان داده نیئ
 ده هفرموی: ﴿ اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَکُمُ الْبُنُوْنُ ۝ نایا نیوه کچ بۆ خودا داده نیئ و
 کوپ بۆ خوتان قورخ ده که ن، له کاتیک دا که خوتان ناتانه وی کچتان ببی،

که بهیه کیکتان دهوتری: کچت بوو رهنگی رهش داده گیرسی، واته هیج شهرم ناکهن بهشه باشه که بو خویان و بهشه خراپه که بو خودا داده نین! نه مه هه ره شهیه کی توندوتیژه لهو کافره نه فامانه. که وایی که سیك نه مه راو بوچونی بی لئی به دوور ناگیرئ که نینکاری زیندوبونه و بکا! له هه مان کاتدا ئاماژه ی نه وهشی تیدایه: که نه مانه نه وه بیروبا وهریان بی هه رگیز به عه قلا و فام دانانرین چ جای نه وه یان لی بوه شیته وه ده ستیان بگاته ناسمان و بتوانن سروش وهریگرن.

﴿أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ﴾ نایا تو نه ی پیغه مبه ر له پیناوی بانگه وازیگردنت بو موسولمان بونی نه و بتپه رستانه داوای کرئیان لی ده که ی و نیت نه وان له بهر گرایی باری غه رامه و نه و کرئیه ی که داوایان لی ده که ی ناتوانن موسولمان بن، نه خهیر هه رگیز شتی وا نیه و نه تو هیج داوایه کیان له و باره وه لی ناکه ی!

﴿أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ﴾ یان نه وان زانیاری غه بییان لایه و هه رچی له له و حوله محفوظدا نووسراوه نه وان به سه ریا ناگادارن و هینوسنه وه و رای ده گه یه نن به ناو مه ردومدا بلاوی ده که نه وه، هه رچی تویش بیلی نی نه وان به پوچی نه زانن؟! نه خهیر نه مه هیچی وا نییه، جگه له خودا که س عیلمی غه یب نازانئ! ﴿أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا﴾ به لکوو نه و کافرا نه ده یانه وئ فیل له پیغه مبه ر بکه و پیلانی کوشتنو له ناو بردنی بو

دارپژن، وه‌کوو ئه‌وه: که له (دار الندوة) دا هه‌موو سه‌رانی قسره‌یش کۆ بونه‌وه بریاریان دا پیغه‌مبه‌ر بکوژن ﴿فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ﴾ ئه‌وانی کافرو بی‌پروان هه‌ر ئه‌وان فیلّ لی کراون و زهره‌ری فیلّه‌کیان بۆ خۆیان ■ هه‌گرپیتته‌وه. واته ئیوه ئه‌گه‌ر ئیدیعیای زانینی غه‌یب ده‌که‌ن، ئه‌وه درۆ ده‌که‌ن و جگه له‌خودا که‌س غه‌یب نازانی، خۆ ئه‌گه‌ر پیتتان وایه ده‌توانن به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ردا زالّ ببن، ئه‌وه بی‌گومان ئیوه به‌هه‌له چون چونکه خودا یارمه‌تی ده‌رو پشتیوانیه‌تی و به‌سه‌ر ئیوه‌دا زالی ده‌کا. خۆ ئه‌گه‌ر به‌ته‌ما بن فیلّی لی بکه‌ن و له‌ناوی به‌رن ئه‌وه دلتیا بن زیانی فیلّه‌که خۆتان ده‌گرپیتته‌وه و خۆتان له‌ناو ده‌چن.

﴿أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ نایا ئه‌و بی‌باوه‌رانه جگه له‌خودای تاک و ته‌نیا خودایه‌کی تریان هه‌یه له‌سزای خودا بیانپاریزی، خودا پاک و مونه‌ززه‌هه له‌هه‌موو غه‌یب و هاویه‌شیک که بۆی په‌یدا بکه‌ن. خودا تاک و ته‌نها و بی‌هاوه‌ل و بی‌نه‌ظیره‌ بی‌وینه‌و ئه‌مثاله، به‌رزو پیروۆزو شکۆمه‌نده، بالاده‌ست و به‌دییه‌ینه‌رو هه‌لسوپیتته‌ره، په‌روه‌ردگار و خاوه‌نی بونه‌وه‌ره.

رو وەرگیران له کافره‌کان، چونکه نینکاری مه‌حسوسات ده‌که‌ن

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا

مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾ فَذَرَهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا

يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾ يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا

وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَٰكِنْ

أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ

بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ نَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَرَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

له‌وه‌پیش نه‌و هه‌موو به‌لگانه‌ی هه‌تایه‌وه، بیروباوه‌ری پوچ و
بی‌بناغه‌ی موشریکه‌کانی به‌پاش‌دا برده‌وه ده‌رباره‌ی هه‌بونی خودای
تاک‌وته‌نهاو بالاده‌ستی و زانیاری به‌رفراوانی خودا دوا، به‌لگه‌ی
جوړاو‌جوړی ئاراسته‌کردن، راستیی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و رابوونی قیامه‌تی
به‌به‌لگه‌سه‌لمانده. ئیتر نه‌گهر له‌روی لاساری و سه‌هنده‌بیه‌وه نه‌بی‌حق
وایه بی‌سێ و دوو ئیمان بینن و له‌هه‌لۆیستی ناله‌باری خوێان په‌شیمان ببه‌وه.

به‌لام نه‌وان سورن له‌سه‌ر سه‌ره‌ره‌قی خوێان و به‌هیچ کلۆجی ئیمان
ناهیئن، نه‌هجار فرمان به‌پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌کا: که‌ رویان لی وەرگیرێ و
له‌به‌رامبه‌ر تانه‌و ته‌شه‌رو بوختان و درۆ ده‌له‌سه‌یان خۆگر بێ، هه‌والی

ئەوەشى دەداتى كە سزای خودا دەیانگریۆ و لەدونیای قیامەتدا لى رزگار نابن، دەفەرموی: ﴿وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ﴾ ئەوانە هیئەدە لاسارو سەھندەن، ئەگەر بەچاوی خۆیان ببینن پارچەبەشە کەوڕەى ناگراوى لەئاسمانەو بەکەوتتە خوار بۆ سەریان بیانسوتینى، بپوا ناکەن و واز لەکوفرو بێدینى خۆیان ناهینن، بەلکەو دەلین: ئەو هەوڕىكى گەوال گەوال و توى توى لەسەرىك كەلەكە بوو و بارانان بۆ دەبارینى. وەکوو لەناوەتیکى تردا ئاماژە بەو مانایە دەکاو دەفەرموی: ﴿وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ . لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ﴾ (الحجر: ۱۴-۱۵) ئەجار خودا بەپێغەمبەر دەفەرموی: (فذرهم) وازیان لى بینە، گوێیان پى مەدە ﴿حتى يلاقوا يومهم الذى فيه يصعقون﴾ هەتا توشى رۆژىکیان دەبن كە رۆژى قیامەتەو تێیدا بەھیلاك دەچن، سزای تاوانەکانیان لى دەسەنریت.

﴿يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ﴾ ئەو رۆژه رۆژیکە فرت و فیلان دادیان نادا، ئەو پیلانەى دایان رشتوو بەو لەناوبردنى پێغەمبەر(ﷺ) سودیان پى ناگەيەنى، ئەو عەزابەى دیتە سەریان ناگەرتتەو کەس نیه بەهانا یا ئەو بەو یارمەتیا بەدا.

جا وه نه بی سزای نه وانه همر له قیامت دا بی و بهس، به لک وو ﴿وَإِنَّ
 لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ بیگومان
 له ژیا نی دنیادا هیه بۆ نه وانه ی سته میان له خویان کردوه به وه: که
 سورن له سهر کوفرو بته رستی و دارشتنی پیلان دژی پیغه مبه ر سزای
 سهخت و دژوار: له کوشتن و نه خوشی و ترسو هه ژاری و بی پاراتی و
 له ناوچونی مال و سامان و مردنی مندا ل و که سوکار بۆ نه وه ی
 له هه لویستی خویان په شیمان بینه وه. وه لی نه وانه نازان چ عه زایک
 دیته سهریان و چون له ناو ده چن، کاتیکیش عه زاب یه خه یان ده گری و
 ته نگیان پی هه لده چنی، نه گهر خودا به فاضلی خوی عه زابیان له سهر
 هه لبرگی، له جیاتی نه وه ی سوپاسی خودا بکه نو واز له هه لویستی
 ناشیرینی خویان بیتن ده ست ده که نه و به کوفرانی نیعمهت و خراپتر
 له جارن کوفرو بی دینی نه نجام ده ده نو و سپله یی خویان ده نویتن.

نه مجار سوره ته که به فرماندان به پیغه مبه ر کۆتایی پی دینی
 فرمانی پی ده کا به وه: که خۆراگر بی له بهرامبه ر هه لویستی کافره کان و
 ده فهرموئ: ﴿وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ
 تَقُومُ﴾ ته ی پیغه مبه ر له بهرامبه ر هه لویستی کافره کان پشوو درێژ به،
 گوی مه ده ره هه لویستی ناشیرینیان، تا نه و کاته ی عه زابی چاوه پروانکرا و
 یه خه یان ده گری، ته و له ژیر چاوه دی ری نیمه دای، پارێزگاریت ده که یین،

ناهیلین کەس دەستدریژی بکاتە سەر. تەقدیس و تەنزیهی خودای خۆت بکە، لەهەموو عەیب و خەوشتیک بەدووری بگرە، هەرشتیک شیاری نەو نەبێ پالێ مەدە: هەركاتێك هەلسای بۆ نوێژ یان لەخەو هەلسای یان لەکۆرپو مەجلیس هەستای یان لەشوێنیکەو چوێ بۆ جێگەیه کی تر نەو تەسبیحی خودای خۆت بکە. واتە: بلی: (سبحان الله وبحمده) یان (سبحانك اللهم و بحمدك اشهد ان لا اله الا انت، استغفرک واتوب الیک) لەم بارهوه زۆر ویرد ریوایەت کراون.

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ﴾ بەشەو کاتێک لەخەو رادەبێ تەسبیحاتی خودا بکە، عیبادەتی بۆ ئەنجام بدە لەکۆتایی شەودا کە نەستیڤرەکان بەرەو ئاوابوون دەچن سەرگەرمی عیبادەتکردن بەچونکە ئەوکاتانە عیبادەتکردن ئەرکیکی قورسەو خەو خۆشەویستە. سازشو ریاکاریی تێدا نیە.

موقاتیل دەفەرموی: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ﴾ مەبەست نوێژی شیوانو نوێژی خەوتنانە. ﴿وَإِدْبَارَ النُّجُومِ﴾ مەبەست نوێژی بەیانییە. ئیمامی رازی دەفەرموی: وایێدەچێ مەبەست لەرستەیی ﴿وَإِدْبَارَ النُّجُومِ﴾ نوێژی کاتی بەیانی بێ چونکە ئەو کاتە نەستیڤرەکان بەرەو ئاوابوون دەچن و بەهۆی روناکی خۆرەو روناکیان کز دەبێ و نامێنێ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره‌تی (النجم)

ئەم سوره‌ته ناونراوه سوره‌تی (النجم) چونکه له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که
خودا سویندی پێ خواردوه، فهرمویه‌تی: ﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ﴾ سویند
به‌ئەستێره کاتی ناوا ده‌بێ. په‌یوه‌ندی ئەم سوره‌ته به‌سوره‌تی پێشوره‌وه
له‌چەند رویه‌که‌وه‌یه:

۱- کۆتایی سوره‌تی پێشوی به‌رسته‌ی ﴿وَإِذَا بَرَ النَّجْمُ﴾ هینا، سه‌ره‌تای
ئەم سوره‌ته‌ش به‌وشه‌ی (والنجم) ده‌ست پێکرد.

۲- له‌ سوره‌تی پێشوو‌دا ئه‌وه‌ی باسکرد: که‌ کافره‌کان بوختانی ئه‌وه
ده‌که‌ن موحه‌مه‌د خۆی قورئانی هه‌لبه‌ستبێ. له‌سه‌ره‌تای ئەم
سوره‌ته‌ش به‌جەخته‌وه‌ رده‌ی ئه‌وه‌ی دایه‌وه‌.

۳- له‌ سوره‌تی پێشوو‌دا ده‌رباره‌ی باوک و دایکی موسوڵمان فهرمووی:
مندالۆ وه‌چه‌کانیان پێ ده‌گه‌یه‌نینه‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ی زیاتر خوشنوو‌دی و
کامه‌رانیان بۆ ده‌سه‌به‌ر بێ.

له‌م سوره‌ته‌ش‌دا ده‌رباره‌ی کافرو مندالۆ گه‌وره‌یان فهرمووی: ﴿وَإِن
لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ ئەم سوره‌ته‌ وه‌کوو باقی سوره‌ته
مه‌ککیه‌کانی تر گرنگی ده‌دا به‌سه‌لماندن و چه‌سپاندنی بنه‌ماکانی

عه‌قیده. له‌ته‌وه‌ره‌ی باسی یه‌کتاپه‌رستی و راستیی پیغه‌مبه‌رایه‌تیی و رابوونی قیامت‌دا ده‌سوپ‌تیه‌وه. باس له‌چۆنیه‌تی نازل‌بوونی نیگا بۆ پیغه‌مبه‌رو وهرگرتنی ده‌کا، قسه له‌باره‌ی هیچ و پوچی بت و صه‌نم ده‌کا... سه‌ره‌تا سوره‌ته‌که دیارده‌ی نیگا و سروش ده‌سه‌لمیئنی که به‌هۆی جویرانیله‌وه بۆ پیغه‌مبه‌ر دئ. نه‌ج‌جار باسی میعراجی پیغه‌مبه‌رو نزیک‌بونه‌وه‌ی له‌په‌روه‌ردگار ده‌کا. ناماژه به‌وه ده‌کا: که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌شهو میعراج‌دا جویرانیلی له‌سه‌ر شیوه‌ی خۆی بینیه، له‌مه‌له‌کو‌تی تاسمانه‌کان شتی عه‌جایب و سه‌رسوپ‌هینه‌ری دیوه،

نه‌ج‌جار هه‌پ‌رش ده‌کاته سه‌ر بته‌په‌رسته‌کان له‌سه‌ر نه‌وه‌ی: که دارویه‌رد ده‌په‌رست، فریشته به‌کچی خودا له‌قه‌لم ده‌ده‌ن. دوایی دیته سه‌ر باسکردنی عه‌داله‌تکاری پیروه‌ردگار و ناماژه به‌وه ده‌کا: که سزاو پاداش به‌گویره‌ی کرده‌وه‌ی تاده‌میزاده‌کان خۆیا نه‌وه ده‌سه‌لمیئنی: که هه‌موو که‌س به‌رپرسیاره و هه‌موو که‌س پرسیاری لی ده‌کری. که‌س تاوانی که‌س هه‌لناگری و که‌س له‌سه‌ر که‌س سزا ندری.

نه‌ج‌جار باسی ره‌هایی تواناو-زانیاری په‌روه‌ردگار ده‌کا و نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که هه‌ر خودا خاوه‌نی بونه‌وه‌ره و مردن و ژیان، سامانداری و هه‌ژاری، له‌شساغی و نه‌خۆشی،... هتد هه‌مووی به‌ده‌ست خودایه.

راستی پیغه مبه رایه تی و دیارده ی سروش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ﴿١﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ﴿٢﴾ وَمَا يَنْطِقُ
عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٣﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿٤﴾ عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ﴿٥﴾
ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ﴿٦﴾ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ﴿٧﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ﴿٨﴾
فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ﴿٩﴾ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴿١٠﴾
مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ﴿١١﴾ أَفَتَسْمُرُونَ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ
نَزْلَةً أُخْرَىٰ ﴿١٣﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ﴿١٤﴾ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ ﴿١٥﴾
إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ﴿١٦﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَأَىٰ
مِنْ ءَايَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ﴿١٨﴾

ده فهرموی: ﴿وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ﴾ سویند به نه ستیره کاتی به ره و
ناوابون ده چی. چونکه به هوی جولان و کشان به ره و ناسوی ناوابون،
باشورو باکورو روزه لات و خور ناوا ده زاندری. ﴿مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا
غَوَىٰ﴾ هاوریکه تان: که موحه مه ده، له رتی حق و راست لای نه داوه،

گومرا نەبوو، قسەى بەتال بىناغە نالى : ئەو موخەمەدەى لەخۆتانەو لەمنالىيەو لەناوتاندايەو تا ئىستا درۆتان لى نەيىستوو، ھەر لەمندالىيەو دەستپاك و راستگۆو عاقل و ژىر بوو، رۆژ دواى رۆژ ئەم رەوشتانەى زياتر تىدا بەرجەستە بوون و لەھەلس وکەوتى دا رەنگيان داوہتەو. ئەدى چۆن ئىستا درۆتان لەگەل دەکا؟! نەخەير ھەرگىزاو ھەرگىز ئەو بىرو بۆچونانەتان راست نىن زۆر لەواقىعەو دوورن. پەرورەدگار : کە سويند بەنەستىرە دەخوا، ناماژە بەو دەکا : کە عالەمى ئەستىرە عالەمىكى گەورەو بەرفراوان و سەرسورپەينەرە، چ لەبارەى قەبارەو زەبەللاحييانەو، چ لەبارەى تىژرەوى و جم و جولى خويان و تىژرەوى روناکىيەکەيانەو. وەکوو زانايانى فەلەك و ئاسمانشوناسى دەبيژن خىرايى نورى ئەستىرە سىسەد ھەزار كىلۆمەترە لەچرکەيەكدا . واتە : روناکى ئەستىرە لەحەوتىەکە چرکەيەكدا جارێك بەدەورى زەوى دا دەسورپەتەو. خۆر ملىۆنيك و سىسەد ھەزار جار لەزەوى گەورەترە. لەكاتيەكدا خۆر بۆ خۆى يەكێكە لەسى ھەزار ملىۆن خۆر، كۆمەلەى خۆرى و يازدە ئەستىرە گەرۆكەكان بەشيكن لەعالەمى (مەجەرە) مەجەرەش سى ھەزار ئەستىرەى لەخۆ گرتو، ئەستىرەى وايان تىدايە لەخۆر گەورەتر. ئەو مەجەرەى كە خۆر سەر بەئەو قوطرەكەى سەد ھەزار سالى تيشكىيە سالى تيشكىش بەشەش ملىۆن ميل مەزەندە دەكرى. ھەبوون و پالەپەستوى ھىزى كيشندەى نيوان مەجەرەكان

بەرادەيەكى زۆر لەغازو مەوداى تر، بۆشايىيە رەشايىيەكانى ناو مەجەرەكان دەكەنە تير ئەستىيەى ناگراوى (شهاب مشتعلە) ئەمەش بەدەگمەن و لەماوەى مليۆنەها سالدا جاريك رودەدا.

تيرە ئەستىيە دەشوبەيتە ئەستىيە، وەلى تيشكى موگناتيسىي زۆرتەرە لەهى ئەستىيەى ناسايى. دوورى تيرە ئەستىيە لەزەوى بەدەها ھەزار مليۆن سالى تيشكىي مەزنە دەكرى.

وھكوو دەزاندرى خۆر لەماوەى سالدا لەدوانزە كەلوو (برج)دا جيگۆركى دەكا، لەھەموو بورجيك مانگيك دەميئيتەو، بەدوانزە مانگ واتە: (۳۶۵) رۆژو شەش سەعات و (۹) ھەققەو (دە) شانيەدا دەورەى خۆى تەواو دەكا. بەمە دەگوترى سالى خۆرى و لەرۆژى (۲۱)ى ئازار دەست پى دەكا.

مانگيش كەلو (برج)ى ھەن پىيان دەگوترى: مەنزل، مانگ ھەر رۆژە لەمەنزلێكدا دەبى، لەمانگێكدا (۲۹) يان (۳۰) مەنزل دەبينى، دوا مەنزل پى دەگوترى: مەحاق.

((لەدەورى تۆيە ئەى خۆرشيدى پرتەو بەخشى شەو گەردان
كە نالى وا لەحالاتى مەحاقى ماھى نەودايە))
(نالى)

له نایه تیکی تردا ناماژه بهو مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿هُوَ الَّذِي
جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِّينَ
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ﴾ (یونس: ۵).

له بهر گرنگی نهستی ره کان پهروه دگار سویند به تهستی ره ده خوا
له سهر نه وه: که موحه محمد گومرا نیه سهری لی تیک نه چووه و له حق لای
نه داوه. چونکه موحه محمد پیغه مبه ره و له خوداوه سروشی بو ده نیردری
﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ موحه محمد به هه واو
هه وه سو له خووه قسه ناکا، بو مه بهستی تایبه تی خوئی بانگه وازی بلاو
ناکاته وه، راگه یاندنی قورثان بو بهرزه وه ندیی تایبه تی خوئی نه نجم نادا،
نه وهی رای ده گه یه نن سروشی خودایه و بوئی نیردراوه و فهرمانی پیکراوه
نه نجامی بدا، نه رکیکه و خراوه ته سهر شانی. هه رچی ده یلی: حقه و
راسته و له خوداوه یه. نیمام نه همه دو نه بوداودو ئیبنوئیه بی شه یه
له عه بدوللای کوری عومه ره وه ریوایه ت ده که ن ده فهرموی: هه ر شتی کم
له پیغه مبه ره ده بیست خیرا ده منووسی، بو نه وهی له بهری بکه م،
قوره یه شه کان نه یان لی ده کردم، وتیان: نه تو هه رچی له پیغه مبه ری
ده بیسی ده ینووسی، پیغه مبه ریش ئاده میزادی که جاری و هه یه
به توره یه یه وه قسه ده کا، ئیتر وازم له و کار هینا، پاشان نه م روداوه م بو
پیغه مبه ره (ﷺ) باس کرد فهرموی: (اكتب فو الذی نفسی بیده ما خرج

منی الا الحق) بنوسه سویندم بهو که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته هه‌رچی
 وتومه و ده‌یلیم حه‌قه له‌حق به‌ولاره هیچم نه‌گوتوو. نه‌جار په‌روه‌ردگار
 باسی مامۆستای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کا: که جویرائیل‌ه و به‌رپرسیاری
 هینانی سروشه له‌خوداوه بۆ نه‌و. ده‌فه‌رموی: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى﴾
 قورئانی فیری پیغه‌مبه‌ر کردوه فریشته‌یه‌کی خاوه‌ن هیزو توانا
 له‌زانیا‌ری و کارکردن‌دا، نه‌ویش جویرائیل‌ه، هه‌رچی خودا فه‌رمانی پی
 بکا نه‌نجامی ده‌داو هیچی لی یاخی نابئی. هه‌رچی نه‌نجامیشی ده‌دا
 به‌فه‌رمانی خودایه و له‌خوداوه‌یه، ﴿ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى﴾ خاوه‌نی ژیری و
 بیروپروای به‌رزه، نه‌و سروشه‌ی له‌خوداوه و هری ده‌گری به‌نه‌مانه‌ته‌وه
 ده‌یگه‌یه‌نی به‌پیغه‌مبه‌رو هیچی له‌بیر ناچیتته‌وه، جویرائیل له‌سه‌ر شیوه‌ی
 تایبه‌تی خۆی ویتتاو پیغه‌مبه‌ر بینی!

نه‌وه بوو پیغه‌مبه‌ر زۆر هه‌زی ده‌کرد که فریشته‌ی سروش له‌سه‌ر
 شکل و وینه‌ی تایبه‌تی خۆی بینن، به‌دل له‌خودا ده‌پارایه‌وه: که به‌و
 شیوه تایبه‌تییه جاریک نیشانی بدا، خودا داواکه‌ی گیرا کرد دوا نه‌و
 ماوه‌یه‌ی که سروش له‌پیغه‌مبه‌ر بپا^۱ جویرائیل به‌شیوه‌ی فریشته‌یی
 خۆیه‌و هاته خوارئ بۆ لای راست ویتتاو له‌ناسۆی به‌رزه‌و خۆی نیشانی
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا که ناسۆی خۆره، که‌می له‌ناسۆکه به‌رزتر بوو، هه‌موو
 ناسۆکه‌ی پرکرد! ﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى﴾ پاشان جویرائیل ورده ورده دابه‌زی و

له پیغه مبه‌ر نزیک که‌وته‌وه، به‌سروش‌وه هاته خزمه‌تی، که‌مکه‌م دابه‌زی و
له پیغه مبه‌ر (ﷺ) نزیک بو‌وه‌وه تا وای لی هات ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ
أَدْنَى﴾ مه‌سافه‌ی نیوان پیغه مبه‌ر (ﷺ) و جویرانیل دیاری ده‌کا
به‌نه‌ندازه‌ی دوو که‌وان یان که‌متر له‌دوو که‌وان بوو.

عه‌ره‌به‌کان دابو نه‌ریتی‌ان و ابو مه‌سافه‌ی نزیک‌یان به‌که‌وانی: یان
دوو که‌وان یان به‌رمی‌ک مه‌زنده ده‌کرد. وه‌کوو چۆن ئیمه‌ی کورد نه‌و
جوړه شتانه به‌بست و به‌هه‌نگاوو به‌گوریس مه‌زنده ده‌که‌ین. مه‌به‌ست
نه‌وه‌یه زۆری لی نزیک بووه.

جا: که‌ه‌زه‌ته‌ی جویرانیل و له پیغه مبه‌ر (ﷺ) نزیک که‌وته‌وه
﴿فَاَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ﴾ ئیتر خودا به‌هۆی نه‌و فریشته‌وه سروشی
کرد بۆ به‌نده‌ی خۆی: که‌موحه‌مه‌ده - به‌و سروشه‌ی بۆی کرد: که‌قورثانی
پی‌وژه، کاروباری ئایینی فیر کرد... ده‌شتوانین به‌م جوړه مانای بکه‌ین
بلین: ئیتر جویرانیل سروشی به‌به‌نده‌ی خودا که‌ه‌زه‌ته‌ی موحه‌مه‌ده
راگه‌یاند، نه‌و سروشه‌ی بۆ هی‌نابوو فیری کرد.

نهم بینینه‌ی پیغه مبه‌ر بۆ جویرانیل له‌سه‌ر شیوه‌ی فریشته‌یی خۆی
له‌سه‌ر زه‌وی بووه، جاریکی تریش له‌لای دره‌ختی (سدره‌ المنتهی) به‌و
شی‌و «تایبه‌تیی به‌ینیویه‌تی».

عبداللّای کوری مه‌سعود له‌ته‌فسیری نهم نایه‌ته‌دا ریوایه‌ت ده‌کا
ده‌فهرموی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فهرموی: جویرائیل له‌سهر شیوه‌ی خوی
بینی شه‌شصد بالی هه‌بو!!

به‌لّی: نهم بینینه بینینیکی نزیک‌ی بو، بینینی فیرکردن و سروش
پیراگه‌یان‌دنبوو، بینین بوو به‌چاوی سه‌رو ناسین بوو به‌چاوی دل، بینینیکی
بئ پهرده بوو، بینینی موشاهه‌ده‌و یه‌قین بوو.

﴿ما کذب الفؤاد ما رأى﴾. أفتما رونه علی ما یری ﴿دلی پیغه‌مبه‌ر
ته‌وه‌ی به‌چاوی سه‌ر له‌پهرده‌ی غه‌یبا بینینی ره‌تی نه‌کرده‌وه، به‌لکو
به‌راستی زانی و پروای پئ‌کرد. نه‌دی چۆن ئیو ده‌مه‌ده‌می له‌گه‌ل
ده‌که‌ن و به‌درۆی ده‌خه‌نه‌و ﴿له‌شتیک‌دا: که به‌چاوی خوی له‌نزیک‌وه
بینیوه‌تیو دل‌یشی به‌راستی زانیوه. به‌ئه‌وه‌ام و خه‌یالی حسیب نه‌کرد،
نه‌یگوت: نه‌و﴾ شه‌یتانه یان جندۆکه‌یه!!

له‌لایه‌کی تره‌وه نهم بینینه‌ی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بۆ جویرائیل یه‌که‌جار
نه‌بوو به‌لکوو جارێکی تریش هه‌ر له‌سهر شیوه‌ی فریشته‌یی خوی
جویرائیلی بینیه‌و، وه‌کوو ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى﴾ بینگومان
جارێکی تر پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌شه‌وی میعراج‌دا جویرائیلی له‌سهر شیوه‌ی
فریشته‌یی خوی بینیی ﴿عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى﴾ له‌لای دره‌ختی(سدره): که
له‌ناسمانی هه‌وته‌م‌دایه، یان له‌ناسمانی شه‌شه‌مه.

هرچی زانیاری و گوشتارو کرداری مه خلوقات هیه تا نه وی دهروا و
 سدره که وی. واته کرده وی بهنده کان به ناده میزاد و فریشته وه تا نه وی بر
 ده کات و ئیتر ده وهستی، له وی به ولاره نه که س دهیزانی چیه و نه که س
 دهیگاتی. له شه وی میعراج دا جویرانیل له گه ل پیغه مبهردا بهرز بزوه تا
 گه یشته دره ختی (سدره المنتهی) ئیتر له وی ویستا و جی ما،
 پیغه مبهردا (ﷺ) به ته نها ماوه یه کی تر رژی تا نزیک بووه له باره گای
 په روه ردگار، نه مانه هه مو و غه یین و خودا نیسانی پیغه مبهردا، نیمه
 هیچی لی نازانین.

(عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى) نه و به هه شته ی نارامگای خودا په رستانه
 له نزیک دره ختی (سدره وهیه). نیمه ده بی پروامان به دره ختی (سدره
 المنتهی) هه بی به و شیوه یه قورئان باسی ده کا، به بی نه وه ی
 شوینه که ی و چۆنیه ته که ی دیاری بکه یین، مه گهر فرموده ی صه حیچی
 پیغه مبهردا (ﷺ) له و باره وه شتی کمان بو دیاری بکا. ئیمام نه همه دو
 موسلیم و تیرمیزی له ئیبنومه سعوده وه ریوایه ت ده که ن ده لی: کاتیک
 شه و په وی به پیغه مبهردا (ﷺ) کرا، بهرز کرایه و تا گه یشته لای دره ختی
 (سدره المنتهی) که له ناسمانی حه وته مه، هه رچی له زه و ییه وه بهرز
 ده بیته وه تا وی ده گاو له وی وهرده گیرئ، هه رچی له عاله می بالا وه
 داده بهزی ده گاته وی و له ویته وهرده گیرئ.

له ریوایه‌تی صدحیحی موسلیم‌دا له‌ئیبنومه‌سعوده‌وه ریوایه‌تکراوه
 که دره‌ختی (سدرة) له‌ئاسمانی شه‌شه‌مه. له‌ریوایه‌تیکی تری موسلیم‌دا
 له‌ئهنه‌سه‌وه ریوایه‌تکراوه ده‌ئلی: پیغه‌مبهر (ﷺ) فەر‌موی: کاتیک
 به‌رزکرامه‌وه بۆ‌لای دره‌ختی (سدرة) که له‌ئاسمانی حه‌ته‌مه میوه‌که‌بیم دی
 هێنده‌ی کوبه‌ی ولاتی هه‌جهر ده‌بوون، که‌لاکانی وه‌کوو گوێ‌چکه‌ی
 فیل وه‌هابوو.

﴿إِذْ يَغْشَى السَّدْرَةَ مَا يَغْشَى﴾ ئەو کاتە‌ی سیدره‌ی داپۆشی ئەوه‌ی
 داپۆشی، واتە ئەوه‌ی سیدره‌ی داپۆشی له‌نوری ته‌جه‌للاو دابارینی
 فریشته به‌سه‌ریا: که هه‌ر وه‌صفو باسی ناکرێ، هه‌ر خودا ده‌زانێ چۆن و
 چه‌نده. به‌کورتی زمان کۆ‌له‌و ناتوانێ باسی که‌وره‌ییو زۆری ئەو شته‌ بکا
 که به‌سه‌ر سیدره‌دا هات.

﴿مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى﴾ چاوی پیغه‌مبهر (ﷺ) ئەه‌لاو ئەه‌لای
 نه‌کرد، له‌وه‌ی: که فەرمانی پێ درابوو سه‌یری بکا لای نه‌دا، له‌و شه‌وه
 پی‌ڕۆزه‌داو له‌وده‌مه‌ هه‌سه‌س‌و ناسک و ده‌گمه‌نه‌دا، له‌و ساته‌دا: که
 له‌می‌ژووی ئاده‌میزادا جارێک بووه‌و دوباره نه‌بۆ‌ته‌وه، پیغه‌مبهر (ﷺ)
 چاوی سه‌رو چاوی دێی برییه‌ نورو مه‌له‌کو‌تی په‌روه‌ردگارو گه‌لێ نیشانه‌ی
 بینین: که یه‌کیکیان وێنه‌ی فریشته‌یی جویرانیل بوو، چاوی نه‌تروکان‌دو
 نه‌یسو‌پاند. موشاهه‌ده‌ی حه‌قیق‌نو ئاشکرا بوو، شک و گومان‌ی تێ‌دا
 نه‌بوو، راسته‌وخۆ دێی په‌یوه‌ست بوو به‌ح‌قیقه‌ته‌وه، هه‌یچ په‌رده‌و
 له‌مپه‌ری له‌نیوان نه‌ما.

﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾ بیگو مان پیغه مبه ر لهو شه وده دا
 زور نایات و نیشانه ی گه وره گه وره ی پروه رد گاری دی، که به زمان نایه نه
 وه صفو باسکردن، بینینی رونو تاشکراو بی پهرده و حجاب. پله و
 پایه یه ک بوو درا به پیغه مبه رو جاریک روی داوه و دوباره نایته وه و
 نه وده نه ی خودا حدز بکا نه سراری مه له کوتی نیشان درا، نه یینی
 بوونه وه ری بینی.

هیج و یوچی بیرو باوه ری بتیه رستی

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ﴿۱۹﴾ وَمَنُوءَ
 الثَّلَاثَةِ الْآخَرِیَّ ﴿۲۰﴾ أَلَكُمُ الذَّكْرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿۲۱﴾ تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ
 ضِیْرَىٰ ﴿۲۲﴾ إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّیْتُمُوهَا أَنتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَّا أَنزَلَ
 اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ
 وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿۲۳﴾ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى ﴿۲۴﴾ فَلِلَّهِ
 الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿۲۵﴾ وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي
 شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ﴿۲۶﴾

له وه پیش په روه ردگار راستیی پیغه مبه رایه تی و راستی هاتنی نیگا و
 سروشی بۆ حه زره تی موحه مه د (ﷺ) به به لگه و چه سپاند، نه عجار لیږه دا
 باسی نه وه ده کا: که پتویسته پیش هه موو شتیک پیغه مبه ر (ﷺ)
 بانگه وازی بۆ بکا: نه ویش بریتییه له یه کتا په رستی و قه لاچو کردنی
 بته رستی و روه نکرده و هی نه وه: که نه و بت و سه نه مانه هیچ وپوچ و
 بی که لکن و هیچیان له ده ست نایه. نه دی چون عیباده تیان بۆ ده که نه؟ چون
 په رستگا و شوی نی په رستیان بۆ داده نین؟! که عبه: که مالی خودایه و
 ئیبراهیم بۆ خودا په رستی تیدا کردن بنیاتی ناوه، نه وان کردویانه
 به مه لبه ندی بته رستی؟!

ده فرموی: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ. وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ﴾ نایا
 ئیوه چون روانیوتانه بۆ (لات) که بتی شقیفو (عوزا) که بتی
 قوره شیه کان و (مناة) سییهم بته بی ریزه که: که بتی هۆزی هوزه یلو
 خوزاعه و نه وس و خه زره جه نایا چیتان لا دیون و چ که لکیکیان به ئیوه
 گه یاندوه؟! که ریزیان لی ده گرن و کوشکیان به سه ره وه ده که نه و په رده یان
 به سه ردا ده ده و ناژه لیان بۆ سه ده برن؟

۱- (اللات) به ردیکی سپی نه خشینراو بوو له طانیف خانویکیان
 به سه ره وه کردبوو، په رده یه کیان به سه ردا دابوو مجه ورو زیوانیان بۆ
 راگرتبوو، به ده وری خانه که دا حه وشه و باغیکی زور ته رخا کرابوو، نه م

بته لای دانیشتوانی شاری (طائف) که هۆزی سه‌قیف بوون، زۆر ریزی لی ده‌گیراو عیباده‌تی بۆ ده‌کرا. جگه له‌قوره‌یش شانازیان به‌سه‌ر هه‌موو خێله‌ عه‌ره‌به‌کانی تر دا ده‌کرد. به‌وه‌ی که خاوه‌نی ئه‌م بته ریزداره‌ن. ته‌نها قوره‌یشییه‌کان^ن له‌خۆیان بالا‌تر ده‌بینی چونکه خاوه‌نی (کابه) بوون: که ئیبراهیم بنیاتی نابوو!

۲- (العزى) دره‌ختێك بوو له‌شیوی (النخلة) له‌نیوان مه‌ككه‌و طایفدا، شوراو دیواری به‌ده‌وردا کرابوو په‌رده‌ی به‌سه‌ردا درابوو قوره‌یشییه‌کان ده‌یانپه‌رست و شانازیان پێوه ده‌کرد، بۆ غونه‌ رۆژی غه‌زای ئوحد ئه‌بوسه‌فیان به‌رامبه‌ر موسولمانه‌کان ده‌یگوت: (لنا العزى ولا عزى لكم) پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رمووی وه‌لامی بده‌نه‌وه بلین: (الله مولانا ولا مولى لكم).

له‌ سالی رزگارکردنی مه‌ككه‌دا پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) خالیدی کۆپی وه‌لیدی نارد بیبرێ، خالید ته‌موری به‌ده‌سته‌وه گرت و لی ده‌داو ده‌یگوت: (يا عز كفرانك لا سبحانهك - انى رايت الله قد أهانك).

۳- (مناة) به‌ردێك بوو لای (قه‌دید) له‌نیوان مه‌ككه‌و مه‌دینه، هۆزی هوزه‌یل و خوزاعه‌و نه‌وس و خه‌زه‌ج ده‌یانپه‌رست، ناژه‌لی قوریانی هه‌دیان له‌لا سه‌رده‌به‌ری و خۆنیان ده‌پشت. له‌ویوه‌ ده‌ستیان ده‌کرا به‌حه‌جکردن.

له نیو دورگهی عهره بی دا زۆر لهو بتو سه نه مانه هه بوون و
 عهره به کان ده یان په رستن وه لی ته م سی بته له ههره گه وره و ریزداره کانیان
 بوون. وا پیده چی ته م بتانه ره مزو نیشانه ی فریشته بوون، که فریشته
 به لای بتی په رسته کانه وه کچی خودان، بۆیه په رستشیان بۆ ده کردن و ته م
 بتانهش به می دانراون. پاشان ته م بنه ماو ته صلّه له بیر چۆته وه و خودی
 نیشانه و ره مزه که بووه به په رستراو. ^(۱)

ته مجار دوا ی به یان کردنی بی عه قلی قوره یشیه کان و نه فامیان به وه:
 که داروبه ر ده په رستن، سه رزه نشتیکی تریان ده کا له سه ر نه وه: که
 فریشته به کچی خودا داده نیئ و په رستشیان بۆ ده کهن، سه یرو سه مه ریه،
 بۆ خۆیان پتیا ن ناخۆشه کچیا ن هه بی، ته گه ر یه کیکیان هه والی پی
 بدرایه: که کچی بووه رهنگی رهش هه لده گه پا و خۆی له خه لکی
 ده شارد وه، نه یده زانی چۆن ته م سوکایه تیه له شانی خۆی دامالّی. که کچی
 فریشته یان به کچی خودا ده زانی و هه ندیکیان په رستشیان بۆ ده کردن. بۆ
 خۆشیا ن کوپیا ن قۆرغ کرد بوو. ده فه رموی: ﴿الْکُمُ الذَّکَرُ وَلَهُ الْأُنْثٰی﴾
 ئایا بۆ ئیوه نیرو بۆ خودا میینه بی؟! ئایا ئیوه به چ عه قلیک مندال بۆ
 خودا بریار ده ده ن، ته مجار کچ بۆ خودا داده نیئ و بۆ خۆتان کوپ
 هه لده بویرن؟ ﴿تِلْکَ اِذَا قِسْمَةٌ ضِیْرٰی﴾ ته گه ر ئیوه له نا و خۆتان دا شت

(۱) فی ظلال القرآن ج ۷ / ۲۱۸

ئاوا بهش بکهن، بهشکردنیکی سته مکارییهو له حق به ده ره، چ جای
له گهل خودادا دابهشکردنی ئاوا بکهن. ئیوه بهشیك بو خودا داده نین: که
بو خوتان ناتانه وی، وه کوو له نایه تیکی تردا بهشیوهی ئیستیفهامی
ئینکاریی ده فرموی: ﴿أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ﴾ (الطور: ۳۹) نه مجار خودا
قسه کانیاں به دواوه ده باته وهو ده فرموی: ئهی هاو بهش پهیدا کهره کان
﴿إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ
سُلْطَانٍ﴾ نهو بتانهی ناوتان ناوان خوداو عیباده تیان بو ده کهن له کاتیکا
نهو بتانه نه ده بینن نه ده بیستن، نه ده توانن زیان بگهیهن نه قازانجیان
لی چاوه پروان ده کرئ، له راستی دا نهو بتانه ههر نهو ناوانن ئیوهو باوک و
باپیرانتان لیتان ناوانو به خوداتان داناونو پرستشیان بو ده کهن، نه گینا
چ حقیقه تیکیان نیه و خودا لهو باره وه هیچ بهلگه و نیشانه یه کی نازل
نه کرده تا ئیوه بیکه نه بهلگه و به خودایان بزائن.

وه کوو له نایه تیکی تردا ده فرموی: ﴿مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا
أَسْمَاءٌ سَمِيَّتُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾ (یوسف: ۴۰)
کهوابی نه ناوانه (لات) و (عزی) و (مناة) و زوری تر لهو بابته، ههروا
ناو بردنیاں به فریشته و به پهرستراو، ناو بردنی فریشته به میینه و دانانیاں
به کچی خودا، هه موو نه مانه ناوانو
ئیسمی بی (مسمی) ن.

﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ﴾ تهوانه لهه اوهل دانان بۆ
 خوداو له بریاردانی نهو بتانه به خوداو لهه موو بیروباوه پیکتی تریاندا
 تنهنا شوین گومان وه وه سبازی خویان که وتوون، هیچ رویان له حق
 نه کردوه ﴿وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى﴾ بیگومان نهوانه له خوداوه
 به لگه و نیشانه ی ناشکراو عه یانیان بۆ هاتوه، که نهو بتانه خودا نین
 به که لکی عیبادهت بۆکردن نایه. نهو تا قورئانمان بۆ پیغه مبه ر ناردوه
 لهوئدا روغان کردو ته وه: که نهو بتانه هیچ و پوچن و که لکی هیچیان نیه،
 که چی نهو نه فامانه رویان لی وهرگیراو پشتیان لی هه لکردو بوختانیان
 بۆ پیغه مبه ر کردو به ساحیر و شاعیریان له قه لهم دا!

تهجار پهروهر دگار نهوه رون ده کاته وه که (قضیه) که به ویست و
 خواستی ناده میزاد نیه، نهو بتانه هیچ سودو قازانجیکیان نیه، هیچیان
 له دهست نایه. دهفه رموی: ﴿أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى. فَلِلَّ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى﴾
 نایا ههرچی ناده میزاد ناره زوی بکاوناواته خوازی بی ده بی بوی بیته جی؟!
 نه خیر هه موو شتیک به ویستی ناده میزاد نایه ته جی. نهوه ی
 ته مه نای ده که ن: که نهو بتانه شه فاعه تتان بۆ بکه ن و سودیان لی
 وهرگرن ههرگیز نایه ته دی، ده سه لاتی دونیا و قیامهت و هه موو کاریکی
 نایینی و دونیایی به دهست خودایه، ههر نهو کاروبار هه لده سورپین و بتو
 سه نه مه کان هیچیان به دهست نیه نه له دونیادا نه له قیامهت دا: وه کسو

له نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ
 الْكِتَابِ...﴾ (النساء: ۱۲۳) نه‌مجار په‌روه‌دگار به‌یه‌کجاری موشریکه‌کان
 ناهومیډ ده‌کا له‌وه‌ی به‌ته‌مایینی: که بریتیه له‌شه‌فاعه‌تکردنی فریشته‌و
 بت‌و صه‌نم بۆیان، ده‌فرموی: ﴿وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي
 شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مَنْ بَعْدَ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾ زور
 له‌فریشته به‌ریزه‌کان له‌ناسمانه‌کان‌دا ویرای عیباده‌ت‌و په‌رستشی زور
 زه‌به‌نده‌یان بۆ په‌روه‌دگار ری‌زو نرخیان لای خودا شه‌فاعه‌ت بۆ هیچ‌کس
 ناکن، نه‌گم له‌فرزیک‌دا بیشی‌کن بئ‌سوده. مه‌گم خودا رو‌خصه‌تیا
 بداو رازی بئ: که شه‌فاعه‌ت بۆ ه‌ندی‌کس بکن: که شی‌او
 شه‌فاعه‌ت بۆ‌کردن بن‌و خودا بیه‌وی شه‌فاعه‌تیا بۆ بکړی. نه‌دی به‌چ
 عه‌قلیک نه‌و موشریکانه به‌ته‌مای شه‌فاعه‌تی نه‌و بت‌و صه‌نمه له‌دارو
 به‌رد تاشراوانه‌ن؟ به‌کورتی فریشته شه‌فاعه‌ت بۆ‌کس تا‌کن مه‌گم
 نی‌زیا بئ‌بدی‌و خودا بیه‌وی شه‌فاعه‌تیا وه‌ری‌گری، شه‌فاعه‌ت بۆ
 کراوه‌کانیش له‌پیری یه‌کتا په‌رستان بن، که‌وابئ به‌هیچ جوړی
 موشریکه‌کان به‌شیان له‌و شه‌فاعه‌ته‌دا نیه. جا که نه‌وه‌ حالی شه‌فاعه‌تی
 فریشته ری‌زداره‌کانی نریک باره‌گای نه‌قه‌ده‌س بئ‌ده‌بئ بتی‌کی بئ‌گیانی
 دا تاشراو له‌به‌ردو دار چ نرخیک‌ی ه‌بئ؟ به‌ته‌مای چ سودیک‌ی نه‌و بت‌و
 صه‌نمه بئ‌گیانانه بن؟!

سهرزه نشتکردنی موشریکه کان چونکه فریشته یان به کچی خودا داناون
 إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْأُنثَى ﴿٢٧﴾
 وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ
 الْحَقِّ شَيْئًا ﴿٢٨﴾ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ
 الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾ ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ
 سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى ﴿٣٠﴾

دوای نه وهی په روه ردگار موشریکه کانی سهرزه نشت کرد له سهر
 بته پرستی و نه وهی رونکرده وه: که نهو بتانه له دونیاو قیامت دا هیچیان
 له ده ست نایه، جاریکی تر سهرزه نشتیان ده کا له سهر نه وه: که بوختانی
 نه وه ده که نه ده لئین: فریشته کچی خودان، نه وه رون ده کاته وه: که نه م
 ئیدیعایه شیان به تالو بی بنج و بناوانه و درویه کی شاخداره، روژی قیامت
 خودا تو له یان لی ده ستینئ، ده فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
 لَيُسَمُّونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةً الْأُنثَى﴾ نهو موشریکه بی باوه پرانه: که پروایان
 به زیندوبونه وه و حیساب و لی کو لینه وه نیه، پییان وایه هه موو فریشته
 مینه نه و کچی خودان!!

دهك مالویران بن بۆ بوختاندر دهیکهن، بیگومان خودا بهرزو
 پیروزه، دووره لهوهی پالی دهدهن، وهکوو له نایه تیکی تردا ناماژه بهم
 مانایه دهکاو دهفرموی: ﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ
 إِنَاثًا أَشْهَدُوا خَلَقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ﴾ (الزخرف: ۱۹) بهراستی
 نهوه تهوپه پری بی شهرمو کهوده نییه: که منال بۆ خودا داده نیئو
 مناله کهش کچه، له کاتی لدا نه گهر بۆ خۆیان کچیان هه بی پێیان نهنگه
 هه ندی جار بۆ سرینه وهی تهو نهنگیه کچی خۆیان زینده به چال دهکهن.

﴿وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ﴾ وه حال نهوان له سه رهه قسه ناشیرینو
 ناما قولانه یان هیچ به لگه و زانیارییه کیان به دهستهوه نیه نهوان نه
 فریشته یان ناسیوه، نه دیوانه و نه هه والده ریکی راستگو هه والی پی داو،
 به لکوو له روی نه زانیو گومراییه وهیه که جورته تی نهوه دهکهن تهو
 بوختانه گه وهیه بلاو بکه نهوه ﴿إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي
 مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا﴾ به لکوو نهوان شوین گومان کهوتوون، گومانیش هیچ
 شتیکی پی ناچه سپی، ناده میزاد به شک و گومان راستی دهست ناکه وئ،
 حه ق و راستی به زانیو ورد بوونه وه دهسته بهر ده بی، بۆیه پیغه مبه ر(ﷺ)
 دهفرموی: (ایاکم والظن فان الظن اکذب الحدیث) خۆتان پاریزن
 له گومان و گۆتره کاریی چونکه بیگومان گومان درۆترین قسهیه.

﴿فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ نهی
 پیغمبر رو وەرگیره له وانهی پشت له قورتان هه لده کهن و گوی بۆ
 فرمان و جله وگیری په رو وەر دگار ناگرن و پروایان به زیند و بوونه وه نیه، کار
 بۆ نه و ژیا نه جاویدانیه ناکهن، هه ژیا نی دویایان مه به سته و هیچی تر.
 ﴿ذَلِكَ مَبْلُغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ﴾ نه و دنیا په رستی به یان نه و په پری
 تیگه یشتیانه و هه هه لپه یانه بۆ به ده سته یتانی ئاره زوه کانی جیهان.
 بۆیه پیغمبر له دوعا و پارانه وه کانی. یا ده یه فرمانو: (اللهم لا تجعل
 الدنيا أكبر همنا ولا مبلغ علمنا) خدایه و امان لی مه که هه ره کاری
 گرنگمان دنیا کۆ کردنه و بی و نه و په پری زانیاریمان کاروباری دنیا بی.
 ﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى﴾
 نهی پیغمبر تو گوی مه دهره نه وان پشتیان لی هه لیکه، د لئیابه خدا
 باش دزانی کئ گومرا بووه و ریبازی حقی لی گوم بووه و کی ریبازی
 هیدایه تی گرتۆته بهر، هه موو که سیك به گویره ی کرده وه کانی سزاو
 پاداش وهرده گریته وه.

سزاو پاداشی خراپه کاران و چاکه کاران

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا

فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا

بِالْحُسْنَى ﴿٣١﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَثِيرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَحِشِ إِلَّا اللَّمَمَ
 إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
 وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ
 بِمَنِ اتَّقَى ﴿٣٢﴾

له‌وه پیش په‌روه‌ردگار نه‌وه‌ی رونکرده‌وه: که خوی زاناو ناگاداره
 به‌وه‌ی له‌ناسمانه‌کانو زه‌وی‌دا هه‌یه، سزاو پاداشی به‌نده‌کانی به‌عه‌دالته
 ده‌داته‌وه، نه‌بجار نه‌وه رون ده‌کاته‌وه: که خوی خاوه‌نی عالیه‌می بالاو
 جیهانی پایینه، به‌ویستی خوی ته‌صه‌روفیان تیدا ده‌کا، له‌روانگی نه‌وه
 ده‌سه‌لاته ره‌هایه و زانیاریه به‌رفراوانو بی سنوره پاداشی چاکه‌کارانو
 سزای خراپه‌کاران ده‌داته‌وه. ده‌فه‌رموی: ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
 الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا
 بِالْحُسْنَى﴾ هه‌رچی له‌ناسمانه‌کانو زه‌وی‌دا هه‌یه هه‌مووی هی خودایه‌وه
 له‌ژیر ده‌سه‌لاتی ره‌های نه‌ودایه خودا بی‌ئاتاجه له‌هه‌موو که‌سو هه‌موو
 که‌س پی‌ویستیان به‌وه، به‌حق و راستیی بونه‌وه‌ری وه‌دی هی‌ناوه‌وه
 سه‌ره‌نجامی به‌نده‌کانی وا داناوه: که هه‌رکه‌سه به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانی
 سزاو پاداش وه‌ریگریته‌وه، جا نه‌گه‌ر کرده‌وه‌کانیان باش بوو پاداشیان
 به‌هه‌شته نه‌گه‌ر به‌دییان کردبوو سزایان دۆزه‌خه.

نه مجار باسی ره‌وشتی چاکه کاران ده‌کات و ده‌فرموی: ﴿الَّذِينَ
يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ چاکه کاران نه‌وانه‌ن: که
خویان ده‌پاریزن له‌تاوانی گهره‌ی وه‌کوو هاوه‌لدانان بو خوداو کوشتنی
ناده‌میزاد به‌ناحق و خواردنی مالی هه‌تیو، هه‌روه‌ها خوی پاراستبی
له‌فاحیشه و تاوانی گهره‌ی وه‌ها: که خودا هه‌پره‌شی دۆزه‌خی له‌بکه‌رانی
کردبی. خویان پاراستبی له‌و تاوانانه جگه له‌تاوانی بچوک، نه‌میش
به‌مه‌رجیک به‌رده‌وام نه‌بی له‌سه‌ریان و تۆبه‌یان لی بکا. چونکه سوربوون
له‌سه‌ر تاوانی بچوک ده‌یکاته گونا‌هی گهره ، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا
ده‌فرموی: ﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَنُدْخِلَكُمْ مُدْخَلَ كَرِيمٍ﴾ (النساء: ۳۱) .

له‌فرموده‌ی ص‌حیحی پیغه‌مبه‌ردا هاتوه تاوانی گه‌ووه‌هوتنو
به‌هیلاکبه‌رن، نیمامی ع‌لی فرموده‌که‌ی ریوایه‌ت کردوه ده‌لی
پیغه‌مبه‌ر فرموی: (اجتنبوا السبع الموبقات: الاشرار بالله تعالی
والسحر و قتل النفس التي حرم الله ا بالحق و اكل الربا و اكل مال
الیتیم و التولی يوم الزحف و حذف المحصنات الغافلات المؤمنات) خۆتان
پاریزن له‌و هه‌وت تاوانه‌ی به‌هیلاکبه‌رن: هاوه‌لدانان بو خودا ،
جادو‌بازی، کوشتنی نار‌ه‌وا، خواردنی مالی هه‌تیو، سود‌خواردن، هه‌لاتن
له‌صه‌فی غه‌زا، بوختان‌کردن به‌نافره‌تی داوینپاکی بی‌ناگا.

نیمامی ذهه بی له کتیی (الکبائر) دا تاوانه گه وره کانی به حه فتا
تاوان مه زنده کردوه. طبعه رانی ده لئی پیاویک به ئیبنوعه بباسی گوت:
گوناھی گه وره حه وتن. ئیبنوعه بباس فهرمووی: بلی: حه وت سه د!

نه جار په ره رد گارد هر گای هیوا له بهنده تاوانباره کانی ناوه لا ده کاو
ده فهرموئ: ﴿إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ﴾ به راستی خودای تو زور
لئی بورده یه، له تاوانی تاوانباران خوش ده بی، نه گهر به دل تۆبه بکه نو
په شیمان ببنه وه. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموئ: ﴿قُلْ يَا عِبَادِيَ
الَّذِينَ اسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ
الدُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ (الزمر: ۵۳).

به کورتی هه موو تاوانیک گه وره به چوک جگه له شیرک نه گهر تۆبه ی
لئی بکری له وانه یه خودا چارپۆشی لئی بکا. ئیبنوجهریر فهرموده یه کی
له نه به وهره یه وه ریاو یه ت کردوه ده رباره ی ته فسیری نایه تی ﴿الَّذِينَ
يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ إِلَّا اللَّمَمَ﴾ فهرموویه تی: (اللمة) نه وه یه زینا بکا،
دواپی تۆبه بکاو نه گهریتته وه سه ری، دزی بکاو دواپی تۆبه بکاو
نه گهریتته وه سه ری، مه ی بخواته وه تۆبه بکاو نه گهریتته وه سه ری..

مامۆستا سه بیید ده فهرموئ: من نه م ته فسیره م به لاوه په سه نده و
گونجاوه له گه ل مانای ﴿ان ربك واسع المغفرة﴾ لیخۆشبوونی ره هاو
به رفراوان، گونجاوه له گه ل نه وه ی کابرا نه و تاوانانه نه نجام بداو دواپی تۆبه

بکا. بدم جۆره (استثناء) هکه مونقه طیع نابیی و موحسینین نهو که سانهن
 خویان لهو جۆره تاوانه گهورانه ده پاریزن، ههرگا قاجیان هه لخلیسکاو
 تۆشی نهو جۆره تاوانانه بوون، خیرا ده گهرینه وهو تۆبه ده کهن. وه کوو
 له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا
 أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ
 يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ (آل عمران: ۱۳۵) بهو جۆره که سانه
 ده گوتری: خو پاریز ته قواکار، خودا موژدهی به ههشتی پی داوون. نه مجار
 کو تای نایه ته که بهوه ده هیئی: که سزاو پا داشدانه وهی بهنده کانی
 به دۆزه خو به به ههشت له وهوه سهرچاوه ده گری: که خودا حه قیقه ت و
 ناوه روکی هه موو شتیک ده زانی، نهو قۆناغانه ی ژیا نی ناده میزادی پیدا
 تی ده پهری لای خودا رونو ناشکرایه، ده فهرموی: ﴿هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ
 أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ﴾ خودا ناگاداره
 به حال و وه زعی ئیوه له هه موو قۆناغه کانی ژیا نتان دا، هه موو کردار و
 رهفتار و گو فتاریکتان لای نهو ناشکراو نمایانه، نهو کاته ی باوکی ئیوه که
 ناده مه له گل دروستی کرد، وه چهو نه وه کانی له پشته ی هیئایه ده ری، نهو
 کاته ی له سکی دایکتانا شیوه و رو خساری ئیوه ی کی شواو پهروه ده ی کردن،
 خودایه که ناگاداری زاروک بی له ناو مندالدانی دایسکا که تاریکترین
 شوینه، دیاره وه زعو حالی تری بهنده کانی لی گوم نابیی، ناگای له حال و
 وه زعی ئیوه بووه هیشتا نه هاتوونه وجود، ناگای لی تان بووه که له ناو

تاریکایی منداللدانی دایکتانا بوون و روناکیستان نه دیوه، خودا زانایه
 بهه موو شتیک پیش نه وهی بیته قوناغی ظهور، زانایه بهسروشتی
 هه موو شتیک لهه موو ته ورور قوناغه کاندا، کهوابی ﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ
 هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ مه دحو وه صفی خوتان مه کهن، پاکانه بو خوتان
 مه کهن، به خوتان دا هه لمه لاین، سوپاسی خودا بکهن له سهر طاعه تکردن و
 بترسن له تاوان، خودا بو خوی ده زانی کی ته قواکاره و خو له تاوان
 ده پاریزی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ
 أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا﴾ (النساء: ۴۹).

سه رزه نشتکردنی موشریکه مله وره کان چونکه پشتیان له حهق کرد

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ﴿٣٣﴾ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى
 ﴿٣٤﴾ أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ﴿٣٥﴾ أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ
 مُوسَى ﴿٣٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى ﴿٣٧﴾ أَلَا نَزَرُ وَزِرَةً وَزَرَ أُخْرَى
 ﴿٣٨﴾ وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ﴿٣٩﴾ وَأَنْ سَعَاهُ سَوْفَ
 يَرَى ﴿٤٠﴾ ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى ﴿٤١﴾ وَأَنْ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى

۴۲ وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ۚ ۴۳ وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ۚ ۴۴
 وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۚ ۴۵ مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ۚ ۴۶ وَأَن
 عَلَيْهِ النَّشَأَ الْأُخْرَىٰ ۚ ۴۷ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ۚ ۴۸ وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ
 الشَّعَرَىٰ ۚ ۴۹ وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ۚ ۵۰ وَثَمُودَ إِذْ تَبَقَىٰ ۚ ۵۱
 وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطَىٰ ۚ ۵۲ وَالْمُؤَنَفِكَةَ
 أَهْوَىٰ ۚ ۵۳ فَغَشَّاهَا مَا غَشَّىٰ ۚ ۵۴

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ده‌سه‌لاتی بی‌سنوورو به‌رفراوانی زانیاری خوی
 راگه‌یاند به‌وه: که رؤزی قیامت پاداشتی چاکه‌کارو سزای تاوانباران
 ده‌داته‌وه. نه‌زانی موشریکه‌کانی رونکرده‌وه، به‌فونه‌باسی یه‌کیتک له‌وه
 بته‌پرست و نه‌فامانه‌ی کرد: که رویان له‌نیمانه‌پنانه‌وه‌رگی‌پراوه‌و پشتیان
 له‌بانگه‌وازی پیغه‌مبه‌ر کرده‌و پیتی وایه‌که‌سانی تر ده‌توانن تاوانه‌کانی
 بۆ‌هه‌ل‌بگرن و خوی لییان به‌رپرسیار نه‌بی.

ده‌فه‌رموی: ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ. وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰ﴾؟ نایا
 هه‌والته‌پن‌گه‌یشتووه‌و کاری نه‌و که‌سه‌ده‌زانی که‌پشتی له‌خیر کرده‌وه
 روی له‌حق وهرگی‌پراوه، که‌میکی مال داو‌نیت‌وازی هینا، واته‌که‌میکی
 دا له‌و مال سامانه‌ی بریار بوو بیدا به‌و که‌سه‌ی به‌رعوده‌ی عه‌زابی دۆزه‌خ

بوو بوؤی ئەوی تری لی گل دایه‌وه و نه‌یدایه. موحاهیدو ئیبن‌وزەید دە‌لین: ئەو نایه‌ته لەشانی وە‌لیدی کۆری موعەیر. نازل بوو، کە چوو هەزەمەت پێ‌غه‌مبەر و موسولمان بوو، یە‌کێک لە‌موشریکە‌کان پێ‌ی گوت: ئەو بۆ‌چی موسولمان بوو؟ وە‌لیدیش دە‌لێ لە‌ترسی ناگری دۆ‌زەخ، کابرا دە‌لێ: من بۆت بە‌رعۆ‌ده‌ی ناگری دۆ‌زەخ دە‌م بە‌مەر‌جێ ئە‌وه‌ندە‌م مالا بە‌هیتێ، وە‌لیدیش دە‌لێ باشه، پێ‌شه‌کی بڕێکی پارە دە‌داتێ، لە‌پاشا لێی پە‌شیمان دە‌بی‌ته‌وه و باقیه‌که‌ی ناداتێ. ئیتر بە‌م بۆ‌نه‌وه ئە‌م نایه‌ته نازل بوو.

﴿أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهَوْ يَرَى﴾ نایا ئەو کافرە بە‌دخووه: کە کۆ‌ری بە‌سەر ئیمان‌دا هە‌ل‌بژاردوه، زانیاری غەیبی لایه‌و دە‌زانێ ها‌وه‌له‌که‌ی بە‌رعۆ‌ده‌ی تا‌وانه‌کانی دە‌بێ؟ نه‌خه‌یر با وا نه‌زانێ، کار به‌و شی‌وه‌یه نیه: کە ئەو بۆی چوو. هەر کە‌سه بۆ‌خۆی بە‌رپر‌سیاره لە‌کرده‌وه‌ی خۆی و کە‌س تا‌وانی کە‌س هە‌ل‌ناگری. غەیب زان هە‌ر خودایه‌و جگه‌ له‌و کە‌س نایزانێ، که‌وابێ با ئاده‌میزاد هە‌میشه لە‌حه‌زه‌ردا بێ و ته‌قواو خودا‌په‌رستی بە‌رده‌وام بێ، به‌خشنده‌یی و خێ‌رو خێ‌راتی نه‌وه‌ستینێ، هە‌میشه ترسی عە‌زاب و هی‌وای ره‌حه‌متی خودای هە‌بێ، ئە‌جار ئە‌وه به‌یان ده‌کا: کە لە‌شه‌ریعه‌تی خودادا هە‌میشه بە‌رپر‌سیاری‌تی شه‌خصیه، ده‌فه‌رموێ: ﴿أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى. وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى﴾ نایا ئەو کابرایه: کە وە‌لیدی کۆری موعەیره‌یه یان هەرکە‌س و تا‌می‌کی

تری لهو بابه تهیه خه بهردار نه کراوه بهو یاسایه ی له ته ورات دا هدی، هه روا له صوحوفی ئیبراهیم دا، نهو ئیبراهیمه ی وه فای خوی بهرام بهر پدروهر دگاری به جی هینا. هه رچی فه رمانی پی کرا نه نجامی دا، هه رچی نه ی لی کرابوو توخنی نه که وت، په یامی خوی به و په ری دلسۆزی یه وه گه یاند، شیاوی نه وه بوو بکریته پیشه وای ناده میزاد به گشتی، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا﴾ (البقرة/۱۲۴) بویه ناوی صوحوفی (ئیبراهیم و موسای) هینا چونکه موشریکه کان لافی نه وه یان لی ده دا: که له سه ر ناینی ئیبراهیم، نه هلی کیتابیش خویان به پابه ند بووی ته ورات ده زانن. نه مجار یاسای ناو ته ورات و صوحوفی ئیبراهیم رون ده کاته وه: که پانه خالی سه ره کین ده فه رموی:

۱- ﴿أَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾ هیچ کهس تاوانی کهس هه لناگری، هه رکه سیك تاوانیک نه نجام بدا خوی لی بهر پر سیاره وه کهس تر بهر عۆده ی نابی. وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ إِنَّمَا تُنذِرُ﴾.

۲- ﴿وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى﴾ ناده میزاد هه رچی بو خوی نه نجامی نه دا دهستی ناکه وی، پاداشت له سه ر شتیک وه رناگری که خوی نه یکردبی. هه روه کو چون کهس بهر عۆده ی سزای کهس نابی که سیش

به‌روبومی کۆششی که‌سیکی تر وه‌رناگری. تیمامی شافیعی له‌م نایه‌ته
ئه‌وه‌ی ده‌ره‌یتناوه: که‌ خویندنی قورئان خیره‌که‌ی به‌مردو ناگا چونکه
خویندنی قورئان سه‌عی و کۆششی مردوه‌که‌ نیه‌.

وه‌لئ‌ی رای په‌سه‌ندو قسه‌ی بر‌وپا‌پیکراو له‌لای زانایانی هه‌ر چوار
مه‌ذه‌ب (مالیک، حنه‌فی، شافیعی، نه‌حه‌دی) ئه‌وه‌یه: که‌ خیری
قورئان خویندن ده‌گاته‌ مردوو چونکه‌ دوعاو پارانه‌وه‌یه به‌قورئان: که‌
له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی دا ره‌حه‌ت ده‌بارئ، له‌فه‌رموده‌ی سه‌حیحی
پێغه‌مبه‌ردا هاتوه‌، که‌ پارانه‌وه‌و خیر و سه‌ده‌قه‌ ده‌گاته‌ مردوو، موس‌لیم
له‌سه‌حیحی خۆی‌داو بوخاری له‌ (الادب) دا (أصحاب السنن) جگه‌
له‌ئینبو‌ما‌جه‌ - له‌ئه‌بو‌ه‌وره‌یره‌وه‌ ری‌وایه‌تیا‌ن کرده‌ ده‌لئ‌ی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)
فه‌رمو‌ی: (اذا مات الانسان انقطع عمله الا من ثلاث، صدقة جارية او
علم ينتفع به، او ولد صالح يدعو له) که‌ ئاده‌میزاد مرد ئیت‌ر له‌دو‌نیا
داده‌برئ‌ و هه‌چی بۆ ناکرئ‌ و سود له‌هه‌یج کرده‌وه‌یه‌ک نابینئ‌ جگه‌ له‌سه‌ی
جۆر کرده‌وه‌: سه‌ده‌قه‌یه‌کی جاری نه‌نجام دابئ‌، پرۆژه‌یه‌کی کردبیت‌ه‌وه‌
سوده‌که‌ی به‌رده‌وام بئ‌، یا‌ن زانیاریه‌کی بلا‌و کردبیت‌ه‌وه‌ سودی لئ‌ی
ببیندرئ‌. یا‌ن مندا‌لئ‌یکی صالحی له‌دوا جئ‌‌ما‌بئ‌ دوعای لی‌خۆشبوونی بۆ
بکا. قورطربی ده‌فه‌رموئ‌: «زۆر فه‌رموده‌ی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌ن نه‌م
مه‌عنایه‌ دو‌یات ده‌که‌نه‌وه‌و ئه‌وه‌ راده‌گه‌یه‌نن: که‌ موس‌و‌لما‌ن پادا‌شتی
کرده‌وه‌ی غه‌یری خۆی پێ ده‌گا.

۳- ﴿وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَى﴾ کرده وه کانی تو مار کراون روژی قیامت له ته رازوی کرده وه کانی دا ده بینرین. به سهر خوئی و نه هلی مه حشه ردا راده نوینرین. وه کوو له نایه تی کی تر دا ناماژه به و مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿وَقُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ اِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (التوبة: ۱۰۵) له و روژه دا خودا ناکامی بهنده کانی راده گه یه نی و پاداش و سزای عه داله تکارانه یان ده داته وه چاکه به چاکه و خراپه به خراپه.

۴- ﴿ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى﴾ ناده می زاد له قیامت دا پاداشت و سزای ته وای خوئی ده دریتته وه، هیچی لی که م ناکریتته وه، بو خراپه پراو پر سزای خوئی وهرده گری، بو چاکه ده چه ندانه تا هه و تصد چه ندانه پاداش وهرده گریته وه.

۵- ﴿وَأَنْ اِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَى﴾ سهره نجام و ناکام گه رانه وه بو لای خودایه، هه موو ده چیتته وه بهر قایی پهروهر دگار، نه ویش به عا دلانه له سهر کرده وه ی گه و ره و بچوک پاداش و سزایان ده داته وه.

۶- ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى﴾ ههر خودایه بهنده ی خوئی که یفخوژش ده کاو ده یه ییته پیکه نین. خهفه تباری ده کاو ده یخاته شین و گریان، واته خوژی و ناخوژی به ده ست خودایه.

هەر خودایه تایبه تمەندی پێکەنین و تایبه تمەندی گریانى
 لەئادەمیزادا ره‌خساندوه، هەردوکیان (پێکەنین و گریان) نەیتیه‌کن
 لەنەیتیه‌کانی پێکەتەى ئادەمیزاد و کەس نازانى چۆن پەیدا
 دەبن. پەرورەدگار ھۆکاری پێکەنین و ھۆکاری گریانى لەئادەمیزادا
 ھێناونە دی، بەگوێرەى چەند نەیتیه‌کی (معقد) و شى‌نە‌کراوه‌ وای
 لەئادەمیزاد کردوه بەشتیک پێکەنى و بۆ شتیک بگری، وا دەبێ ئەوه‌ی
 ئەم‌رۆ پێی پێ دەکەنئ سبەینئ بۆی دەگری و بەپێچەوانەشەوه‌ لایەنى
 جەستەیی و لایەنى دەروونى هەردوکیان پێکەو ئەو پێکەنین و گریانە
 وەدى دینن. وادەبێ روداوێک کۆمەلێک دەگریەنى و کۆمەلێک
 پێ دەکەنئینئ، هەریە‌کەیان بە‌گوێرەى کاریگەریی تایبەتى خۆیان ئەو
 دیاردەیان لێوه‌ دیاری دەدا.

۷- ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا﴾ بەراستیی هەر خودا مردن و ژيانى
 دروست کردوه، وە‌کوو لە‌نايه‌تیکی تردا دە‌فەرموی: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ
 وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ (المک: ۲)

۸- ﴿وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى. مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى﴾ هەر
 خودایه: کە دوو ره‌گەزى لەئادەمیزاد بە‌دى ھێناوه، نێرینه‌و مێینه‌ی
 دروست کردوه، لە‌دۆیه‌ ناویک کە دە‌ژێندریته‌ ناو مندالدانى مێینه‌وه‌.
 پاش ماوه‌یه‌ک خودا گیانى بە‌بەردا دە‌کاو دە‌بیتە ئادەمیزاد یان
 گیاندارێکی تر...

۹- ﴿وَأَنَّ عَلَيْهِ الشَّأْنَ الْآخِرَى﴾ هەر له‌توانای خودادایه که دواى مردن روژى قیامت ناده‌میزاد زیندو بکاتهو. بۆ نه‌وه‌ی هەرگه‌س سزاو پاداشی کرده‌وه‌کانی خۆی وه‌ریگریته‌وه.

۱۰- ﴿وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَى﴾ به‌راستی هەر خودا مال و سامان ده‌دا به‌که‌سیک بیه‌وئ ده‌وله‌مه‌ندیی بکا، هەر که‌سیکیشی بوی هه‌ژاری ده‌کا. نهم سه‌نگ و سوکییه نه‌نجام ده‌دا به‌گویره‌ی حیکه‌تی خۆی و به‌رژه‌وه‌ندیی مه‌خلوقات، ده‌وله‌مه‌ند کردن و هه‌ژار کردنی ناده‌میزاد به‌ده‌ست خودا خۆیه‌تی! ۱۱- ﴿وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْرَى﴾ هەر په‌روه‌ر گار خودای نه‌ستیره‌ی که‌لاویژه، نهم نه‌ستیره‌یه له‌کاتی تینی گهرمادا له‌دوا نه‌ستیره‌ی جه‌وزاوه هه‌لدی، پی‌ی ده‌گوترئ (مرزم الجوزاء) یان (عه‌بور) له‌پیش هاتنی نی‌سلامدا هۆزی خوزاعه‌و حیمیه‌ر په‌رستویانه. یه‌که‌م که‌سیک که په‌رستنی نهم نه‌ستیره‌ی داهینا پیاویک بوو ناوی نه‌بوکه‌بشه بوو یه‌کیک بوو له‌پیاوماقولانی عه‌ره‌بو یه‌کیکه له‌باپیره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌لایهن دایکیه‌وه.

بهم بۆنه‌وه بووه: که قوپه‌یشیه‌کان به‌پیغه‌مبه‌ریان ده‌گوت (ابن ابی کبشه) چونکه نه‌میش وه‌کوو نه‌و له‌نایینی باوک و باپیرانی لای داوه. وه‌کوو ده‌لێن: دوو نه‌ستیره‌ی شیعره‌ هیه، شیعرای یه‌مانی و شیعرای شامیی. لی‌ره‌دا مه‌به‌ست شیعرای (یه‌مانی) یه: که

پرشن‌گدارترین نه‌ستیره له‌کۆمه‌له نه‌ستیره‌ی (الکلب).
 به‌پرشن‌گدارترین نه‌ستیره دیته به‌رچاوو له‌باشووری هیلای (استواء)
 به‌مه‌سافه‌ی (۱۸) ده‌ره‌جه ده‌بیندری. به (النجم الکلبی) مه‌شه‌ووره،
 سی هه‌زار سالتیک پیش ئیستاو له‌سه‌رده‌می فیرعه‌ونه‌کان‌دا به‌و ناوه
 ناسراوه. هه‌لبه‌ته له‌م نه‌ستیره گه‌وره‌ترو روناکت‌ر زۆرن، وه‌لی که
 به‌تایبه‌تی ناوی نه‌می هینا له‌م روه‌ویه: که وقمان له‌پیش ئیسلام‌دا هۆزی
 حیمیه‌رو خوزاعه په‌رستویه. میصریه کۆنه‌کانیش په‌رستویه، چونکه
 ده‌رکه‌وتنی له‌لای خۆره‌ه‌لاته‌وه له‌ده‌ورو به‌ری ناوه‌پاستیی مانگی (یولیو-
 حوزه‌یران)‌دا پیش ده‌رکه‌وتنی خۆر هاوکات بووه له‌گه‌ڵ فه‌یه‌ضانی نیل
 له‌میصری ناوه‌راست‌دا، واته: هاوکات بووه له‌گه‌ڵ گرن‌گترین رودای سالت.
 نه‌مه‌ش یه‌که‌م نیشانه‌ی دیاریکردنی درۆژی سالت بووه له‌هه‌موو جیهان‌دا
 . چونکه ده‌رکه‌وتنی نه‌ستیره‌ی شیعرا له‌پیش خۆردا سالتی جارێک
 روده‌دا. بۆیه به‌سه‌ره‌تای سالتی تازه دانراوه.

مامۆستا سه‌یید ده‌فه‌رموی: نه‌ستیره‌ی شیعرا بیست هینده‌ی خۆر
 قورسه‌و تیشکه‌که‌ی په‌نجای هینده‌ی تیشکی خۆره‌و دووری له‌ئیمه
 به‌ئه‌ندازه‌ی ملیۆنێک جار دووری خۆره له‌ئیمه.

تیشکی نه‌م نه‌ستیره‌یه به‌هه‌شت سالت ده‌گاته ئیمه له‌کاتی‌که‌دا
 تیشکی خۆر به‌هه‌شت ده‌قیقه ده‌مانگاتی. نه‌گه‌ر نه‌ستیره‌ی شیعرا

به‌ماوه‌ی چهند سه‌عاتیک به‌ئەندازە‌ی خۆر لیمان نزیک بی‌تەوه ژیان
له‌سەر زه‌وی‌دا نامینی و ده‌ریاکان دینیته کۆل و جۆش و وشکانییه‌که‌ی
ده‌کاته سوتە مهرۆ!!

زانایانی ئاسمانشوناسیی ده‌بیژن له‌ئاسمان‌دا ئەستێره‌ی وا هه‌یه ده
هه‌زار جارو زیاتریش له‌ئەستێره‌ی گه‌لاویژ گه‌وره‌تره تیشکدارترو
گه‌رم‌تره، وه‌لی له‌بەر دورییان له‌ئێمه به‌خه‌فۆک و بچوک دینه به‌رچاو.

۱۲- ﴿وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى﴾ به‌راستی هەر خۆدا گه‌لی عاد:
که قه‌ومی هه‌زره‌تی (هود) بوون له‌ناوی بردن له‌دوای قه‌ومی نوح گه‌لی
عاد یه‌که‌م نه‌ته‌وه‌یه‌ک بوون خۆدا له‌ناوی بردن، ئەم گه‌له له‌نه‌وه‌ی (عاد)
کۆپی (نیره‌م) کۆپی (سام) ی کۆپی (نوح) بوون، ئەم گه‌لی عاده
به‌هێزترین و به‌شان‌و‌شه‌و‌که‌ترین ئاده‌میزاد بوون، گه‌لیکی یاخی بوو
سه‌سه‌خت بوون، خۆدا به‌ره‌شه‌باو زریانی سه‌خت له‌ناوی بردن.

۱۳- ﴿وَتُمُودَ فَمَا أَبْقَى﴾ هه‌روه‌کوو چۆن گه‌لی عاد ی فه‌وتاند،
گه‌لی ئە مودیشی له‌ناو‌بردو که‌سیان لی قوتار نه‌بوو.

۱۴- ﴿وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْفَى﴾ هه‌روه‌ها
له‌پیش ئەو دوو نه‌ته‌وه‌یه‌دا گه‌لی (نوح) مان له‌ناو برد بی‌گومان ئەمان
زۆر له‌گه‌لی عاد و گه‌لی ئەموو سته‌مکارترو سه‌ره‌قه‌تر بوون، چونکه
ئەمان سه‌ره‌تا ریبازی سته‌مکاریان دا‌هێناو یه‌که‌م نه‌ته‌وه بوون

پیغمبره‌ری خودایان به‌درؤ خسته‌وه، نه‌وه‌موو ماوه دورو دریه‌وه
 ه‌زهره‌تی نوح بانگه‌وازیی کردن بؤ نیمانه‌یتنان هیچیان به‌گویی‌دا نه‌چوو.
 هر سوور بوون له‌سهر کوفرو بی‌دینی خویان و لوتبه‌رزیان نواند، بویه
 ه‌زهره‌تی نوح ناچار بؤؤ دوعایان لی بکاو بلی: ﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي
 عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ (نوح: ۲۶) .

۱۵- ﴿وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ. فَغَشَّاهَا مَا غَشَّى﴾ ه‌روه‌ها خودا شارو
 شاروچکه‌و دیه‌اته‌کانی گه‌لی (لوط)ی ژیره‌و زه‌بر کرد. ه‌زهره‌تی
 جویرائیل خا‌که‌که‌ی له‌زه‌وی پچرین و به‌رزی کرده‌وه بؤ ه‌واو نه‌جار
 به‌رده‌بارانی کردن، دایوشین نه‌وه‌ی دایوشین له‌عه‌زاب و گاشه‌برد....که
 هر خودا ده‌زانی چۆن بووه!!

په‌ند وهرگرتن به‌قورئان و شوینکه‌وتنی پیغمبره‌رو ترسان

له‌روداوی ترسانکی قیامت

﴿فَبَآئِيَ الْآلَاءِ رَبِّكَ لَتَمَارَىٰ﴾

﴿هَذَا نَذِيرٌ مِّنَ النَّذِرِ الْأُولَىٰ﴾ ﴿٥٦﴾ ﴿أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ﴾ ﴿٥٧﴾ ﴿لَيْسَ لَهَا مِن

دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ﴾ ﴿٥٨﴾ ﴿فَإِنَّ هَذَا الْحَدِيثَ تَعْجَبُونَ﴾ ﴿٥٩﴾ ﴿وَتَضْحَكُونَ

وَلَا تَبْكُونَ﴾ ﴿٦٠﴾ ﴿وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ﴾ ﴿٦١﴾ ﴿فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا﴾ ﴿٦٢﴾

له دواى نهوئى پهروهردگار نيعمه ته كاني خوى به سهر ئاده ميزاددا رانواندن نه مجار هه ندى غونهى له سهر ده سلاّت و تواناي بى سنوورى خوى هينايه وه، كه پرئك لهو نيعمه تانه به هيلاك بردنى نهو گهل نه ته وانه بوو كه كوفرائى نهو نيعمه تانه يان كرد، نهو هشى رونكرده وه كه ژيان و مردن به ده ست خودايه، نه مجار سه رزه نشتى نهو كه سانه ده كا: كه ئينكاريى نيعمه ته كاني خدا ده كه ن، هه ر شه يان لى ده كا كه بترسن له وهى توشى گهل ه سته مكاره كاني پيشوو بووه تووشى قوره ي شييه كانيش بى، نه مجار نهو راده گه يه نى: كه رابوونى قيامت نزيكه و هاكا پهيدا بسو. واته: نهى موحه ممد با قوره ي شييه كان بزنان: كه نهو هيزو توانايهى نهوان پى ده نازن له ناست هيزو ده سلاّتى خودادا زور هيچ وپوچه، نهو هيزو ده سلاّتى گهلى نوح و عاد و شعمودى له ناو برد، ده توانى ئيه وش ريشه كيش بكا، نه گهر له سهر نه م بى پروايى يهى خوتان به رده وام بن. له راستى دا له ناو بردنى گهل و نه ته وهى به دخو گه وره ترين نيعمه تى خودايه، چونكه عاليه ميك له نه زيه تدان و سته م رزگار ده كا، له ناو بردنى پياو خراپ و سته مكار، ده بيتته هوى به خته وهى گهل ولات، كه وابهى ﴿فَبَآيَ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى﴾ به چ نيعمه تى كى خوداى ؟

﴿هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْأُولَى﴾ نه م قورنانه ترسيته ريكه له ترسيته ره كاني پيشوو، قورنان وه كوو نامه ئاسمانيه كاني تر ترسيته ره،

موحه ممد پیغمبرو فروستاده‌ی خودایه وه‌کوو باقی پیغمبره‌رانی
 پیشوو، نه‌ویش ئیوه له‌سزای خودا ده‌ترسینن وه‌کوو چۆن پیغمبره‌کانی
 پیشوو گهلو نه‌ته‌وه‌کانی خوڤان له‌سزای خودا ترساندوه. وه‌کوو
 له‌ئایه‌تیکی تردا ئاماژه به‌م مانایه ده‌کاوه‌فرموی: ﴿إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ
 لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيِ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ (سبا: ۴۶).

﴿أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ﴾ هاتنی روژی قیامت زور نزیك بۆتەو، روژ دوای
 روژ زیاتر نزیك دەبێتەو، ئەوەندە نزیك بۆتەو هەر دەتوانی خەریكە رابن.
 ﴿لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ﴾ جگە لەخودا كەس نیە بتوانن
 كاتی هاتنی روژی قیامت دیاریی بكا، چونكە نھێنی ترين غەیبی
 پەروەردگارە، وەكوو لەئایەتییكى تردا دەفەرموئ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ
 السَّاعَةِ﴾ (لقمان: ۳۴) یان دەفەرموئ: ﴿لَا يُجَالِيهَا لَوْقَتَهَا إِلَّا
 هُوَ﴾ (اعراف: ۱۸۷) یان مانای ئایەتەكە بەم جوۆرەیه (جگە لەخودا كەس نیە
 بتوانن پاشۆ بێشی بخا).

نه مجار سهرزه نشتی موشريکه کان ده کا له سهر شهوه: که په يامي
 قورثان رت ده که نهوه ده فرموي: ﴿أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ.
 وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ. وَأَنْتُمْ سَامِدُونَ﴾ نايا سهرتان له قورثانه سوړ
 ده مينی و په يامه که ي رت ده که نهوه له روي گالته پيکر دنه وه
 پيکه نينتان پي دي، ناگريږن بو حالي خوتان، بهج عه قليك قورثان به درو

ده‌خه‌نه‌وه؟ چۆن گالتنه به‌نایه‌ته‌کانی ده‌که‌ن؟ که‌وابی ئیوه له‌فه‌رو
 به‌ره‌که‌تی قورئان بی به‌شن، ده‌بوايه باوه‌ری پی‌بکه‌ن و له‌هه‌ره‌شه‌کانی
 به‌ترسن، به‌په‌ندو نامۆزگارییه‌کانی دلتان نه‌رم ببوايه و له‌ترسی عه‌زابی
 سه‌ختی دۆزه‌خ بگریانایه. که‌چی ئیوه بی‌ئاگاو نه‌فامن، یان خۆتان له‌و
 په‌یامه ئاسمانیه گیل کرده، لوتبه‌رزی ده‌نوینن، له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی دا
 ده‌یکه‌نه ده‌نگه‌ده‌نگ و هه‌راو هوریا بۆ نه‌وه‌ی گویتان لی نه‌بی ئه‌مجار
 تی نه‌گه‌ن ﴿فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا﴾ نه‌ی موسولمانان ئیوه سوجه‌ بۆ
 خودا به‌رن له‌سه‌ر نه‌وه: که‌ هیدایه‌تی داو، به‌ندایه‌تی هه‌ر بۆ خودا
 بکه‌ن. واز له‌په‌رستنی بت و سه‌نه‌م و نه‌ستی‌ره‌و شتی تر بی‌نن.

بسم الله الرحمن الرحيم

(سورة القمر)

ئەم سۆرەتە ناوئراوە سۆرەتی (القمر) چونکە بەهەوائی لەتیبوونی مانگ دەستی پێ کراوە: کە وەک موعجیزەیەکی بۆ پیغەمبەر (ﷺ) رۆی دا. ئەم سۆرەتە جگە لەنایەتەکانی (۴۴-۴۵-۴۶) مەکیه، نایەتەکانی (۵۵) نایەتە، لەدوای سۆرەتی (الطارق) نازل بووە، پەیوەندیی ئەم سۆرەتە بەسۆرەتی پیشەوهی لەسێ روههیه:

۱- لە کۆتایی سۆرەتی (النجم) دا فرمووی: ﴿أَزْفَتِ الْآزْفَةُ﴾ زۆر نزیکه قیامت رابیی، لەسەرەتای ئەم سۆرەتەش دا فرمووی: ﴿اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَالشَّقَّ الْقَمَرُ﴾.

۲- گونجانی ناوی هەردوو سۆرەتەکە لەپەنایەکیوە چونکە (النجم) و (القمر) تەنسیق و هاوڕێکیان لەناودایە.

۳- لەسۆرەتی پیشوودا بەکورتی باسی بەهیلاکچونی هەندێ گەل و نەتەوهی کرد، لەم سۆرەتەدا زی دەی بەباسەکان داو زیاتر بەسەرھاتەکانیانی رونکردووە.

سەرباس و ناوەرۆکی سۆرەتەکە وەک باقی سۆرەتە مەکیهەکان بۆ چەسپاندنی بنەماکانی عەقیدەیه. باسی نازلێبوونی نیگا و سروش بۆ پیغەمبەر و هەرهەکردن لەکافرەکان لەسەر ئەو کە نایەتەکانی خودا،

ئەو ئایەتانی لەسەر دەستی پێغەمبەر (ﷺ) دەیانویستی بە درۆیان
دەخەنەو. ئەجار باسی حیسابۆ لیکۆلینەوێ قیامت و عەزابی دۆزەخ
بۆ کافرەکان و نێعمەتەکانی بەهەشت بۆ خوداپەرستانە.

بە کورتیی ئەم سورتە پرە لەوادی هەرەشە، لەپەندو نامۆزگاری،
لەسەرگورشتە نەتەو پێشینەکان، هەرەشەکردن لە کافرەکان بەو جوۆرە
عەزابی گەلە رابوردووەکانی پێ لەناو برا، وادە دان بەخوداپەرستان
بەنازو نێعمەتی بەهەشتی رازاوە.

هەردوو پیری فەرموودە (موسلیم و بوخاری) لەئێبنومەسعودەو
ریوایەتیان کردووە دەلی پێش کۆچی پێغەمبەر بۆ مەدینە بەچاوی خۆم
دیم مانگ دوو لەتبوو، قورەیشیەکان وتیان مانگ جادوی لێ کراوە،
ئێتر ئایەتی ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ نازل بوو.

موحەممەدی کۆپی جوپە یرو ئەبوداودی (الطیالیسی) و بەیەقی
لەعەبدوڵلای کۆپی مەسعودەو ریوایەت دەکەن دەلی: لەسەر دەمی
پێغەمبەر دا مانگ دولەت بوو، قورەیشیەکان وتیان: ئەمە سیحری ئێبنو
ئەبی کەبشەیه سیحری لێ کردوین، بزانی پرسیار لە کاروانچی و رێبواران
بکەن ئاخۆ لەدەرەوێ مەککە ئەو دیاردەیان دیوە؟

پرسیاریان لێ کردن، هەموو وتیان بەلی دیمان مانگ دوولەت بوو،
ئێتر پەرەردگار ئایەتی ﴿اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ لێ نازل کرد.

دوولنه تېوونی مانگو وه لویستی موشریکه کان بهرامبه ری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَبَ السَّاعَةِ ۖ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا

وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ﴿٣﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ

مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾ حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ ۖ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

﴿٥﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ ﴿٦﴾

خُشْعًا أَبْصَرُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ ۖ كَانَهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ﴿٧﴾

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾

په روهر دگار هه والی نزیکیوونه وی رابوونی قیامت راده گه یه نی و

ده فهرموی: ﴿اقتربت الساعة﴾ رابوونی قیامت نزیک بوته وه، ته مه نی

دوینیا کوژی هات، نهو ماوهی ته مه نی دونیا: که ماوه دوا ره وانه کردنی

حه زره تی موحه مه د(ﷺ) به نیسبت نهو ماوهی له وه پېش رویشستوه، زور

که مه، وه کوو له نایه تی کی تر دا ناماژه به نزیکیوونه وی رابوونی قیامت

ده کاو ده فهرموی: ﴿اتى أمر الله فلا تستعجلوه﴾ (النحل: ۱)، یان

ده فرموی: ﴿اَقْتَرَبَ النَّاسُ حِسَابَهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ﴾ (الانبیاء: ۱)
 نه بویه کری (البزار) ریوایت ده کا له نه نه سه وه ده لئی: پیغه مبه ر (ﷺ)
 وتاری دا بۆ ها وه له کانی. له و کاته دا خۆر خه ریک بوو ناوا بئی، تیشکی کی
 که می مابوو، فرموی: (والذی نفسی بیده، ما بقی من الدنیا فیما
 مضی منها الا کما بقی من یومکم هذا فیما مضی منه، ما نری من
 الشمس الا یسیرا)

فرموده یه کی تر هیه پشتگیری نهم فرموده یه ده کا، موسلیم و
 بوخاری و نیمام نه حمد له سه هلی کوری سه عده وه ریوایتیان کردوه ده لئی:
 شنه وتم پیغه مبه ر ده یفرموو: (بعثت انا والساعة هکذا) ره وانه کراوم و
 بوم به پیغه مبه ر، رۆژگاری من و قیامت ناوا له په نایه که وهن، قامکی
 شایه تومانو قامکه درێژه ی ناوه راستی به یه که وه جوت کردن و ناماژه ی
 به نزیکی رابوونی قیامت کرد.

نه مجار په روه ردگار هه والی له تبوونی مانگ راده گیه نه و
 ده فرموی: ﴿وَانشَقَّ الْقَمَرُ﴾ مانگ دوولت بوو کردمانه موعجیزه
 له سه ر راستی پیغه مبه رایه تی هه زره تی موحه مه دو نیشانه یه ک بۆ
 نزیکبوونه وه ی هاتنی قیامت. نیبنوکه ئیر ده لئی: له سه رده می
 پیغه مبه ردا (ﷺ) مانگ له تبوو، له سه ر راستی نهم روداوه زۆر هه دیشی
 موته واته رو سه حیح هه ن و کۆرای زانایانی ئیسلامی له سه ر دامه زراوه.
 نه و له تبوونه موعجیزه یه کی گه وره ی پیغه مبه ر بووه ..

هه رچه نده له و کاته وه: که هم نایه ته نازل بووه هه زارو چوار سه دو
نه وه نده ساله تی پیه ریوه و قیامت رانه بووه، وه لی ده توانی بگوئی:
نزیکیه که ی به و نیعتی باریه که هاتنه که ی مسوگه ره و هه رچی هاتنی
مسوگر بئ به نزیك داده نئی.

نه همه دو بوخاری و موسلیم و هی تریش له نه نه سه وه ریوایه ت ده که ن
ده لی: دانیش توانی مه که که داوایان له پیغه مبه ر (ﷺ) کرد: که
موعجیزه یه کیان نشان بدا، نه ویش مانگی به دو وله تی نی شان دان.

هه ر موسلیم و بوخاری له نی بنومه سعوده وه ریوایه تیان کردوه ده لی:
له سه رده می پیغه مبه ردا مانگ بوو به دو وله ت، له تی کی له سه ر کیوی
(حراء) و له تی کی له خواریه وه بوو، نی تر پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی
(اشهدوا) پروان و ببینن. یان شایه تومان بینن: که من پیغه مبه رم.

نه عجار په روه ردگار هه لویستی کافه کان دیاری ده کاو سه رره قی و
قی سیچمه بییان له به رامبه ر موعجیزه ی ناشکرای پیغه مبه ردا دیاری
ده کا. ده فه رموی: ﴿وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ﴾ نه گه ر
نه و موشریکه نه فامانه موعجیزه یه کی ناشکرا ببینن: که به لگه یه
له سه ر راستی پیغه مبه رایه تی موحه مه د، پشتی لی هه لده که ن و نیمانی
پی ناهینن و به دروی ده خه نه وه ده لیّن سیحرکی ناشکراو گه وره و
به رده وام و پته وه، بالاده ستی هه موو سیحرکه ..

﴿وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ﴾ حەق و راستییان بە درۆ خستەو، شوین هەوا و هەوێ خۆیان کەوتوون، بە بیرو بۆچونی خۆیان موحەممەد ساحیر، کۆلە و نانییە، شاعیرە. ئەجار پەرورەردگار هەپەشە لێ کردن و فەرمووی: هەموو کاریک دەگاتە ئاکامی خۆی، لەویدا دەوەستیت، جا ئەگەر چاک بێ چاکە لێ پەیدا دەبێ، ئەگەر خراپیش بێ خراپە لێ وەدی دێ. خێر بۆ خێرخوازان و شەر بۆ شەرخوازان. بە درۆ خستەوێ پێغەمبەر دادیان نادا و هەموو شتێک ئاکامی خۆی هەیە، کاری پێغەمبەریش دەگاتە ئاکام و حەقەن سەرکەوتوو دەبێ. ئەمەش دلێانە وێ خوداپەرستانە و مژدە پێدانیه تی بەو: کە سەرکەوتن هەر بۆ ئەو لە دنیادا و بەختە و هیری بۆ خۆی و شوینکە توانیه تی لە قیامت دا.

ئەجار سەرزنەشتی بێ پروا کان دەکا و دەفەرمووی: ﴿وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ﴾ بێکومان ئەوەندە دەنگ و باسی پێشینیان بۆ کافرەکانی مەککە و هاوێنەکانیان هاتوو: کە بەسیان بێ و لەهەلۆیستی ناشیرین و بیروباوەری پوچ بیانگیژیتەو لەم قورئانەدا ئەوەندە مان سەرگۆرەشتە گەلە پێشینەکان و ئەوێ توشیان بوو لەسەر لاسارییان و جۆری عەزاب و شێوەی لەناو بردنیان بۆ قورەیشیەکان و هاو وێنەکانیان گێڕاوەتەو، هێندە مان پەند و نامۆزگاریی بۆ تابیل کردونەو: کە بەسیان

بئی بۆ نه‌وه‌ی واز بیئن له‌خراپه‌کاریی. ده‌ست هه‌لگرن له‌بته‌رستی و
یاخی بون و سه‌رکه‌شی و سوربوون له‌سه‌ر به‌درۆخستنه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر.

﴿حِكْمَةً بِاللِّغَةِ﴾ نه‌و هه‌والۆ په‌ندو ئامۆژگارییه‌ی له‌قورئاندا بۆیان
نێردراوه‌و به‌گوێچکه‌یاندا دراوه‌، هه‌موویان حیکمه‌ت و دانایی‌و
له‌تۆپه‌لاکی حیکمه‌ت و ره‌وانی‌دان، بئی که‌م و کوپین، ده‌لی: ﴿فَمَا تُغْنِ
التُّذْرُ﴾ ئامۆژگاریی و په‌ند دادان بۆ نه‌و جوۆره‌ ئاده‌مییه‌ سه‌ر په‌قانه
بئی سو‌ده‌، چونکه‌ سه‌رکه‌شی و لوتبه‌رزییان وایان لی ده‌کا گوئی به‌حق
نه‌ده‌ن، ترساندنێ ترسینه‌ران بۆ که‌سانی بئی‌پروا هیچ سو‌دیک نادا، چونکه
ده‌رگای دلیان داخراوه‌. نه‌تۆ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر له‌لاساریی نه‌وان د‌ل‌گ‌ران
مه‌به‌، تۆ نه‌رکی سه‌رشانی خۆت نه‌نجام داوه‌، په‌یامی خۆت گه‌یانده‌وه‌،
نه‌وان لی‌ی به‌هه‌ره‌مه‌ند نه‌بوون، ئی‌مه‌ له‌عو‌ده‌یان دی‌ین.

نموونه‌ی ئه‌م نایه‌ته‌ نایه‌تیکی تره‌: که‌ ده‌فه‌رموئ: ﴿وَمَا تُغْنِي
الْآيَاتُ وَالتُّذْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ (یونس: ۱۰۱).

ئه‌جار فه‌رمان به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌کاوه‌ ده‌فه‌رموئ: ﴿قَتُولَ عَنْهُمْ يَوْمَ
يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ﴾ نه‌ی مو‌حه‌مه‌د نه‌تۆ پشتیان لی هه‌ل بکه‌وه‌
چ‌تر خۆتیان له‌گه‌ل مانده‌ مه‌که‌، چونکه‌ هه‌ول‌دان له‌گه‌لیان بئی سو‌ده‌،
چاوه‌ڕانی سه‌ره‌نجام به‌، نه‌ی مو‌حه‌مه‌د بی‌ر له‌وه‌ بکه‌وه‌: که‌ رو‌ژیک دی‌
ئیسرافیل فو به‌که‌ره‌نای سو‌ردا ده‌کا بانگیان ده‌کا بۆ شتیکی ناخۆش

له سەر دلۆ دهرونیان، بۆ شتیکی سامناک: که له وه پیتش نه یانیدیوه،
تهویش حیساب و لیکۆلینه وهی سارای مه حشه ره: که تا بلتی ترسناکه.

﴿خُشْعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ﴾ نهو
روژه روژیکه کافره کان تییدا چاو به ره و ژیر ریسوا، بهو حاله مه هوتوکییهو
سه رشوپیه له گۆره کانیاں ینه دهره وه، له بهر زوری و قهره بالغی و تیکه وه
هاویشتنو هاتوچۆی خیراو کیشکردنیاں بۆ گۆره پانی حیساب و به پیره وه
چوونی بانگه وازی نیسرافیل ده لیتی کوللهی به ره لالابوی تیکه لو
پیکه لن. هه تیکه وه ده هاوون. وه کوو له نایه تیکی ترده ده فرموی: ﴿يَوْمَ
يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾ (القارعة: ۴).

﴿مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ﴾ به هه له داوانو
په له پرۆزه دین به پیر بانگه وازییه که وه، نه مجار به دهم را کردنو هاتنی
به په له وه کافره کان ده لیتن: نه مپۆ روژیکه سهخت و دژواره له سهر نیمه.
نموونهی نهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فرموی: ﴿فَذَلِكَ يَوْمٌ مِّنْ يَّوْمٍ
عَسِيرٍ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ﴾ (المدثر: ۹-۱۰) وه لی پرواداران نهو ترسو
بیسه یان له سهر نیه.

گیرانه وهی سهرگورشتهی نه ته وه پیشینه کان: که پیغه مبه ره کانیا
به درو خسته وه.

۱- چیرۆکی قهومی نوح (عليه السلام)

كَذَّبَتْ

قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ ﴿٩﴾ فَدَعَا
رَبَّهُ: أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْصِرْ ﴿١٠﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّهِمٍ
﴿١١﴾ وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٢﴾
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْأَرْجِ وَدُسِرَ ﴿١٣﴾ تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَرَاءَ لِمَنِ كَانَ
كُفْرَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿١٥﴾ فَكَيْفَ كَانَ
عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ
﴿١٧﴾

له ره پیش به کورتی باسی هه ندی له نه ته وه پیشینه به درو خه ره وه کانیا
کرد. نه مجار لیڤدا هه ندی به دریتی باسی چوار لهو سهرگورشته نه ده کاو
ده فهرموی: ﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ﴾

وَازْذُجِرْ ﴿۱﴾ ئەى پێغه‌مبەر له‌پێش قەومە‌که‌ى تۆدا قەومى نوح پێغه‌مبەرى خۆيان بە‌درۆ خستە‌وه، بە‌نده‌و فروستاده‌ى ئیمه: که نوح بوو بە‌درۆيان خستە‌وه، وتیان شیته، هه‌ره‌شه‌يان لى کرد، ئە‌زیه‌تیا‌ن دا جوتی‌یان پى‌دا، وتیان: ئە‌گەر واز نه‌هێنى بە‌رده‌بارانت ده‌که‌ین. هه‌زره‌تى نوح نۆسه‌دو په‌نج‌ا ساڵ له‌ناو قەومە‌که‌ى‌دا مایه‌وه بانگه‌وازیی کردن، هه‌ولێ له‌گه‌ڵ دان، درێژه‌ى به‌نامۆزگاریی‌دا، ساڵه‌هاى ساڵ به‌لێ‌پانه‌وه له‌گه‌ڵیان خه‌رىک بوو، هه‌تا ئە‌م زیاتر بانگه‌وازیی بک‌ردنایه ئە‌وان شێلگیرتر ده‌بوون و په‌ره‌یان به‌یاخیی‌بوونى خۆیان ده‌دا، پتر سور ده‌بوون له‌سه‌ر کوفرو بێ‌دینى خۆیان، تا کار گه‌یشه‌ ئە‌وه هه‌زره‌تى نوح لێ‌یان ناومێد بوو، دلتیا بوو له‌وه‌ى که ئیمانى پى‌ ناهێنن. ئیتر ئە‌و کاته: ﴿فَدَعَا رَبُّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ﴾ نوح له‌خوداى خۆى پارایه‌وه و‌تى: خودایه من له‌به‌رامبه‌رى‌کردنى ئە‌وان بى‌ هی‌زم ناتوانم چیت‌ر په‌ره به‌بانگه‌وازیی بده‌م، ئە‌و هه‌موو ماوه دوورو دریم‌ژه له‌گه‌ڵیان خه‌رىک بووم هیچم به‌هیچ نه‌کرد، که‌سیان باوه‌رى پى‌ نه‌کردم. به‌لکوو هه‌تا من زیاتر نامۆزگاریان بکه‌م ئە‌وان شێلگیرتر ده‌بن. هانات بۆ دینم و لیت ده‌پارێمه‌وه که یارمه‌تى ئایینی خۆت بده‌ى، تۆ‌له‌یان لى‌ بستێنه‌و له‌ناویان به‌ره. ﴿فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُّنْهَمِرٍ﴾ ده‌رگای ئاسمانیان لى‌ کردنه‌وه، به‌رێژنه بارانمان به‌سه‌ردا باراندن، ﴿وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ﴾ زه‌ویمان لى‌ کردنه‌ کانی‌او‌ى هه‌لقولاو

له‌ه‌موو ئاقاری‌که‌وه ئاو هه‌لقولا، ئاوی ئاسمان و ئاوی زه‌وی تی‌که‌لاو
 بوون به‌گوێره‌ی بریارو فه‌رمانی‌ک: که له‌ئه‌زه‌لا درابوو، توفان هه‌لساو
 دونیای داگیر کردو هه‌موویانمان خنکاندن، ﴿وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْأَوَّاحِ
 وَدُسْرٍ﴾ نوح و شوینکه‌و توانیمان هه‌ل‌گرتن له‌سه‌ر چه‌ند ته‌خته‌دارێکی
 لی‌ک‌راو به‌بسمارو گولمیخ، واته: به‌که‌شتی دروست‌کراو له‌ته‌خته‌و بسمار
 رزگارمان کردن. ﴿تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءٌ لِّمَن كَانَ كُفْرًا﴾ که‌شتیه‌که له‌ژێر
 چاوه‌دی‌ری ئێمه‌دا ده‌رۆیی‌و له‌نقوم بون و مه‌شاکیل پاراستمان، سه‌رمان
 خست به‌سه‌ر ناحه‌زانی‌دا. قه‌ومه‌که‌یمان خنکاند له‌سزای کوفرو بی‌دینی
 به‌رده‌وامیان، ﴿وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ که‌شتیه‌که‌مان
 هی‌شته‌وه بۆ ئه‌وه بی‌تته‌ په‌ند و عیبه‌ت بۆ که‌سانی‌ک په‌ند و ده‌ب‌گرن، یان
 ئه‌و کرده‌وه‌یه‌مان کردو به‌و ده‌رده‌مان بردن بۆ ئه‌وه‌ی بی‌تته‌ په‌ند و
 عیبه‌ت بۆ ئاده‌میزادی دوا‌خو‌یان، ئایا که‌سی‌ک هه‌یه په‌ند و ده‌ب‌گرێ.

قه‌تاده له‌ته‌فسیری ئهم نایه‌ته‌دا ده‌فه‌رمو‌ی: (په‌روه‌رد‌گار که‌شتی
 (نوح)‌ی هی‌شته‌وه، تا سه‌ره‌تای په‌یدا‌بوونی ئی‌سلام. ئی‌بنو‌که‌شیر ده‌ل‌ی
 ظاهیر وایه مه‌به‌ست ئه‌وه بی‌خودا جینسی که‌شتی هی‌شته‌وه، چین دوا
 چین دروستیان کردو سو‌دی‌ان ل‌ی بی‌نی و ده‌کوو له‌نایه‌تی‌کی تر‌دا ده‌فه‌رمو‌ی:
 ﴿وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ. وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ
 مَا يَرْكَبُونَ﴾ (یس: ۴۱-۴۲).

﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي﴾ نهی بیسەر پروانه و ورد به‌ره‌وه، بزانه سزای سه‌ختی من چون بوو بۆ ئەوانه‌ی پروایان به‌من نه‌کردو پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆ خسته‌وه؟ چیم به‌سه‌ر ئەوانه هینا: که گالته‌یان به‌فروستاده‌و ترسینه‌ره‌کانم کرد؟ چون یارمه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌کانم داو تۆلەم له‌ناحه‌زو به‌درۆ خه‌ره‌وه‌کانیان ستاند؟ ئیستیفه‌ماه که بۆ سه‌رزه‌نشت‌کردن و ترساندن، واته ئیوه‌ش بترسن له‌عه‌زابی خوداو و مه‌که‌ن به‌ده‌ردی ئەوان بچن. ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ به‌راستی ئیتمه قورئانمان ئاسان کردوه بۆ له‌به‌رکردن و تیگه‌یشتن، وشه‌کانیمان ئاسان کردوه بۆ نوطق پیکردن، مانای نایه‌ته‌که‌مان ئاسان کردوه بۆ تیگه‌یشتن، پرمان کردوه له‌په‌ندو نامۆژگاری، هه‌رکه‌سیک بیه‌وئ لێتی به‌هه‌ره‌مه‌ند ده‌بی، نایا که‌سیک هه‌یه پیتی په‌ند نامیژ بۆ و عیبه‌ت و هه‌ر بگه‌ی؟

نایه‌ته‌که به‌رونی ئاده‌میزاد هه‌ل‌ده‌نی: که خوو بده‌نه خۆیندنی قورئان و فیربوونی و تیگه‌یشتن له‌مانای نایه‌ته‌کانی و شه‌جار پابه‌ند بوون به‌فه‌رمان و جله‌وگیریه‌کانی. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموئ: ﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ (ص: ۲۹) یان ﴿فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِنُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا﴾ (مریم: ۹۷). ئیبنوعسه‌بباس ده‌فه‌رموئ: شه‌گه‌ر خودا قورئانی بۆ ئاده‌میزاد ئاسان نه‌کردایه نه‌یده‌توانی که‌لامی خودا بخوینیه‌وه.

له م سوره ته دا چهند جاریک نایه تی ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾ دوباره بۆته وه، پیده چئی حیکمه ته که ی بیدار کردنه وه و ناموژگاری کردن بئ بۆ ته وه ی زیاتر پهن دی لی وهریگیری و سدرنج بدریته سدره نجامی گه له پیشینه له ناو براوه کان و پهنلو عیبه تیان لی وهریگرین و له زهین دا بنج به ست ببنو هه می شه له بهرچاومان بنو بترسین له و ناکام و سدره نجامه. چونکه دوباره کردنه وه ی شت مانا که له ذلدا جیگیر ه کا. بیرخستن وه بئ ناگا بیدار ده کاته وه.

چیرۆکی عاد (قهومی هود) (الکاف)

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ ﴿٢٢﴾

دوابه دوای چیرۆکی قهومی نوح: که نه وه هه موو پهنلو ناموژگاری به ی له خو گرتبون سه رگورشته ی گه لی (عاد) مان بۆ ده گیریتته وه. بۆ ته وه ی زیاتر پهنلو عیبه تیان لی وهریگیری. جهخت له سه ر ته وه ده کاته وه: که سه ره نجامی موشریک و یاخی بوو سته مکاران له ناوچون و فه لاکه ته.

جوداوازی له نیوان نهم گهل و نهو گهل دا نیه. ده فهرموئ: ﴿كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ واته: چۆن گهلی نوح و پیغه مبهره کهیان به درۆ خسته وه، گهلی (عاد) یش پیغه مبهری خۆیان به درۆ خسته وه. برپایان پی نه کردو نه زیه تیان دا، ئیمه یش تۆله مان لی ستاندن. دهی نهی کۆمه لئ قورهبیش و هموو ئاده میزاد برپوان و بیستو بزنان: چۆم سزادان و چیم به سهر هیتان! وا ئیستا به درۆی بۆتان باس ده کهین ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ﴾ ئیمه ره شه بایه کی توندو تیژو ساردو بهرده وام و نه پساومان ناردو سهریان له روژیکی شوم و نه گبه تدا، نه گبه ت بوو بۆ نه وان و بهرده وام بوو له سهریان، تا له بیخی دهر نه هیتان و ئاسه واری نه برینه وه نه وه ستایه وه. له ناوی بردن و خستنیه عه زابی سهخت و دژواری ژیا نی قیامه ته وه سزای دونیا یان به سزای قیامه تیا نه وه په یوه ست بوو. نمونه ی نهو نایه ته نایه تیکی تر: که ده فهرموئ: ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ﴾ (نصت: ۱۶) یان ده فهرموئ: ﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَنَعًا لَّيَالٍ وَتَمَانِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا﴾ (الحاقه: ۱۷) هیژو ته وژی می نهو ره شه با سارده وه هابوو ﴿تَنْزِعُ النَّاسَ﴾ زه لامی له زه وی وه کوو درهخت هه له ده که ندو ده یبرد به ئاسمانا و له حه وارا سهر به ره و خوار ده یدان به زه وی دا و ملی ده ته قاندن و سهریان له لاشه یان جودا ده به وه، هم موویان لال و پال به مردویی ده که وتن ﴿كَانَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مَّنْقَعٍ﴾ ده تگوت بنکه دارخورمای هه لکه ندراون، وه کوو دارخورمای هه لکه ندراو و فریدراو لال و پال لی کی که وتبوون.

نایه ته که ناماژه به وه ده کا: که گه لی عاد قه دو بالایان در یژ بووه،
 جهسته یان گه وره و چوارشانه و تیکسمراو بوون، ره شه باکه سه ری
 هه لکه ندون و جهسته یان له و ده شته که وتوه. ره شه باکه جهسته ی و شک
 کردونه وه و گوشتی پیوه نه هیشتون، وه کوو داری و شک و ره قی لی کردون.
 نه مجار ترسناکیی عه زابه که دوباره ده کاته وه و ده فهرموی: ﴿فکیف
 کان عذابی و نذر﴾ پروان سزای سه ختی من چون بوو چیم به سر
 هینان و ترسانده کم چون بوو؟!

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ بیگومان قورنغان ناسان
 کرده بۆ بیر لی کردنه وه و پند لی وهرگرتن و، نه صیحه ت و ناموژگاریی،
 ناموژگاریی زورمان تییدا کرده. واده و هه ره شه ی جورا و جورمان تییدا
 لی کردون، نایا که سیٹ هه یه پند نامیز بی و عیبره ت وهریگری؟ به لی
 سه ره نجامی گه لی عاد شوم و نه گبه تی بوو، له ناوچونیان بهوشیوه داخوازی
 نه وه یه ناده میزاد بیر له خوئیان بکه نه وه، بترسن له و سه ره نجام و ناکامه
 تیگه یشتن له وه ش ناسانه چونکه قورنان بهشیوه و شیوازیکی ناسان و
 سه هل غایشی کرده، ههر که سی دلی بداتی لی حالی ده بی و ده توانی
 خوئی به خته وهر بکا.

چیرۆکی ئه‌وه‌ی (حه‌زه‌تی صالح (ﷺ))

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿١٨﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ
نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ﴿٢٢﴾

له‌وه‌پیش چیرۆکی قه‌ومی نوح و قه‌ومی عادێ گێڕانه‌وه، ئیستا دیته
سه‌رگێڕانه‌وه‌ی چیرۆکی سییه‌م که سه‌رگوزه‌شته‌ی قه‌ومی ئوده، هه‌ر
که‌سی‌کیش پێغه‌مبه‌ریک به‌درۆ بخاته‌وه وه‌کوو ئه‌وه‌ وایه هه‌موو
پێغه‌مبه‌رانی به‌درۆ خسته‌بێته‌وه، چونکه هه‌موویان له‌بنه‌ماکانی
عه‌قیده‌دا یه‌کن.

مو‌ع‌ج‌یزه‌ی هه‌زه‌تی صالح بریتی بوو له‌وشت‌ریک به‌فه‌رمانی خودا
له‌به‌ردێک هی‌ن‌را‌بو‌ه ده‌ر، ئه‌م و‌ش‌تره‌ رو‌ژێک ناوی بیر یان کانیه‌که‌ی
ده‌خواره‌وه، رو‌ژی دوا‌یی شیریان لی‌ ده‌دو‌شی، شیره‌که‌ی به‌شی هه‌مو
خێله‌که‌ی ده‌کردو لی‌شیان زیاد ده‌بوو. هه‌لسان و‌ش‌تره‌که‌یان کوشت، خودا
به‌عه‌زابی گرمه‌و ده‌نگی به‌رزی له‌را‌ده‌به‌ده‌ر له‌ناوی بردن. ده‌فه‌رمو‌ی:
﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ﴾ هۆزی ئه‌م‌ود پێغه‌مبه‌ری خۆیان که ناوی صالح
بوو به‌درۆ خسته‌وه، که‌سی‌کیش پێغه‌مبه‌ریک به‌درۆ بخاته‌وه ده‌شی پێ‌ی

بگوتری ههمو پیغه مبه‌رانی به‌درۆ خستونه‌وه، چونکه ههموویان له‌بنه‌مای عه‌قیده‌دا له‌هێله گشتی‌یه‌کانی شه‌ریعه‌ت‌دا یه‌ك په‌یره‌وو پرۆگرامیان هه‌س.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار شیوه‌ی به‌درۆ‌خستنه‌وه‌که‌یان رون ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:

۱- ﴿فَقَالُوا أَبَشَرًا مِّنَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ﴾
له‌ناو خۆیان‌دا که‌وتنه‌ قسه‌و مقۆمقۆ، وتیان: چۆن ده‌بی ئیمه‌ شوین ئاده‌میزادی‌ك بکه‌وین له‌ره‌گه‌زو هۆزی خۆمان بی به‌ته‌نیا بی‌و که‌سی له‌پشت نه‌بی. که‌س شوینی نه‌که‌وتبی؟! به‌راستی ئه‌گه‌ر ئیمه‌ شوین که‌سی‌کی ناوه‌ها بکه‌وین خه‌ساره‌مه‌ندو سه‌رلێشی‌واوین، له‌حه‌ق و راستی لاما‌ن داوه‌، شی‌ت و ویتین، خۆمان توشی جۆره‌ها عه‌زایی سه‌خت و دژوار کردوه‌..

سه‌یره‌ خۆیان به‌گومرا ده‌زانن ئه‌گه‌ر شوین پیغه‌مبه‌ری خودا بکه‌ون، خۆیان به‌دۆزه‌خی و عه‌زا‌بخورده‌ حسیب ده‌که‌ن ئه‌گه‌ر رێگای هیدایه‌ت بگرنه‌ به‌ر، بۆیه‌ تۆمه‌تی درۆزنی پال پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان ده‌ده‌ن و به‌چاو‌چنۆک و به‌رژه‌وه‌ند په‌رستی له‌قه‌له‌م ده‌ده‌ن. ده‌لێن: ﴿الَّذِي الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ﴾ چۆن نه‌و زی‌ده‌ له‌ئیمه‌ تایبه‌ت کراوه‌ به‌وه‌ بکریته‌ پیغه‌مبه‌رو سه‌روشی بۆ بی؟ له‌کاتی‌که‌دا هی واما‌ن تێدا‌یه‌ زۆر

له نه و شیاوتره بۆ نه و پله و پاییه، به لکوه نه و درۆ ده کاو له درۆزنی دا
سنووری شکاندوه، به ناره واه لافی پیغه مبه ریته لی ده دا. چا و چنۆک و
ته مه عکاره، به رژه و نه دیی خوی گهره که و ده یه وی به م بۆ نه وه خوی
به سه رمان دا به سه پیته. خۆ به زلزان و لوتبه رزه، نه م فیزو ته که ببوره ی وای
لی کردوه نه م درۆ زله پیکه وه نی.

نیستاش زۆر له داعیان ی ریبازی نیسلام و مواهی دانی خۆ به ختکه ر
نه م جوړه تۆمه تانه یان ده درته پال و جوړه ها بوختانی نا جوریان بۆ ده که نا!
نه مجار په روه ردگار هه ره شیه یان لی ده کاو ده فهرموئ: ﴿سَيَعْلَمُونَ
غَدًا مِنَ الْكَذَابِ الْأَشْرُ﴾ له وه به ولاره و به م نزیکانه له وه ده مه دا: که
عه زابی سه ختی خودا یه خه یان ده گری له دونیادا یان له قیامه ت دا ،
ده زانن کی درۆزن و چا و چنۆک، کی شیاوی پیغه مبه رایه تیه. واته: هه ر
نه وان درۆزن و لوتبه رزو سه ر ره قن.

داهاتوو ده ری ده خا حه قیقه ت چۆ نه و چۆن نیه، دانی بن له و
حه قیقه ته رزگاریان نابو..

نه مجار په روه ردگار باسی تاوانه که یان ده کاو ده فهرموئ: ﴿إِنَّا مُرْسِلُو
النَّافَةِ فَتَنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ﴾ نیمه و شتریکی شیرده ری گه وره
له به ردیکی ره قو ته ق دینه ده وه کوو خویان دا وایان کردوه، بۆ نه وه ی
بیته نیشانه ی پیغه مبه رایه تی صالح و بیته تاقیکردنه وه یان.

چاوددیریان بکه بزانه چی ده کهن و هه لوئستیان چی ده بی بیهرامبهر نهو
موعجیزیه. دان به خوتا بگرو پشوو دریژ به بهرامبهر نه زیه تدانیان،
دلنیا به سه ره نجام و سه رکه وتننی راستیی له دونیاو قیامتدا هی تویه.

﴿وَبَنَّهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُحْضَرٌ﴾ پییان
رابگه یه نه: که ناوی بیره که، یان کانیه که له نیتوان نهوان و خوشتره که یان دا
بهشکراوه، رۆژیک قۆرغی نهوانه و رۆژیک تاییه ته به خوشتره که وه. هه موو
به شه ناویک خاوهنی خۆی هه یه و ده بی له نۆره ی خۆی دا ناماده بی. واته:
له نۆره ی خوشتره که دا نابی نهوان نهوان ناماده بن و له نۆره ی نهوانیشدا
نابی خوشتره که لهوی بی. نمونه ی شم نایه ته نایه تیکی تره: که
ده فهرموئ: ﴿قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ﴾
(الشعراء: ۱۵۵) مواهید ده لی: واته قه و مه که ناماده ی ناو که ده بن، رۆژی
نۆره ی خۆیان بو خواردنه وه ی ناو و رۆژی نۆره ی خوشتره که ش ناماده ده بن
بو شیر دۆشین، نه گهر و شتره که لهوی نه بوو ناو بخۆنه وه، نه گهر لهوی بوو
شیر بدۆشن. شم نۆیه کاری و دابه شکردنه له بهر نه وه بوو ناژه لی گونده که
له خوشتره که ده ترسان، نه گهر خوشتره که یان بدیایه نه شه هاتن بۆسه ر
ناوه که. به مه ش دانیشتوانی گونده که ته نگه تاو بون و ویستیان
له خوشتره که رزگاریان بی. بۆیه ﴿فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ﴾
هاواریان له شه قاوه و پیاو کوژی هاوه لیان کرد: که قوداری کوپی سالف

بوو، له‌هه‌موانیان زیاتر شه‌قاوه بوو پیاویکی نازاو به‌ئیکدام بوو، هه‌لیان
 نا بۆ نه‌وه‌ی حوشره‌که بکوژیو له‌م ناو به‌شکردن و نۆره‌ناوه رزگار یانابی.
 نه‌ویش تاوی دایه شمشیر دایوه‌شانه قاچی حوشره‌کهو چوارپه‌لی برین.
 نه‌جار سه‌ری بری. به‌م شتیه تاوانی گه‌وره‌ی نه‌عجام دا. ﴿فَكَيْفَ كَانَ
 عَذَابِي وَنُذْرِي﴾ سزام دان بروانه سزا که‌م چهند سه‌خت و دژوار بوو، سه‌یر
 بکه چ تو له‌یه‌کم لی ستاندن له‌سه‌ر کوفرو بی‌دینی و به‌درو خستنه‌وه‌ی
 پیغه‌مبه‌ره‌که‌م، نه‌و پیغه‌مبه‌ره‌ی نامۆزگاری کردن و ترساندن له‌و
 ناکامه به‌دبه‌ختیه. نه‌جار جوړی عه‌زابه‌کیان دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی:
 ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ﴾
 جویراتیلمان ناردنه سه‌رو نه‌په‌ی به‌سه‌را کردن، هه‌موویانی دوا برپاو
 کرد، که‌سیان لی دهرنه‌چوو هه‌موویان مردن و رزین و وشک بوونه‌وه. وه‌کوو
 قانگه لاشک و چیلکه‌و چه‌وئل و پرژوبالی دره‌ختی کۆکراوه‌ی ژیر پی
 که‌وتووی ناژه‌لیان لی هات، هیچیان به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌ماو هار دران!!
 ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ بی‌گومان قورئانمان
 ئاسان کردوه بۆ بیرکردنه‌وه‌و په‌ند وهرگرتن له‌روداوی رابردو، ئایا که‌سیک
 هه‌یه په‌ند وهریگری؟!

۴- چیرۆکی قهومی لوط (عليه السلام)

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي ﴿٣٣﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا
 عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا ءَالَ لُوطٍ بَحَيْنَتَهُمْ بِسَحْرِ ﴿٣٤﴾ نِعْمَةٍ مِّنْ عِنْدِنَا
 كَذَلِكَ بَحَرْنَا مَن شَكَرَ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ أَنذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا
 بِالَّذِي ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ رَاودُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ، فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا
 عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ صَبَحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقَرٌّ ﴿٣٨﴾
 فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ

ئەمە چیرۆکی چوارەمی ئەم سۆرەتەیە، چیرۆکی گەلی (لوط) ه
 درودی خودای لی بی. خودا لەناوی بردن لەتۆلەی ئەو هەدا
 پیغەمبەرە کهیان بە درۆ خستەو و رفتار و رەوشتی ناشیرینیان پەڕپەو
 دە کرد. دە فەرموێ: ﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي﴾ گەلی (لوط)
 پیغەمبەرە کهیان بە درۆ خستەو، گوێیان بە نامۆژگاری و هەڕەشەکانی
 نەدا، سوور بوون لەسەر کردەوێ ناشیرین و کوفرو بیدینی خۆیان، که
 یەکی لە کارە ناشیرینەکانیان نێربازی بوو. ئەم چیرۆکە لەچەند شوێنی

تری قورئان دا به‌دریژی هیئراوه، لیژدها مه‌به‌ست گپ‌رانه‌وه‌ی ته‌فصیلاتی
 نه‌و سه‌رگورشته‌یه نیه، به‌لکوو مه‌به‌ست په‌ندو عیبره‌ت وه‌رگرتنه
 له‌سه‌ره‌نجامی کوفرو به‌درؤخستنه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌رو سوربوون له‌سه‌ر کاری
 نابه‌جی. نه‌ج‌ار په‌روه‌ردگار جزری عه‌زاب و شیوه‌ی له‌ناوبردنه‌کیان
 دیاری ده‌کاو ده‌فهرموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ
 بِسَحَرٍ﴾ ئیمه ناردمانه سه‌ریان ره‌شه‌بایه‌کی توندو به‌هیژ که له‌گه‌ل خویا
 به‌رده وردو و زنجی هه‌لده‌گرت، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ریان تا له‌ناوی بردن و
 ئاسه‌واریی برینه‌وه، هه‌موویانی له‌ناو برد جگه‌له (لوط) و نه‌وانه‌ی
 شوئینی که‌وتبوون، نه‌وانه‌مان له‌به‌ره‌به‌یان دا پیش هاتنی عه‌زاب له‌شار
 وه‌ده‌رنان و رزگارمان کردن. شایانی باسه نه‌وانه‌ی رزگاریان بوو حه‌زره‌تی
 لوط خوی و (۲) که‌چه‌کی بوون، نه‌گینا که‌سی تر ئیمانی پی نه‌هینابوو
 ته‌نانه‌ت ژنه‌که‌یشی عه‌زابی خودا گرتیه‌وه، چونکه نه‌ویش یارمه‌تیده‌ری
 بی‌په‌شته‌کان بوو. هوی رزگار بوونی رزگار بوه‌کان ئیمانه‌ینان و شوکرو
 سوپاسگوزاریان بوو، ده‌فهرموی: ﴿نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا﴾ نه‌وانه‌مان رزگار
 کردن له‌روی فه‌ضلو نیعمه‌تی خۆمانه‌وه، ریزمان لی‌گرتن و فریایان
 که‌وتین: ﴿كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ﴾ ئیمه به‌و شیوه پاداشتی که‌سیک
 ده‌ده‌ینه‌وه که ئیمان بیئو و پابه‌ندی فهرمان و جله‌وگیریه‌کانمان بیو
 سوپاسگوزار بیو.

نه مجار په‌روه‌ردگار باسی عه‌داله‌تکاری خوی ده‌کا ده‌فرموی:
﴿وَلَقَدْ أُنذِرْهُمْ بِطُشَّتِنَا فَتَمَارَوْا بِالْأُنْذِرِ﴾ بی‌گومان پیغه‌مبیره‌که‌یان زوری
ناموژگاری کردن و ترساندنی له‌هه‌لمه‌تی نیمه. زوریان له‌گه‌ل خه‌ریک بوو
پی‌ی وتن نه‌گه‌ر ئیمان نه‌هیئنن خدا به‌عه‌زابی سه‌خت له‌ناوتان ده‌با،
وله‌ی نه‌وان هیچ گوئیان پی‌ی نه‌دا، نه‌ک هه‌ر نه‌وه‌نده به‌لکوو گومانیان
له‌هاتنی عه‌زابه‌که کردو پیغه‌مبیره‌که‌یان به‌درق خسته‌وه. ته‌نانه‌ت کوفرو
بی‌دینی و خراپه‌کاریان گه‌یشته نه‌وه ته‌ماع له‌میوانه‌کانی بکه‌ن،
ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ﴾ ویستیان کاری نی‌ریازی له‌گه‌ل
میوانه‌کانی‌دا بکه‌ن، که کۆمه‌لێک فریشته بوون له‌شیوه‌ی چهند کورپکی
لاودا ببوونه میوانی. ژنه‌که‌ی هه‌زهره‌تی (لوط) هه‌والی به‌قه‌ومه‌که دابوو:
که کۆمه‌لێک گه‌نجی جوان به‌میوانی هاتوونه مالی لوط، ئیتر نه‌وان
به‌هه‌له‌داوان هیرشیان کرده‌سه‌ر مالی هه‌زهره‌تی لوطو به‌رده‌رگایان لی
گرت و داوای به‌ده‌سته‌وه‌دانی میوانه‌کانیان لی کرد. نه‌ویش ده‌رگای لی
داخستن و که‌وته به‌رگری کردن لییان، هه‌ولیان دا ده‌رگا بشکیئن و سواری
میوانه‌کان بن، هه‌زهره‌تی لوط ناموژگاری کردن، ره‌هنومایی کردن: که
بچن ناگری جینسیی خویان به‌چونه‌لای خیزانه‌کانیان بکوژیننه‌وه، واز
له‌ره‌وشتی نی‌ریازی بی‌سنن. (هه‌نه‌هه‌به‌شه‌ی) نی‌وان هه‌زهره‌تی لوطو
قه‌ومه‌که‌ی درپژه‌ی کیشاو سوربوون له‌سه‌ر چونه‌ژوره‌وه ده‌ستدریژی‌کردن
بۆ سه‌ر میوانه‌کانی ئیتر ده‌ستی قودره‌ت که‌وته‌کار، فریشته‌کان ده‌ستیان

کرد به نه نجامدانی کاری خوین، ده فمرموی: ﴿فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ﴾ چاومان کویر کردن، وایان لی هات هیچیان نه ده بیننی، نه یانتوانی چیت زهخت له حه زه تی لوط بکن بۆ به دهسته وه دانی میوانه کانی، به لکوو هه ولیان دا بگه پینه وه ریگیان دهر نه کرد، به کویره کویره دهستیان به دیواری خانوه کان گرت و گه پانه وه، هه پره شیان له حه زه تی لوط کرد: که هه ر روژیان لی بیتته وه و ده کهن و وا بچی!

شایانی باسه نه مه یه که بجاره قورئانی به ناشکرا نامازه به کویریوونی چاویان بکا... له شوینیکی تر دا ده فمرموی: ﴿قَالُوا يَا لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ﴾ (هود: من الآية ۸۱).

ئیمام (الضحاک) ده لی: خودا چاوی کویر کردن و فریشته خو به میوان نیشاندر اوه کانیان نه بینن، وتیان: ئیمه بینیمانن چونه ناو خانوه که وه، نه دی بۆ کویر چون؟ هیچیان دهست نه که وت و گه پانه وه.

نه بجار له سه ر زمانی فریشته پیمان گوتن: ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي وَذُرْ﴾ ده به چیتن تازاری عه زابی سهخت و ناکامی هه پره شه کام. نه مه نه وه عه زابه یه ئیوه مان لی ترساند بوو، نه وه سه ره نجامه یه گوماتان لی هه بوو. نه بجار پهروه ردگار جزری عه زابه که و کاتی هاتنی دیاری کردو فمرموی: ﴿وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ﴾ بیگومان له به ره به یان دا هیرشی هیئایه سهریان عه زابیکی کوشنده ی به ره وهام، لییان نه به وه تا

له‌بیخی ده‌هیتان. عه‌زابه‌که ره‌شه‌بایه‌ک بوو زه‌وی له‌و کافرو
نی‌ریازانه پاک کرده‌وه، له‌و کاته‌دا: که عه‌زاب یه‌خه‌ی گرتبوون له‌نه‌وپه‌ری
نازارو ناخوشی‌دا بوون، بانگیان لی کراو پییان گوترا ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي
وَأُنذِرْ﴾ سزای کرده‌وه‌کانتان بچیژنو سه‌ره‌نجامی ترساندنو
هه‌ره‌شه‌کافان بیینن!!

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ بی‌گومان ئیمه
نایه‌ته‌کانی قورئانمان بو لی حالی بوونو بیرخستنه‌وه ناسان کردوه نایا
که‌سیک هه‌یه‌په‌ند وه‌ریگری؟! په‌ندو ناموژگاریی زۆرن وه‌لی په‌ند لی
وه‌رگرتن که‌مه‌.

نهم چوار زنجیره‌ چیرۆکانه‌ی باسکران له‌ناوه‌وه‌ی جزیره‌ی عه‌ره‌ب‌دا
بوون، ئیستا دیته‌ سه‌ر باسکردنیکی زنجیره‌یه‌کی تر له‌ده‌ره‌وه‌ی نیوه
دورگه‌ی عه‌ره‌بی‌دا.

چیرۆکی فیرعه‌ون و داروده‌سته‌که‌ی

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤١﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ

أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ﴿٤٢﴾

نه مه چیرۆکیکی تره له سه رگورشته ی گهل و نه ته وه سته مکاره کان که
خودا له ناوی بردن و زهوی لی پاک کردنه وه، وه لی زۆر به کورتی ئاماژه ی
پێ ده کاو ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النَّذْرُ﴾ بێگومان له سه ر
زمانی موساو هارون مژده و ترساندن ی زۆر ئاراسته ی فیرعه ون و
داروده سته که ی کرا، هه ره شه یان لی کرا نه گه ر سه ریچی بکه ن، مژده یان
پێدرا نه گه ر پابه ندی فهرمانی خودا بن، هه ولیان له گه ل درا، موعجیزه و
نیشانه ی گه وه و ئاشکرایان نیشان درا.

به لام نه وان هه چیان به گوێ دا نه چوو به لکوو ﴿كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا
فَأَخَذْنَاَهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ﴾ هه موو ئایه ت و موعجیزه کانی ئیمه یان
به درۆ خسته وه، موعجزه کانیان به سیحر دانان و خاوه نی موعجیزه
به ساحیر. نیت له تۆ له ی لاساری و سه ره په قییان خودا به عه زابی دژوار
گرتنی و له ناوی بردن. که سیان لی له پاش به جی نه ما. به توانا و هه یزی
له بن نه هاتوو گرتنی، هه یزو ده سه لاتیک له گه ل جه به روت و لوتبه رزیان
گونجاو بێ.

سه رزه نشتکردنی موشریکه کانی قوره یش ۱ ئاماژه کردن به سزای

تاوانباران و پاداشتی خودا په رستان.

أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُولَٰئِكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ

فِي الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٤٤﴾ سَيَهْرَمُ الْجَمْعُ
 وَيُولُونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذًى وَأَمْرٌ
 ﴿٤٦﴾ إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ
 عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾
 وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا
 أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٥١﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ
 فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ
 فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْدِرٍ ﴿٥٥﴾

له وپیش باسی له ناویردنی هندی له گهله نه ته وه پیشینه کانی
 کرد (قهومی نوح و هود و صالح و لوط) و فیرعه ون و داروده سته که ی. نه بچار
 خیطاب ناراسته ی قوره یشیه کان ده کاو به نوسلوبی پرسیاری ینکار نامیز
 هره شه یان لی ده کا. نه وه یان پیړا ده گه یه نی: که نه وه عه زاب و
 له ناویردنی توشی گه له پیشینه کان بووه دور نیه توشی نه مانیش بیی.
 نه گهر به رده و ام بن له سهر کوفرو بی دینی و سور بن له سهر به درو
 خسته وه ی پیغه مبر (ﷺ). ده فمر موی: ﴿أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَٰئِكُمْ أَمْ

لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ ﴿۱﴾ نایا کافره کانی ئیوه (ئهی موشریکه کانی قوره یش) باشتن لهو بی پروایانهی سهرگورشته کاغان گێپارانهوه؟ که خودا لهتۆلای سهرپهقی و به درۆخستنهوهی پیغه مبه رانیان به عه زابی سهخت ریشه کیشی کردن. یان ئیوه له خوداوه نه ماننامه تان پی دراوه و له کتیبه ناسمانیه کاندای بۆتان نوسراوه: که ههرچی بیکه ن چاوپۆشیتان لی ده کری و سزاو عه زابی خودا ناتانگریتهوه!

واته: ئهی قوره یشیه کان کافره کانی ئیوه له کافره کانی نه ته وه پیشینه کان باشت نین، ئیوه له نه وان ریزدارتر نین. هه تا له عه زابی خودا نه مین بن و خۆتان به په نادراو له عه زاب حسیب بکه ن. له کتیبه ناسمانیه کانیشدا نه ماننامه تان پی نه دراوه: که له عه زابی خودا به دوورن. بینگومان نه مه هه ره شه یه کی تونده ئاراسته ی قوره یشیه کان کراوه، ترساندنیه به عه زابی دونیا و قیامه ت، پوچه لبوونه وه ی هه موو شو به وه گومانیکه: که نه وان په نای بۆ به رن، گرتن و کۆنترۆلکردنی هه موو کون و که له به رو ریگا و ده روایکه بیانه وی لێسه وه قوتار بن. نه وه ئاکام و سهرنجامی گه له سته مکارو بی پروا کانی را بردوه، هیچ شتیک نیه بتوانی ئیوه له و چاره نووسییه بپاریزی و نه هیللی توشی نه و سهرنجامه بن. که وابی چی زوه به خۆتان دا بچنه وه و له هه لویستی خۆتان په شیمان بنه وه. بۆ نه وه ی به ده ردی نه وان نه چن و نه وه ی به سه ر نه وان هات به سه ر ئیوه نه یی..

ئەمە ھەرپەشەو سەرزەنشە بۆ ھەر کەسێک لەعەرەب کەسور بێ
لەسەر کوفرو بێدینی. مەبەست ھەندێ لەعەرەبە نەك ھەموویان، با
بزانی کافرەکانیان لە کافری گەل و نەتەوکانی تر باشتر نین، بەلکو
ھەموویان وەکوو یەکن یان خراپترن: ﴿أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ﴾
بەلکو ئەوان دەڵێن: ئێمە کۆمەڵێکی زۆرو خواوەن دەست و بازوو ھێزو
تواناین، دەتوانین: کۆمەڵی کەم و بێ ھیزی دوژمنانمان قەلاچۆ بکەین،
پێیان وایە: لەناو خۆیاندا یارمەتی یەکتایی دەدەن. ھاوکاریکردنیان بۆ
یەکتەر ھێزو توانای بۆ دا بین کردون. دەتوانن بەرگری لەخۆیان بکەن.

﴿سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ﴾ لەو بەولاوو بەم نزیکانە
کۆمەڵیان پەرتەوازە دەبێ و تێک دەشکێن و ھەڵدێن، لەراستیەدا ئەمە
موعجیزە یەکی پیغەمبەر بوو، ئەو بوو لەروژی غەزای بەدردا خودا
تێکی شکاندن و سەرانی کوفر یان کوژران یان بەدیل گیران، کۆمەڵ و
لەشکریان تێک شکا،

بوخاری و نەسائی لەئێبنووعەبباسەو رێوایەت دەکەن، دەڵێ: روژی
غەزای بەدر پیغەمبەر (ﷺ) لەژێر خێمە یە کدا بوو دەستی بەرز کردبوو
لەخودا دەپارایەو دەیفەرموو: (أُنشِدْكَ عَهْدَكَ وَوَعْدَكَ اللَّهُمَّ إِن شِئْتَ
لَمْ تَعْبُدْ بَعْدَ الْيَوْمِ فِي الْأَرْضِ أَبَدًا) ئێتر ھەزرەتی ئەبویەکر دەستی

پیغه‌مبهری گرت و وتی: تهی پیغه‌مبهری خودا به‌سه چیت‌ر مه‌پارپوه،
زۆرت نیلحاح کرد، نه‌وجار پیغه‌مبهر (ﷺ) هاته دهره‌وه‌و نایه‌تی ﴿سَيَهْرَمُ
الْجَمْعُ وَيُولُونَ الدُّبُرَ﴾ ه‌خویند....

نه‌جار په‌روه‌دگار ناماژه به‌و ده‌کا: که نه‌و کافرانه ههر به‌وه‌نده
وازیان لی ناهیندری، به‌لکوو کار زۆر له‌وه گه‌وره‌تره‌و نه‌وانه عه‌زابی
قیامه‌تیا نه‌پیشه‌و گیرۆده‌ی ده‌بن لی قوتار نابن. ده‌فه‌رموی: ﴿بَلِ
السَّاعَةِ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ﴾ به‌لکوو قیامت کاتی
سزادانیانه، نه‌و عه‌زابه‌ی له‌دونیا‌دا توشیان ده‌بی له‌کوشتن و برین و دیلی و
تیشکان، هه‌موو عه‌زابی هه‌ره‌شه پی لیکراویان نیه، به‌لکوو سه‌ره‌تای
عه‌زابیانه، عه‌زابی قیامت زۆر له‌عه‌زابی دنیا دژوارو به‌نیش تره،
عه‌زابیکی نه‌پراوه به‌رده‌وامه...

نه‌جار جۆری عه‌زابی قیامت دیاری ده‌کا و ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ
الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعْرٍ﴾ بی‌گومان نه‌وانه‌ی هاوه‌ل بۆ خودا داده‌نین و
هه‌موو کافرو تاوانبارانی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌کان به‌کۆن و نویانه‌وه له‌ژیانی
دونیا‌دا سه‌رگه‌ردان و سه‌رلێ شی‌واون له‌قیامتیش‌دا له‌ناو ئاگری
هه‌لگیرساوی دۆزه‌خ‌دان بۆ هه‌تا هه‌تایه تی‌یدا ده‌میننه‌وه.

﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ﴾ بیگومان تاوانباره کافره‌کان له‌ناو دۆزه‌خدا به‌ناگر سزا ده‌درین، به‌ناو ناگردا له‌سەر رویان راده‌کیشرین، بۆ زیده سه‌رزه‌نشترکردن و سوکایه‌تی پیکردن پییان ده‌گوتری ده‌نازارو سوتانی ناگری دۆزه‌خ بچیژن، ئەمه سزای کرده‌وه و پاساوی هه‌لویسته‌کانتانه،

ئه‌جار په‌روه‌ردگار ئەوه به‌یان ده‌کا: که هه‌ر خۆی به‌دییه‌نه‌رو مه‌زنده‌کار. نه‌خشه‌کیشه بۆ هه‌موو شتیک ته‌نانه‌ت کرده‌وه‌ی به‌نده‌کانیشی خۆی به‌دییه‌نه‌ریانه ده‌فرموی: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ هه‌موو شتیک هه‌موو کرده‌وه‌یه‌ک له‌م بوونه‌وه‌ژدا له‌ژیانی دنیادا به‌خێرو چاکه‌یه‌وه خودا دروستی کردوه، خودا به‌گوێره‌ی حیکمه‌ت و دانایی خۆی مه‌زنده‌ی کردوه و هیناویه‌تی و جود، هه‌رچی په‌یدا بووه و په‌یدا ده‌بی هه‌مووی لای خودا تۆمار‌کراوه و له‌له‌و حوله‌حفوظدا چه‌سپاوه، پیش په‌یدابوونی له‌زانیاری خودادا دیاری و ناشکرایه، چۆنیه‌تی و چه‌ندیه‌تی. حال و زه‌مان و مه‌کانی به‌ته‌واوی دیاری کراوه. وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فرموی: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ (الفرقان: ۲) یان ده‌فرموی: ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَىٰ. الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّىٰ. وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ﴾ (الاعلیٰ ۱-۳) ته‌هلی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت ئەم نایه‌ته‌یان کردۆته به‌لگه‌ له‌سەر هه‌بونی ته‌قدیر کردنی په‌روه‌ردگار بۆ هه‌موو شتیک زانیاری

تەواوی بەو شتانه پیش پەیدا بوونیان و تۆمار کردنیان لەلە حوله محفوظدا
پیش بە دیهینانیان. نیمام ئەحمەد و موسلیم لەئینوعمەرەوہ ریوایەت
دەکەن دەلێ: پیغەمبەر(ﷺ) فەرموی: (کل شیء بقدر حتی العجز
والکسل) هەموو شتێک بە ئەندازەو نەخشەو تەقدیری خودایە، تەنانەت
نەتوانین و تەمبەلێش. نیمام ئەحمەد و تیرمیزی و حاکم لەئینوعمەرباسەوہ
ریوایەت دەکەن دەفەرموئ: پیغەمبەر(ﷺ) پێی فەرمووم: (یا غلام انی
اعلمک کلمات: احفظ الله يحفظك، احفظ الله تجده تجاهك، اذا سألت
فاسال الله، واذا استعنت فاستعن بالله، واعلم أن الأمة لو اجتمعت على
أن ينفعوك بشيء لم ينفعوك الا بشيء قد كتبه الله لك، وان اجتمعوا
على ان يضروك بشيء لم يضروك الا بشيء قد كتبه الله عليك رفعت
الاقلام و جفت الصحف) ئەی کۆری خۆشەویست من چەند وشەیکەت
فێر دەکەم، لەدلیان بگەرەو بیانکەرە بەرنامەی ژیاخت. ناگاداری فەرمان و
جلەوگیرییەکانی خودا بە، خودا چاودێریت دەکاو لەگیرۆدەبون دەتپاریژی.
خودات لەیاد بێ و پەشتی پێ بەستە، هەمو کاتی یارمەتیدەر تەو
بەهاناتەوہ دێ. هەرکاتی داوای شتێکت کرد لەخودا داوا بکە، پێویستت
بەپشتیوان بوو خودا بکەرە پشتیوانی خۆت. داوای کۆمەکی هەر لەو
بکە. باش بزانە ئەگەر هەموو عالەم بیانەوێ یارمەتیکەت بدەن
لەشتێکدا، ناتوانن یارمەتیت بدەن مەگەر خودا بۆی نووسیوی، ئەگەر
هەموو گەل و نەتەوہ کان کۆ ببنەوہ بیانەوێ زیانیکت پێ بگەیهنن ناتوانن

زیانت پی بگه‌یه‌نن مه‌گهر خودا له‌چاره‌ی نووسیبی، هه‌موو شتیک له‌لای
خودا له‌له‌وحوله‌فوطدا نووسراوه‌و قه‌لهم هه‌لگیراوه‌ته‌وه‌و مه‌ره‌که‌بی کاغه‌ز
وشك بۆته‌وه‌.

ئه‌جار په‌روه‌ردگار کاره‌جی‌یی و ده‌ست رۆبیبی خۆی رون
ده‌کاته‌وه‌و ده‌فرموی: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ فەرمانی
نیمه‌یه به‌ده‌یه‌ینانی مه‌خلوقات هه‌ر ئه‌وه‌نده‌یه پی‌ی ده‌لێن: ببه‌و خیرا
ده‌بی، پتویست به‌دوباره‌کردنه‌وه‌ی فەرمانه‌که ناکا، چاوتروکاندنیک
پی‌ناوی. وه‌کوو له‌نایه‌تی تردا ده‌فرموی: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ
يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ (س: ۸۲) ئه‌جار ده‌گه‌رپتته‌وه‌و بۆ دوباره‌کردنه‌وه‌ی په‌ند
دادان و ناگادارکردنه‌وه‌ی ئاده‌میزاد ده‌فرموی: ﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ
فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾ سویند بی به‌خودا نیمه‌ ئه‌ی قوره‌یشیه‌کان زۆرمان
له‌هاوۆینه‌کانی ئیوه‌ له‌کوفرو بێدینیدا به‌هیاک برده‌و، له‌گه‌ل و نه‌ته‌وه
پیشینه‌کان له‌تۆله‌ی ئه‌وه‌دا: که پیغه‌مبه‌ره‌کانیان به‌درۆ خستنه‌وه‌، ئایا
که‌سیک هه‌یه په‌ند وه‌رگیرئ به‌ریسوابون و له‌ناوچوونی ئه‌وان. که‌سیک
هه‌یه بیر له‌سه‌ره‌نجامی خۆی بکاته‌وه‌و خۆی تووشی ئه‌و نه‌گبه‌تیو
چاره‌په‌شیه‌ بپاریزی؟

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ . وَكُلَّ صَغِيرٍ كَبِيرٍ مُسْتَطَرٍ﴾ هه‌رچی
ئاده‌میزاد کردویانه‌و ده‌یکه‌ن له‌خێرو شه‌ر هه‌مووی

له له حولمه محفوظا تومار کراوه و له دهفته رو تومار گهی فریشته کاندای نووسراوه، هیچ شتیک نیه گه وره بی یا بچوک، کردار بی یا گوشتار بایه خدارو بی بایه خ ئیلا له له و حولمه محفوظا نووسراوه له تومار گه و سجلی فریشته کاندای چه سپاوه، وه کوو له نایه تی کی تردا ناماژه به وه ده کاو ده فهرموئ: ﴿مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ﴾ (ق: ۱۸)

ئیمام نه حمده و نه سائی و ئیبنو ماجه له عائیشه وه ریوایه ت ده که ن ده فهرموئ: پیغه مبه ر(ﷺ) ده فهرموو: (یا عائشه ایاک ومحقرات الذنوب فان لها من الله طالبا) نهی عائیشه خوت بیاریزه له گوناھی بچوک و هیچ و که م بایه خ چونکه فریشته کانی خودا کزیان ده که نه وه. نه مجار په روه ردگار له بهرام بهر سزاو عه زابی کافره کاندای باسی پاداشتی خودا په رستان ده کاو ده فهرموئ: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ﴾ بیگومان ته قواکاران له ناو باخاتی رازاوه و جوان و قه شهنگ و جوگا و کانیای جورا و جوردان، جوگای ناو و ههنگوین و شیرو مهی: که سه ره خوشکه ر نیه ﴿فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾ له یانه و مه جلیسی ریز نرناو و حق و راستدان له لای خودای خویان ریزیان لی ده گیری، خودای خاوه ن سه لات و به دیهینه رو کار به جی و زاناو داناو مهلیکی بوونه وه ر.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورة الرحمن

نهم سورده ته هه ندی پئیان وایه مه ککییه و هه ندی ده لئین: مه ده نییه.
(۸۷) نایه ته هه ندی پئیان وایه (۷۶) نایه ته.

۱- ئیبنومه سعودو موقاتیل ده لئین: مه ده نییه، بۆیه له هه ندی
موصحه فدا به مه ده نی ده ست نیشان کراوه.

۲- قورطوبی و ئیبنوکه ثیرو جه ماوه ری زانایانی ته فسیر پئیان
وایه مه ککییه، بنه مای رای نهم زانایانه قسه ی (الحسن) و عوروه ی کوری
زوبه یرو عیکریمه و عه ظاو جابیره.

۳- ئیبنوعه بباس ده فهرموئ: هه مووی مه ککییه جگه
له نایه تی ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ ته وانه ی: که ده ییژن
مه ککییه به لگه یان ریوایه تی عوروه ی کوری زوبه یره: که ده لئ: یه که م
که س که به ده نگه ی به رز دوا پیغه مبه ر ﴿﴾ له مه که ده قورنانی خویند
ئیبنومه سعود بو، نه وه بو هاوه لآن وتیان: تا ئیستا قوره یشیه کان
گوئیان لی نه بوه قورنانه به ده نگه ی به رز بخویند ریته وه، کی هه یه بوئری
به ده نگه ی به رز به گوئیان دا بدا؟ ئیبنومه سعود وتی: من، هاوه لآن وتیان:

«ترسین توشی ئەزیەت و ناره‌حتیت بکەن، ئێمە دەمانەوی کەسیک بەوکارە هەلسی کەس و کاری زۆری هەبی، بەرگری لی بکەن. ئیبنومەسعو» گوئی بەو نەداو لەلای (المقام) بەدەنگی بەرز وتی (بسم الله الرحمن الرحيم، الرحمن، علم القرآن...) ئیتر درێژەی پێداو دەنگی لی بەرز کردەووە و قورەپشیه‌کان لەیانەکانی خۆیاندا بوون گوئیان لی گرت و دەیانگوت: ئەو کۆرەکە ی ئوموعەبدە یەژی چی؟ وتیان: ئەو ی موحمەد پی وایە بەنیگا بۆی هاتوو دەخوینیته‌و... و پەلاماریان داو دەستیان کرد بەلێدانی.

لەلایەکی ترەو» ئەو چەسپاوە: کە پیغەمبەر(ﷺ) جارێک نوێژی بەیانی لە (نەخلە) کردو سوره‌تی (الرحمن) ی تێدا خویند، کۆمەلیک جندۆکە بەوی دا تیپەرین و گوئیان لی بوو ئیمانیا بە پیغەمبەر هیئا.

تیرمیزی لە جابیره‌و ریوایەت دەکا: دەلی: پیغەمبەر(ﷺ) هاتەلای هاوێلان و لەسەرەتاو بۆ کۆتایی سوره‌تی (الرحمن) ی بەسەردا خویندەو، هاوێلان بێدەنگ بوون، پیغەمبەر(ﷺ) فەرمووی: ئەم سوره‌تەم بەسەر جندۆکەدا خویند لە (لیلة الجن) دا ئەوان باشتەر کاردانەویان تێدا بوو، هەر کە دەگەیشتمە ﴿فَبَإِيَّ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ دەیانگوت: خودایە ئێمە بەرامبەر هیچ نیعمەتیکی تۆ سپێلەو پێنەزان نین. ئەم ریوایەتانە بەلگە ی ئەوەن کە سوره‌تەکە مەککەییە.

ئەم سوره‌ته ناوناوه (الرحمن) چونكه سه‌ره‌تا به‌يه‌كێك له‌ناوه
 جوانه‌كاني خودا ده‌ستی پێ‌كراوه، كه وشه‌ی (الرحمن) ه . ناوی‌کی تریشی
 هه‌یه پێی ده‌گوتری (عروس القرآن) به‌یه‌قه‌ی له‌ئیمامی عه‌لی‌یه‌وه
 ریوایه‌تی کردوه ده‌فه‌رموی: پێغه‌مبەر (ﷺ) فه‌رموی: هه‌موو شتێك
 عه‌روسی هه‌یه، عه‌روسی قورئان: سوره‌تی (الرحمن) ه . په‌یه‌ندی ئەم
 سوره‌ته به‌سوره‌تی پێشه‌وه له‌م رووه‌یه: كه ئەم سوره‌ته درێژه‌ی باسو
 شیکردنه‌وه‌ی کۆتایی سوره‌تی (القمر) ه . له‌وێ دا به‌شیوه‌یه‌کی کورت
 باسی ده‌ردو مه‌ینه‌تی قیامه‌ت ده‌کا، ته‌نگ‌وچه‌له‌مه‌ی نه‌و رۆژه‌و جۆری
 عه‌زابی تاوانباران و پاداشی ته‌قواکه‌ران و باسی به‌هه‌شت و رابواردنی
 خودا په‌رستانی تێدا، شیکراونه‌وه . له‌سوره‌تی پێش‌شوودا باسی جۆره‌ها
 عه‌زابی سه‌خت کرا: كه توشی گه‌لی نوح و گه‌لی هودو نه‌ته‌وه‌ی صالح و
 فیرعه‌ون بوو. لێره‌دا باسی جۆره‌ها نيعمه‌تی خودا ده‌کا به‌سه‌ر
 به‌نده‌كاني دا به‌گشتی له‌دunia و قیامه‌ت دا.

ئەم سوره‌ته وه‌کوو باقی سوره‌ته مه‌ککیه‌كاني تر جه‌خت ده‌کاته‌وه
 له‌سه‌ر بنه‌ماكاني عه‌قیده‌و چه‌سپاندنیان له‌دل و ده‌رون دا باسی
 به‌کتابه‌رستی و نیگا و سروش و رۆژی قیامه‌ت ده‌کا.

گه وره ترین نیعمه تی خودا له دونیاو قیامت - نیعمه تی قورئان و

نیعمه ته که ونییه کان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمَنُ ۝ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۝
 عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝ وَالنَّجْمُ
 وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ۝
 أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۝ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ
 وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۝ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۝
 فِيهَا فَكِكْهُ ۝ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ۝ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ
 وَالرَّيْحَانُ ۝ فَبِأَيِّ آيَةٍ رَبِّكُمَا تُكْذِبَانِ ۝

وه کوو وتمان: رای په سهند نه وه یه: که شه سورته مه کی بی.
 سورته که: نوسلوب و نه سه قی کی تایبه تی هدیو راگه یاندنی کی گشتی یه
 له گۆره پانی بونه و ردا، رانواندن و ناساندنی نیعمه ته جوړاو جوړه کانی
 په ورو ردا گاره به سهر به ننده کانی دا: کار به جی بی په ورو ردا گارو ده ستره نگی نی
 له به دیمینانی مه خلوقات دا له رزندنی نیعمه ته کانی دا به سهر شاده میزادو

گیاندارانی، له‌نه‌خه‌خشه‌کی‌شانی بۆ بوونه‌وه‌رو ئه‌وه‌ی تی‌یدایه، به‌شایه‌ت گرتنی بوونه‌وه‌ره له‌سه‌ر ئاده‌میزادو جندۆکه: که به‌م سوره‌ته خیطابیان ئاراسته کراوه له‌گۆره‌پانی بوونه‌وه‌رداو له‌پیش چاوی هه‌موو بوونه‌وه‌ر ده‌فه‌رموی: (الرحمن) خودای خاوه‌ن ره‌حمو به‌زه‌یی قورئانی فی‌ری پی‌غه‌مبه‌ر کردووه‌و به‌نی‌گاو سه‌روش بۆی ناردوه‌ تا ئه‌ویش به‌موسوڵمانانی بگه‌یه‌نی‌و فی‌ریان بکا، بی‌ته به‌لگه له‌سه‌ر ئاده‌میزادو رۆژی قیامه‌ت بیانویان نه‌بی: فی‌ری‌وونو تی‌گه‌یشتنی قورئانی ئاسان کردوه بۆ ئه‌وانه‌ی خودا ره‌حمیان پی‌بکاوه‌یدایه‌تیان بدا، بۆ ئه‌وه‌ی بخوێنن‌و له‌به‌ری بکه‌ن‌و فی‌ری ببن‌و ئاداب‌و خووره‌وشتی جوانی لی‌ فی‌ر ببن‌و بی‌که‌نه یاسی. ژیانیانو لی‌ی به‌هه‌ره‌مه‌ند ببن‌و به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌تی لی‌ ده‌سته‌به‌ر بکه‌ن.

جا چونکه ئه‌م سوره‌ته مه‌به‌سته‌سه‌ره‌کیه‌که‌ی رانواندنی نیعمه‌ته جو‌راو جو‌ره‌کانی په‌روه‌ردگاره به‌سه‌ر به‌نده‌کانی‌دا بۆیه هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه باسی گه‌وره‌ترین نیعمه‌تی خودای کرد: که نیعمه‌تی فی‌ری‌ونی قورئانه، چونکه جه‌مه‌سه‌ری خۆشه‌ختیی دونیاو قیامه‌ته: که‌ته‌لوکی بوونه‌وه‌ره‌و به‌رنامه‌ی ژیا‌نه.

ئه‌ه‌جار نیعمه‌تی‌کی تر راده‌نوێنی، ئه‌ویش نیعمه‌تی دروستکردنی ئاده‌میزاده: که ئامی‌ری ئاوه‌ندان‌کردنه‌وه‌ی زه‌ویه‌یه. ده‌فه‌رموی: ﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ﴾ ئاده‌میزادی له‌نه‌به‌وه‌ه دروست کردوه ﴿عَلَّمَهُ الْبَيَانَ﴾ فی‌ری

قسه کردنی کردوه، ئیمه ده بینین ئاده میزاد ئاخاوتن ئه نجام ده دا، ته عبیر له ههست و شعوری خوی ده داته وه، تیده گاو کهسانی دیکه تیده گیه نی، نه مه خوی له خوی دا موعجیزه یه کی گه لی مه زنه و له بهر زۆر دوباره بونه وه و زۆری لیمان بو وه ته شتیکی ئاسایی، ههست بهم نیعمه ته گه وره سه رسوپه ینه ره ناکه یین، بۆیه قورئان له چهند شوئیتیلدا ئامازه به و نیعمه ته ده کاو له خوی بێ ئاگایی به خه بهرمان دینێ و سه رنجمان بۆ گرنگی نوتق ته عبیر دانه وه له ههست و شعور راده کیشی.

ئهم ئینسانه چیه و له چ پهیدا بووه و چون ته عبیر له ویسته کانی ده داته وه؟..
 بێگومان ئهم ئاده میزاده سه رسوپه ینه ره سه ره تا له خانه یه کی مه نه وی له مندال دانی دایکی دا ژیان دهست پێ ده کا. خانه یه کی زۆر بچوکی وایه که به چاو نابیندری، زۆری پێ ناچی ئهم خانه یه له مندال دانی ده کسه ده کاو ده بیته کۆرپه له یه کی پیکهاتوو له ملیونه ها خانه ی جیا جیا. ئیسقان، ماسولکه، ده مار، پیست... هتد.

ئه بچار ئامیری ههسته کان بۆنکردن، دیتن، بیستن، چه ژتن، له مسکردن و کاره گرنگه کانی ئهم ههستانه له و کۆرپه له دا سه ره تایان سه ره له ده دا و ورده ورده گه شه ده کهن. ئه بچار نه یینی گه و ره و موعجیزه ی سه رسوپه ینه ره له و زارۆکه دا دیته دی ئه ویش بریتییه له تیگه یشتن و ته عبیر دانه وه. له ههست و شعور و ئیلهام و خه یال... هتد.

ئەمانە ھەمویان لەو خانە بەسیتە زۆر بچکۆلەییە پەیدا دەبن، چۆن
 پەیدا بوون و کێ هینانیە دی. لەو ئەلامدا ناچارین بڵێن خودا هینانویە دی.
 ۋەکوو قورئان ناماژەیی بۆ دەکاو دەفەرموێ: ﴿وَاللّٰهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ
 أُمّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ
 تَشْكُرُونَ﴾ (الحل: ۷۸) لێراستی دا پێکھاتنی نامیتری ناخاوتن یەکەییەکی
 سەر سوپەینەرەو ھەتا لێی بکۆڵینەو ھە سەر سوپەمانەکە زیاتر دەبێ...
 زوبان، لێو، مەلاشو، قورگ. ددان، بۆری ھەوا، چالۆ چوێلی ناو قورگ
 سییەکان. ئەمانە ھەمویان ھاوکاریی یەکتەر دەکەن بۆ پەیدا بوونی
 دەنگ و وشە و رستە، زنجیرەییەکن لە زنجیرەکانی تەعبیر دانەو ھەو دەربەرین.
 ئەمانە وێپرای گرنگییان و کاریگەرییان لەو عەمەلییەتەدا، تەنھا
 لایەنێکی میکانیکی و ئالین لەو عەمەلییەتە ئالۆزەدا، پەییوەندییان ھەیە
 بەمیشک و بیستن و ئەعصابەو، پاشان بەعەقلەو کە ئیمە تەنھا ناوەکی
 دەزانین و بەس. چۆنیەتی و حەقیقەتە کە نازانین. بەلکوو نازانین چۆن کار
 دەکاو رێبازی کارکردنەکی چۆنە.

بیگومان دیاردەیی ناخاوتن و چۆنیەتیەکی تا بڵێ ئالۆزو
 سەر سوپەینەرە، قۆناغەکانی زۆرو ھەنگاوەکانی ھەمەجۆرن، ھەندێ لەو
 قۆناغ و ھەنگاوانە نەینین و تا ئیستا نازاندن چۆن.

ئاده‌میزاد کاتیک هه‌ست ده‌کا به‌پیوستی قسه‌کردن، نه‌و هه‌سته
 له‌عه‌قله‌و یان له‌گیانه‌وه ده‌گواستریته‌وه بۆ می‌شک و له‌ویو. بۆ کۆنه‌ندامی
 نامیری ئاخوتن. ده‌لین: می‌شک له‌ریگهی نه‌عصابه‌وه فه‌رمان ده‌رده‌کا
 بۆ وتنی نه‌و قسه‌یه‌ی ده‌یه‌وی بی‌کا، وشه‌که خودا فی‌ری ئاده‌میزادی
 کردوه. نه‌و کاته سییه‌کان برێک له‌هه‌وای که‌ تی‌یدایه‌ توپ ده‌دا بۆ نه‌وه‌ی
 بگاته بۆریه‌کانی هه‌واو له‌ویوه بۆ قورگو داوه ده‌زوه ده‌نگیه‌کان: که‌ تا
 بلتی سهرسوپه‌ینه‌رن، ئیتر نه‌و هه‌وايه‌ له‌قورگدا ده‌بیته‌ ده‌نگ و عه‌قل
 به‌ویستی خۆی شیوه‌که‌ی له‌به‌رزوی و نزمی، خیرایی و له‌سه‌ره‌خۆیی زبری و
 نه‌رمی... هتد سنوردار ده‌کا. زمان و لیو و دان و مه‌لاشو هاوکاری قورگ
 ده‌که‌ن بۆ وه‌دی هی‌نانی وشه‌که. که‌له‌ چهند پیتی‌ک پیک دی، هه‌ر پیتسه
 کان و مه‌خره‌جی خۆی هه‌یه، به‌ریبازی خۆی دا له‌قورگه‌وه تا له‌دوو لیو
 ده‌رده‌چی قوناغه‌کانی خۆی ده‌برێ و له‌پیتسه‌کانی دی جیا ده‌بیته‌وه. زمان
 تایبه‌مه‌ندییه‌کی خۆی هه‌یه، نه‌ویش نه‌وه‌یه هه‌موو پیتی‌ک له‌زماندا
 ریبازی خۆی هه‌یه و پێیدا تی‌ده‌په‌ری و ئیقاعیکی تایبه‌تی و جه‌ره‌سیکی
 تایبه‌تی لی‌ پیدایه‌ ده‌بی. نه‌مه‌ بۆ تاقه‌ وشه‌یه‌ک، که‌ بنمایه‌ بۆ رسته‌و
 باسو و فیکره‌و مه‌شاعیر، هه‌موو نه‌مانه‌ جیهانیکی سهرسوپه‌ینه‌رن و
 له‌کیانی ئاده‌میزاددا دینه‌ دی و خودا ده‌یاغولقی‌نی و به‌ ﴿علمه‌ البیان﴾
 ئاماژه‌ی پیکردن!!

عونسوره‌کانی فی‌رکردن: کتیب و مامۆستایه: که بریتین له‌قورثان و پیغه‌مبهر. قوتابییه. که ئاده‌میزاده، چۆنیه‌تی فی‌رکردنه: که درکاندن و به‌یانکردنه. به‌م چوار نایه‌ته په‌روه‌ردگار ئاماژه‌ی بۆ هه‌موو عونسوره‌کان کرد.

﴿الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ﴾ خۆر که خاوه‌نی ئه‌و تیشکه روناکه‌یه‌و مانگ که ئه‌و نوره جوانه به‌شه‌و ده‌به‌خشیتته زه‌وی هه‌ردوکیان به‌گوێهری حیساب و یاسایه‌کی زۆر وردو رێک‌وپێک هاتوچۆ ده‌کهن، هه‌ریه‌که‌یان بورج و مه‌نزلی خۆی هه‌یه رێگیری له‌یه‌که‌تر ناکهن، به‌و هاتووچۆیه‌ی خۆیان گۆرانکاری و هه‌رزه‌کان و ژماره‌ی رۆژو‌حه‌فته‌و مانگ و سال ده‌زاندری، کاته‌کانی گونجاو بۆ کشت‌وکال‌و به‌خیۆکردنی باغ و دروینه‌و رنینه‌و چینی دانه‌وێله‌و به‌روبوومه‌کان دیاری ده‌کری. کاتی قه‌رزو مامه‌له‌ی بازرگانی و کارکردن و ته‌مه‌نی ئاده‌میزادیان پێ ده‌زاندری. سود و فه‌ری زۆریان بۆ ئاده‌میزاد و گیاندارانی ترو روه‌ک و دره‌خته‌کان هه‌یه. به‌گوێهری قانون و یاسایه‌کی زۆر ورد به‌شوین یه‌که‌تردا دین و ده‌پۆن و له‌ریبازی خۆیان لانه‌ده‌ن. بێگومان خۆر گه‌وره‌ترین قه‌باره‌یه‌ک نیه به‌ئاسمانه‌وه و نه‌به‌ی له‌هه‌موو نه‌ستیره‌کانی تر پرشنگدارتر بێ، چونکه له‌و بۆشاییه به‌رفراوانه‌دا که ئیمه سنوره‌که‌ی نازانین ملیۆنه‌ها ملیۆن نه‌ستیره هه‌ن، هی وایان تێدایه زۆر له‌خۆر گه‌وره‌ترو تیشکه‌دارترو گه‌رم‌تره. شیعرا یه‌مانی قه‌باره‌که‌ی (۲۰) هێنده‌ی خۆره‌و تیشکه‌که‌ی په‌نجا هێنده‌یه‌تی.

ئەستىرەى (السمك الرامح) قەبارەكەى ھەشتا ئەۋەندەى قەبارەى
خۆرەو تىشكەكەى ھەشت ھەزار جار ھىندەى تىشكى خۆرە. ئەستىرەى
سىۋەيل (سەيىل) دوۋەزارو پىنج ۋەد جار لەخۆر بەتىن ترە.

ۋەلى خۆر بۇ ئىمەى دانىشتوى سەرزەۋى لەھەموو ئەستىرەكانى تر
گرنگ ترە، چونكە مانەۋەى زەۋىو ژيانى زىندەۋەرانى ناو دەرياو وشكانى،
پابەندە بەچەندىتەو چۆنىتەى تىشكەو گەرمى ھىزى كىشندەى خۆرەۋە.

مانگىش يەككە لەئەستىرە بچوكە پەيوەندىدارەكان بەزەۋى يەۋە.
ۋەلى گرنگىيەكى تەۋاۋى ھەيە بۇ ژيانى سەر زەۋى، چونكە ھۆكارىكى
سەرەكىيە بۇ مەددو جەزرى شەپۇلى دەريا.

قەبارەى خۆرە ئەندازەى گەرمىو دوورى لەئىمەو رۆيشتنى
لەفەلەكى خۆىدا، ھەروا قەبارەى مانگەو دوورى لەزەۋىو ھەلسورپانى،
ياساۋ رىسايەكى زۆر وردىان بۇ كراۋە، گرنگىو تايىبەئەندىيەكى زۆرىان
ھەيە بۇ ژيانى سەرزەۋى ھەركامىتىكان لەو ياساۋ رىبازەى خۆى لایدا
يان كەمۇ زىاد بكا ژيان لەسەر زەۋى يان نامىنى يان دەگمەن دەبى. خۆر
(۵۹۲) ھەزار مىل لەئىمە دوورە، نەگەر لەو ئەندازە نىزىكتەر بوايە زەۋى
دەسوتا يان دەتۋايەۋەو دەبۈۋە ھەلەمۇ بەناۋ بۆشايىدا بلاۋ دەبۈۋەۋە،
نەگەر دوورتر بوايە سەرزەۋى دەبۈۋە بەستەلەك و ژيانى لەسەر نەدەگونجا!

ئەو گەرمییە لەخۆرەو دەمانگاتێ پلەیه‌که‌ لێدە ملیۆن پلە
 گەرمی خۆر، لەو کەمتر بێ یان زیاتر لەگەڵ ژیانی سەر زەوی ناگونجی.
 کەوابێ ئەو ئەندازەیی گەرمی دەمانگاتێ گونجاو بۆ ژیان. خۆ ئەگەر
 ئەستێرە (شێعر) بەو قەبارەو گەرمییە هەیه‌تی لەشوینی خۆر بوایه،
 ئەوا گۆی زەوی دەبوو بوخارو نەدەما.

هەر وەها مانگ بەقەبارەو دووری لەزەوی یەوێک لەگەڵ ژیانی
 سەر زەوی گونجاو. واتە: ئەگەر قەبارە‌که‌ی گەورەتر بوایه‌ یان لەزەوی
 نزیکتر بوایه‌ ئەوا ئەو مەددو جەزەرە لەدەریاکاندا پەیدای دەکرد هەموو
 سەر زەوی دەکردە تۆفانو ئاو دایدەپۆشی ژیان لەسەر زەوی نەدەبوو.
 هێزی کێشندەیی خۆرو مانگ بۆ راگرتنی زەوی لەسەر ئەو حالە
 تاییبەتییه‌ی خۆی گرنگییه‌کی ئیجگار زۆریان هەیه، واتە لەراگرتنی‌دا یان
 لەکاتی رۆینی‌دا بەناو ئەو بۆشاییه‌ برفراوانە‌دا، ئەو بۆشاییه‌ کۆمەڵە
 خۆری ئیمە تی‌دا جەرەیان دەکا بەتیژی بیست هەزار میل لەسەر تێک‌دا
 بەرەو (برج‌ الجبار) لەگەڵ ئەو‌هیشا بە ملیۆنە‌ها ساڵ لەگەڵ ئەستێرە‌یه‌کی
 تەردە‌عم ناکەو بە‌یه‌کا هەڵاتە‌قن و لەم بۆشاییه‌ برفراوان و
 سەرسوڕهێنەرە‌دا ساڵە‌های ساڵە ئەم ملیۆنە‌ها ملیۆن ئەستێرە‌یه‌ دێن و
 دەچن و هەڵدە‌سوڕێن و هیچیان بە‌ئەندازە‌ی تالە‌مویه‌ک لە‌تە‌وەرە‌ی خۆی
 لانا‌داو شی‌و‌ه‌ی هە‌لسو‌ران و چە‌ندییه‌ت و چۆ‌نیه‌تیان نا‌گۆڕی و حیسابی

هاوسه نگی و ریک و پیکیان تیک ناچی^(۱). (نیمانم ههیه به خوداو راستیی
فهرمووه: حه قیقه ته و گومانی تیدا نیه که ده فهرموئ: ﴿الشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ بِحَسْبِآن!﴾

ئه مجار هه ندی دیارده ی سه رزه ی راده نوینی و ده فهرموئ: ﴿وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ﴾ بیگومان نه و گژوگیایه ی قه دی نیه و نه و دره ختانه ی
قه دیان ههیه به سروشت گهردنگه چی فهرمانی خودان و به گویره حال و
وه زعی خۆیان سوجه بۆ خودای خۆیان ده بن، هه مو وه کوو ناده میزاد و
جندۆکه و فریشته به نیختیار و ویستی خۆیان سوجه بۆ خودا ده بن، به لئ
پهیدا بوونی گژوگیاو دارودره خت له سه رزه ی بۆ ماوه یه که و
به ره مه ی نانیان بۆ به روبوم و دانه و یله و سود وهرگرتنی ناده میزاد لییان
له زۆر لایه نه وه، نیشانه ی گهردنگه چییانه بۆ فهرمانی خودا، بیگومان
ئه م بونه وهر هه مووی په یوه ندیی گهردنگه چسو عیباده تی به خودای
به دیه ی نه ره وه ههیه، گژوگیاو روه که و دره خت نمونه یه کی ئه م بوونه وهره و
به لگه ن له سه ر مه یل و نیستیجاهی بونه وهر هه مووی.

بوونه وهر دروستکراویکی خاوه ن گیانه، به لام گیانیکی ههیه دیارده و
روخسار و پله ی له کانی نیکیه وه بۆ کانی نیکی تر ده گوژی. وه لئ
له حه قیقه تدا یه که گیانه.

دلی ناده میزاد زور له میژه ههستی بهوه کردوه: که بوونه وهر خاوه ن
 گیانه، مهیلی گیانه که یشی بو لای خودایه، به نیلهامی خۆرسک ته مه ی
 زانیوه وه لی ناوانوه په رده ی به سه ردا دراوه و تۆزو غوبار لئی شیواندوه و
 نه یتوانیوه بهو عه قله سنورداری خۆی و ته جره به ی ههسته کانی، نه و
 زانیارییه که مهنه بکا. زانیاری نه مپۆ نه و نه گهره ده خاته رو: که
 گهر دیله به که ی بینای بونه وهره، گهر دیله یش له راستی دا بریتیه
 له روناکی و بهس، جم و جۆل بنه مای بونه وهره و تایبه ته ندیی هاویه شی
 نیوان هه موو تاکه کانی بوونه وهره !!

قورئان به ناشکرا ده لی: بوونه وهر به حهره که ی گیانی روی
 له به دیهینه ره که یه تی، حهره که گیانیه که ش حهره که نه صلییه که یه تی،
 حهره که رواله تیه که ی رهنگدانه وه ی حهره که گیانیه که یه تی. قورئان له زور
 نایه تدا ناماژه ی پی ده کا، یه کیك لهو شوینانه نایه تی ﴿وَالنَّجْمُ
 وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ﴾ ههروه ها نایه تی ﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ
 وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ
 تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ (الاعراء: ۴۴) یان نایه تی ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ
 يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ
 وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ﴾ (النور: ۴۱) ده ی نه گهر ناده میزاد گوئ بو
 نه م راستیانه بگریو موتابه عه ی بوونه وهر بکا له عیباده ت و ته سبیح

کردنی دا ههست دهکا: که بوونه وەر له ده و روبه ری هه مووی ههستیاریو
زیندوو و سهرگه رمی عیبادهت و خودا په رستییه، هه موو شتیک هاوشانی
ئاده میزادی خودا په رست و عیبادهتکاره!!

نه بچار سهر نجی ئاده میزاد بۆ لای دیاردهی هاوکی شهیی نیوان
تا که کانی بوونه وەر راده کیشتی و نه وه رون ده کاته وه که ته عا دلو
بهرام بهری و ته وازون له هه موو شتیک دا پیویسته و ده فرموی: ﴿وَالسَّمَاءَ
رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ. أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ﴾ نهو ئاسمانه بهر فراوانه ی
بهرز کردۆته وه و شکۆمه ندیی پی دا وه له ژوو زهوی یه وه راگیری کرد وه،
به و هه موو ملیۆنه ها کاکه شان وه، هه ر کاکه شیکیش ملیۆنه ها خۆرو
ئهستی ره ی تیدا یه! ته رازوی داد و عه داله تی له نیوان عالمی بالا و
عالمی پایین دا دانا وه، به دهستی قودرهت هاوکی شهیی نیوانیانی
راگرتو وه، نهو هه زاران ملیۆن و بگره بلیۆن و زیاتریش له ئهستی ره
مانگ و خۆر له و فضا بهر فراوانه دا ها تووچۆ ده که ن و له گه ردا ن،
ئهستی ره یه ک رینگا به ئهستی ره یه کی تر ناگرئ و له ری ره و ته وه ره ی خۆی
لانا دا و چرکه یه ک پاش و پیش نا که ن..

له ته ک نهو گه وه یی و ده سه لاته ی ئاسمانی پی بهرز کردۆته وه و
بو نه وه ری پی هه لده سو پین و له نگه رو ته وازونی نیوان نهو بلیۆنه ها
ئهستی ره و قه باره زه به للاحانه ی پی راگرتو وه. له سه ر زهوی ته رازوی هه ق و

عه دالته تکاری بی داناهو و فهرمانی به ناده میزاد کردوه عه دالته په پیره و
 بکه نه له کپین و فروشتن و گوړینه وهی کالادا به ویژدان و عه دالته
 هه لس و کهوت بکه نه و کاره کانیا نه نجام بده نه، نرخه که سایه تیه کان و
 روداوه کان و هه موو شتیک به تهرازوی عه دالته بکیشن. بو نه وهی ژیا نی
 ناده میزاد له سر زهوی ریبازی ناسایی خو ی بگریو چه واشه کاری
 نه که ویتنه ناو کو مه لگاوه، شوین هه واو هه وه سو به رژه وه نه د پهرستی
 نه که ون، زیده پرهوی و سنور به زیننی نه نجام نه ده نه.

نه بچار جهخت له سر پابه نه د بوون به عه دالته تکاری به وه ده کاته وه و
 ده فهرموی: ﴿وَأَقِمْوَا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ﴾ کیشه کانتان
 به عه دالته کی شان به بکه نه، تهرازویازی مه که نه، له نرخه کالای که سانی
 دیکه دامه شکیتن، به لکو و به تهرازوی حق و راست خوینه وه کالاکانتان
 کی شان به بکه نه، وه کو له نایه تی کی تر دا نامه به وه ده کاو ده فهرموی:
 ﴿وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ (الشعراء: ۱۸۲). به م جوړه عه دالته له سر
 زهوی ده چه سپی، کی شان و پتوانه رو لی خو یان ده بینن، حق و راستی
 له سر زهوی و له ژیا نی ناده میزاد دا په یوه ست ده بی به بینا و یاسای
 بونه و هره وه. په یوه ست ده بی به یاسای ناسمانه وه به تهرازوی عه دالته تی
 په روه رد گاره وه. نیت به خته و هری دنیا و قیامت دیته دی. کامه رانی و
 هه رزانی و نارامی بالی خو یان به سر کو مه لگا دا ده کیشن..

نه مجار باسی نیعمه تی زهوی ده کاو ده فهرموئ: ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا
 لِلْأَنَامِ﴾ پهروهردگار وه کوو چۆن تاسمانی بهرز کردۆته وه، زهوی راخستوه
 بۆ نه وهی گیانله بهران سودی لی وهریگرن، کیوی تیدا داکوتاون بۆ نه وهی
 نه له رزیو گیانله بهرانی بتوانن له سه ری نارام بگرن، هه ندیکي وشکانیو
 زوریه ی زۆری ده ریایه، برپیکي دهشتو برپیکي شاخ و داخه، به شپیکي
 دهشتاییو نه رمانه و به شپیکي تری ره قه نو لمبه لان و سوته مه رۆیه.
 هه ندیکي ساردو کویتانه، هه ندیکي گهرمه سیرو بیابانه. ئیمه به هۆی
 چیگیر بوغان له سه ر زهوی و راهاتنمان به که شو هه واو دیارده کانی،
 له وانیه که متر هه ست به و نیعمه ته گه وره یه بکه یین: که خودا بۆی
 ره خساندوین، وای لهم زهوی یه پان و پۆره کردوه: که له گه ل باقی نه ستیرو
 خۆرو مانگو قه باره کانی ناو بۆشایی به رفراواندا له گه ردو خولدا بیو
 ژیانیشی له سه ر گونجاو بیو به نارامی له سه ری بژین. ته نانه ت هه ست به و
 نیعمه ته گه وره یه ناکه یین که بریتییبه له داسکنان و هه لکردن له سه ری
 مه گه ر نه و کاتانه نه بی که بوومه له رزه و بوپکانیک په ییدا ده بیو زهوی
 راده شله قیننیو ژیان و مال و سامان و خان و به ره مان ده که ویتته خه تهره وه،
 له ماوه ی چهند چرکه یه که دا

نه و جیگا نارامانه مان لی ده که ویتته شه قه تۆله و نه گه ر تیشدا نه چین
 له لیواری مه رگ ده گه رینه وه. ئاله و کاته دا هه ست به نیعمه تی گه وره ی

په‌روه‌ردگار ده‌که‌ینو ده‌زاتین نه‌و ئارام‌گرتنو (استقرار) همان چەند
خۆشه‌و چ نیعمه‌تیکی مه‌زنه!

له راستی‌دا ئاده‌میزاد شیایو نه‌وه‌ن، یا بلیین: ئهرکی سەر‌شانیانه:
که هه‌موو ساتو زه‌مانیک ئهم حه‌قیقه‌ته‌یان له‌به‌رچاو بێو بزانی ئهم
زه‌وییه‌ی وان له‌سه‌ری به‌و هه‌موو پان و پۆرییه‌ی هه‌یه‌تی، وه‌کو
که‌ردیله‌یه‌ک وایه له‌ناو بۆشاییه‌کی فراوانی ره‌هادا، ماسی ئاسا مه‌له
ده‌کاوه‌لده‌سوپێو دوو جۆر سوپانه‌وه‌ی هه‌یه. سوپانه‌وه‌یه‌کی به‌ده‌وری
خۆی‌دا هه‌یه له‌سه‌عاتیک‌دا هه‌زار میل ده‌پڕێ. سوپانه‌وه‌یه‌کیشی به‌ده‌وری
خۆ‌دا هه‌یه له‌سه‌عاتیک‌دا شه‌صت هه‌زار میل ده‌پڕێ. له‌کاتیک‌دا زه‌ویو
خۆرو کۆمه‌له‌ی خۆری له‌و بۆشاییه‌ی کاکێ به‌کاگی‌یه‌دا به‌خێرای بیست
هه‌زار میل له‌سه‌عاتیک‌دا دوور ده‌که‌ونه‌وه‌و، به‌ره‌و بۆرجی
(الجبار) ده‌کشین.

به‌ئێ نه‌گه‌ر ئاده‌میزاده‌کان بیریک له‌مه‌ بکه‌نه‌وه‌و بزانی که نه‌وان
هه‌میشه له‌سه‌ر پشته‌ی ئهم گۆ مه‌له‌که‌ره‌و به‌م خێراییه‌ له‌و بۆشاییه‌دا
له‌جه‌ره‌یان‌دان و جگه له‌قودره‌تی خودا هیچ شتیک رای نه‌گرتوون،
هه‌میشه دلیان له‌ترسا لێ ده‌داو چاویان به‌ملۆق ده‌وه‌ستاو گیان و
جه‌سته‌یان ده‌که‌وته له‌رزین و ده‌حه‌به‌سان و هه‌میشه دلیان په‌یوه‌ست ده‌بوو
به‌خوداوه‌و هانایان بۆ ده‌بردو خۆیان ده‌خسته په‌نای مه‌حه‌که‌می و

سوپاسگوزاری نهو نیعمه ته گه ورهیه ده بوون. که زهوی بو گیانله بهران
راخستووو به نارامی له سهرکده ژینو ههست به لهره و راتله قانندن ناکهن ههر
ده لئی و یستاوو و جووله ناکا!

﴿فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ﴾ له ناو زهوی دا میوه هاتی
جوړاو جوړ ههیه له تام و بوون سود به خشی دا، له دیمه نو شیوه و رهنگدا،
ههروه ها دارخورمای تیدایه: که خاوه نی گوپکه یه و دواپی ده بیته خورمای
شیرین و به تام. ﴿وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ﴾ ههروه ها گه لئی دانه ویله ی تری
وه کوو گه نمو جو. که خاوه نی کاو گیایه: که دانه ویله که ی بژیوی
ئاده میزادو کاو گیایه که ی نالقی ناژه له. ﴿وَالرَّيْحَانُ﴾ ریحانه و هه موو
گول و گیایه کی بوغخوش که به بو نکردنیان ده بیته مایه ی هه سانه وهی
سهرو می شک و جهسته ده مار شیل ده کاو بژیوی گیانه

نه مجار خیطاب ناراسته ی ئاده میزادو جندو که ده کاو ده فهرموی:
﴿فَبَآيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام نیعمه ته لهو نیعمه تانه ی باسکران که
خودا رشتونی به سهرتاند ا پروا ناکهن! نه گهر پرواتان به نیعمه ته کانی خودا
به بویه پرواتان به خویشی ده کرد، نه گهر پرواتان به خوی هه بویه ته نهها
عیباده تان ههر بو نه و ده کرد. بت و سه نه و شتی ترتان
نه ده کرده ها وه لئی.

دهست نیشان کردنی هه ندی له نیعمه ته کان

خَلَقَ

الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٤﴾ وَخَلَقَ الْجَانَّ
 مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَّارٍ ﴿١٥﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾
 رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾
 مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
 رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ يُخْرِجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤَ وَالْمَرْجَاتِ ﴿٢٢﴾ فَبِأَيِّ
 آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ
 ﴿٢٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾

دوای ژماردنی بنه مای نیعمه ته کانی خودا به سه ر ئاده میزاد داو
 به دیهیتانی عاله می بالاو پایین له ناسمانه کان و زهوی. دیته سه ر
 رونکردنه وهی حالو وه زعی هه ندی له مه خلوقات و ده فه رموی: ﴿خَلَقَ
 الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ﴾ پهروه ردگار نه صلی ئاده میزادی

له قورپکی وشکوهه بووی ترینگه لیها توو به دی هیئاوه. له قورپکی سوروهه کراوه به ناگر: که ده شوبهایه سوالته و نه گهر به شتیکی تر لیتی بدرایه ترینگهی لی ده هات.

شایانی باسه قورثان بو دهس نیشانکردنی نه صلی ناده میزاد جاریک ده فەرموی: ﴿مَنْ تَرَابٌ﴾ واته: له گل، جاریک ده فەرموی: ﴿مَنْ حَمًا مَسْنُونٌ﴾ واته له قورپکی گوراو به سەر یه کا ترشاو، له شوینیکی تردا ده فەرموی: ﴿مَنْ طِينٌ لَازِبٌ﴾ له قورپکی لینج و به دهستا نووساو، لی ره شا ده فەرموی: ﴿مَنْ صَلْصَالٌ﴾ له سوالته. نه مه ناماژه یه: که ئاده م ﴿الْعَلَّالُ﴾ سه ره تا له گل و دایی بووه ته قور و نه مجار قوره که ترشاوه و گوراوه، بونی لی هاتوه، نه مجاره قوره که لینج و جیر بوته وه، پاشان نه و قوره وشک بووه ته وه و بووه ته سوالته. نه مانه هه موو قوناغ بون به سەر جهسته ی ئاده م دا تیپهر بون پیش نه وه ی گیانی به بهردا بکری؟.

﴿وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ﴾ په روهردگار جندوکه ی له بلیسه ی ناگر دروست کردون، ناگریکی بن دوکه لی تیکه ل له رهنگی زهردو سوو سه وز!

خاتو عایشه ده فەرموی: پیغه مبه ر ﴿الْعَلَّالُ﴾ فەرموی: فریشته له نوور دروستکراون، جندوکه له بلیسه ی ناگرو ئاده م له و گل و قوره ی که بو تان باسکراوه. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ئیوه نه ی کۆمه لی

ئادەمیزادو کۆمەلێ جندۆکە بە چ نێعمەتیکی خودا برۆا ناکەن و چ نێعمەتیکی رەت دەکەنەو؟ بۆچی ئەوەندە سێلەو پێنەزانن و سوپاسی نێعمەتە جۆراوجۆرەکانی ناکەن؟!

زانباریی تازە ئەوەی دەخستوو کە جەستەیی ئادەمیزاد لەو عەونەسورانی پێک هاتوو: کە زەوی لەخۆی گرتو. وەکوو کاربۆن و هایدروجین و ئۆکسجین و فسفۆر و کبریت و ئازۆت و کالسیۆم و پۆتاسیۆم و سۆدیۆم و کلۆر و مەگنێسیۆم و ئاسن و مس و ئەلەمینیۆم و سلیکۆن و یۆد و فلۆرین و کۆبالت و زەنگ و .... دەی ئەمانە هەر ئەم عەونەسورانە کە گلیان لێ پێک هاتو. هەرچەندە ئەو عەونەسورانە لەیەکیکەو بۆ یەکیکی تر جوداوازی هەیە، هەرەها رێژەیان لەئادەمیزادا جوداوازه لەو رێژەیە هەیە لەگەڵدا...

بەلام بەنێسبەت دروستکردنی جندۆکە لەبەلێسە ئاگر زانیاری ئادەمیزاد هیچی لێ نازانی چونکە ئەو «مەوزوعیکە لەدەرەوێ سنووری توانای ئادەمیزادایە. ئەوان عەلمیکن لەئێمە نادیارو نەپین و زانیاری ئێمە پەییان پێ نابا. تاکە سەرچاوەدەربارە ئێوان قورئانە، خەبەری ئەو خودایە: کە بەدی هێناو و خۆی دەزانێ چۆنی دروست کردو، بۆ خۆی دەفەرموی: لەبەلێسە ئاگر دروستمان کردو، پێویستە ئێمە برۆامان بەو هەبێ و سەد دەرسەد بەراستی بزانی.

جندۆکه له‌سەر زه‌وی له‌گه‌ڵ ئاده‌میزادا ده‌ژین، وه‌لی نازانین شتوه‌ی
ژیانه‌که‌یان چۆنه‌، قورئان له‌و باره‌وه هه‌یچی بۆ باس نه‌کردوین و پتویسته
نیتمه‌یش له‌خۆمانه‌وه له‌و مه‌وزوعه نه‌دوین. قورئان ئاماژه به‌وه ده‌کا: که
ئه‌وانیش وه‌کوو ئاده‌میزاد خیطابی قورئانیان ئاراسته کراوه پتویسته
شوتین په‌یامی ئیسلام بکه‌ون و حه‌زله‌تی موحه‌مه‌د ﷺ پتغه‌مبه‌ری ئه‌وانیشه!!

﴿رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ﴾ خدا خدای هه‌ردوو خۆره‌لاته
خدای هه‌ردوو خۆرئاوایه، واته له‌شه‌ش مانگه‌ی به‌هار و هاوین دا خۆر
له‌ژوو خه‌تی (نیستیوا) وه‌هه‌لدی، رۆژگار کورت و شه‌وگار درێژ ده‌بی،
خۆر به‌م دوانزه مانگه (۱۲) که‌لو ده‌بڕێ و چوار و ه‌رز (به‌هار، هاوین،
پاییز، زستان) په‌یدا ده‌بن، که‌ش وه‌هوا به‌گوێره‌ی گۆرانی و ه‌رزه‌کان
ده‌گۆڕین، سه‌رما و گه‌رما، هه‌ورو هه‌ساو، باران و بێ بارانی... هتد
هه‌موو په‌یدا ده‌بن و به‌سەر ده‌چن بۆ قازانجی ئاده‌میزاد و په‌ره‌پێدانی ژیان
له‌سەر زه‌وی. نه‌گه‌ر ئه‌م و ه‌رزانه نه‌بوونایه ژیان نه‌ده‌بوو، که‌وابێ ﴿فَبَآئٍ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام نیعمه‌تی خدا ئێو ئه‌ی کۆمه‌لی
ئاده‌میزاد و جندۆکه بپوا ناکه‌ن و به‌درۆی ده‌خه‌نه‌وه...؟؟

له‌ نایه‌تیکی تر دا که ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ
وَالْمَغَارِبِ﴾ (المعارج/ ۴)، مه‌به‌ستی گۆرانی شوێنه‌لات و شوێن ئاوابوونه: که
رۆژانه ده‌گۆڕی ﴿مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ. بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ﴾ هه‌موو

چۆمەكانى كېتىش كردون لەسەرەخۆ دەپژئنه ناو دەرياو دەرياوه دوو بەحر پيێك
دەگەن، دەرياي سوپرو دەرياي شيرين، دەرياي سوپر بریتییه لەناوی
دەریاوە دەریالوشەکان، ئای شیرینیش ئای چۆمەکانە، هەردوو
دەریاکانی بەره‌للا کردووە روو یەکتر دەپۆن و بەیەک دەگەن وەلی نایه‌لی
تیکیە بن و هەریەکیان لەسنووری خۆی دا رادەگرێ لەنیوانیاندا
دیوارێکی سروشتیی خوداکرد هەیە، دابەشکردنی ئاو لەسەر زەوی بە
شیوەیە بەسودفەو ریکەوت نیە، بەلکوو لەلایەن خودای پەروردارگارەو
تەقدیر کراوە نەخشەی بۆ دانراوە. ئای سوپر سێ لەسەر چواری رویەری
زەوی دادەگرێ، ئەم ریژه زۆرە لەناوی سوپر پیویستە بۆ پاکراگری
کەشو هەواي زەوي گونجانی بۆ تێدا ژيان.

هه‌رچه‌نده به‌دریژایی رۆژگار زه‌وی گازی لێ هه‌ڵده‌ستی و زۆربه‌شی گازی ژه‌هراویییه، که‌چی هه‌وا پیس نابێ و ریژه‌ی پتۆیست بۆ ژیا‌نی تیدا هه‌یه، هۆکاری ئەم هاوکی‌شه‌یی‌یه هه‌بوونی ئەو روبه‌ره به‌رفراوانیه له‌ناوی سو‌تر له‌سه‌ر زه‌وی..

لەم دەریالووشە سوێرانەو بەهۆی گەرمایی خۆر هەلەم هەلەستێ و دەبیته باران و دەباریتەو بە سەر زەوی و دەبیته ئاوی شیرین و کانیاو چۆمەکان پێک دێن. گونجاوی نێوان پان و پۆری دریاکان و گەرمایی خۆر و ساردی چینهکانی هەوا لەبەر زاییدا و هۆکارە فەلەکییەکانی تر دەبنە هۆکاری پەیدا بوونی باران و هەبوونی ئەو ئاوە شیرینە. ئەگەر ئاوی شیرین

نەبى ژيان لەسەر زەوى نامىنى، نەگەر ئاوى سوپى دەرياسى ھەكەنىش
 نەبى كەش و ھەواى سەرزەوى بەكەلگى تىداژيان نابى و بارانىش نا ھەي.
 چۆمەكان ھەمويان لەسەر زەوى دەكشىن و سوپى لى ھەگەل ھەبەن
 دەبەن و دەپژىنە ناو دەرياكەنەو. ھىچ سروشتى دەرياكەن تىك نادەن،
 بەروالەتەش ئاستى روبرى چۆمەكان لەناستى دەرياكەن بەرزترە بۆيە
 دەرياكەنىش بەئاوى سوپى چۆمەكان داناپۆشن و سروشتى چۆمەكان ناگۆپن
 بەم چۆرە ھەميشە لەنىوان ئاوى سوپى ئاوى شىرىن دا پەردەيەكى پتەوى
 خودا كەرد ھەيەو ھىچ كام لەم دوناو تىكەل بەيەك نابن و سروشتى يەكتر
 ناگۆپن كەوابى ھەقە بگوترى ﴿فَبَآيَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ئەى ئىتو ئەى
 كۆمەلى ئادەمىزادو جندۆكە بەكام لەنيعمەتەكانى خودا بپوا ناكەن و چ
 نيعمەتەتەكى بەدرۆ دەخەنەو...؟!

ئەو ھەتا ئاوى شىرىنى بۆ رەخساندون بۆ خواردنەو ھى خۆتان و
 زىندەو ھەرانى ترو ئاودانى باغو باغات و كشت و كال. ئاوى سوپىش بۆ
 پاك كەردنەو ھى ئاوى راو ھەستاو لەمىكرو ب و پاك كەردنەو ھى چىنى ھەوا
 لەگازى ژەھراوى و پىس و پەلۆخى ترو دەرھىنانى مروارى و شىلان لى.
 ھەكوو دەفەرموى: ﴿يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ﴾ دىتە ھەر لەو دوو
 دەريايە يان لەيەكەكيان: كە دەريا سوپە كەيە مروارى و شىلان. (۲)

هه لئه ته لوتلوتو مهرجان له بنه پرت دا دو گیانداري ناو ده ريانو تا
 بلتي سهرسوپه پنه رن، لوتلو له بنه پرت دا گیانداري که ده چي ته قولايي
 ده ریاوه، له ناو صده ده فيک دايه بو شه وي له خه ته ريات بپاريزي. نه
 گیاندار له هه موو کائي نيکي زيندو جوداوازه چ له وي پيکه اته يوه چ
 له وي ژيان يوه، شبه که يه کی زور وردو سهر چنراوي هديه ناهي تي ورده
 زيخو شتي واي بچي ته ناو سکه وه هروها ناو هه واي بو ده پالي نوئ..
 له وديو شبه که که وه چنه ده ميکي هديه وه کوو ده مي گیاندار هه موو
 ده ميکي چوار ليوي هه، هه رکاتي گهرديله زيخک يان پارچه بهرديک
 يان گیانداريکي زيانه خرؤ خرؤ گهيانده صده ده که خيرا نه گیاندار که
 بنه ماي لوتلونه ماده يه کی لنج ده رده کاو نهو بهر ده ورده يان نهو گیاندار
 هيرش بهر وي پي سواخ ده داو پاش ماوه يه که رهق ده پي ده پي ته لوتلو..
 قه باره ي لوتلونه که به گوپره ي قه باره ي نهو شته يه: که به ماده لينجه که
 سواخ دراوه.. مهرجانيش يه کي که له گیانداره سهرسوپه پنه رن کان له قولايي
 ده ريدا ده ژي له خوار پينج مهتر تا سيصده مهتر، به لاي خواروي خوي
 به بهرديک وه يان به قه ده داريک وه ده نو سي ني، کوني ده مي که له لاي
 سهروي جهسته وه يه تي به چنه نه نداميکي ورد ده ورده دراوه به کاريان
 ده هيني بو پهيدا کردني بژيو، هه رکاتي نه ندامانه ي ده وري ده مي
 نيچيريکيان ده ست کهوت زوريه ي کاتيش گیانداري ورديله وه کوو کيچي
 ناوي ده بنه نيچيري يه که سه رله په لوپو ده که ويو پي يوه ده نو سي و

نامیره‌کان ده‌کشینه‌وه‌و نیچیره‌که بۆ لای ده‌می خوار ده‌بیته‌وه. ده‌چیته
 ناو سکیه‌وه‌و به‌ناو قه‌ناتیکی ته‌نگه‌به‌ردا تیده‌په‌ری: که ده‌ق ده‌شوبه‌یته
 قورگی ئاده‌میزاد. ئەم گیسانداره‌ خانه‌ی زاووزی لیوه‌ ده‌رده‌چن و هیلکه
 گه‌راکان متوربه‌ ده‌کا. ئەو زاروله‌ی که خۆی به‌به‌رد یان به‌قه‌ده‌داره‌که‌وه
 هه‌ل‌واسیوه‌ پتوه‌ی ده‌نوس و ژیا‌نی ته‌نهایی ده‌ست پی ده‌کا. مه‌رجانی
 سور بریتییه‌ له‌و پارچه‌ ره‌قه‌ی ده‌میته‌وه‌ پاش فو‌تانی به‌شه‌ زیندوه‌کان
 له‌گیانداره‌که. ئەم په‌یکه‌ به‌ردیانه‌ له‌بنکی ده‌ریادا زۆرن.

﴿وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ﴾ هه‌ر بۆ په‌روه‌ردگاره
 ئەو که‌شتیانه‌ی به‌ناو ده‌ریادا هه‌موشۆ ده‌که‌ن: که له‌به‌ر گه‌وره‌ییو
 زه‌به‌للاحیان ده‌لی‌ی کی‌ون. خودا عه‌قلی داوه‌ به‌ئاده‌میزاد که ئەو نامیره
 گه‌وره‌ باره‌ه‌لگه‌ زه‌به‌للاحانه‌ دروست بکه‌ن، به‌قودره‌تی خودا به‌ناو
 ده‌ریادا ره‌و ده‌که‌ن و خۆتان و کال‌او به‌روبو‌متانیان پی ده‌گو‌یزنه‌وه،
 ته‌نانه‌ت نی‌ستا که‌شتی و دروست کراوه‌ پی‌نج سه‌ده‌ هه‌زار ته‌ن و زیاتریش
 نه‌وت هه‌ل‌ده‌گرئ. که‌شتی هه‌لگه‌ری فزۆکه‌ (حامله‌ الطائرات) ی و هه‌یه‌ بۆ
 خۆی شاریکه‌ ده‌لی‌ی کی‌شوه‌ریکی سه‌ربه‌خۆیه‌. خۆ نه‌گه‌ر خودا مه‌یلی
 لی بی ده‌ریا راده‌گرئ و نا‌هیل‌ی که‌شتی به‌ناویا ره‌وبکه‌ن، بازرگانیو گه‌لی
 بواری تری ژیا‌نتان ده‌وه‌ستئ. دروستکردنی که‌شتی - له‌وه‌پیش و
 نی‌ستاشی له‌گه‌ل‌دا بی - له‌نیعه‌مه‌ته‌ گه‌وره‌کانی په‌روه‌ردگاره‌ به‌سه‌ر

به نده کانیه وه. به هوی که شتی یه وه بازرگانی ده کری و هه رزانی ده که ویتنه ولاته وه. به کورتی: هه ر خودایه: عه قلی دروستکردنی که شتی به ناده میزاد داوه، سروشتی ده ریای وا داناوه: که که شتی بار قورسی زه به للاحی ناوای پیدا هاتووچو بکا، که وایی ﴿فَبَآئِیَّ اِلَآءِ رَبِّکُمْ مَآ تُکَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا ناکه نو کام نیعمه ته ی رت ده که نه وه.؟!

نه مانی بوونه وه رو مانه وه ی خودا

کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَاَنٍ ﴿٢٦﴾ وَیَبْقَیْ

وَجْهٌ رَبِّکَ ذُو الْجَلَلِ وَالْاِکْرَامِ ﴿٢٧﴾ فَبَآئِیَّ اِلَآءِ رَبِّکُمْ مَآ تُکَذِّبَانِ

﴿٢٨﴾ یَسْئَلُهُ مَنْ فِی السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ کُلَّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَاْنٍ ﴿٢٩﴾ فَبَآئِیَّ

اِلَآءِ رَبِّکُمْ مَآ تُکَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

دوای ژماردنی نیعمه ته جوړاو جوړه کانی قیامت و به لگه هیئانه وه له سهر قیدرده تی خرداو تاكو و ته نهایی زاتی پاکی، هه وائی راسته قینه راده گه یه نی و جوکم و پریاری نه زه لی خوی به گو یچکه ی بوونه وه ردا ده داو ده فهرموئ: ﴿کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَاَنٍ﴾ هه رچی له سهر زه وی هه یه له و گیانله به به ران، هه روه ها نه هلی هه موو ناسمانه کان و ناو زه وی هه موویان

ده‌فه‌وتین و هیچیان نامینن ﴿وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾
ته‌نھا زاتی په‌روه‌ردگار ده‌مینیتته‌وه، خودای خاوه‌ن شکوو به‌خشش، نه‌و
خودایه‌ی شیاوی نه‌وه‌یه به‌ندایه‌تی بۆ بکری به‌گه‌وره‌و شکۆمه‌ند بناسری،
خودای خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لاتی ره‌ها..

له‌ژی‌ر تارمایی نه‌م ده‌قه‌ قوررئانی‌یه‌دا هه‌موو هه‌ناسه‌و جم‌وجوڵێک
مت ده‌بی، هه‌مو ده‌نگێک ده‌نوسێ، له‌ناوچون و فه‌وتان گشتی‌یه‌و هه‌موو
شتێک ده‌گریته‌وه، هه‌موو شتێک ده‌پێچریتته‌وه، فه‌ناو نه‌مان هه‌موو بونه‌وه‌ر
ده‌گریته‌وه ته‌نهاو ته‌نھا زاتی خاوه‌ن جه‌لال و به‌خشش هه‌مینیتته‌وه.
به‌جه‌لال و یقارو شکۆمه‌ندی خۆی هه‌موو عاله‌می هه‌ستی
داده‌پۆشی!!!

بێگومان گه‌وره‌ترین نیعمه‌تی خودا هاتنی رۆژی جه‌زایه، رۆژی
تۆله‌ستاندن و پاداشدانه‌وه، تۆله‌ له‌سته‌مکاران و پاداشدانه‌وه‌ی چاکه‌کاران.
تیرمی‌زی له‌نه‌سه‌وه‌ ریوایه‌ت ده‌کاو ده‌فه‌رموی: پێغه‌مبه‌ر(ﷺ)
فه‌رمویه‌تی: (أَلْظُو بِيَاذِ الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ) واته‌ خوو به‌و دوعایه‌وه بگرن،
له‌پارانه‌وه‌دا دووباره‌ی بکه‌نه‌وه. هه‌روا ریوایه‌ت کراوه‌ پێغه‌مبه‌ر(ﷺ)
به‌لای پیاوی‌ک‌دا رۆیی نوێژی ده‌کرد، له‌دوعا‌کردن‌دا ده‌یگوت (يا ذِ الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ) ئیتر پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموی دوعاکه‌ت گیرا بوو.

له‌دوعای مه‌ثورو بیستراو له‌پیغه‌مبه‌روهه نهم دوعایه ریوایه‌ت
کراوه، (یا‌حی یا قیوم، یا ب‌دی‌ع السموات والارض، یا ذ‌الجلال والاکرام
لا اله الا انت، برحمتک نستغیث أصلح لنا شأننا کله، ولا تکلنا الی
أنفسنا طرفه عین ولا الی أحد من خلقک)

له‌نایه‌تی‌کی تردامانای نهم نایه‌ته دویات ده‌کاته‌وه ده‌فه‌رموی:
﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (التقصص/۸۸)

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام لهم نی‌عمه‌تانه‌ی خودا بر‌وا
نا‌که‌ن؟ کام نی‌عمه‌ته‌ی خودا به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه. ناده‌میزادو هه‌موو
مه‌خلوقات له‌مردن‌دا به‌کسانن، هه‌موو زینده‌وه‌رێک ده‌بێ تالای مردن
به‌چێژێ. نه‌ب‌جار ده‌چنه ژيانی قیامه‌ته‌وه، نه‌و کاته خودای خاوه‌ن
ش‌کو‌مه‌ندو کیریا به‌عه‌داله‌ت لی‌کو‌لینه‌وه‌یان له‌گه‌ڵ ده‌کا، مردن
له‌ناو‌چون ق‌ونا‌غه بۆ ژيانی جاویدانی هه‌میشه‌یی. که‌وابێ مردن
له‌ناو‌چون خ‌وی له‌خ‌وی‌دا نی‌عمه‌ته‌، نی‌عمه‌تی‌کی گشتی‌یه‌و هه‌موو که‌س
ده‌گرێته‌وه، نی‌عمه‌تی‌که له‌جیهانی فانی و ده‌ردو مه‌ینه‌تی ناده‌میزاد
ده‌گو‌یزێته‌وه بۆ خانووی نه‌به‌دی و به‌رفراوان.

﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه‌موو دانیشه‌توانی
ناسانه‌کانو زه‌وی داوا له‌په‌روه‌ردگار ده‌که‌ن، بۆ دا‌بین‌کردنی
پێ‌ویسته‌یه‌کانیان، نه‌ه‌لی ناسانه‌کان داوای لی‌خ‌و‌شب‌ون ده‌که‌ن. هه‌روه‌ها

فریشته‌کانیش داوای رزق و روژییو لی‌خو‌شبون بو ته‌هلی سه‌رزه‌وی ده‌کهن،
هیچ کهس نیه له‌بونه‌وه‌ردا پی‌ویستی به‌خودا نه‌بی، هه‌موو شتیک
به‌گویره‌ی خو‌ی ئاتاجی په‌روه‌ردگاره، هه‌موویان به‌زمانی حال یان
به‌زمانی گف‌ت‌و‌گو‌ی لی‌ی ده‌پارینه‌وه داوای لی‌ی ده‌کهن، وه‌لی خودا هیچ
پی‌ویستی‌یه‌کی به‌کهس نیه ﴿کُلُّ یَوْمٍ هُوَ فِی شَأْنٍ﴾ په‌روه‌ردگار هه‌موو
روژئ هه‌موو سات و کاتیک ئیشی هه‌یه، خه‌ریکی به‌پ‌یوه بردنی
بونه‌وه‌ره، گیان ده‌به‌خشی و ده‌مریئ، ئه‌م نزم ده‌کاو ئه‌و به‌رز ده‌کاته‌وه،
ئه‌م دینیه‌ته دنیا‌وه ئه‌و له‌دنیا ده‌رده‌چیئ، ئه‌م ده‌وله‌مه‌ند ده‌کاو ئه‌و
هه‌زار، ئه‌و زه‌لیل ده‌کاو ئه‌م عه‌زیز، فلان ساغه نه‌خو‌شی ده‌خا، فیسار
نه‌خو‌شه شیفای ده‌دا، له‌تاوانی ئه‌م خو‌ش ده‌بی و سزای تاوانباریک
ده‌دا... ئیبنو‌جه‌ریرو طه‌بره‌س و ئیبنو‌عه‌سا‌کیر له‌عه‌بدو‌للای کوری
مونیبی (الازدی) یه‌وه‌ری‌وایه‌ت ده‌کهن ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ) ئه‌م نایه‌ته‌ی
خو‌ینده‌وه ﴿کُل یوم هو فی شَأْنٍ﴾ وتمان: ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! ئه‌و
(شه‌ئنه) چیه خودا هه‌موو روژئ خه‌ریکیه‌تی؟ پی‌غه‌مبه‌ر(ﷺ)
فه‌رموی: ئه‌وه‌یه: له‌تاوان خو‌ش ده‌بی، ته‌نگانه لا ده‌با، گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک
به‌رز ده‌کاته‌وه‌و، گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک دوا ده‌خا... ﴿فَبَآئِیَ آلاءِ رَبِّکُمَا
تُکَذِّبَانِ﴾ به‌کام نیعمه‌ت له‌نیعمه‌ته‌کانی خودا ب‌پ‌وا ناکهن، کام نیعمه‌ته‌ی
به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، ب‌ی‌گومان به‌پ‌یوه‌بردنی بونه‌وه‌رو داب‌ین‌کردنی پی‌ویستیاتی
مه‌خلوقات نیعمه‌تان‌یکن کهس ناتوانی ئین‌کاریان بکا به‌هیچ که‌ی به‌درۆ ناخ‌ینه‌وه.

تَوَلَّهِ لِيَسْتَأْذِنَ لَهُ سَهْرًا تَأْوَانًا وَ يَأْذِنُ لَهُ سَهْرًا كَرْدَهُوِي چاك

سَفَرُغْ لَكُمْ آيَةُ الثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾ فَيَايَ

ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾ يَمَعَشَرُ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنْ أَسْتَطَعْتُمْ

أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ

إِلَّا بِإِذْنِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٣﴾ فَيَايَ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٤﴾ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا

شَوَاطِلٌ مِّنْ نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْصِرَانِ ﴿٣٥﴾ فَيَايَ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا

تُكَذِّبَانِ ﴿٣٦﴾

دوای رانواندنی بریک له نیعمه ته کانی خودا به سهر به نده کانی له ژیا نی
دو نیادا، نه مجار باسی حیسابو لی کوئینه وهی ژیا نی قیامه تیان بو ده کا:
که لهو روژدها همرکه سهو به گویره ی کرده وه کانی پاداش ده دریتته وه، کهس
هه لاتنی بو ناکرئو رزگار بوونی نیه. ده فهرموئ: ﴿سَفَرُغْ لَكُمْ آيُهُا
الثَّقَلَانِ﴾ لهو به ولاره ده ستمان بو تان به تال ده بی نه ی کو مه لی ناده مه یو
جندو که. بو نه وه ی حیسابو لی کوئینه وه تان له گه ل بکه یینو تو له ی
تاوانه کانتان لی بستین: پاداشی چاکه تان بده یینه وه. نای له م هه ره شه
تونودو تیژه ی پهروه ردگار که ناراسته ی ناده میزادو جندو که ی کردوه.
هه ره شه یه ک هیج شتی ک خو ی بو رانا گریو هه موو شتی ک له گل وگو ده خا.

خودای بالاده‌ست و خاوه‌ن تواناو ده‌سه‌لائی ره‌ها، خۆی بۆ حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌ی ئەو دوو کۆمه‌له‌ مه‌خلوقاته‌ بێ ده‌سه‌لاته‌ ته‌رخان ده‌کا، بی‌گومان خودا هیچ شتی‌ک له‌شتی‌کی تر بی‌ناگای نا‌کا، پی‌ویست نا‌کا بۆ نه‌نجام دانی حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌ی مه‌خلوقات واز له‌کاری تر بی‌نی و خۆی بۆ ئەوه ته‌رخان بکا. وه‌لی‌ که‌ وای فەرموه‌ ئەوه بۆ زی‌ده‌ ترساندن و توند کردنی هه‌ره‌شه‌که‌یه‌.

﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا﴾ ئە‌ی کۆمه‌لی جندۆکه‌و ئاده‌میزاد! ئە‌گه‌ر ده‌توانن له‌ملاو له‌ولای ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌یه‌وه‌ ده‌ربچن و خۆتان له‌چنگ قه‌زاو قه‌ده‌ری خودا رزگار بکه‌ن و بچنه‌ شوینی‌ک خودا ده‌ستی پیتان نه‌گا، ده‌لییان برۆنه‌ ده‌ری ئە‌وه عه‌رزو ئە‌وه گه‌ز.

﴿لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ﴾ دل‌یا بن ناتوانن له‌ئاسمان و زه‌وی ده‌ربچن و خۆتان له‌ده‌ست خودا رزگار بکه‌ن. مه‌گه‌ر به‌هۆی توانایه‌که‌وه‌ بێ : که‌ له‌مپه‌ره‌کان بپڕی و کۆسپه‌کان رامالی. وه‌ل‌حال ئە‌و هی‌زو توانایه‌ هه‌ر خودا هه‌یه‌تی و ئی‌وه‌ دارای ئە‌وه‌ نین. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام له‌نی‌عه‌ته‌کانی خودا بپوا نا‌که‌ن، کام نی‌عه‌ته‌ی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه‌؟ هه‌ندی‌ک له‌و نی‌عه‌ته‌نه‌ ئاگادار کردنه‌وه‌ی پێش وه‌خت و ترساندن‌تانه‌ له‌سزا؟ بۆ ئە‌وه‌ی خۆتان بپاری‌زن، هه‌روه‌ها هه‌ل‌نانتان بۆ چاکه‌کردن و

جله وگیری لیّ کردنتان له خراپه. ﴿يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّنْ نَّارٍ﴾
 نه گهر له فهرزی مه حالدا ، له ناسوی ناسمانه کان و زهوی دهریچن ده نیردری
 بو سهرتان نهی کومه لی ناده می و جندوکه - لا فاویک له گرو بلیسه ی
 ناگری بئ دوکه ل ﴿وَنُحَاسٌ﴾ ههروه ها دوکه لی رهش، یان دهرژینین
 به سهرتاندا می تواوه. ﴿فَلَا تَنْتَصِرَانِ﴾ هیچ لایه کتان ناتوانن یارمه تی
 لایه نه که ی ترتان بدا، نهی کومه لی ناده می و جندوکه. هه رچی بکه ن
 ناتوانن عه زابی خودا له خو تان دوور بجه نه وه. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
 تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا ئیوه پروا ناکه ن و کام نیعمه ته ی
 به درو ه خه نه وه؟

شەق بونی ناسمان و حال و وەزعی تاوانباران لەروژی قیامه تدا

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ

﴿٣٧﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٨﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ

إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ ﴿٣٩﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾ فَبِأَيِّ

ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ
 ﴿٤٣﴾ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانِ ﴿٤٤﴾ فَبِأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
 ﴿٤٥﴾

له‌وه‌پیش په‌روه‌ردگار ترسو سامی حساب و لی‌کۆلینه‌وه‌ی قیامت و
 رزگار نه‌بوون له‌و حاله‌ی رانواند، نه‌جار باسی نه‌و گۆرانکارییه‌ ده‌کا، که
 به‌سهر بونه‌وه‌ردا دئ: ده‌فه‌رموی: ﴿فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً
 كَالِدِّهَانِ﴾ که رۆژی قیامت هات و ناسمان شه‌ق و په‌ق بوو وه‌کوو گولاله
 سور هه‌لگه‌را، توایه‌وه‌ وه‌کوو رۆنی قال کراو، یان ناسمان وه‌کوو زه‌یت
 توایه‌وه‌، ره‌نگاوه‌نگ وه‌ستا وه‌کوو بۆیاخ ده‌می به‌سوری و ده‌می به‌زه‌ردو
 وه‌ختیک به‌شین و کاتیک به‌سه‌وز خۆی نواند، نه‌وه‌ش له‌به‌ر ترسی زۆرو
 قورساییی به‌لاو موصبیه‌تی نه‌و رۆژه سه‌خته.

﴿فَبِأَيِّ ءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام له‌نیعمه‌ته‌کانی خودا بپروا ناکه‌نو
 کام نیعمه‌تی رت ده‌که‌نه‌وه. نه‌ی کۆمه‌لی ناده‌می و جندۆکه. بی‌گومان
 راگه‌یانندی نه‌و جوژه هه‌والانه‌ ترس ده‌خاته دل و ده‌روونه‌وه‌و
 له‌خراپه‌کاری ده‌تانگیژیتسه‌وه، که‌وابی نه‌مه‌ش نیعمه‌تیکی
 که‌وره‌ی په‌روه‌ردگاوه.

﴿قَيِّمُنَا لَا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌ﴾ نهو رۆژهی ئاسمان شەق دەبێ و قیامەت راده‌بێ، هیچ کەس لەئادەمی و پەری پرسیاری تاوانەکانی لێ ناکرێ، چونکە هەموویان بەروخساریان دیارە، لەو کاتە ی لەگۆرەکانیان راده‌بن و دینە دەرەو و روپەش و چاو زەرد و خەم و خەفە تبارو سەر شۆر. هەر وەها لەبەر ئەوە خودا هەموو کردە وەکانی تۆمار کردون و هەر کەسە لەنامە ی ئەعمالی دا باش و خراپ و نونکراوە تەو.

موجاهید دەڵێ: فریشتەکان پرسیار لە تاوانباران ناکەن چونکە بەسەر و سیماو دەناسرێنەو...

و هەکوو لە نایە تیکی تردا دەفەرموێ: ﴿هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ. وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ﴾ (المزلات: ۳۵-۳۶) هەڵبەتە قیامەت مەوقیف مەوقیفە. لەو مەوقیفە دا پرسیاریان لێ ناکرێ، وە لێ مەوقیفی تر هەیە پرسیاریان لێ دەکرێ، ئەک لە تاوانباران بە لکوو لە هەموو کەس و هەکوو لە نایە تیکی تردا دەفەرموێ: ﴿قَوْمَكَ لِنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ. عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (الحجر: ۹۲-۹۳) یان دەفەرموێ: ﴿وَقَفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ﴾ (الصافات: ۲۴) دە ی کەوابێ: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ئێوە ئێه ی کۆمە لێ ئادە میزاد و جندۆکە بە کام لە نیعمە تەکانی خودا برۆا ناکەن و کام نیعمە تە ی بە درۆ دە خەنەو. کە برێک لە نیعمە تەکانی ئەم ئاگادار کردنەو پێش وەخت و ترساندنە یە هەتا خە لکی وە هۆش خۆ بینەو و دەست لە کوفرو تاوان هە لێ گرن،

پهروه دگار هوۍ پرسیار لی نه کردنیاں لهو مه وقیفه دا رون ده کاته وهو ده فهرموئ: ﴿يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ﴾ کافرو تاوانباره کان روژی رابوونی قیامه ت و هاتنه دهره وهیان له گوږه کان بهروخسارو دهم وچاویان دهناسرینه وه، روږه شو وروزه رد، سه رشوږو خه فته بارن، له دووره وه دیارن، نیت به قوی پیشه سهر و قاچیان راده کیشرین و توږ دهرینه ناو دوزه خه وه! واته گرموله ده کرین و قاچیان دهرینه لای قوی پیشه سهریان و دهرینه ناو ناگروه.

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام نیعمه ت له نیعمه ته کانی خودا بږوا ناکه نو کام نیعمه ته ی به درو ده خه نه وه؟ نه وه تا پیش وخت ناگادار کراونه وه ترسیندراون. سهره نجامی تاوانبارانتان پی راگه یه ندراوه..

جا لهو کاته دا: که دهرینه ناو دوزه خه وه بو زیده سهرزه نشت و نه زیه تدان پییان ده گوتی ﴿هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ﴾ نه مه نهو دوزه خه یه تاوانباران به درویان ده خسته وه، نهوا نیوه چوونه ناوی به چاوی خوټان بینیتان، دها بچیژن عه زابی سهخت و نه بږاوه ی. ﴿يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آتٍ﴾ نیت تاوانباران له ناو دوزه خه دا ده میك به ناگر ده سوتیندرین و کاتیکیش ناوی کولاتووی وه کرو مسی تواوه یان به قوږگا ده کری، ریخوله و ناوسکیان پارچه پارچه ده کاو دایده پلټوختی. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموئ: ﴿إِنَّ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ

وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿غافر/ ۷۱-۷۱۲﴾ یان ده فرموی: ﴿قَالِذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُوسِهِمُ الْحَمِيمُ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ وَلَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ﴾ (الحج: ۱۹-۲۱) دهی/ ^{ویرای} نهم ترساندن و رونکردنه وه پیش وه ختانه ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ نیتوه به کام نیعمه تی خودا پروا ناکهن؟؟ نهم ناگادارکردنه وه ترساندن بهک له دوای به کانه نیعمه تی خودان و پیویسته بهرچاویان بگرن و به خوتان دا بچنه وه.

نیعمه ته جورا و جوره کان له به هه شتدا بو ته قواکاران

وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ﴿٤٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
 ﴿٤٧﴾ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ﴿٤٨﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٩﴾ فِيهِمَا عَيْنَانِ
 تَجْرِيَانِ ﴿٥٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥١﴾ فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ
 زَوَّجَانِ ﴿٥٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٣﴾ مُتَكِعِينَ عَلَى فُرُشٍ
 بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَحَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ﴿٥٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
 تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾ فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ الْغُرَفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ

وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ
وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾ هَلْ جَزَاءُ
الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴿٦٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
﴿٦١﴾

له‌وه‌پیش باسی نه‌و تن‌گو و چه‌له‌مانه‌ی کرد: که توشی تاوانباران
ده‌بی له‌قیامت‌دا، به‌دبه‌ختیو چاره‌ره‌شی موشریک و یاخی بووانی نمایش
کرد، نه‌مجار له‌به‌رام‌بهر نه‌وه‌دا باسی پاداشی ته‌قواکاران ده‌کاو
ده‌فهرموی: ﴿وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٌ﴾ بۆ که‌سیک له‌خودا بترسوی
یادی رۆژی حیساب و لی‌کۆلینه‌وه‌ی به‌رده‌م باره‌گای خودا بکا، دو
به‌هه‌شتی ماددی نه‌و شوین و له‌ززه‌ت و رابواردنه جه‌سته‌یی‌یه‌ی ده‌ست
ده‌که‌وی. به‌دو جور خوشی پاداشی ده‌دریته‌وه، ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام له‌نیعمه‌ته‌کانی خودا بر‌وانا‌که‌ن و چ نیعمه‌تیکی به‌درۆ
ده‌خه‌نه‌وه، خو نیعمه‌تی به‌هه‌شت بی وینه‌یه‌و به‌رده‌وام و نه‌پراوه‌یه.
ماموستا سه‌بید ده‌فهرموی: له‌سوره‌تی به‌قه‌ره‌وه تا ئیره نه‌مه یه‌که‌مجاره
قورتان باسی دوو به‌هه‌شت بکا، وادیاره نه‌و باغ‌چانه له‌ناو به‌هه‌شتی
گه‌وره‌و به‌رفراوان‌دان، وه‌لی: که لی‌ر باسیان ده‌کا ده‌گونجی له‌بهر
زیده‌خوشیو به‌رزیمان بی له‌سوره‌تی (الواقعة) دا باسی نه‌وه ده‌فهرموی:

که به‌هشتیه‌کان دوو تاقمی گه‌وره و زۆرن، ﴿السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ﴾ و
 ﴿اصْحَابُ الْيَمِينِ﴾ بۆ هەر تاقمیکیشیان نازو نیعمه‌ت هه‌یه، لی‌ره وای
 بۆ ده‌چین نه‌و دوو به‌هه‌شته بۆ تاقمی پله‌وپایه به‌رز بن. له‌وانه‌یه نه‌و
 کۆمه‌له پێشکه‌وتوو نزیکه‌ی خودا بن؛ که له‌سوره‌تی واقیعه‌دا
 به‌﴿السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ. أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ﴾ ناما‌ژه‌ی بۆ کردن، نه‌جار
 باسی دوو باغچه‌ی تر ده‌کا؛ که له‌دوو باغچه‌ی تر نزم‌ترن، له‌وانه‌یه نه‌و
 دوو‌ه‌ش بۆ تاقمیکێ تر بن که پله‌وپایه‌یان له‌خوار تاقمی پێشووه‌وه به‌ن،
 ویده‌چی نه‌و» (اصحاب الیمین) بن.

نه‌جار وه‌صفی دوو به‌هه‌شته‌که ده‌کا و ده‌فهرموی: ﴿ذَوَاتَا أَفْنَانٍ﴾
 لقى دارو دره‌ختیان سه‌وزو ته‌رو تازه و به‌ده‌ماخن، هه‌موو جو‌ره
 میوه‌یه‌کیان پتویه. یان نه‌و دوو باغچه‌یه جو‌ره‌ها دارو دره‌خت و میوه‌یان
 تێدا‌یه. ﴿فَبَآئِيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ ده‌ی ئیوه به‌کام نیعمه‌تی خودا به‌روا
 ناکه‌ن و چ نیعمه‌تیکێ به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه نه‌ی کۆمه‌لی ئاده‌می و جندۆکه.
 خو نه‌م دیمه‌ن و نازو نیعمه‌ته له‌وانه‌ن؛ که هه‌ول ده‌دری وه ده‌ستیان بێنن.
 ﴿فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ﴾ له‌هه‌ردووک له‌و به‌هه‌شته‌نه‌دا دوو کانی‌اوێ ره‌وان
 هه‌ن، ئاوه‌که‌یان ره‌وان ده‌بی بۆ ئاودانی دارو دره‌خت و گۆل و گۆلزاری نه‌و
 دوو باخانه. ئیتر له‌هه‌مو میوه‌جاتیک به‌ره‌م دێنن. حه‌سه‌نی به‌صری
 ده‌لی: نه‌و دوو کانی‌اوه یه‌کیکیان پێی ده‌گوتری سه‌له‌سه‌بیل. ﴿فَبَآئِيَ آلَاءِ

رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿۱﴾ به‌کام له‌نیعمه‌ته‌کانی خودا برپوا ناکه‌ن و چ نیعمه‌تیکی به‌درو ده‌خه‌نه‌وه. خو ته‌وانه نازو نیعمه‌تیکی حه‌قیقی و راست و دروست و هیچ شك و گومانیک له‌هه‌بوونیان نیه.

﴿فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ﴾ لهو به‌هه‌شته‌نده‌دا له‌هه‌موو جوړه میوه و نه‌وعه‌کان ده‌خوری و له‌زه‌تیان لی وهرده‌گیری جوړیکیان ته‌پرو تازه و جوړیکیان وشکه هه‌ردوکیان به‌تامن و نازاندی کامه‌یان له‌کامه‌یان خوشتره. هینده نایابن شتی و جوان و رازوه به‌چاو نه‌بیراوه و به‌گوئی‌چکه نه‌بیستراوه و به‌خیالیش به‌سه‌ر دل‌دا رانه‌بردوه، ﴿فَبَآئِيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به‌کام له‌نیعمه‌ته‌کانی خودا برپوا ناکه‌ن و چ نیعمه‌تیکی به‌درو ده‌خه‌نه‌وه.

ئینوعه‌بباس ده‌فرموی: نیعمه‌تی دنیا به‌نیسبه‌ت نیعمه‌تی قیامه‌ته‌وه هه‌ر ناوه و ناوه‌پۆک نیه. واته: به‌رامبه‌ری ناکرین و جوداوازی نیوانیان زوره. نه‌و به‌هه‌شتیانه ﴿مُتَكِّينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَآنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ﴾ پالی لی ده‌ده‌نه‌وه له‌سه‌ر چه‌ند راخه‌ریک ناواخه‌کیان پارچه مه‌خه‌ری نه‌ستوره، نه‌ی ده‌بی دیوی ده‌ره‌وه‌ی چی بی و چه‌ند جوان و رازوه بی؟ له‌سه‌عیدی کوپی موسه‌یه‌بیان پرسى: که ناواخنی راخه‌ره‌کانیان مه‌خه‌ری نه‌ستور بی نه‌ی ده‌بی به‌رگو دیوه ظاهره‌کیان چون بی؟ له‌وه‌لام‌دا وتی: نه‌وه‌یه که خودا فرمویه‌تی ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةٍ

أَعْيُنُ ﴿السَّجْدَةُ: ۱۷﴾ ثیبنو عه باس ده فرموی: باسی ناواخنه که ی بۆ کردون بۆ
 نه وه ی دلتان پیی ناشنا بی و بیناسن، وه لی دیوی ده ره وه ی نه و راخه رانه
 هه ر خودا ده زانی چۆن !!

﴿وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ﴾ میوه هاتی دره خته کانی نه و دوو به هه شته
 به یده ستن، هه ر کاتی به هه شتییه کان بیانیه و چۆنیان بوی ئاوا بۆیان
 حازره وه له نزیکه وه بی مانده یوون ده یان چنن. وه کوو له نایه تیکی ترده
 ئامازه به م مانایه ده کاو ده فرموی: ﴿قُطُوفُهَا دَانِيَّةٌ﴾ (الحاقة: ۲۳) یان
 ده فرموی: ﴿وَدَانِيَّةٌ عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا﴾ (الانسان: ۱۴)
 و پرای نه وه هه موو نازو نیعمه ته جوړا و جوړانه ﴿فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ
 يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ﴾ له و دوو به هه شته دا حوری شوخ و شهنگ
 هه ن، چاو به ده ره وه نین و چاویان ده پر نه میرده کانیان، هه موویان کچن و
 له وه پیش نه ئاده می و نه پهری ده ستیان لی نه داو، له به هه شته دا دروست
 کراون. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا
 ناکه ن و چ نیعمه تیکی به درو ده خه نه وه؟؟

﴿كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ﴾ نه و حوریانه ده لی یاقوت و مه رجانب
 له سپر و صافی و بی گهردی دا، جهسته یان صاف و لوس و سپی و ناسک و
 سه رکو له یان سو رو تا بللی جوان.

﴿فَبَآئِيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا پروا ناکه ن و
چ نیعمه تی کی به درو ده خه نه وه؟

﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾ نایا پاداشی چاکه چاکه نیه؟
واته: پاداشی کرده وهی چاک له دونیادا به هه شتی جوان و رازاوهیه
له قیامه تدا. نهم دوو به هه شته بو خاوهن باوه پانی کردار چاکن. ﴿فَبَآئِيَ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا پروا ناکه ن، چ
نیعمه تی کی به درو ده خه نه وه؟

به غه وهی و به یه قی و ئیبنو نه بی حاته م و ئیبنو مه رده وه یه ی
له نه نه سی کوری مالیکه وه ریوایه ت ده که ن ده فهرموی: پیغه مبه ر نایه تی
﴿هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ﴾ ی خوینده وه و فهرموی ده زانن خودا
چی فهرمووه؟ هاوه لان وتیان: خودا و پیغه مبه ر ده زانن. نه مجار فهرموی:
خودا ده فهرموی: پاداشی که سیك: که نیعمه تی یه کتاپه رستی پی
ببه خشم و توفیقی بدهم بو نه نجامدانی نه و نیعمه ته جگه له به هه شتی
جوان و رازاوه هیچی تر نیه.

وه صفی کی تری باخه کانی به هه شت

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾ فَبَآئِيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

﴿٦٣﴾ مُدْهَامَتَانِ ﴿٦٤﴾ فَبَآئِيَ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾ فِيهِمَا

عَيْنَانِ نَضَاحَتَانِ ﴿٦٦﴾ فَيَأَيَّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾
 فِيهَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾ فَيَأَيَّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾
 فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾ فَيَأَيَّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾ حُورٌ
 مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾ فَيَأَيَّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾
 لَمْ يَطْمِئِنَّ أَنْفُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿٧٤﴾ فَيَأَيَّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
 ﴿٧٥﴾ مُتَكِينِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾ فَيَأَيَّ
 آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾ بَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

پهروهر دگار له نایه ته کانی پيشودا باسی جوانو رازاوه یی دوو
 باخچه ی بهه شتی کرد: که پاداشی ته قواکارو له خواترسانه، نه مجار
 وه صفی دو باخچه ی تری بهه شت ده کا: که له خوار دو بهه شته که ی
 تروهه ن. دهه رموی: ﴿وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّاتٌ﴾ دوو جوړ باخی رازاوه ی تر
 هه ن له بهه شت دا بو له خوداترسان، یان دوو باخچه ی تر هه ن له خوار نهو
 دوو باخچه ی به ی له وه وپیش باس کران بو: کهسانیک: که پله وپایه یان
 له خوار پله وپایه ی نهو تا قمه وه یه: که له نایه ته کانی پيشودا باس کران.

نم دوو باخچه یی لم دوو نایه تدها وه صفیان ده کا بو تا قمیکن
قورنان به (اصحاب الیمین) ناویان ده با واته نهوانه ی : که نامه ی
عه مه لیان ده دریتته دهستی راستیان.

﴿مُدْهَامَتَانِ﴾ نم دوو باخچه یی دره خته کانیان روه کو شیناوردیان
چروپرو زور سهوزو تهر ده ماخن، نهونده سهوزن رهش هه لگه پاون، ﴿فَبَإِیَّ
آلَاءِ رَبِّکُمْ أَتُکَذِّبَانِ﴾ به کام نیعمه ته ی خودا برپا ناکه نو چ نیعمه تیکی
به درو ده خه نه وه.

﴿فِیْهِمَا عِثَانِ نَضَّاخَتَانِ﴾ لهو دوو به هه شته دا دوو کانیاوی هه لقولاو
هه ن، ناوه که یان هه لده قولی بی نه وه ی له بهریان برپا وه کوو ناوی دوو
باخچه که ی تر.

﴿فَبَإِیَّ آلَاءِ رَبِّکُمْ أَتُکَذِّبَانِ﴾ به کام نیعمه ته ی خودا برپا ناکه نو چ
نیعمه تیکی رهت ده که نه وه؟؟

﴿فِیْهِمَا فَاکِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ﴾ لهو دوو باخه ی به هه شته دا هه یه
میوه هاتی زورو جورا و جور به تاییه تی خورماو هه نار که دوو جوره میوه ی
زور جوان و فره به سودن. ﴿فَبَإِیَّ آلَاءِ رَبِّکُمْ أَتُکَذِّبَانِ﴾ نیوه به کام
نیعمه ته ی خودا برپا ناکه نو چ نیعمه تیکی به درو ده خه نه وه.؟ ﴿فِیْهِنَّ
خِیْرَاتٌ حِسَانٌ﴾ لهو دوو باخه دا نافرته ی جهسته جوان و رهوشت شیرین
هه ن، روخسار جوان و رهفتار په سه ند.

﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا ناکهن و کام نیعمه تی به درۆ ده خه نه وه.

نهو نافره ته روخسار جوانو رهفتار شیرینانه ﴿خُورٌ مَّقْصُورَاتٍ فِي الْخِيَامِ﴾ چهند جوړیکن سپو صافو بئ گهر دو چاوپره شی چاو گهره، داپوشراو له ناو خه یه کانی به هه شت دا، خیمه ی له در دروستکراو، نهوان وه کوو نافره تی دونیا به ناو جاده و کولانان دا هاتوچو ناکهن، ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا ناکهن و چ نیعمه تی کی به درۆ ده خه نه وه؟!

﴿لَمْ يَطْمِئْنُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ قَبْلَ هَٰذَا أَذْنًا لَا يَأْتِي بِبَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ﴾ له وه پیش هیچ کهس له ناده میو جندو که دهستیان لی نه داو، به تایبه تی بو له خودا ترسان و ته قواکاران دروست کراو. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا ناکهن و چ نیعمه تی کی به درۆ ده خه نه وه؟!

﴿مُتَكِّينَ عَلَىٰ رَقَفٍ خَضِرٍ وَغَبْرٍيٍّ حَسَانٍ﴾ نهو به هه شتیانه پالیان داوه ته وه له سهر سهرین و دوشه کی نه رم و شلو سهوز، فهرشی جوانو پر نه خش و نیگاریان بو راخراوه: که تا بلئی سهرنج راکیش و جوانو نایاب دروستکراو. ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ به کام له نیعمه ته کانی خودا بپروا ناکهن و چ نیعمه تی کی به درۆ ده خه نه وه؟!

﴿هل جزاء الاحسان الا الاحسان﴾ نایا پاداشی چاکه چاکه نیه،
به‌ئی پاداشی نیمان و کرده‌وی چاکه به‌هشتی رازاویه.

﴿تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ به‌رزو پی‌رزو پاک و بی
عه‌یه خودای خاوه‌ن کهره‌م و به‌خشش، شیای نه‌ویه به‌شکومه‌ند
بناسری و که‌س لئی یاخی نه‌بی، ریزی بگیری و عیباده‌تی بۆ بکری،
سوپاسگوزاری بکری، کوفرانی نیعمه‌ته‌کانی نه‌کری. هه‌میشه
له‌یاد بی و بیر نه‌چیته‌وه،

تیبینی نه‌وه ده‌کری: له‌وه‌پیش له‌دوای باسی نیعمه‌ته‌کانی دنیا
فرمووی: ﴿وَبَقِيَ وَجْهَ رَبِّكَ..﴾ به‌مه‌ ناماژه‌ی به‌وه کرد که جگه
له‌خودا هه‌موو مه‌وجودیک ده‌فهوتی. دوا به‌دوای باسکردنی نیعمه‌ته‌کانی
قیامه‌تیش فرمووی: ﴿تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ..﴾ به‌مه‌ش ناماژه‌ی به‌وه کرد:
که نه‌هلی به‌هشت بۆ هه‌تا هه‌تایه ده‌میننه‌وهو ذیکری خودا ده‌که‌نو
له‌زه‌تی لی وهرده‌گرن...!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره‌تی «الواقعة»

نهم سوره‌ته (۹۶) نایه‌تهو مه‌ککویه، ناو‌نراوه به‌سوره‌تی (الواقعة) چونکه له‌سوره‌تای سوره‌ته‌که‌دا ده‌فهرموی: ﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾. دوا‌به‌دوای سوره‌تی (الرحمن) چونکه له‌چهند رویه‌که‌وه په‌یوه‌ندیان به‌یه‌ک‌تره‌وه هه‌یه:

۱- له هه‌ردوو سوره‌ته‌که‌دا باسی قیامت و به‌هه‌شت و دۆزه‌خ هه‌یه،

۲- له‌سوره‌تی (الرحمن) دا حال و وه‌زعی تاوان‌باران و له‌خودا‌ترسان له‌قیامت‌دا ^{باسا}کراوه، ناما‌ژه به‌سزای سه‌خت بۆ تاوان‌باران و پاداش بۆ ته‌قوا‌کاران کراوه. له‌م سوره‌ته‌ش‌دا حال و وه‌زعی قیامت و ته‌نگ و چه‌له‌مه‌کانی و دا‌به‌ش‌کردنی ئاده‌میزاد بۆ سی کۆمه‌ل و تا‌قم و سه‌ره‌نجامی هه‌رسی کۆمه‌له‌کان رو‌ن‌کراوه‌ته‌وه..

۳- له‌سوره‌تی (الرحمن) دا باسی شه‌ق و په‌قبوونی ئاسمانی کرد له‌م سوره‌ته‌ش‌دا باسی له‌گری‌ژه‌نه‌چوونی زه‌وی و وه‌شه‌قه‌تۆله هاتنی ده‌کا. که‌وابی هه‌ردوو سوره‌ته‌که‌ باسی رابوونی قیامت‌یان له‌خۆ گرتو‌وه و ناو‌ه‌رۆکیان لیک ده‌چی، هه‌رچهند ته‌رتیب و زنجیره‌ی غایش‌کردنی باسه‌کان جودا‌وازیان هه‌یه.

رابوونی قیامت و دابه شکردنی ناده میزاد بو سئ تاقم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١﴾ لَيْسَ لِقَعْنِهَا كَاذِبَةٌ ﴿٢﴾ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ﴿٣﴾
 إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ﴿٤﴾ وَيُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا ﴿٥﴾ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ﴿٦﴾ وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ﴿٧﴾ فَأَصْحَابُ
 الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾ وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ
 الْمَشْأَمَةِ ﴿٩﴾ وَالسَّيِّقُونَ السَّيِّقُونَ ﴿١٠﴾ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ﴿١١﴾
 فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٢﴾

واقیعه ناوه بو سوره ته که و ناوه پروکی باسه که شییه تی، یه که م
 مه وزوعیک: که سوره ته که باسی لیوه ده کا، مه وزوعی زیندوبوونه وهی
 قیامت ته، باسی رابوونی نه و روزه یه: که روزه یه حساب و لیکن لینه وه یه،
 ره تدانه وهی نه وانه یه گومانیان له رابوونی هه یه، هاوه لیان بو خودا داناوه،
 قورئان به درو ده خه نه وه. بویه سوره ته که به باسی قیامت ده ست پی ده کا
 هه موو قسه یه که ده بری و هه موو شک و گومانیک ده ره وینیتته وه.
 ده فهرموئ: ﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ که قیامت رابو، هیچ هیژیک نیه
 بتوانی بهرگری بکا و نه هیلئی رابی. به لکو و هه ردی و گومان له هاتئیدا

نیه. ﴿لَيْسَ لَوْعَتِهَا كَاذِبَةٌ﴾ کاتیک قیامت راده بی کهس نیه بتوانی به دروی بخاته وه، کهس ینکاری ناکا، روداوه کان له بهر چاونو هیچ مه جالی گومان نیه!!

﴿خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ﴾ نهو روزه هندی کهس که له دونیادا بهروالت بهرز بوون نهویان ده کاو ده خرینه ناو دوزه خه وه، هندی کهسیش که له دونیادا بهروالت هیچ و پوچ و پابین بوون، بهر زیان ده کاته وه بو به هشت بهر پی ده کرین. چونکه هه موو روداویکی گه وه گۆرانکاری له کیشانه ی کۆمه لگادا ده کا، دیاره روداوی رابوونی قیامت له هه موو روداویک گه وه تره: که وایی ده بی گۆرانکاریه کهشی زۆر گه وه بی. ته رازوی کیشه کان بگۆر پی، هندی نهوی بکاو هندی بهرز بکاته وه..

﴿إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا﴾ نهو کاته ی زهوی وه شه قه تۆله ده کهوی و جم و جولی نا ناسایی لی روده دا، ده کهویته ته کاندان و هه لبهزو دابهز، هه رچی شاخ و کیو هه یه هه مووی به سه ر یه کدا ده پوخی و تهخت ده بن. ﴿وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًا﴾ کیوه کان وردو خاش کران. وه کوو له نایه تیکی ترده ده فرموی: ﴿وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً﴾ (المزمل: ۱۴).

﴿فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا﴾ بوون به ته پ و تۆزو گه ردو چون به هه وادا، قیامت رابوو ئاده میزاد زیندو کرانه وه کیشی ساری مه حشر کران. ﴿وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً﴾ لهو روزه دا ئیوه بوون به سی تا قم (اصحاب الیمین، اصحاب الشمال، السابقون المقربون)

وهكوه له وه دوا باسیان دهكاو دهقه رموی:

۱- ﴿فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ﴾ نهوانه‌ی که لهو
روژه‌دا نامه‌ی کرده وه کانیان به دهستی راستیان وهرده گرنو به رهو به ههشت
به‌رئ ده‌کرین چهند له خوشی دانو چهند به خته وهرن؟ ههرمه پرسه چ
خوشو به خته وهریبه‌ک دایان ده‌گری!!

۲- ﴿وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ﴾ نهوانه‌ی لهو
روژه‌دا نامه‌ی عه‌مه‌لیان به دهستی چهپ وهرده گرنو راپیچی ناو دۆزه‌خ
ده‌کرین نای چهند به دبه‌خت و چاره‌په‌شن، چهند خه‌ساره‌تمه‌ندو به‌فتاره
چۆن؟ ههر باس نا‌کری و نایه‌ته گو‌فتار.

۳- ﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ. أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ. فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾
هه‌موو ده‌ست پیش‌خه‌ره‌کان بو نیمانه‌ی‌نان له‌گشتی گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک،
نهوانه‌ی زوو به‌پیر بانگه‌وازیی پیغه‌مبه‌ران و بانگ‌خوازان‌ی نایینه‌وه چون و
نیمانیان هی‌ناوه و تۆبه‌یان له‌تاوان و تاوان‌باری کردوه و رویان کردۆته‌کاری
چاکه و به‌دلسۆزیی خودا‌په‌رستیان نه‌نجام داوه نهوانه ده‌سته‌ی یه‌که‌من بو
چوونه ناو ره‌همه‌تی خوداوه، بو وهرگرتنی پاداشی باش و پله‌وپایه‌ی به‌رز،
نهوانه نزیک خراوه‌ن له‌ره‌زامه‌ندیی خودا ، بو هه‌تاهه‌تایه نیشه‌جی
ده‌کرین له‌ناو به‌هه‌شت‌دا.

نیمام نه‌حمد له‌خاتو عاتیشهو» له‌پیغه‌مبهره‌وه (ﷺ) ریوایت ده‌کا:
 که فەرمویه‌تی: ده‌زانن کێ له‌روژی قیامت‌دا پیش هه‌موو که‌س ده‌چنه
 ژێر سیبه‌ری عەرشی خوداوه؟ هاوه‌لان عەرزیا‌ن کرد: خودا و پیغه‌مبهری
 خودا ده‌زانن، پیغه‌مبهر فەرمووی: نه‌وانه‌ن: که حەقیان پێ درا قبولی
 ده‌که‌ن، نه‌گەر داوای حەقیان لی کرا ده‌یده‌ن، حوکم بو که‌سانی دیکه
 ده‌که‌ن وه‌کوو نه‌وه‌ی حوکم بو خویان بکه‌ن.

جوړه‌کانی نیعه‌تی خودا په‌رسته ده‌ست پیشخه‌ره‌کان

ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ

﴿١٤﴾ عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٦﴾

يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَّعِينٍ

﴿١٨﴾ لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزَفُونَ ﴿١٩﴾ وَفِيهَا مِمَّا يَحْتَرُونَ

﴿٢٠﴾ وَلَحِيرٍ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾ وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾ كَأَمْثَلِ اللَّوْلِيِّ

الْمَكُونِ ﴿٢٣﴾ جزاءُ بما كانوا يعملون ﴿٢٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا

تَأْيِيماً ﴿٢٥﴾ إِلَّا قِيلاً سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾

له وه پیتش باسی تاقمی سییه می کرد: که بهنده راستاله دهست پیشخه ره کانن، نه مجار لیتره دا جوړی نیعمه ته کانیان دیاری ده کاو ده فهرموئ: ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ. وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ نهو دهست پیشخه ره له خودا نزیکانه له گهلو نه ته وه پیشینه کان کومه لیکي زوړن و له هه ژمار نایه ن، که میکیشیان له م تومنه! له واقع زوړن وه لی که مییه که یان به نبیسبه ت هی گهلو نه ته وه پیشینه کانه.

نه مجار باسی رابواردن و کوړ به ستیان ده کاو ده فهرموئ: ﴿عَلَى سُرُرٍ مَوْضُوْنَةٍ. مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ﴾ نهوان له به هشت دا داده نیشن له سهر کورسو قهره ویله ی به بزمار، ژیر داکوتراو دوشه گی چنراو به ده زوی له ژیر دروستکراو، به دپرو یاقوت و زو به رجه د نه خشیتر او رازاوه، له سهر نهو کورسو سهریرانه پالی لی ده دهنه وه بهرام بهر به یه ک و دم به پیکه نین و دم و چاو گه شاول، وهرز نابن و کیشه یان تی ناکه ویو رقیان لیک هه لناسی.

﴿يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ﴾ بو خزمه تکردن و دل راگرتیان چند گه نجیکی تازه لاو روخسار جوان به سهریان دا ده سوړپنه وه، نهو خزمه تجییه لاوانه پیر نابن و رهنګ و روخساریان ناگوړی، به سهر به هه شتییه کان دا ده سوړپنه وه ﴿بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ﴾ به سوراخ و په رداخ و پیاله ی بی ده سک و ده سکدار، پر له شه رابی نایاب و هه لیتنجراو

له‌سه‌رچاوه‌و کانیاوه‌هه‌لقولاوه‌کانی به‌هه‌شت، صافو بی‌گه‌ردو بو‌خوش‌و
 فه‌ریشه‌جبه‌خشو مه‌ست نه‌که‌ر ﴿لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ﴾
 به‌خواردنه‌وه‌ی نه‌و مه‌یه‌ سه‌ریان نایه‌شی‌و سه‌رخوش نابن‌و عه‌قل‌و
 هۆشیان له‌ده‌ست ناده‌ن. ﴿وَفَاكِهَةً مِّمَّا يَتَخَيَّرُونَ﴾ هه‌روه‌ها میوه‌ی
 نایاب‌و هه‌لب‌واردو په‌سند کراویان به‌سه‌ردا ده‌گیژن، چ میوه‌یه‌کیان هه‌ز
 لی بئی بۆیان هه‌سته‌به‌ر ده‌که‌ن. ﴿وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ﴾ هه‌رجی ئاره‌زو
 بکه‌ن له‌گۆشتی په‌له‌وه‌رو بالنده‌ بۆیان دابین ده‌که‌ن‌و ده‌یخه‌نه به‌رده‌ستیان.

﴿وَحُورٌ عِينٌ. كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ﴾ وێرای نه‌و نازو
 نیعمه‌تانه‌یان حۆری سپی‌و سۆلی چاوپه‌رش‌و چاو گه‌وره‌یان بۆ ئاماده
 کراوه: که تابلایی ره‌شایی چاویان ره‌شه‌و، هه‌تا خودا هه‌ز بکا جوان‌و
 ناسک‌ن ده‌لتی: دوپیری ناو سه‌ده‌فن، ده‌ستیان لی نه‌دراوه.
 ﴿جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نه‌م نازو نیعمه‌ت‌و به‌خششانه له‌پاداشی
 کرده‌وه باشه‌کانیانه.

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا. إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ به‌هه‌شتیه‌کان
 له‌به‌هه‌شتدا قسه‌ی بئی هوده‌و پروپوچ‌و بئی مانا نابیس‌ن، جنی‌و به‌یه‌کدان‌و
 تانوت لی‌کدان نیه، یه‌که‌تر شکاندن‌و دل ره‌ه‌جاندنی تیدا نیه. به‌ل‌کو‌و
 شیرین‌ترین قسه‌و گه‌فتوگۆ له‌یه‌که‌تر ده‌بیس‌ن‌و سلا‌و رۆژباش‌و چاک‌و چۆنی
 لی‌کدی ده‌که‌ن. وه‌کو‌و له‌نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿تَحِيَّاتُهُمْ فِيهَا
 سَلَامٌ﴾ (ابراهیم: ۲۳).

نیعمه‌ته‌کانی (أصحاب الیمین)

وَأَصْحَابُ الِّیْمِیْنِ مَا أَصْحَابُ

الِّیْمِیْنِ ﴿۲۷﴾ فِی سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿۲۸﴾ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ﴿۲۹﴾ وَظَلِّ مَمْدُودٍ

﴿۳۰﴾ وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ﴿۳۱﴾ وَفُكْهَةٍ كَثِیْرَةٍ ﴿۳۲﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا

مَمْنُوعَةٍ ﴿۳۳﴾ وَفُرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿۳۴﴾ إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنْشَاءً ﴿۳۵﴾ فَجَعَلْنَهُنَّ

أَبْكَارًا ﴿۳۶﴾ عُرُبًا أَتْرَابًا ﴿۳۷﴾ لِأَصْحَابِ الِّیْمِیْنِ ﴿۳۸﴾ ثَلَاثَةٌ مِّنْ

الْأَوَّلِیْنَ ﴿۳۹﴾ وَثَلَاثَةٌ مِّنَ الْآخِرِیْنَ ﴿۴۰﴾

له دواى دیاریکردنی نیعمه‌تی به‌نده دست پیشخه‌رو له‌خودا نزیک خراوه‌کان دیته سه‌ریاسی نازو نیعمه‌ت نهو خوداپیداوانه‌ی روژی قیامت نامه‌ی نه‌عمالیان له‌لای راسته‌وه ده‌دریتتی، ده‌فرموی: ﴿وَأَصْحَابُ الِّیْمِیْنِ مَا أَصْحَابُ الِّیْمِیْنِ﴾ ؟ نه‌صاحبولیه‌مین چی نه‌صاحبولیه‌مین؟ هدر مه‌پرسه چند به‌خته‌وه‌رن و چ نازو نیعمه‌تیکیان هه‌یه؟! نه‌مانه نهو نه‌صحابی یه‌میننه که له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌دا باسی کردن. پلهو پایه‌یان له‌خوار پلهو پایه‌ی کومه‌له ده‌ست پیشخه‌ره له‌خودا نزیک خراوه‌کانه‌وه‌ن چونکه له‌دونیا‌دا خوداپه‌رستی و دلسوزیان له‌وان که‌متر بووه نازو نیعمه‌تیان که‌متر ده‌بی. وه‌لی ویرای نه‌وه‌ش شویتن و مه‌کاتیان خوش و

دلگیره و له خوشی و شادی دان، ﴿فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ﴾ له ژیر سیبهری داری
 نه‌بقی بئ چقل و گه‌لای زورو به‌ره‌ونه‌قدا ده‌بن ﴿وَوَطَّلِحْ مَنضُودٍ﴾ له‌ناو
 باخی مؤزدا: که هی‌شوه‌کانی چین له‌سهر یه‌کنو لاسکی مؤزه‌که دیار
 نیه. ﴿وَوَطِّلْ مَمْدُودٍ﴾ له ژیر سیبهری به‌رده‌وامی دره‌خته‌کاندانو هه‌تاویان
 لی نادا ﴿وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ﴾ ناوی هه‌لژاوو ره‌وان: که هه‌میشه ده‌کشی و
 جوانیی به‌باخو باخاته‌کان ده‌به‌خشی. ﴿وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ﴾ هه‌میشه وان
 له‌ناو میوه‌هاتی زورو جؤراو جؤردا، ﴿لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ﴾ نه‌و
 میوه‌هاته نابری و له‌که‌س قه‌ده‌غه‌ناکری، وه‌کوو میوه‌ی دونیا نیه بؤ
 هه‌ندی که‌س هه‌بئ و هه‌ندی ده‌ستی نه‌که‌وی، بری کات هه‌بئ و بری کات
 بری. ﴿وَفَرُشٍ مَّرْقُوعَةٍ﴾ نه‌ونه‌ی نامه‌ی نه‌عمالیان به‌ده‌ستی راست
 و ده‌گرن، له‌سهر سه‌ریرو قه‌ره‌ویله‌ داده‌نیشن، فهرشی پاک و خاوین و
 به‌نرخ و به‌رز له‌روی مادی و مه‌عنه‌وییه‌وه. بؤ نه‌وه‌ی له‌سه‌ریان له‌گه‌ل
 حؤریه‌کانیان رابویرن. ﴿إِنَّا أَنشَأْنَاهُنَّ إِنِشَاءً﴾ تیمه نه‌و حؤریانه‌مان بؤ
 دروست کردون، ﴿فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا﴾ کردومانن به‌کچ، هه‌موویان چوارده
 سال و ده‌ست لی نه‌دراون، هه‌رکاتی بچه‌لایان کچن و ئیش و نازاریان
 نابئ ﴿عُرْبًا أَثْرَابًا﴾ هه‌موویان هاو ته‌مه‌نن و خو خوشه‌ویست که‌رن لای
 می‌رده‌کانیان، ﴿لِلأَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾ ته‌مانسه هه‌موو بؤ
 نه‌صحابولیه‌مینه‌کانه. نه‌وانه‌ی نامه‌ی نه‌عمالیان ده‌دریته ده‌ستی

راستیان ﴿ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ. وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ﴾ کۆمه‌لیکیان له‌خاوه‌ن
 باوه‌ره پیتشینه‌کانو کۆمه‌لیکیشیان له‌خاوه‌ن باوه‌ره‌کانی دوایین: که
 نومه‌تی پیغه‌مبه‌ری نیسلامن..

سزای نه‌وانه‌ی نامه‌یان ده‌دریته‌ ده‌ستی چه‌ بیان له‌قیامه‌تدا

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ

الشِّمَالِ ﴿٤١﴾ فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾ وَظِلٍّ مِّنْ يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾ لَا بَارِدٍ
 وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾ وَكَانُوا يُصْرُفُونَ
 عَلَى الْغَنِيِّ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
 وَعِظْمًا إِنْآ لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾ أَوْءَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ إِنْ
 الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٥٠﴾
 ثُمَّ إِنَّكُمْ أَنْتَآ الضَّآلُونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾ لَا كِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِّنْ زُقُومٍ ﴿٥٢﴾
 فَالْتَوْنَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾ فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾ فَشَرِبُونَ
 شُرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾ هَٰذَا نُرْثُكُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾

له‌وه‌پیش باسی نازونیعمه‌تی دوو کۆمه‌لی خوداییداوی کرد: که
 کۆمه‌لی (السابقون) ده‌ست پیشخه‌رو کۆمه‌لی نه‌صحابولیه‌مین بوون.
 نه‌بجار لی‌ره‌دا باسی کۆمه‌لی‌کی تر‌دا ده‌کا به‌دبه‌خت و چاره‌ره‌شو له‌ناو
 عه‌زابی جوراوجۆردا ده‌تلی‌نه‌وه‌و رزگار بوونیان نیه. ده‌فه‌رموی:
 ﴿وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ﴾ ته‌وانه‌ی نامه‌ی عه‌مه‌لیان
 به‌ده‌ستی چه‌پ وهرده‌گرن کیتو له‌چ حال‌و وه‌زعی‌کدا ده‌بن؟! هه‌ر مه‌پرسه
 چی! ده‌بی چ عه‌زابی‌کی سه‌خت و دژواریان بدری؟!

نه‌بجار په‌روه‌ردگار سزاکه‌یان دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿فِي سَمُومٍ
 وَحَمِيمٍ﴾ ته‌وانه‌ وان له‌ناو بۆگه‌ن و هالاو گه‌ری گه‌رمی ناگر‌دا، ناوی
 کولاتوی زۆر گه‌رمیان به‌قور‌گدا ده‌کری. ﴿وَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ يَحْمُومُونَ﴾ له‌ژیر
 سیبه‌ری دووکه‌لی ره‌شی دۆزه‌خ‌دان، ﴿لَا بَارِدٌ وَلَا كَرِيمٌ﴾ وه‌کوو سیبه‌ری
 تر فینکایی تیدا نیه، دیمه‌نی جوان و دلگیر نیه، خیر و به‌ره‌که‌تی تیدا نیه
 بی‌سود و قازانجه. تی‌بینی نه‌وه ده‌کری باسی (سه‌موم و حه‌میم) ی کردو
 ناوی ناگری نه‌هینا، بۆ نه‌وه‌ی ناماژه بکا پی‌یان له‌سه‌ر ناخۆشی عه‌زابی
 ناگره‌که: چونکه له‌کاتیک‌دا نه‌وه‌یایه‌ی هه‌لی ده‌مژن ژه‌هرو بۆگه‌ن بی،
 ناوی خورده‌نه‌ویان ناوی کولاتو بی، که ته‌مانه له‌دونیا‌دا هۆی ره‌حه‌تی و
 فینکایی ده‌بی ناگره‌که‌یان چۆن بی له‌قیامه‌ت‌دا !! له‌کاتیک‌دا له‌دونیا‌شدا
 سوتینه‌ره؟! که‌وابی هه‌ر مه‌پرسه چه‌ند گه‌رم و سوزه‌نده‌یه.

ته مجار هوی نهو عه زابو ته شکمجه دانه یان رون ده کاته وهو ده فهرموی: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ﴾ تهوان له ژیانی دنیادا به تاره زوی خویان رایان بواردوه، سه رگه رمی دابین کردنی شه هوهت و تاره زویازی خویان بوون، هیچ گوئیان به حال و حرام نه داوه، ناموژگاری پیغه مبه ران و بانگ خوازان ری بازی خودایان به لاهه په شم بوو ﴿وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ﴾ سور بوون له سه ر ته نجامدانی تاوانی گه ووه تویه یان لی نه ده کردن، هاوه لیان بۆ خودا داده ناو بت و صه نه میان ده کردنه هاوشانی، رابوونی قیامهت و زیندویونه یان به لاهه درو بوو، ﴿وَكَانُوا يَقُولُونَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ. أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ﴾ ده یان گوت: نایا ته گهر نیتمه مردین و بوینه گل و خوّل و نیسقه رزیو تازه زیندوو ده کرینه وه؟! خوّمان هیچ، نه دی باوک و باپیرانمان چون زیندوو ده کرینه وه دوی تیپه ربوونی نهو هه مو روژگار به سه ر مردنیاندا؟! واته: به هیچ جوریک نه خوّمان و نه باوک و باپیرانمان زیندوو نابینه وه و نابنه وه،

په وهر دگار ره دیان ده داته وهو ده فهرموی: ﴿قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ﴾ نهی پیغه مبه ری خوشه ویست، پییان بلّی باوک و باپیری رابردوو له میژینه تان: که پیتان وایه له بهر زور کونی تیپه ربوونی زور سال و روژگار به سه ریاندا زیندوو نابنه وه و تهوان و

خۆتان و ئەو وەچەو ئەوانەشتان کە لەدوای ئیڤووە دێن و دەمرن و هەموتان
 تیکرا دوای مردن زیندوتان دەکەینەووە لەساری کاکێ بەکاکێ
 مەحشەردا کۆتان دەکەینەووە بۆ حەق و حیساب. لەرۆژێکی دیاری کراودا،
 هیچ پاش و پیشی تێدا ناکرێ و کەم و زیاد ناکا. کاتیەک بەخۆتان دەزانن وا
 لەساری مەحشەردا کۆکراونەووە، وەکوو لەنایه تیکی تردا دەفەرموێ:
 ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ. فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ (النزاعات ۱۳-۱۴) یان
 دەفەرموێ: ﴿ذَلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ. وَمَا تُؤَخِّرُهُ
 إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدُّودٍ. يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ
 وَسَعِيدٌ﴾ (مرد: ۱۰۳-۱۰۵)

ئەجار پەرەردگار بری دیاردە ی سزای خواردن و خواردنەویان دەست
 نشان دەکا و دەفەرموێ: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ أَنتَھَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ. لَا كَلْبُونَ
 مِنْ شَجَرٍ مِنْ زُقُومٍ. فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ. فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ.
 فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهَلِيمِ﴾ بێگومان ئیڤو ئە ی کۆمەڵی گومراو سەرلی
 شیواوان، ئە ی ئەوانە ی: کە ئینکاری ی هەبوونی خودا دەکەن و
 بپواتان بەتاک و تەنهایی خودا نیە، پیغەمبەرەکانی بەدرۆ دەخەنەووە،
 زیندوینەووە و حیساب و لیکۆلینەووە ی رۆژی قیامەتتان بەلاوێ درۆیە،
 دلتیا بن: کە ئەو رۆژە هەر دێ و دەکەوێ ناو سزای سەختی دۆزەخەووە،
 بری لەعەزابی بۆ دیاریکراوتان ئەوێە لەدرەختی زەققوم دەخۆن، ئەو

دره‌خته‌ی هینده ناشیرینه قیزی لیّ ده‌کری، بهره‌که‌شی تالّو تفتو
 بۆگه‌نه، هینده‌تان برسی ده‌بی گه‌ده‌ی خۆتانی لیّ ده‌ناخن، نه‌جار ئیوه
 دوا‌ی خواردنی ناخۆش و تفتو تالّو ۱۱ ناوی کولاتووشی به‌سهردا ده‌که‌ن،
 خواردنه‌تان له‌و ناوه کولاتووه وه‌کوو ناو خواردنه‌وه‌ی حوشتی تینو
 ده‌بی هه‌ر لیّ ده‌خۆنه‌وه‌و تینوایه‌تیتان ناشکی، واته ۱۱ ناو خواردنه‌وه‌تان
 به‌شیوه‌یه‌کی ناسایی نیه به‌لکو وه‌کوو ناو خواردنه‌وه‌ی نه‌و حوشرانه
 وایه: که توشی جۆره نه‌خۆشیه‌ک ده‌بن، هه‌ر ناو ده‌خۆنه‌وه‌و تینوایه‌تیتان
 ناشکی تا ده‌ته‌قن. دۆزه‌خیه‌کانیش له‌و ناوه کولاتووه ده‌خۆنه‌وه‌و
 تینوایه‌تیتان ناشکی.

﴿هَذَا نُزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ﴾ نه‌م خواردن و خواردنه‌وه‌ی با‌سمان کردن
 له‌خواردنی ژه‌قنه‌موت و خواردنه‌وه‌ی ناوی کولاتو نه‌وه زیافته‌ت و
 میوانداری‌بانه له‌روژی سزادا، نه‌وه‌یان ده‌رخوارد ده‌دری. به‌لکو نه‌وه
 بریکه له‌سزاو پێشه‌تای سزا‌که‌یانه وێرای نه‌و سزایه سزای تریشیان ده‌دری.

به‌لکه له‌سهر خودایه‌تی خوداو شه‌بوونی توانای ره‌ها له‌سهر

زیندو‌کردنه‌وه‌و دانه‌وه‌ی پاداش و سزا

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا

نُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾ أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ

الْخَالِقُونَ ﴿۵۹﴾ نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿۶۰﴾
 عَلَىٰ أَنْ يُبَدِّلَ أَمْثَلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿۶۱﴾ وَلَقَدْ
 عَلَّمْتُ النَّشَأَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿۶۲﴾ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ
 ﴿۶۳﴾ ءَأَنْتُمْ تَرْزَعُونَهُ ۖ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿۶۴﴾ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ
 حُطَمًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿۶۵﴾ إِنَّا لَمَغْرُمُونَ ﴿۶۶﴾ بَلْ نَحْنُ مُحْرَمُونَ
 ﴿۶۷﴾ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿۶۸﴾ ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ
 أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ﴿۶۹﴾ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ
 ﴿۷۰﴾ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿۷۱﴾ ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ
 نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ﴿۷۲﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ
 ﴿۷۳﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿۷۴﴾

لهو پیش باسی حالو وه زعی هورسی تاقمه کی کرد_السابقون،
 نه صاحبو المیه نه، نه صاحبو المه شته مه-سهره نجامی هورسیکیانی رون
 کرده وه، نه مجار رهددی نهوانه دیه وه که په یامی خودا به درو ده خنه وه،
 به لگه ی جوړاو جوړی له سهر خودایه تی خوی هیئایه وه به وه که رزق و روژی
 مه خلوقات ددها، بریاری زیندوبونه وه و حیساب و لیکنولینه وه ی روژی

قیامه‌تی دویات کرده‌وه فەرموی: ﴿نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ﴾ ئیمه سه‌ره‌تا له‌نه‌به‌وه ئیوه‌مان دروستکرد، بۆ خۆتان دان به‌وه‌دا ده‌نێن و ، ئه‌وه ده‌زانن، نه‌دی بۆچی بپروا به‌زیندوبونه‌وه ناکهن؟ خۆ که‌سیک بتوانی سه‌ره‌تا شتیکی دروست بکا ده‌توانی جارێکی دی دروستی بکاته‌وه. ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ. أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ﴾ نیشام بده‌ن و پیم بلیتن: که‌ ئه‌و تۆماوه‌ی ده‌یه‌خه‌ نه‌ ناو ره‌حمی ئافره‌تانه‌وه، ئایا ئیوه له‌منداڵاندا ره‌نگی ده‌ریژن و ئاده‌میزادی لی دروست ده‌که‌ن؟ یان خودا به‌دییه‌نه‌ره‌و ئه‌و ئه‌و کاره‌ ئه‌نجام ده‌دا؟ بیگومان خودا له‌و دلۆپه‌ مه‌نییه‌ ئه‌و ئاده‌مییه‌ دینیته‌ وجودو ریکی ده‌خاو په‌روه‌رده‌ی ده‌کا. ژیان و ته‌مه‌نی، ره‌نگ و روخساری‌رزق و روژی ده‌ست نیشان ده‌کا.

﴿نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ. عَلَىٰ أَنْ تُبَدَّلَ أَمْثَالُكُمْ وَتُنْشَأَ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ ئیمه مردمان له‌نیواندا دابه‌ش کردو و ته‌مه‌ن و نه‌جه‌لی هه‌ریه‌کیک له‌ئیوه‌مان دیاری کردوه، هی واتان هه‌یه ته‌مه‌نی درێژ ده‌که‌ین و به‌پیری ده‌یڕێنین، هی واشتان هه‌یه ته‌مه‌نی کورته‌و به‌گه‌نجی یان به‌ساوایی ژیا‌نی لی ده‌ستی‌نینه‌وه. به‌لام هه‌مووتان پیاله‌ شه‌رابی مردن ده‌چیژن و له‌یاسای مردن دا یه‌کسانن. هیچ شتیکی ناتوانی بیته‌ له‌مه‌په‌رو نه‌هیلێ ئه‌و کاره‌ ئه‌نجام بده‌ین، به‌لکوو ئیمه ده‌توانین ئیوه له‌ناو به‌رین و له‌جیات‌ی ئیوه‌ چینیکی تر بجه‌ینه‌ گۆره‌پانی ژیا‌نه‌وه، به‌لکوو ده‌توانین شیوه‌ روخساری تر بده‌ین به‌چینی تازه‌ که‌ ئیو نایزانن.

به‌کورتی نیّمه بریاری مردمان بۆ ئیّوه داوه، ده‌توانین به‌شویّن ئیّوه‌دا
چینی تر بێنن له‌شکل و شێوه‌ی ئیّوه بۆ نه‌وه‌ی ژیان له‌سه‌ر زه‌وی به‌رده‌وام
بێ، ده‌شتوانین به‌شێوه‌ی تر دروستتان بکهن، شکل و
روخسارتان بگۆڕین.

یان مانای ﴿وَنُشْئُكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ نه‌وه‌یه ده‌فه‌رموی: ده‌توانین
له‌دوای مردنتان له‌قیامه‌ت ئیّوه دروست بکهنه‌وه به‌شێوه‌یه‌ک: که ئیّوه
هیچێ له‌باره‌وه نازانن جگه له‌وه‌ی که خودا خۆی هه‌وایی داوێ، واته
نیّمه ده‌سه‌وسان نین له‌دروستکردنی نمونه‌ی ئیّوه دروستکردنه‌وه‌تان
جاریکی دی پاش مردن و رزین و بوونتان به‌خاک و خۆل. ئیّوه نه‌ی
ئاده‌میزاد خۆتان دان به‌وه‌دا ده‌نێن: که له‌سه‌ره‌تادا به‌دییه‌نهر خودایه،
ده‌ی که‌سی‌ک بتوانێ له‌سه‌ره‌تادا له‌نه‌به‌وه ئیّوه دروست بکا، ده‌شتوانی
جاریکی تر دوای مردنتان دروستتان بکاته‌وه، نه‌مه شتیکی ناشکراو
به‌لگه نه‌ویسته.

﴿وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ﴾ بیگومان زانیوتانه‌و
ده‌زانن: که خودا یه‌که‌جار له‌نه‌به‌وه دروستی کردون، سه‌ره‌تا له‌دلۆیه
ئاوی‌ک و دوا‌ی نه‌و دلۆیه ئاوه بو‌ه‌ته خوێنپاره‌و پاشان گۆشتپاره نه‌جار
په‌یکه‌ری ئی‌سقان و دوا‌ی به‌گۆشت دا‌یپۆشیوه، گیانی به‌به‌ردا کرده‌و
ئامی‌ری بیستن و دیتن و دلۆ باقی نه‌ندامه‌کانی تری ئیّوه‌ی هیناوه‌ته دی‌و

کردونی بهو ناده‌میزاده جوان و هه‌ستیاریو داناو لیتزانه، نه‌ری ئیوه بو ته‌وه‌نده سهره‌ق و قیرسیچمن بو بیر له‌وه ناکه‌نه‌وه: که مادام خودا بتوانی سهره‌تا ناوا دروستتان بکا ده‌شتوانی جاریکی دی پاش مردن دروستتان بکاته‌وه نه‌ده‌بو ئیوه له‌وه‌دا هیچ گومانیکتان هه‌بی، ده‌بویه به‌بی سئو دوو نه‌وه‌تان وه‌ر‌بگرتایه و پرواتان پی بگردایه.

نونه‌ی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی تره: که ده‌فهرموئ: ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ﴾ (الروم: ۲۷) یان ده‌فهرموئ: ﴿أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا﴾ (مریم: ۶۷) یان ده‌فهرموئ: ﴿قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ (یس: ۷۹) یان ده‌فهرموئ: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى. أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى. ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى. فَجَعَلَ مِنْهُ الرُّوحَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى. أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى﴾ (القيامة: ۳۶-۴۰)

نه‌جار جاریکی تر به‌شیوه‌یه‌کی له‌سه‌رخۆو چه‌سپینه‌ر به‌لگه‌یه‌کی تر راده‌نویتی له‌سه‌ر ده‌سه‌لات و به‌توانایی خودا، موعجیزه‌یه‌کی به‌رچاوو دووباره‌وه بوو نیشانی ناده‌میزاد ده‌داو سه‌رنجیان راده‌کیشتی بو لی ورد بونه‌وه‌ییو پرواکردن پێیو ده‌فهرموئ: ﴿أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ. أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ﴾ پیم بلین: نه‌وه‌ی ئیوه ده‌یکیلن، زه‌وی هه‌لده‌گیرنه‌وه‌و تووی تی ده‌که‌ن، نه‌ری ئیوه، نه‌و تووه‌ ده‌روینن یان ئیمه‌

ده‌یروئینین؟ رۆلی نیوه جگه له‌کیلان و تۆو پیوه‌کردن چی تره؟ بیگومان
 نیمه ده‌یروئینین و شینی ده‌که‌ین و پی‌ی ده‌که‌یه‌نین، وا ده‌که‌ین نه‌و ده‌نکه
 تۆمه ریگای خۆی بگریو قۆناغه‌کانی پیگه‌یشتن بگریته به‌رو پییان‌دا
 برواو هه‌له‌ نه‌کا. بیگومان ده‌ستی قودره‌ت سه‌روکاری ده‌کا و په‌روه‌ده‌ی
 ده‌کا و پی‌ی ده‌که‌یه‌نی. نه‌و کاروانه سه‌رسوپه‌ینه‌ره‌ی پی ته‌نجام ده‌دا، خۆ
 نه‌گهر له‌به‌ر نه‌وه نه‌بوایه که سالانه‌و وه‌زانه دیارده‌ی تۆو کردن و شین
 بوونی دانه‌ویله‌و پیگه‌یشتن دوباره ده‌بیته‌وه‌و ناده‌میزاد به‌چاری خۆی
 ده‌ییبینی، هه‌رگیز عه‌قل په‌ی پی نه‌ده‌بردو خه‌یال تارمایی نه‌ده‌دی. چ
 عه‌قلێک بروای به‌وه ده‌کردو چ خه‌یالێک تارمایی نه‌وه‌ی ده‌دی که نه‌و
 ده‌نکه دانه‌ویله‌یه نه‌و هه‌موو لاسک و پرژو گه‌لاو هه‌یتو هوته‌ی له‌خۆ
 گرتوو یان نه‌و ده‌نکه خورمایه هه‌موو نه‌و ره‌گو قه‌دو لقو پۆپ و
 میوه‌یه‌ی تێدایه؟؟ چ عه‌قلێک خه‌یال کیشتی ده‌کره‌ بۆ نه‌وه‌ی نه‌م دیارده
 سه‌رسوپه‌ینه‌رانه ته‌سه‌ووور بکا؟

﴿لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ. إِنَّا لَمُعْرِمُونَ. بَلْ نَحْنُ
 مَخْرُؤُونَ﴾ واته: نیمه به‌لوطفو ره‌حه‌تی خۆمان ده‌یروئینین و پی‌ی
 ده‌که‌یه‌نین، خۆ نه‌گهر مه‌یلمان لی بوایه وشکمان ده‌کرده‌وه، پیش
 پیگه‌یشتن و دروینه‌کردنی ده‌مانکرده پوش و په‌لاشو هه‌یج سودتان لی
 نه‌ده‌بینی. نه‌و کاته نیوه سه‌رسام ده‌بوون و ده‌که‌وتنه په‌که‌په‌کو،
 ده‌تانگوت: مایه‌پوچ خۆمان و مالتۆیران و خه‌ساره‌مه‌ند خۆمان، به‌لکوو

ده‌تانگوت: ئیمه به‌تیداچوونی کشت وکاله‌که‌مان خُشمان تیداچوین و ده‌فه‌وتیتین. رزق‌ورژیمان لی براو هیوا براو بووین.

وه‌لیّ خدا به‌فه‌ضلو ره‌حه‌تی خۆی پی‌ی ده‌گه‌یه‌نی وای لی ده‌کا میوه‌و به‌روبومتان بداتی سودی لی وهریگرن. هەر خدا یه‌ریگا ده‌دا نه‌و روه‌که‌یان نه‌و دره‌خته‌رۆلی خۆی بگپێڤو کاروانی خۆی ته‌واو بکا، نه‌و قۆناغانی ده‌نکه‌تۆمیتک ده‌یانپێ هه‌مان قۆناغن: که‌ دلۆپه‌ مدنی له‌ناو ره‌حم‌دا ده‌یانپێ. هه‌ردوکیان نمونه‌ی گیان و وینه‌یه‌کن له‌وینه‌ی ژیان: که‌ ده‌ستی قودره‌ت دروستی ده‌کا و چاودێری ده‌کا.

﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ. أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ﴾ نه‌ی ئاده‌میزادینه‌ پیم بلین: نه‌و ئاوه‌ شیرینه‌ی ده‌یخۆنه‌وه‌و گری تینه‌وه‌تی خۆتانی پی‌ داده‌مرکیتن، ئایا ئیوه‌ له‌هه‌وره‌وه‌ باراندوتانه‌، یان ئیمه‌ به‌قودره‌ت و فه‌ضلو ره‌حه‌تی خۆمان باراندومانه‌؟ نه‌دی خۆ ئیوه‌ ده‌زانن ئیوه‌ توانای نه‌وه‌تان نیه‌ باران بباریتن، به‌ناچاریی دان به‌وه‌دا ده‌یتن که‌ خدا باران ده‌بارینێ. ده‌ی بۆچی دان به‌تاک و ته‌نهایی خودادا نانین، بۆ برا به‌هاتنی قیامه‌ت و زیندوبوونه‌و ناکه‌ن؟!

﴿لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ﴾ ئیوه‌ هیچ رۆلێکتان نیه‌ له‌باراندنی باران‌دا، بارینی باران هه‌ر به‌ده‌ست خودایه‌و هه‌ر نه‌و ده‌توانی باران ببارینێ... خۆ ته‌گه‌ر مه‌یلمان لی بوایه‌ ده‌مانکرده‌ سویراوو

به که لکی خوارد نه وه و ناود تیری نه هاتایه. دهی بوجی نیوه سوپاسی خودا ناکه نو نیعمه تی نه وه تان له بهر چاو نیه: که خودا به فاضلی خوی ناوی شیرینی بۆ باراندون لئی ده خونه وه کشت و کالی پی ناودیر ده که نو نازه لتانی پی ناو دده دن. وه کوو له نایه تی کی تر دا ناماژه بهم مانایه ده کاو ده فرموی: ﴿لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ. يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (النحل: ۱۰-۱۱). ثیبنو نه بی حاتم له نه بوجه عفره وه ده لی: پیغه مبه (ﷺ): که ناوی ده خوارد وه ده یفرمو (الحمد لله الذي سقانا عذبا فراقا برحمته ولم يجعله ملحا احاجا بذنوبنا). سوپاس و ستایش بۆ نه و خودایه: که بهر همه تی خوی ناوی شیرین و گواری بۆ دابین کردوین، به هوی تاوان و سپله یمان نه یکرده بۆ سویرو تالو تفت.

نه مجار نیعمه تی کی تر غایش ده کاو ده فرموی: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ. أَنَّكُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ﴾ پیم بلین و نیشانم بدن نه و ناگره ی هلی ده گیرستین نایا نیوه داره که یان دروست کردوه یان نیمه دروستمان کردوه؟!

له ناو ولاتی عهره بدا دوو دره خت هه (مه رخ و غه فار) نه م دوو دره خته نه گهر لیکیان بدهی ناگریان لی پهیدا ده بی، لقی له م لقی له و بیته لیکیان بخشینه ناگریان لی دهرده چی. ﴿نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعاً

لِّلْمُقْوِينَ ﴿۱۰﴾ نیتە ناگری دونیامان کردوه به‌بیرخه‌روه، ناگری دۆزه‌خیان بیر ده‌خاته‌وه، هەم سودو قازانجی هەیه بۆ رییواران و دانیشتوانی سارا واتە ئەوانە پتر پتیوستیان بە‌ناگر هەیه، ئەگینا هەموو کەسو هەموو کاتی پتیوستی بە‌ناگر هەیه.

بێگومان کەشفکردن و دۆزینه‌وه‌ی ناگر لە‌لایەن ئادەمیزادە‌وه روداوێکی گە‌وره‌و وەرچەرخانێکی گرنگ بوو لە‌کاروانی ژیا‌نی‌دا، دە‌تواندرێ بگوترێ: گە‌وره‌ترین روداوێکە: کە شارستانییه‌ت لێ‌یه‌وه دە‌ستی پێ‌کردوه، بە‌لام چونکە زۆر بووه ئولفه‌تی پتوه گیراوه بۆ‌ته شتیکی ئاسایی و سەر‌نجمان راناکی‌شتی. بە‌هەر حال موع‌جیزه‌ی ناگرو نه‌ینێ ئەو ماده‌یه‌ بو‌ته کەرەسه‌ی لکۆلینه‌وه‌ی زانایان و لیکۆله‌ره‌وه‌کان و ئەوان پتر لە‌کە‌سانی دیکە نرخ‌ی ئەو ماده‌ سەر‌سوپه‌یتەر» دە‌زانن.

بە‌لێ پەر‌وه‌ردگار ناگری ئاسایی دونیای کردوه به‌بیرخه‌روه‌ی ناگری دۆزه‌خ، بێ‌جگه‌ له‌وه‌ی: کە زۆربه‌ی کاره‌کانی ژیا‌نی ئادەمیزاد به‌هۆی ناگروه ئە‌نجام دە‌درێ.

ئیمام ئە‌حمە‌د و بو‌خاری و موس‌لیم لە‌ئە‌به‌وه‌ره‌یره‌وه له‌پێ‌غه‌مبەر‌وه ری‌وایه‌ت ده‌کا: کە ده‌فه‌رموی: ناگری دونیا: کە ئادەمیزاد دا‌یده‌گیر‌سینێ بە‌شی‌کە له‌حه‌فتا به‌شی ناگری دۆزه‌خ، واتە: ناگری دۆزه‌خ حه‌فتا هینده‌ی ناگری دونیا گەر‌مه. ئە‌وه‌ش له‌یاد ئە‌که‌ین له‌یاسای ئابوری ئیسلامی‌دا

سئ شت بۆ هه‌موو که‌س چون به‌کن و تی‌یدا شه‌ریکن. -ئاگرو له‌وه‌رو
ئاو- نهم سئ شته‌ ملکی هه‌موو که‌سن و نابئ که‌سیان لئ مه‌نع بکری.

ئیت کاتی سییاتی سوره‌ته‌که‌ ده‌گاته‌ نهم ناسته‌و به‌و جوړه
حه‌قانیق و نه‌ینی‌یه‌کان نمایش ده‌کاو ده‌یانکاته‌ به‌لگه‌ له‌سه‌ر راستیی
په‌یامی ئیسلام و سه‌رنجی ئاده‌میزاد بۆیان راده‌کیشی، ئاو
له‌حه‌قیقه‌تیکی تر ده‌داته‌وه‌: که‌ حه‌قیقه‌ته‌کان پییه‌وه‌ په‌یوه‌ستن و هه‌موو
سه‌ره‌ ده‌زوه‌کان بۆلای نه‌و ده‌گه‌رینه‌وه‌، نه‌وه‌یش حه‌قیقه‌تی هه‌بوونی
خودایه‌ به‌و هه‌موو عه‌ظه‌مه‌ت و شکۆمه‌ندییه‌ی هه‌یه‌تی و فه‌رمان
به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌کا: که‌ نهم حه‌قیقه‌ته‌ به‌زیندو بگریو مافی خۆی بداتی.
ده‌فه‌رموی: ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ ته‌سبیحاتی خودای گه‌وره‌و
شکۆمه‌ندی خۆت بکه‌: که‌ به‌ده‌سه‌لاتی ره‌های خۆی نهم هه‌موو شته‌
جودا جودا و به‌که‌لگ و سه‌رسوهرینه‌رانه‌ی دروست کردون، نه‌و هه‌موو
فه‌ضلو به‌خششانه‌ی به‌سه‌ر ئاده‌میزادا رشته‌وه‌، که‌ نه‌و خه‌لکه‌ ته‌مبئ
خواردو نابن و په‌ند وهرناگرن، نه‌تۆ نه‌رکی خۆت نه‌نجام بده‌و ته‌سبیحات و
ته‌قدیسی خودا بکه‌.

سه لاندنی پیغه مبه رایه تی چه زرده تی موحه مبه دو راستی قورئان و
سه زده نشکر دنی موشریکه کان

﴿۷۵﴾ فَلَا أُقْسِمُ

بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿۷۵﴾ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿۷۶﴾
إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ ﴿۷۷﴾ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ﴿۷۸﴾ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ ﴿۷۹﴾ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۸۰﴾ أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ
أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ﴿۸۱﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿۸۲﴾ فَلَوْلَا
إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ﴿۸۳﴾ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ نُّنْظَرُونَ ﴿۸۴﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ
إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُصْرُونَ ﴿۸۵﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ
﴿۸۶﴾ تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۸۷﴾ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ
﴿۸۸﴾ فَرُوحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّاتٌ نَّعِيمٍ ﴿۸۹﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ ﴿۹۰﴾ فَسَلَامٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ﴿۹۱﴾ وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ
الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ ﴿۹۲﴾ فَنُزْلٌ مِّنْ حَمِيمٍ ﴿۹۳﴾ وَتَصْلِيَةٌ جَمِيمٍ
﴿۹۴﴾ إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ﴿۹۵﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿۹۶﴾

سوره‌ته که مه‌ککیه و باس له‌بنه‌ماکانی عه‌قیده ده‌کا: له‌وه‌پیش به‌لگه‌ی له‌سه‌ر حه‌ق و راستیی خودایه‌تی خداو رابوونی قیامه‌ت و حیساب و لیک‌کۆینه‌وه‌ی سارای مه‌حشرو سزاو پاداش هینانه‌وه. نه‌جار لی‌ره‌دا به‌لگه له‌سه‌ر راستیی پی‌غه‌مبه‌رایه‌تی حه‌زره‌تی موحه‌مه‌دو راستیی قورنانی پرۆز ده‌هینیتته‌وه، سویند به‌شوینی لی‌ ئاوابوونی نه‌ستیره ده‌خوا: که قورنان قسه‌ی جندۆکه‌و شه‌یاتینی نیه، شیعو سیحرو جادو‌بازی نیه، به‌لکوو که لامی خودایه‌به نیگا بۆ پی‌غه‌مبه‌ری نازل کردوه. سه‌رزه‌نشتی موشریکه‌کان ده‌کا له‌سه‌ر پرۆپوچی بیروباوه‌ریان، له‌سه‌ر پروا نه‌بوونیان به‌تاک‌وته‌نهایی خودا، له‌سه‌ ره‌تکردنه‌وه‌ی په‌یامی پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ).

نه‌جار ده‌گه‌ریتته‌وه بۆ غمایشکردنی حال و وه‌زعی نه‌و سی‌ تا‌قمه‌ی که له‌سه‌ره‌تای سوره‌ته‌که‌دا باسی کردنِ السابقون، نه‌صحابولیه‌مین، نه‌صحابوشمال ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ سویند ده‌خۆم به‌شوینی لی‌ ئاوابوونی نه‌ستیره، که گه‌وره‌ترین به‌لگه‌یه له‌سه‌ر به‌توانایی خودا - ده‌لین پیتی (لا) زیاده‌یه‌و بۆ ته‌ئکیده، له‌زوبانی عه‌ره‌بدا له‌پیش فی‌علی (أقسم) وه‌ وشه‌ی (لا) زیاد ده‌کری. هه‌ندیکی تر ده‌لین: وشه‌ی (لا) زیاد نیه‌و له‌سه‌ر مانای خۆیه‌تی. چونکه له‌ناو عه‌ره‌بدا وا باو بوو هه‌ر کاتی‌ک یه‌کی‌ک بیویستایه له‌سه‌ر شتیکی ئاشکرا سویند بخوات، ده‌یگوت (لا أقسم) واته: سویند ناخۆم، واته: نه‌و شته

نه‌وه‌نده ئاشکراو عه‌یانه پێویست به‌سویند نا‌کا. هه‌ندی جاریش: که بیانویستایه سویند به‌شتیکی گه‌وره به‌خۆن ده‌یانگوت (لا أقسم) واته: من نه‌م شته به‌سویند پێ‌خواردن گه‌وره‌ی نا‌که‌م به‌لکوو خۆی له‌خۆیدا گه‌وره‌یه، سویندی پێ‌بخۆم یان نه‌بخۆم چون یه‌که.

هه‌رچۆنیک بێ مه‌به‌سته‌که سویند خواردنه. سویند خواردن له‌قورئان دا به‌چه‌ند شیوه‌یه‌که هاتوه:

۱- په‌روه‌ردگار سویند به‌زاتی خۆی بخوا. وه‌کوو ده‌فه‌رموی: ﴿قَوْرَبَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ﴾ (الذاریات: ۲۳) یان ﴿وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ﴾ (الانبیاء: ۵۷)

۲- سویند خواردن به‌مه‌خلوقاتى خۆی وه‌کوو ﴿وَالصَّافَّاتِ صَفًّا﴾، ﴿وَالطُّور﴾، ﴿وَالذَّارِيَات﴾، ﴿وَالنَّجْم﴾، ﴿وَالشَّمْس﴾، ﴿وَالْقَمَر﴾، ﴿وَاللَّيْلِ﴾، ﴿وَالنَّهَار﴾. هتد.

۳- سویند خواردن به‌قورئان وه‌کوو ﴿يَس. وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ﴾ (یس: ۲) یان ﴿ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ﴾ (ص: ۱) یان ﴿ق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ﴾ (ق: ۱) یان ﴿حَم وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ﴾ (الزخرف: ۲)

به‌لای جه‌ماوه‌ری زانایانه‌وه یه‌کێک له‌نیشانیه‌ی گه‌وره‌یی خودا نه‌وه‌یه: که سویند به‌مه‌خلوقاتى خۆی ده‌خوا. ﴿وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّو تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ﴾ بێ‌گومان سویند خواردن به‌شوین لێ ئاوابوونی نه‌ستیره سویندیکى گه‌وره‌یه نه‌گه‌ر بزائن.

بیگومان نهو رۆژهی قورشان نازل بووهو نهو خیطابهی ناراستهی
 ناده‌میزاد کردوه، رۆژگارێک بووه ناده‌میزاده‌کان زانیارییه‌کی زۆر که‌میان
 دهرباره‌ شوینه‌لاتو شوینی لی ئاوابوونی نه‌ستیره‌کان هه‌بووه، ههر
 نه‌وه‌نده‌یان لی زانیوه که به‌چاو دیتویانه هه‌لدینو ئاوا ده‌بن، هه‌یانه
 خه‌فوکو هه‌یانه پرشنگدار. بۆیه فهرمووی سویندخواردن به‌شوینی لی
 ئاوابوونی نه‌ستیره، سویندیکی گه‌وره‌یه نه‌گهر بزائن. وه‌لی زانیاری
 ناده‌میزاد نه‌مپۆ دهرباره‌ی ژماره‌و چۆنیه‌تی نه‌ستیره‌کان زۆر زۆر له‌هی
 نه‌و رۆژگاره پترو هه‌ست به‌گه‌وره‌یی نه‌و سوینده ده‌که‌ین، هه‌رچه‌نده
 ئیمه‌یش تا ئیستا که‌میك له‌گه‌وره‌یی شوینی نه‌ستیره‌کانو قه‌باره‌و
 روناکییان ده‌زاین، به‌لام به‌و زانیارییه که‌مه‌یشمانو به‌هۆی نه‌و نامپرو
 دورینه‌ بچوکو سنوردارانمان نه‌وه‌نده‌مان بۆ ده‌رکه‌وتوه: که‌ ته‌نیا
 کۆمه‌له‌ نه‌ستیره‌یه‌ک له‌کۆمه‌له‌ نه‌ستیره‌کانی ناو بۆشایی به‌رفراوان، که
 بریتییه له‌ «مه‌جه‌رپه» وکۆمه‌له‌ی خۆری ئیمه سه‌ربه‌و مه‌جه‌رپه‌یه
 ژماره‌ی نه‌ستیره‌کانی ده‌گاته هه‌زار ملیۆن نه‌ستیره.

زانایانی فه‌له‌ک ده‌بیژن نه‌م نه‌ستیرانه که ژماره‌یان چه‌ند بلیۆن
 نه‌ستیره‌یه، هه‌یانه به‌چاوی ئاسایی ده‌بیندری، هه‌یانه به‌دورینه‌و نامپری
 تاییه‌تی نه‌بی نابیندری، هه‌یه ههر نابیندری وه‌لی هه‌ست به‌بوونی
 ده‌کری. هه‌موو نه‌م ژماره‌ زۆرو بی‌ژماره‌ی نه‌و نه‌ستیرانه له‌ناو بۆشایی
 به‌رفراواندا له‌گه‌ردان و دینو ده‌چن، نه‌گه‌ری لیك نزیك بوونه‌وه‌و پیکدا

هه‌لته‌قینی نه‌ستی‌ره‌یه‌ک له‌گه‌ل یه‌کی‌کی تردا نه‌گه‌ری‌کی هی‌نده دوور»
ده‌گاته ناستی مه‌حال!

هه‌ریه‌که له‌م نه‌ستی‌رانه رپ‌ه‌وی خۆی هه‌یه و له‌مه‌داری خۆی‌دا
هه‌لده‌سوپی، کاری‌گه‌ری و کار‌دانه‌وه‌ی له‌گه‌ل نه‌ستی‌ره‌کانی تردا
به‌ته‌نسیق و نه‌خشه و پلانه و ده‌ستی قودره‌ت کیشی را‌گرتوون و مه‌هاری
گرتوون و نا‌هیل‌ی هی‌چیان له‌ری‌بازی خۆی لا‌پدا.

هه‌تا زانیاری ناده‌میزاد پتر پیش بکه‌وی و نامی‌ری دورین ترو
به‌توان‌تر ب‌خاته کار پتر هه‌ست به‌وه‌ده‌که‌ین: که ﴿مَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ شیای
نه‌و سویند خوار‌دنه‌یه که خودا سویندی پی خوار‌دوه!

نه‌جار وه‌لامی سوینده‌که دینی و ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ. فِي
كِتَابٍ مَّكْنُونٍ. لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ. تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
بی‌گومان نه‌و نامیه‌ی بۆ تۆ به‌نیگا نیت‌رداوه قورثانی‌کی گه‌وره و پیرۆزه،
پره له‌فه‌رو به‌ره‌که‌ت، سود و به‌های زۆره، هیدایه‌ت و زانیاری و حیکمه‌ت و
ره‌هنومایی بۆ به‌ده‌ست هی‌نانی به‌خته‌وه‌ریی دونیا و قیامه‌ت بی‌شماره.

مونا‌سه‌به‌و ته‌نسیق له‌نیوان سویند پی‌خورا و که نه‌ستی‌ره‌یه و سویند
له‌سه‌رخورا: که قورثانه‌ ئاشکرا و عیانه. له‌م روه‌وه: که نه‌ستی‌ره
تاریکیایی حیسی لاده‌با و روناکی ده‌خاته شوینی، قورثانی‌ش تاریکیایی
مه‌عه‌وی: - که کوفرو نه‌زانییه - لاده‌با و هیدایه‌ت و ئیمان
له‌دل‌ه‌کان‌دا ده‌روینی!

﴿فِي كِتَابٍ مَّكُونٍ﴾ نهم قورئانه له له حوله فوظ دا پارئیزراوه جگه له فریشته نزیکه کانی باره گای ته قدهس کهسی تر به سه ری دا ناگادار نین، نهم فریشته نزیکه کانه ی باره گای خودا پییان ده گو ترئ (الکروبیون) ههروه ها له ناسمان دا جگه له فریشته کهسی تر دهستی ناگاتئ. نهمه ره تدانه وهی موشریکه کانه: که ده یانگوت: شه یاتینی نهم قورئانه یان بۆ موحه ممد هیئاو ته خواری، یان ده یانگوت: قسه ی کاهینه کانه، یان موحه ممد بۆ خۆی شیت بوو له خۆیه وه قسه ده هاوئ، ههروا چند قسه بوختانی تری له م جوړه خوزه بعه لاته. ئیت پروره دگار بهم نایه ته ره دی دانه وه و نه وهی راگه یاند: که قورئان له له حوله فوظ دایه و له وئوه هاتوه، فریشته ی تایبته له ناسمانه وه دایه زاندو ته سه ر دئی حه زره تى موحه ممد (ﷺ) نه ک شه یاتینی.

وشه ی (لا) نافیه یه و ناهیه یه نه وه ده چه سپیئى که جگه له فریشته له له و حوله فوظ دا و له کاتى هیئانئ دا بۆ سه ر زه وی که سه تر به سه ری دا ناگادار نیه و دهستی لی نادا. ته گه ر بهم جوړه مانا نه کړئ نه فی فیعله که نایه ته جئ. واته: مانای (لایمسه) به حه قیقی نایه ته دی چونکه نه وه تا له دونیادا کافرو گاورو جوله که پاک و بیس دهستی لی ده ده ن.

فه‌حوای نایه‌ته‌که نه‌وه ده‌گه‌یه‌نی: که کافرو له‌شپیس و بی‌ده‌ست‌نوئژ
 نابئی ده‌ست بکه‌نه قورئان به‌لگوو ده‌بی به‌ده‌ستی به‌ده‌ست‌نوئژ وه ده‌ستی
 بکریتی. ئیمام مالیک له (موطأ) ه‌که‌ی داو ئیبنو حیبان له‌ص‌حیحه‌که‌ی دا
 ریوایه‌تیان کردوه: ده‌لئین: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌و نامه‌یه‌ی دا که بۆ عه‌مری
 کوپی حه‌زمی نووسی نه‌وه‌ی تیدا بوو: که نابئی که‌س ده‌ست بکاته قورئان
 مه‌گه‌ر به‌ده‌ستی به‌ده‌ست‌نوئژ وه بی. واته له‌شپیس و بی‌ده‌ست‌نوئژ نابئی
 ده‌ستی لی‌بدن. نه‌بوداود له (مه‌راسیل) داو (أصحاب السنن)
 له‌فه‌رموده‌که‌ی (الزه‌ری) یه‌وه ریوایه‌تیان کردوه: که ده‌لی: :
 له‌په‌راوی عه‌بد نه‌بی به‌کری کوپی موحه‌مه‌دی کوپی عه‌مری کوپی حه‌زم
 دا خوئندومه‌ته‌وه: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: (ولا یمس القرآن الا
 طاهر) نابئی جگه له‌پاک و ده‌ست به‌ده‌ست‌نوئژ که‌سی تر ده‌ست
 بکاته قورئان.

ده‌ست لی‌دانی قورئان به‌بی ده‌ست‌نوئژ به‌لای زۆربه‌ی زانایانی
 ئیسلامه‌وه قه‌ده‌غه‌یه، هه‌موشیان هه‌دیته‌که‌ی (عه‌مری کوپی حه‌زم) یان
 کردۆته به‌لگه: که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی (پاک و ده‌ست به‌ده‌ست‌نوئژ
 نه‌بی نابئی ده‌ست بکاته قورئان)..

مالیکیه‌کان ده‌بیژن دروسته بۆ فی‌ربوون و فی‌رکردن به‌بی ده‌ست‌نوئژ
 مامۆستاو قوتابی ده‌ست له‌قورئان بدن. له (الحکم) و حه‌مادو داوودی

کوربی علی (الظاهری) یه‌وه ریوایه تکراره: که هه‌لگرتن و ده‌ست لیدانی
قورنان بۆ له‌شپیس و بی ده‌ستنویژی موسولمان و بۆ کافر چ مه‌نعیکی
تیدا نیه. ته‌نیا داوود شه‌وی چهرت کرده: وتویه‌تی نابی موشریک
قورنان هه‌لبگری.

به‌لگه‌ی نه‌م کۆمه‌له‌ زانایه شه‌ویه ده‌فهرموون پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نامه‌ی
بۆ قه‌یصری رۆم نووسی، له‌و نامه‌دا نایه‌تی قورنانی تیدا بوو، ده‌ی شه‌و
نامه‌یه هه‌م بی ده‌ستنویژ ده‌ستی لیداوو هه‌م ناموسولمان. وه‌لامیان
دراوه‌ته‌وه به‌وه: که شه‌وه کاتی ضرورته‌و نا‌عیلاجی بووه، نابیتته
به‌لگه. که‌وابی یاسا‌گکردنی ده‌ست لیدانی قورنان به‌بی ده‌ستنویژ
به‌فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چه‌سپاو نەك به‌صهرمی نایه‌ته‌که.

له‌لایه‌کی تره‌وه زانایانی ئیسلام شه‌وه‌یان به‌لاوه راجیحه که مه‌به‌ست
به‌(کتاب) له‌نایه‌تی (فی کتاب مکنون) دا شه‌و قورنانه‌یه: که به‌ده‌ست
فریشته‌وه‌یه و له‌له‌و حوله‌حفوظ‌لایه. ناماژه به‌نایه‌تیکی تر: که ده‌فهرموئ:
﴿فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ. مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ. بِأَيْدِي سَفَرَةٍ. كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ (عبر ۱۳-
۱۶) چونکه نایه‌ته‌که بۆ شه‌وه هاتوو قورنان دوور بخاته‌وه له‌وه‌ی
شه‌یاتینی دایانه‌زان‌دبی، ره‌دی موشریکه‌کان ده‌داته‌وه و بیر بۆ‌چونیان
ره‌ت ده‌کاته‌وه. هه‌روه‌ها چونکه سوره‌ته‌که مه‌ککییه، پی له‌سه‌ر
مه‌وزوعی بنه‌ماکانی عه‌قیده داده‌گری، باسی یه‌کتا‌به‌رستی و

زیندوبونه‌وهو پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌خۆ‌گرتوه! باسی ده‌ست لیدانی قورئان به‌بی ده‌ستنۆژ یان به‌ده‌ستنۆژ‌وه، یاسا‌گکردنی یان ره‌وایی، مه‌وزوعیکی فیهی‌یه‌و عاده‌ته‌ن نایه‌ته مه‌ده‌نییه‌کان باسی لیوه ده‌که‌ن!

له‌لایه‌کی تره‌وه وشه‌ی (مک‌نون) به‌مانا پارێزراو و دا‌پۆشراوه، واته‌ چاوی ئاده‌میزاد نایبینی‌و ده‌ستیان لێ‌تی ناکه‌وێ. ده‌ی نه‌گه‌ر مه‌به‌ست به‌(کتاب) له‌نایه‌ته‌که‌دا ئه‌م قورئانه‌ بی: که‌ ئیستا به‌ده‌ستمانه‌وه‌یه، وه‌صف‌دار کردنی به‌(مک‌نون) چ فائیده‌یه‌کی وای تیدا‌ نیه.^(۳)

﴿أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهِبُونَ﴾ نایا ئیوه گوماتان هه‌یه له‌ئهم قورئانه‌ پیرۆزه‌ی پیتان راده‌گه‌یه‌نی: که‌ قیامه‌ت هه‌یه، نایه‌ته‌کانی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه؟ بپروا به‌و بنه‌ما عه‌قیده‌ییانه‌ ناکه‌ن: که‌ بۆتان شی ده‌کاته‌وه؟ پشت‌گیری کافری تر ده‌که‌ن له‌سه‌ر کوفرو ده‌بنه‌ ها‌وپه‌یمانی یه‌کتر؟ ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾ سوپاس‌گوزاریتان بۆ نه‌و رزق و رۆژییه‌ی پیتان ده‌به‌خشێ ئه‌وه‌یه‌ نیعه‌ته‌کانی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه؟ واته‌: له‌شوینی سوپاس‌کردنتان له‌سه‌ر نیعه‌ت، نیعه‌ته‌کانی به‌درۆ ده‌خه‌نه‌وه، بپرواتان به‌زیندوبونه‌وه نیه، نایه‌ته‌کانی قورئان ره‌تده‌که‌نه‌وه!! جا ده‌بی کێ‌له‌و که‌سه‌ سه‌مه‌کار تر بی له‌جیات‌ی سه‌پاس‌کردنی نیعه‌ت، په‌یامی پیغه‌مبه‌ر ره‌ت بکاته‌وه؟!

نه جار کۆتایی سوره ته که به نمایش کردنی دیمه نیک دهیښی، که ته ورکردنی مچوپکه به جهسته دا دینی و مروؤ لینکه له رزه ی پی ده که وی، نه ووش دیمه نی کاتی سه ره مهرکه، نه وکاته ی هه موو ده مه ده می و کیشه یه که ده بریتته وه، نه و کاته ی ناده میزاد له نیوان کۆتایی ژبانی دویاو سه ره تایی ده ست پیکردنی ژبانی قیامت دایه. که ناتوانی چرکه یه که بۆ دواوه بگه ریتته وه و خو له و وه زعه قوتار بکا ده فهرمووی:

﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْخُلُوفَ﴾ ده ی بۆچی کاتی که نه خوشتان ده که ویتته حاله تی گیانه لاوه، ده ست ده کا به چه ناگه کوتان و چاوی به ملوق ده وه ستی روح ده گاته قورگی.

﴿وَأَنْتُمْ حِينِدَ تَنْظُرُونَ﴾ نیه ووش به خه م و په ژاره وه له ده وری کۆبونه وه ته ماشای ده که نه و سه رنج ده ده نه حال و وه زعی له نا و نیش و نازاری گیانکیشان دا ﴿وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ﴾ وه حال نیمه به عیلم و به قودره تی خو مان به فریشته کاغمانه وه له نیوه ی لی نزیک ترین، وه لی نیوه نابین چى روده دا، فریشته ی گیانکیشان نابین، ناله م کات و ساته دا: که ژبانی دویای ته واو کرده، دویاو کاروباری، مال و سامان و مندالی، دوست و ناسیاو و که سوکاری به جی دلی و به ره و جیهانی که ده روا: که پی ناشنا نیه، جگه له کرده وه ی باشی و تیمانی راستی، هیچ شتیکی تر فریای نا که وه ی به که که نایه.

نالهم کاته‌دا گیانه‌که‌ی شت ده‌بینی وه‌لی ناتوانی قسه له‌و روداوانه
 بکا: که ده‌یان‌بینی، نه‌وانی له‌ده‌وره‌شی کۆبونه‌وه هیچ نابین، نه‌وه‌ی
 له‌به‌رچاویان دیاره جه‌سته‌که‌یه‌و چاویان تی‌برپوه، نازانن چی روده‌داو
 هیچیشیان پی ناکری. تیر لیره‌دا توانای ثاده‌میزاد زانیاری ده‌وه‌ستی‌و
 مه‌ودای نامیتی. ده‌زانی چهند ده‌سه‌وسان و بی توانایه. چهند
 زه‌بون و لاوازه!!

﴿فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ. تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ ده‌ی نه‌گهر
 حال و وه‌زع وه‌کوو ئیوه ده‌لین وایی، زیندوبونه‌وه نه‌بی حساب و
 لی‌کۆلینه‌وه نه‌بی، سزاو پاداش نه‌بی. نه‌دی بۆچی گیانه‌که‌ی نابنه‌وه
 شوینی خۆی؟!

نه‌گهر ئیوه راست ده‌که‌ن زیندوبونه‌وه نیه، خودایه‌ک نیه،
 تا‌ک‌وته‌نهاو به‌دییه‌نهری ئیوه، سزاو پاداش نیه، ده مه‌هیلن نه‌و
 خۆشه‌ویسته‌تان بری‌و مالتا‌وا‌ییتان لی بکا.

به‌کورتی نه‌گهر ئیوه (وه‌کوو خۆتان ده‌لین) به‌دییه‌نهرتان نیه‌و خۆتان
 خالقن، ده‌ی بۆ ناتوانن گیان له‌قورگه‌وه بگێرنه‌وه بۆ شوینی خۆی؟!
 نه‌گهر راست ده‌که‌ن زیندوبونه‌وه نیه، ده‌گیانی نه‌و که‌سه‌ی له‌گیانه‌لادایه
 بگێرنه‌وه بۆ ناو جه‌سته‌ی بامردنی له‌کۆل بیته‌وه‌و زیندوبونه‌وه‌ی
 به‌سه‌ردا نه‌یه.

نه بچار په روه ردگار سهره نجامی نهو ئاده میزادانه رون ده کاته وه لهو کاته دا: که له گیانه لادان و دوا مردنیان، ده یانکاته سی تاقم و ده فهرموی:

۱- ﴿فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ. فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٌ﴾ نهو به ندهیهی له گیانه لاودایه یان مردوه، نه گهر له خودا پیداوه کان بپو له ژبانی دا ده ست پیشخمر بووی بۆ نیمانه یانان و نه نجامدانی کرده وی چاک و له خودا نزیک بپ، واته لهو پپو تاقمه بپ: که له سهره تای سوره ته که دا به ﴿السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ﴾ ناماره یان بۆ کرا، نهو له خوشی و هسانه و دایه، په روشی ژبانی دونیای نیه، رازیبه بهو به شو نیعمه تهی خودا لهو دنیا پپی داوون. رزق ورؤژی زؤرو زبه نده له به هشتا بویان دابینکراوه، له گیانه لاودا فریشته موژدهی به هشتی پپ ددهن. ریوایت کراوه: که موسولمان له دنیا دهرناچپ ههتا له به هشته و ریحانه یه کی بۆ دینن بونی پپوه ده کا.

۲- ﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ. فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ﴾ خو نه گهر نهو که سهی: که له گیانه لاودایه، یان مردوه لهو پپره بپ: که نامه ی نه عمالی به دهستی راست وهرده گری، نهو فریشته مزگیننی ددهن و پپی ده بیژن سلاوت لی بپ، سلاوی براو هاوه له کانت لهوانه ی نامه ی کرده وه کانیان به دهستی راستیان وهرگرتووه، هیچ ناخوشی و تنگ و چه له مویه کت له پیش نیه، نه تو

له پیری نه صاحبولیه مینی به سلاو و ریژه وه پیشوازیت لی ده کهن،
 وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ
 اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا
 بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ. نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
 الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ. نُزِّلَ
 مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾ (نصت ۳۰-۳۲).

۳- ﴿وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ. فَنُزِّلَ مِنْ حَمِيمٍ. وَتَصْلِيَةٍ
 جَحِيمٍ﴾ خو نه گهر نهو ناده میزاده له گیانه لاو که وتوه، یان نهو
 مردوه لهو که سانه بی: که گومراو حق به دروخه وهن، پروایان
 به زیندوبونه وه نیهو له ریپازی راست و حق لایان داوه، روژی
 قیامت نامدی عه مه لیان به دهستی چهپ وهرده گرن، له زومره ی نهو
 به دبختانه یه که له سه ره تای سوره ته که دا به (أصحاب الشمال)
 ناماژه یان بو کرا. نه وانه (خودا په نامان بدا) خوانیان بو ناماده
 کراوه له تاوی کولاتو و خوراکي ژه قنه موت، نه مجار خستنه ناو
 دوزه خه وه به زهخت و نوغرؤ بوونی له ناو ناگردا.

۴- نای لهو به دبختی و چاره په شییه ی به ره و پیری ده چی و تیی ده که وی،
 لهو میوانداری و سفره و خوانه ی بو ناماده کراوه و چاره په شییه ی.
 ﴿إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ﴾ بیگومان هه موو نهو خه به رو زانیاریانه ی

له‌م سورده‌ته‌دا ده‌یاره‌ی زیندوبوونه‌و شتی تر غمایش کران سه‌د
ده‌رسه‌د حقو راستو هیچ گومانیان تیدا نیه‌و چۆن پیستان
راگه‌یاندراره ریك دیتته جئو به‌موو خیلافی تیدا نابئ.

﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر: تۆ خودای خۆت
به‌پاك و به‌رزو پیروز بناسه، له‌هه‌موو كه‌م و كوپ‌ی و خه‌وشیك به‌دووری
بگره، هه‌ر شتیك شیای خودایه‌تی نه‌و نه‌بی و ه‌پالی مه‌ده، نه‌و كافرو
نه‌فامانه باوه‌رت پی بكه‌ن یان نه‌بكه‌ن خۆیان به‌پرسیارن، نه‌تۆ هه‌ر
راگه‌یانندن له‌سه‌ره‌و به‌س.

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿سورة الحديد﴾

سوره‌تی حەدید مەدەنییه واتە لەدوای کۆچکردنی پیغەمبەر (ﷺ) بۆ مەدینە نازل کراوە. بۆیه ناوئراوە سوره‌تی حەدید چونکە لەنایه‌تی ژمارە (۲۵)ی‌دا ناماژە بەسودەرگرتن لەناسن دەکاو ئەو رادەگەیەنێ: کە ناسن کەرستەیه‌کی گرنگە بۆ پیشەسازی و پیشکەوتنی شارستانییه‌ت. مونسەبەو گونجانی ئەم سوره‌تە لەگەڵ سوره‌تی (واقیعە) لەم رەهەویە:

۱- کۆتایی سوره‌تی پیشوی بەرستەي ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ هینا، سەرەتای سوره‌تی حەدیدیشی بە ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ دەست پێکرد.

۲- سەرەتای سوره‌تی حەدیدێ کرد بەهۆکارو عیله‌ت بۆ کۆتایی سوره‌تی (الواقعة) واتە: کە لەکۆتایی سوره‌تی واقیعەدا فەرمانی کرد بەتەسبیحات و فەرمووی ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ لەسەرەتای سوره‌تی حەدیددا پاساوی بۆ ئەو فرمانە هینایەووە فەرمووی ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ واتە: تەسبیحاتی خودا بکەن چونکە هەرچی لەئاسمانەکان و زەویدا هەیە تەسبیحاتی خودا دەکا...!

سهره باسو مهوضوعی نهم سوره ته وه کوو باقی سوره ته
مه ده نییه کانی تر باسی حوکه شرعییه کان ده کا، بانگه وازی
کو مه لگای نیسلامیی ده کا بو نه وهی که سایه تی خزی له بیرویا وهره که ی دا
بینیته دی. دل و درونی تاکه کان پالفته بکا بو بانگه وازی خودا، مال و
سامانی خویان، گیان و ته مه نی خویان له پینا، نایینی خودا دا بهخت
بکن، جیهاد و تی کو شان له ریگی خودا دا بکنه بهرنامه و هه ول بدن
نالای (لا اله الا الله) له بهرزی بشه کیته وه.

بنه ماکانی حوکی نیسلامی دیاری ده کا و پهرده له سر عیب و
ریسوا ی دو ورو ده کان ه لده داته وه، حقه تی دنیا و قیامت دهر دو خا و
نه وه رون ده کاته وه: که دنیا خانوی له نا وچونه نه مانی به سهر دا دی،
قیامت خانوی نه به دییه و برانه وهی نیه.

ناموزگاری موسولمانان ده کا: که صبر بگرن له سر به لا و ناخوشی،
هه لیان ده نی بو داد وهری و ناوه دان کردنه وهی زهوی، فرمان ده کا
به ته قوا و شوینکه و تنی په یامی پیغه مبه ر.

نه جار کوتایی سوره ته که به وه دینی: که په ند له به سهرهاتی که له
پیشینه کان وهر بگرن

هه موو بونه وهر ته سبیحاتی خودا دهکا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣﴾
هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى
عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ
السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿٤﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ
﴿٥﴾ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿٦﴾

﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ هه رچی
له ناسمانه کان و زهوی دایه ته سبیحاتی خودا دهکا، له هه موو که م و کوپری و
عیب و نه نگیه که به دوری ده گری، هه ریه که له ناده میزاد و فریشته و
جندوکه، له نازله و روه که و درخت و جه مادات به زمانی گوتن یان به زمانی

حال ته سبیحاتی خودا ده‌کهن و دان ده‌نیتن به‌گه‌وره‌یی و خودایه‌تی‌دا،
 ملکه‌چی غرمان و بریارنی، هم‌موو نهم بونه‌وره به‌گیاندارو بی‌گیانییه‌وه
 به‌لگن له‌سهر هه‌بوونی خودای خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی ره‌هار زانیاری
 به‌درفراوان. هه‌مویان تی‌کرا گهرد‌نکه‌چی په‌روه‌ردگارن و هه‌ریه‌که‌یان
 به‌جوړیک به‌ندایه‌تی خو‌ی ده‌نوینن. خودا عه‌زیزو بالاده‌ست و شکومه‌نده،
 له‌روانگه‌ی نمو بالاده‌ستی‌ه‌وه‌یه‌تی هه‌رچی له‌ناسمانه‌کان و زه‌وی‌دا هه‌یه
 ته‌سبیحاتی ده‌کهن، جه‌کیم و زانیایه له‌هه‌لسوراندنی بوونه‌وه‌ردا هه‌موو
 شتیکی وامه‌هار کردوه به‌گویره‌ی حیکمه‌تی خودایانه‌ی خو‌ی بی‌و بجی.
 وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تردا ناماژه به‌م مانایه ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿تَسْبِيحُ لَهُ
 السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
 وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا﴾ (الاسراء: ۴۴) ده‌قه
 قورئانییه‌که به‌روونی بی‌په‌رده نمو ده‌گه‌یه‌نی: که هه‌موو شتیکی
 له‌ناسمانه‌کان و زه‌وی‌دا ته‌سبیحاتی خودا ده‌کا. نیتر پیویست به‌وه‌ نا‌کا
 له‌مانای ده‌قه‌که لا بده‌ین و ته‌ئویلی جو‌راو‌جو‌ری بو‌ بدوزینه‌وه، نیتمه‌چی
 و له‌تاییه‌تمه‌ندی و سروشتی نهم بوونه‌وره نازانین جگه‌ له‌وه‌ی خودای
 به‌دیپهنه‌ر پیمان ده‌فرموی: نیتر: که خودای به‌دیپهنه‌ر ده‌فرموی:
 ﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ مانا‌که‌ی نا‌شکراو رونه‌ پیویست
 به‌پیچ و په‌ناو ته‌ئویل نا‌کا، به‌ل‌کوو نیتمه‌ بو‌مان هه‌یه له‌مانای نهم نایه‌ته‌و
 نموونه‌ی نهم نایه‌ته‌ دان به‌وه‌دا بنیین: که هه‌رچی

له ناسمانه کان و زهوی دا هدیہ خاوهن گیانه و ههست و شعوری ههینه و رو ده کاته خودای به دیهینه و به زمانی خۆی ته سبیهاتی پهروه ردگار ده کا.

بییگومان نه مه ویچوترین ماناو گونجاوترین ته صوره که له گهژ مانای ناثاری صه حیج و راست یه که ده گریته وه. ههروه کوو چۆن نه زمونی هه ندی دلی صاف و بیگه رد له بړی کاتی ناوازه دا، له حالی نه مانی په رده ی مادی به سهر دلوه و ده سته بهر بوونی ئیشراقی نه فسی و په یوه ند بوونی به خه قیقه تی شاره و ی نیو شته کان. پشتگیری نه و مانایه ده کا. هه بوونی ههست و گیانی تاییه تی بۆ هه موو شتی که ده چه سپی. نه و هتا پهروه ردگار فرمانی خۆی ناراسته ی کیوو په له وهر ده کا و ده فرمانی: ﴿یا جبال اوبی معه والطیر﴾ نه و هتا فرمانه که ناراسته ی جه مادات و په له وهر کراوه: که له گهژ داودا به ندایه تی خودا بکه ن. ئیمامی موسلیم له صه حیحه که ی دا له جابیری کوپی سومروه ریوایه ت ده کا ده لی: پیغه مبه ر (ﷺ) فرمانی: (ان بمکه حجرا کان یسلم علی لیالی بعثت. انی لأعرفه الآن) به ردی که هدی له مه که که، له وسه روبه ند ه دا: که کرابوم به پیغه مبه ر سلاوی لی ده کردم، ئیستا ده زانم نه و به رده کامه یه و له کوپی وه یه ..

تیرمیزی به ئیسنادی خوئی له ئیمامی عه‌لی یه‌وه ریوایه تی کردوه ده‌فرموی: له‌ته‌ک پیغه‌مبه‌ردا بووم له‌مه‌که‌که، به‌یه‌که‌وه ده‌رچوین بۆ قه‌راغ و بیجاغی مه‌که‌که، توشی هه‌ر گردو کیوو دره‌ختیک ده‌بوین به‌زمانی خوئی ده‌یگوت (السلام علیک یا رسول الله)

بوخاری له‌سه‌حیحه‌که‌ی دا به‌ئیسنادی خوئی له‌نه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه ریوایه تی ده‌کا: ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌سه‌ر بنکه دارخورمایه‌ک وتاری خوینده‌وه، دوا‌یی: که مینه‌ریان بۆ دروستکردو له‌سه‌ر مینه‌ره‌که وتاری خوینده‌وه. بنکه دارخورماکه ده‌ستی کردبه ناله‌نال. پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌مینبه‌ر که دابه‌زی و ده‌ستی به‌سه‌ردا هیناو ئیتر داسه‌کنا!

ده‌بارهی چه‌سپاندنی نه‌و ده‌قیقه‌ته‌ که‌ونییه نایه تی قورئان زۆرو رون و ئاشکران بۆ نمونه:

۱- ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْخَرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلِّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ...﴾ (النور: ۴۱).

۲- ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ...﴾ (الحج: ۱۸).

۳- ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ

تَسْبِيحَهُمْ...﴾ (الاسراء: ۴۴)

دهی هیچ پیتویست ناکا تهنویل بۆ ئەم دەقە قورئانی و فەرمودانە
 بدۆزینەو و لەمانای خۆیان لایان بدەین، ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
 يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ هەر بۆ خودایە خواوەنیتى و
 فەرمانپەر وایى ئاسمانەکان و زەوی، بەویستى خۆی هەلیان دەسوپریتى و
 گۆرانکارییان تێدا دەکا، دەسەلاتى رەها و بێ سنوورى هەیه، کەس نیه
 هاوێ و هاوشانى بێ، کەس ناتوانى تەگەرە بخاتە نیش و کارییه و،
 فەرمانى رەوایه و دەبێ بیتە جى، جگە لەویستى ئەو هیچى تر نایە تە
 دى، ژيان دەبەخشى و زیندوان دەمریتى، ژيان دەخولقیتى و مردن وەدى
 دیتى، ئەندازەى ژيان و تەمەن بۆ هەموو زیندەوارى دەکا، کاتى مردن
 بۆ هەموو گیاندارى تەقریر دەکا. ئەو زاتە بەسەر هەموو شتێکدا
 بەتوانا و بەدەسەلاتە. هەرچى بییهوى بێ دەبێ، هەرچى نەیهوى نابێ.
 گیان تانیستا نەیتییە و نازاندی سروشتى چۆنە و چۆن پەیدا بوو. کەس
 دارای ئەوێ نیه بلێ: لەویو هاتو یان ناوا هاتوو بەلکوو کەس نازانى
 چیه و چۆن، دەقە قورئانیە کە ئەومان پێ رادەگەیهنێ: کە خودا ژيان
 دەبەخشى بەزیندەوەر، کەس ناتوانى ئینکاریى ئەو بکا یان پێچەوانەى
 ئەو بەسەپیتى.

مردنیش وه کوو گیان نهینیه کی شاردراوویه ، کهس سروشتی نازانی،
 کهس ناتوانی بیخولقیینی. چونکه جگه لهخودا : که خوی بهخشندهی
 گیانه کهسی تر ناتوانی وهری بگریتهوه بهزیندوکردن و مراندن دوو
 دیاردهی فرمانپه وایی ره های پهروهردگارن. هر خوی دهتوانی ژیان
 بههخشی و وهریشی بگریتهوه.

﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ ذاتی خودا
 هدر هه بووه و نه بوونی پیش نه که وتوو، له پیش نهودا هیچ شتیك نه بووه،
 باقییه و هر ده مینی و دواي هه موو شتیكه، ظاهر و ناشکرا و بلنده،
 له ژور هه موو شتیكه ویه، په نهان و نادیاره، هیچ شتیك له و په نهان و
 نادیارتر نه، زانایه بهه موو نهینیهك ، عدقل و ژیر و حقیقه تی ذاتی
 نازان چونه. ههسته کان دهوکی ناکه، زانایه بهه موو شتیك و هیچی لی
 گوم نابی.

نیمامی موسلیم له صهیحه که یدا له ته بوهوره یره وه که
 پیغمبر (ﷺ) فرمووی: (الهم انت الاول فليس قبلك شيء، وانت
 الاخر فليس بعدك شيء، وانت الظاهر فليس فوقك شيء، وانت الباطن
 فليس دونك شيء، اقض عنا الدين واغننا من الفقر) نه مجار باسی
 به دیهینانی که ون ده کار ده فرموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
 فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ﴾ خودایه کی وهمایه: که ناسمانه کان و

زەوی لەشەش رۆژدا یان لەشەش قۇناغدا بەوپەڕی رێک و پێک و جوان و رازاوە و گونجاو بەدیھێنان، ھەرچەندە دەیتوانی بەچرکەیک ئەو کارە ئەنجام بدە. وەلی لەوانەیکە ھیکمەتەکە ئەوە بێ: بەندەکان فێری لەسەر خۆیی پشوو درێژی بکا.

حەقیقەت و چۆنیەتی ئەو شەش رۆژە یان ئەو شەش قۇناغە ھەر خۆدا دەیانێت بەس! چونکە رۆژگاری ئێمە بەھۆی ھەڵسورانی زەوی بەدەوری خۆی دا لەبەرامبەر خۆر و پەیدا دەبن، دەی ئەم کات و ساتە ئێمە: کە رۆژ و شەویان پێ دەلێن.

دوای دروستبوونی خۆر و زەوی پەیدا بوون، کەوابێ ئەم رۆژانە ئاسمانەکان و زەویان تێدا دروست کراوە جودایە لەرۆژی ئێمە و ھەر خۆدا دەزانێ چۆن.

ئەجار عەرشی کۆنترۆڵ کرد بەو شیوەی شیاوی خودایەتی خۆیەتی و ئێرادی کردووە. دەسلەت و ھەمەنەھێ خۆی بەسەر بوونە وەردا چەسپاندو بونە وەری خستە گەڕ و ھەڵسوران.

وێرایی بەدیھێنان و کۆنترۆڵ کردنی ھەموو بونە وەر بەو شیوە تۆکمە و مەحکەمە. ﴿يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا﴾ دەزانێ چی دەچیتە ناو زەوی و ھەوێ چی لێ دیتە دەر، چی لە ئاسمان دیتە خوارو چی بەرز دەبیتە وە بۆی، لە ھەموو

چرکه‌یه‌کدا بئ‌شمار له‌هه‌موو جوړيک زینده و نازینده ده‌چیته ناو جه‌رگی زه‌وییه‌وه. هه‌ر خودا ده‌زانئ رۆژانه چهند دلۆپه باران و چهند مردو چهند شتی تر زه‌وی هه‌لیان ده‌لوشئ، هه‌ر خودا ده‌زانئ له‌چرکه‌یه‌کدا چهند رو‌ه‌ک و دره‌خت و به‌روبوم کان و کاتزاو شتی تری لئ‌دیته ده‌ر“ هه‌ر خودا ده‌زانئ له‌چرکه‌یه‌کدا چهند به‌فرو باران و ته‌رزو تیشک و نه‌یازیک و فریشته و قه‌زاوقه‌ده‌رو شتی تر له‌ئاسمانه‌وه دینه خوار و چهند له‌فریشته و کرده‌وی به‌نده‌کان و دوعاو پارانه‌وه و هه‌لئو گه‌لئ شتی تر له‌بینه‌راو نه‌بینه‌راو بۆ ئاسمان به‌رز ده‌بنه‌وه.

هه‌ر زانیاری خودا ده‌توانئ کۆنترۆل و سه‌رژمیتری ئه‌م هه‌موو شتانه بکا و هیچی لئ‌گوم نه‌بئ..

نوو‌نه‌ی ئه‌م نایه‌ت نایه‌تیکی تره که ده‌فه‌رموئ: ﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ ۖ يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظِلْمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ (الأنعام: ۵۹)

له‌کاتی‌که‌دا ئاده‌میزاد دئ‌ی دله‌وته زه‌وی و ئاسمان و بیر له‌و تیکه‌و لیکه‌یه ده‌کاته‌وه، گورج قورئان ده‌ی‌گێڕیتته‌وه بۆ لای زاتی خۆی و ده‌فه‌رموئ: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ خودا به‌زانیاری و توانا و ده‌سه‌لاتی خۆی له‌گه‌لتانه ئه‌ی ئاده‌میزاد“ له‌هه‌ر

کۆییه ک بن، خودا ناگاداره بهو کرده وانهی نهنجامیان ددهنه و هیچی لی
تیک ناچی و لی گوم نابی. پروهردگار هه موو کاتی له گهل هه موو
که سهو له هه موو شوینیکه، ناگااری هه موو کردارو گوشتاریکه گه وره و
بچوک نهیته و ناشکرا لای نه و چون یه که.

﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ﴾ خاوه نیه تی و
فرمانه وایی ناسمانه کان و زهوی هی خودایه و که سی تر هاوبه شی نیه.
دونیا و قیامهت هی خۆیه تی و هه رچی بیهوی ده یکا و که س نیه بتوانی
حوکم برپاری رابگری یان نهیته نهنجامی بدا. له سهه هه موو کاریکی
سوپاسی ده کری، هیچ برپارو حوکیکی جیگای ره خنه نیه. سهه نهجم
روژی قیامهت هه موو کاروباریک بو لای خودا ده گه پیته وه، حیساب و
لیکۆلینه وه له گهل بهنده کانی ده کا، به عه دالته سزا و پاداشی
کرده وه کانیان ده داته وه، هیچ که س به ته ندازه ی گه ردیله یه ک
سته می لی ناکری.

﴿يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ﴾ پروهردگار هه ر خۆی هه تسوپینه ری بوونه وه ره، شهو و روژ
ده گۆری و به حیکمهت و دانایی خۆی نه ندازه یان دیاریی ده کا، شهو ده خاته
ناو روژو، روژ ده خاته ناو شهو وه، جاری و ده بی شهو گار درێژ ده بن و
روژگار کورت ده بن، جاری وایش ده بی به پیچه وانه وه شهو کورت ده بن و

روژ دريژ، وایش دهبی وه‌کوو یه‌کیان لی دئی، بهم جوژه وهرزه‌کانی
سال دروست دهبنو به‌شوین یه‌کدا دینو ههر وهرزه سودو تاییه‌تمندی
خوی هدی!

په‌روردگار نهییتی و په‌نامه‌کی ناو دلو دهروون ده‌زانی و ناگای
له‌هموو شتیك هدیو هیچ شتیکی لی نادیار نیه.

هه‌لنانی ئاده‌میزاد بو ئیمان‌هینان به‌خوداو بروا کردن به پیغه‌مبه‌رو
به‌خشینی مال له‌ریگه‌ی خودادا

ءَامِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِۦ ۚ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ

مُسْتَخْلَفِيْنَ فِيْهِۦ فَالَّذِيْنَ ءَامَنُوْا مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوْا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيْرٌ ﴿٧﴾

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُوْلِ يَدْعُوْكُمْ لَتُؤْمِنُوْا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ

اَخَذَ مِيْثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِيْ يُزِلُّ عَلٰی عَبْدِهٖۤ

ءَايٰتٍ يَنْتَبِهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ

لَرءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿٩﴾ وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِيرٰثُ

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَا يَسْتَوِيْ مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ

وَقَتْلَ أَوْلِيَّكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتْلُوا
وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾ مَن ذَا
الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَكُمْ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١١﴾
يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
بُشْرَانِكُمْ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ
هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

لهو پيش پورهردگار بهلگه تاكلوته نهايي و زانين و تواناي ره‌هاي
خوي راگه ياند لهروانگه بهديه تان و هلسوپاندين بونه و هرو گورانكاراي
له شه و روژدا.

نهجار به شوين شه و ده برئي نهركي ناييني ديارى كردن و فرمانى
به موسولمانان كرد: كه نيمان به تاكلوته نهايي خدا بينن برپا
به پيغه مبهركه دلسوز بئ له گهلا ناييني خوادا، مال و دارايى خوي
له پيناو خوادا بهخت بكا. ده فرمانى: ﴿آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ برپا
به تاكلوته نهايي خدا بكن، ههروا برواتان به راستي پيغه مبهريتي
موحه مده هه بئ و شوين په يامى پيروزي بكون، بهرده و ام بن له سهر شه
بيروبا و هره و خوتانى له پيناو ده بهخت بكن.

﴿وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ﴾ به‌خشن لهو مالو سامانه‌ی
خودا نیوه‌ی کردوه به‌جی‌نشین تی‌یدا، ﴿فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ
أَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ نه‌وانه‌ی ویری نیمانه‌یتان به‌خوداو به‌پیغه‌مبه‌ر مالو
سامانیشیان ده‌به‌خشن له‌ریگه‌ی خودادا، نه‌وانه پاداشی گه‌وره و باشیان
هه‌یه: که به‌هه‌شتی رازاوه‌یه و ره‌زامه‌ندی خودایه..

نیمام نه‌حمده له‌عه‌بدو‌للا‌ی کوری (الشخیر) هوه ده‌لی: چومه خزمه‌ت
پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو: (الهاکم التکاثر، یقول ابن آدم؛ مالی مالی،
وهل لك من مالك الا ما اكلت فافنيت، او لبست فابليت او تصدقت
فابقيت) زوری مالو سامانو وچه و مندا‌ل نیوه‌ی بی‌ناگا کردوه،
هه‌ولدان بۆ زۆر کردنیانو خۆ هه‌له‌وگیر کردن پییانه‌وه نیوه‌ی له‌کاروباری
قیامه‌ت بی‌ناگا کرد، ناده‌میزاد هه‌ر ده‌لی: مال‌که‌م مال‌که‌م، نایا مالی
تۆ چیه تا نه‌وه‌نده خۆتی پی هه‌له‌وگیر بکه‌ی؟؟ نایا مالی تۆ جگه
له‌وه‌ی خواردوته و فه‌وتاه، نه‌وه‌ی له‌بهرت کردوه و کۆن بووه و دراهه،
نه‌وه‌ی به‌خشیوته و په‌زمه‌نده‌ت کردوه بۆ قیامه‌ت، هیچی ترت هه‌یه؟!

نیمام موسلیم ته‌م فه‌رموده‌یه‌ی ریوایه‌ت کردوه ته‌مه‌شی لی زیاد
کردوه ﴿وما سوى ذلك فذاهب و تاركه للناس﴾ جگه له‌وه تۆ
ده‌مری و به‌جی‌ی دی‌لی بۆ که‌سانی دیکه.

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ چیه بۆ ئیوه ئیمان ناهینن؟ چ
 له‌مپه‌ریك هه‌یه ناهیلئ ئیمان بینن به‌خودا خو ﴿وَالرُّسُولُ يَدْعُوكُمْ
 لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ﴾ پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) له‌ناوتان دایه‌و له‌خۆتانه‌و بانگه‌وازی‌تان
 ده‌کا بۆ ئیمان‌هینان، هه‌میشه نامۆزگارییان ده‌کاو به‌لگه‌و نیشانه‌و له‌سه‌ر
 راستیی په‌یامه‌که‌ی ده‌هینیتته‌وه. قورئانتان بۆ ده‌خوینیتته‌وه، که‌ پره
 له‌به‌لگه‌و نیشانه‌ی ئاشکرا، هه‌لتان ده‌ئۆ بۆ ئه‌وه‌ی ئیمان به‌تاک‌وته‌نهای
 خودا بینن ﴿وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ بیگومان په‌روه‌ردگار
 له‌عالمی زپویتدا په‌یمانی له‌ئیه‌و وه‌رگرتوه، ئه‌و کاته‌ی گه‌رای هه‌موو
 ئاده‌میزادی له‌پشتی ئاده‌م هینایه‌ ده‌ریو خیطابی ئاراسته‌ کردن و
 فهرموی: ئه‌ری من خودای ئیه‌و نیم؟ هه‌مویان به‌یه‌کده‌م وه‌لامیان
 دایه‌وه‌و وتیان: به‌ئۆ تۆ خودای ئیه‌می، هه‌روه‌ها له‌بونه‌وه‌ردا، له‌ناسۆ
 ده‌وره‌به‌رتاندا، له‌خودی خۆتاندا چه‌نده‌ها به‌لگه‌ی تاک‌وته‌نهای خۆی
 نیشانی ئیه‌و داوه، عه‌قلی پۆ داوون بۆ ئه‌وه‌ی خودای پۆ بدۆزنه‌وه، ئه‌گه‌ر
 ئیه‌و راست ده‌که‌نو ده‌تانه‌وئ ئیمان بینن هیچ بیانویکتان نیه، ئیمامی
 بوخاری له‌ص‌حیحه‌که‌ی دا ریوایه‌تی کردوه‌و ده‌فهرموی: رَوَّيْتُكَ
 پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) به‌هاوه‌لائی خۆی فهرموو: ئیه‌و له‌ئیمانی کام خاوه‌ن
 باوه‌ران سه‌رتان سوپماوه‌و؟ وتیان له‌ئیمانی فریشته، فهرموی: جا ئه‌وان
 بۆ ئیمان ناهینن و ئیمانیان پته‌ نابۆ هه‌میشه له‌لای خودای خۆیانن؟
 وتیان: پیغه‌مبه‌ران، فهرموی جا ئه‌وان بۆ ئیمان ناهینن و ئیمانیان پته‌و

نابی په‌یتا په‌یتا نیگیان له‌خوداوه بۆ دئ؟ وتیان: که‌وابی ئیمان‌هێنانی
خۆمان جیگای سه‌رسوپمانه، فهرمووی: جا ئیوه بۆ ئیمان ناهێنن و
ئیمان‌تان پتهو نابێ من له‌ناوتان دام وه‌لێ ئیمان‌هێنانی نه‌وانه جیگای
سه‌رسوپمانه: که له‌مه‌ودوا دینه گۆره‌پانی ژیا‌نه‌وه‌و قورئانیان ده‌ست
ده‌که‌وی و ئیمانی پی ده‌هێنن.

بیگومان پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) راستی فهرموه: جوداوازی‌ده‌که زۆر رون و
ناشکرایه، فهرقی ئیمه‌و هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ناسمان و رێسمانه،
داخوازی ئیمان‌هێنان و به‌لگه‌ی ئیمان‌هێنان لای نه‌وان زۆر به‌هێزتر بووه
له‌وه‌ی لای ئیمه‌یه. ﴿هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾ خودایه‌کی وه‌هایه
که قورئانی بۆ به‌نده‌ی خۆی چه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د(ﷺ) نازل کردوه،
موعجیزه‌و نیشانه‌ی پی به‌خشیوه، که له‌هه‌موانیان گه‌وره‌تر نایه‌ته‌کانی
قورئانه، بۆ نه‌وه‌ی ئیوه له‌تاریکی کوفرو نه‌فامیی رزگار بکاو بتا‌خاته
سه‌ر رێبازی هیدایه‌ت و روناکی نایینی ئیسلام، یه‌قین و باوه‌ر له‌دلتان‌دا
جیگه‌ر ببی، بیگومان خودا ره‌حم و به‌زه‌یی زۆره بۆ به‌نده‌کانی،
پیغه‌مبه‌ری بۆ ناردون، نامه‌ی ناسمانی بۆ نازل کردون، بیانوی ب‌پ‌یون،
شوبه‌ه و گومانی ره‌واندونه‌وه.

دوای نه‌وی هه‌لینان بۆ ئیمانیه‌تنان و مالبه‌خشین، سه‌رزه‌نشتی کردن
 له‌سه‌ر ئیمان نه‌هینان، نه‌جارج سه‌رزه‌نشتیان ده‌کا له‌سه‌ر مال نه‌به‌خشین و
 چروکی. ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
 السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ چیه بۆ ئیوه چ بیانویکتان هه‌یه؟ چ له‌مه‌پرێکتان
 له‌به‌رده‌م‌دایه ناهیلێ مال و سامانتان بیه‌خشن؟ بیه‌خشن له‌هه‌ژاری
 مه‌ترسن، چونکه نه‌و که‌سه‌ی له‌به‌ر خاتری نه‌و مال و سامان ده‌به‌خشن
 خاوه‌نی ناسانه‌کان و زه‌وییه، خۆی تیپان‌دا فه‌رمان‌ه‌وایه، که‌نجینه‌ی
 ناسانه‌کان و زه‌وی هه‌مووی لای نه‌وه. هه‌موو مال و سامانی‌ک ده‌که‌پرێته‌وه
 بۆ لای خودا ■ مال و سامان هی خودایه و ئیوه بریکار و جێ‌نشین
 له‌سه‌ری. چی بیه‌خشن خودا بۆتان پر ده‌کاته‌وه، وه‌کوو له‌نایه‌تیکی تر‌دا
 ده‌فه‌رموی ﴿وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ (سبا: ۳۹)
 یان ده‌فه‌رموی: ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ﴾ (النحل: ۹۶).

له‌راستی‌دا ده‌سته‌ی یه‌که‌م له‌موسولمانان (مه‌اجرین و نه‌نصار)
 نه‌وه‌ی له‌توانایان‌دا بوو له‌مالبه‌خشین و خۆیه‌ختکردن نه‌نجامیان‌دا،
 له‌کاتی ته‌نگانه‌و روژی ره‌ش‌دا جوانترین نمونه‌ی جوانمیری و سه‌خواه‌تییان
 نواند، له‌روژگاری پیش رزگار کردنی مه‌که‌که یان پیش په‌یماننامه‌ی
 ناشتی (خوده‌بیبیه) : که ئیسلام غه‌ریب و بێ‌هێزو که‌مار و درا‌بوو
 له‌هه‌موو لایه‌که‌وه، هه‌موو جیهان دوژمنی بوو، نا له‌و روژگاره‌دا

هاوه لانی پیغه مبه (ﷺ) نه و په پری دل قایمی و وره به رزی و گیان به خشی و
مال به خشینان لی و ه شایه وه. بویه له ماوه یه کی که م دا سهروه رییان
به ده ست هیئاو تیمپراتوریه تی فارس و رومیان روخاندو بوونه تاکه هیزی
دونیا ی نه و روژگار و زوری ی جیهانی ناوه دانی نه و سایان کونترول کرد!!!

﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلَ﴾ نه و موسولمانه ی
له پیش رزگار کردنی مه که م دا مال و سامانی خوی له ریگای خودا دا
به خشیوه و دژی کوفر جهنگاوه نابیتته هاوتای که سیك که له دوا ی فته ی
مه که م مال و سامانی به خشیوه و دژی کوفر جهنگاوه، نه م دوو تاقمه
یه کسان نین، ﴿أُولَئِكَ أَكْثَرُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتِلُوا﴾
نه وانه ی پیش رزگار کردنی مه که م مالیان به خشیوه و جهادیان کرده
پله ی پایه یان گه وره تره له وانه ی دوا ی رزگار کردنی مه که م نه و کاره یان
نه نجام داوه. چونکه نه و کاته پیویستی موسولمانان به مال و به خشین و
به خشنده یی پتر بوو له کاتی دوا ی فته ی، پیش فته ی موسولمانان بی هیزو
هه ژار زه بوون بون، به لام دوا ی فته ی موسولمان زور بون و به هیز بون و
خیرو به ره که ت زیاد بوو، مال و سامان زور بوو. نه و ناتاجی یه ی پیش
فته ی هه بوو دوا ی فته ی نه ما.

به لام له گه ل نه وه شدا ﴿وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى﴾ هه ردوو تاقمه که
خودا واده ی پاداشی باشی پی داوون: که به هه شتی رازاوه یه وه لی پله یان

خوارو ژووره. ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ خدا ناگاداره به کردارو ره‌فتارتان، حالو وه‌زعی نه‌ئیسو په‌نامه‌کیتان ده‌زانیو پاداشتان ده‌داته‌وه به‌گویره‌ی کرده‌وه‌کانتان.

نیام نه‌حمد له‌نه‌سه‌وه ریوایه‌ت ده‌کاو ده‌لی: خالیدی کوری وه‌لیدو عه‌بدورره‌جمانی عه‌وف دهم به‌قالیه‌کیان بوو، خالید وتی: چهند رُوژنیک پیش نیمه موسولمان بون نه‌جار خوتانمان به‌سهردا راده‌وه‌شینن؟! نه‌مه‌یان بز پیغه‌مبهر (ﷺ) گیرایه‌وه، پیغه‌مبهر (ﷺ) فرمووی: (دعوا لی اصحابی فو الذی نفسی بیده لو انفقتم مثل أحد او مثل الجبال ذهباً ما بلغت اعمالهم) واز له‌هاوه‌لاثم بینن، سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ده‌سته نه‌گهر یه‌کیتک له‌ئیو به‌نه‌ندازه‌ی کتوی توحود یان به‌نه‌ندازه‌ی کتوان زیر بیه‌خشن ناگه‌نه کرده‌وه‌ی نه‌وان.

بوخاریو موسلیمو هی تریش له‌نه‌بوسه‌عیدی خودریه‌وه ریوایه‌تیاان کرده: ده‌لی: پیغه‌مبهر (ﷺ) فرمووی: (لا تسبوا اصحابی، فو الذی نفس محمد بیده لو ان أحدکم انفق مثل أحد ذهباً ما ادرك مد احدهم ولا نصیفه) جنیو به‌هاوه‌لاثم مه‌ده‌ن، سویندم به‌و که‌سه‌ی گیانی موحه‌مه‌دی به‌ده‌سته نه‌گهر یه‌کیتک له‌ئیو به‌نه‌ندازه‌ی توحود زیر بیه‌خشی ناگاته موددی یه‌کیتکیان به‌لکوو نیوه موددی‌کیش.

نه مجار به‌رومی به‌خشین دیاری ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيَضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ کی‌یه نهو که‌سه‌ی مالی خوی له‌ریگی خودادا ده‌به‌خشیو به‌ته‌مای پاداشی خودایه، واته: مالیکی حلال ببه‌خشیو منه‌ت به‌سر بابای هه‌ژاردا نه‌کاو به‌دزیه‌و نهو کاره نه‌نجام بدا، پاداشی خودا چاو‌ه‌روان بکا، نه‌وه خودا نه‌و قهرزه‌ی بۆ دوچه‌ندانه ده‌کاته‌وه، له‌ده هینده تا حه‌وتصد هینده‌ی بۆ ده‌نووسی. به‌گویره‌ی گوپانی وه‌زع و حالی به‌خشنده‌و پی‌به‌خشاوه‌که، سه‌ریاری نه‌وه‌ش پاداشی باش و به‌نرخ تریشی ده‌داتی: که به‌هه‌شتی رازاوه‌یه.

ئیب‌نونه‌بو حاتم له‌عه‌بدولائی کوری مه‌سعو ده‌وه ریواسته‌تی کردوه ده‌لی: که نایه‌تی ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا...﴾ نازل بوو نه‌بو ده‌حداحی نه‌نصاری وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر نه‌وه به‌راستی خودا داوای قهرزمان لی ده‌کا؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فرموی به‌لی نه‌ی نه‌بو ده‌حداح! وتی ده‌ده‌ستتم به‌ده‌ری نه‌ی پیغه‌مبه‌ر خودا! پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) ده‌ستی خسته ناو ده‌ستییه‌وه، نه‌مجار نه‌بو ده‌حداح وتی: نه‌وا باخه خورماکه‌م به‌قهرز دا به‌خودا، (باخه خورماکه‌ی شورایه‌کی به‌ده‌وردا کرابوو شه‌شسه‌د به‌ه‌خورمای تیدا بوو، مال و مندالیشی هه‌ر له‌ناو باخه‌که‌دا ده‌ژیان). ئیتر نه‌بو ده‌حداح هاته‌وه بۆ

ماله وه بانگی له خیزانه که ی کرد نه ویش به وشه ی به لی وه لامی دایه وه،
نه بوده حاح وتی له باخه که وهره دهره وه به قمرز دارمه به خودای گهره وه مز.

له ریوایه تی کی تر دا هاتوه: که خیزانه که ی وتویه تی: نه بوده حداح،
سه ودا که ت قازنجی کردوه، ئیتر که لویه لو مندا له کانی لی هینایه
دهره وه، نه مجار پیغه مبهرا (ﷺ) فهرموی: چند بره دارخورمای بهردار
له به ههشت دا بۆ نه بوده حداح ناماده کراوه.

نه مجار پهروه دگار باسی نه و رۆژه ده کا که پاداشی خودا په رستانی
تیدا دوچه ندانه و چند چندانه ده دریتته وه. ده فهرموی:
﴿يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ﴾
نه ی پیغه مبهرا باسی نه و رۆژه بۆ هاوه لانت بکه: که تۆ ده بیینی پیاوانی
بروادارو ئافره تانی خودا په رست "نه وانه ی له زیانی دنیادا به خشنده بوون
نورو روناکی له سه ر پردی سیرات له پیشیانوه ده پروا و ریگیان بۆ روناک و
خۆش ده کاو به دهستی راستیان نامه ی عه مه لیان گرتوه وه به ره وه به ههشت
ده پۆن. واته: کرده وه باشه کانیان ده بنه هۆی رزگار یونیان و ره نومایی
کردنیان بۆ به ههشت.

نه مجار فریشته کان پییان ده لێن: ﴿بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَاتٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ مزگینیتان لی بن

نه‌مپۆ: که ده‌چنه ناو باخو باخاتیکه‌وه به‌ژێر دره‌خت و باله‌خانه‌کانی‌دا
چۆم و جۆگای جوان و دل‌پفین^{ده‌بن}، بۆ هه‌تا هه‌تایه تییدا ده‌می‌ننه‌وه و
هه‌رگیز لی‌تی وهرز نابن. ته‌مه‌ش به‌هۆی نه‌و کردار و ره‌فتاره‌ باشانه‌ی
له‌ژیانی دونیادا نه‌نجامتان داوه. نه‌و روناکی و رزگارپوونه به‌مراز
گه‌ییشتنیکی فره‌ مه‌زنه‌و له‌وه خۆشتر نیه. نمونه‌ی نه‌م نایه‌ته نایه‌تیکی
تره: که ده‌فه‌رموی: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ. سَلَامٌ
عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ (الرعد/۲۳-۲۴)

به‌کورتی: پڕاو به‌خشین له‌دونیادا، سی سهره‌ری بۆ موسوڵمان
له‌قیامه‌ت ده‌سته‌به‌ر ده‌که‌ن.

(۱) رزگارپوونی رۆژی حیساب

(۲) مزگیننی فریشته به‌به‌هشت، مانه‌وه‌ی نه‌به‌دی له‌به‌هشتدا بۆ
هه‌تاهه‌تایه. نایه‌ته‌که نه‌وه راده‌گه‌یه‌نی: که خوداپه‌رستان ناره‌حه‌تی و
ته‌نگانه‌ی نه‌و رۆژه‌یان توش نایه.

حال و وه زعی دوو پرووه کان له روژی قیامه تدا

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ
 آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا
 فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
 الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُوهُمْ أَلَمْ تَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ
 أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ
 اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٤﴾ فَأَلْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا
 مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوِيَّتُكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

له وه پيش حال و وه زعی موسولمانه به خشنده کانی کرد، نه مجار لیږدها
 باسی دوو پرووه کان ده کا، حال و وه زعی په پوتوړ هیوا پر او بیان له و روژدها
 رون ده کاته وه ده فیه رموی: ﴿يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ
 آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ﴾ له و روژدها که روژی قیامه ته پیاوانی
 دوو پروو نافرته تانی دوو پروو به و موسولمانانه ده لین: که له ناو نورو
 روناکی دان و نامه ی نه عملیان به ده سستی راستیان گرتووه، نه ی موسولمانه
 به خته و هرو به مراز که ییستوه کان! توژیک چاوه ږیمان بکه نو ناوړیکمان لی

بدنه‌وه به‌لکوو لیتان نزیك ببینه‌وه و كه میك له‌نوورو روناکی ناوچه‌وانتان
وهریگرین و لهم تاریکستان و سزا به‌نازاره رزگارمان ببی.

کۆمه‌لێك له‌زانایانی ئیسلام ده‌فهرموون: ئاده‌میزاد هه‌موویان روژی
قیامت له‌ناو تاریکی‌دان، وه‌لی پهره‌ردگار ئهم نورو روناکییه
به‌موسولمانان ده‌به‌خشی و دوورووه‌كان داویان لی ده‌کهن: كه ئاوړپکیان
لی بدنه‌وه، چونکه ئه‌گهر ئاوړیان لی بدنه‌وه روناکی ده‌م و چاویان
له‌دووړوه‌كان ده‌دا.

وه‌لی وه‌لامیکی هیواب و ه‌لامیان ده‌دریتموه مرادیان حاصل نابی،
وه‌کوو ده‌فهرموئ: ﴿قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا﴾ له‌لایه‌ن
فریشته‌وه یان له‌لایه‌ن موسولمانه‌كانه‌وه پییان ده‌گوترئ: بگه‌رپنه‌وه بۆ
دوینا له‌وئ هه‌ول بدن ئهم نووره به‌ده‌ست بینن، وه‌کوو چۆن ئیمه
به‌ده‌ستمان هیناوه، ئهم گالته پیکردن و سوکایه‌تی پیکردنه‌یان تۆله‌ی
ئه‌وه‌یه: كه له‌ژیانی دنیادا مونا‌فقه‌كان گالته‌یان به‌موسولمانه‌كان
ده‌کرد، ده‌یانگوت ئیمه‌یش موسولمانین و پروامان به‌په‌یامی ئیسلام هه‌یه
به‌لام له‌راستی بپی‌پروا بوون.

﴿فَضْرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ
الْعَذَابُ﴾ ئیتر خیرا شوره‌یه‌ك له‌نیوان پرواداران و بی‌پروایان ده‌کیشرئ،
ئه‌و شوره‌یه ده‌روازه‌یه‌کی تێدایه‌ خودا په‌رستانی لی ده‌چنه ژووره‌وه،

دیوی ناوه وهی نهو شوره به به لای به هشت دایه و پره له ره همت و نیعمه قی
خودا، دیوی دهره وهی به لای دۆزه خ دایه و پره له سزا !

نه مجار لهو ده مه دا: که پرواداران و بی پروایان لیک جیا ده کرینه وهو
نه وان بۆ به هشت و نه مان بۆ دۆزه خ ﴿يُنَادُوهُمْ أَلَمْ تَكُنْ مَعَكُمْ﴾
بی پرواکان بانگی پرواداران ده که نو پییان ده لێن: ئه ری ئیمه له جیهان دا
له گه ل ئیوه نه بوین؟ وه کوو ئیوه حازری جومعه و جماعت نه ده بوین؟
له گه ل ئیوه کاروباری حه جان نه کرد؟ وه کوو ئیوه نه چوین بۆ جیهاد و
روبه روی دوزمن نه بوینه وه! هه موو ئه رکێکی نایینیمان وه کوو ئیوه
نه نجام نه دا؟ ئه دی بۆچی ئیستا ئیوه به ره به هشت ده چو ئیمه به ره دۆزه خ!!

﴿قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ كُنْتُمْ أَفْسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّكُمْ
الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ﴾ موسولمانه کان
وه لامیان ده ده نه وه ده لێن: به لێ: ئیوه به روا له گه ل ئیمه بوون وه لێ
بۆ خۆتان به هۆی دوو پروو بیتانه وه نه فسی خۆتان به فتاره برد، به روا له
موسولمان و له دل دا کافر خۆتان تووشی ئه م رۆژه سه خته کرد، سه رگه رمی
تاوان و دا بین کردنی پیوستیاتی ئاره زۆبازی خۆتان بوون. تۆبه تان
دوا خست و چاوه روانی شه وه بوون موسولمانان تووشی چورتم و به لای رۆژگار
بین و ئیعلانی کوفرو بی دینی خۆتان بکه ن، به ر حاله قی نیفاقه وه مانه وه
شک و گومان تان له بنه ماکانی نایین دا هه بوو، زیندو بوونه وه تان به لاوه په شم

بوو، له راستی قورتان دوودل بوون، مو عجیزه ی ناشکراتان به سیحر ده زانی. هیوای پوچ و بی بڼه ما ده سخه پړوی کردن، ده تانگوت: خدا لیمان خوش ده بی، ئاوا ژیا تان برده سهر تا مردن یه خه ی گرتن، شهیتان فیلی لی کردن، نه وه ی برده گوئیچکه تانه وه: که خدا غه فوورو ره حیمه و له سهر تاوان سزاتان نادا!! تیر سزای سه ختی دوزه خ بچیژن و سه رزه نشتی خودی خوتان بکن.

﴿فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ نه مړو فیدیه له ټیوه و له کافره کان وهرناگیری، جیگه تان دوزه خه و باشتیرین شوینه بو ټیوه ههر نه وه تان قابیله، دوزه خ قوناغیکی به دو خراپه کهوا بوی ده جن!

ترسان له خدا و پاداشی موسولمانانی به خشنده و سزای کافره کان
 ﴿الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾
 ﴿۱۶﴾
 آعلمو ان الله يحيي الارض بعد موتها قد بينا لكم الايات لعلكم تعقلون ﴿۱۷﴾
 ان المصدقين والمصدقات اقروا

اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾
 وَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّٰدِقُونَ وَالشُّهَدَآءُ
 عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
 بِآيَاتِنَا ۖ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

له وه وپیش باسی حالو وه زعی خوداپه رستان و دوپروه کانی کرد
 له روژی قیامتدا، نه مجار موسولمانان هه لدهنی بو زیده له خودا ترسانو
 کردنه وهی دلو گوچکجه یان بو بیستنی نایه تی قورئان و په پیره وکردنی
 ریتوما ییه کانی. نه مجار موسولمانان ده ترسینی له لاسایی کردنه وهی
 نه هلی کیتاب و هه رگرتنی خووره وشتی نه وان. ده فهرموئ: ﴿أَلَمْ يَأْنِ
 لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ﴾ نایا
 کاتی نه وه نه هاتوه: که موسولمانان دلیان نه رم بیو له کاتی بیستنی
 نایه ته کانی قورئاندا چاویان فرمیسک هه لوه ریتنی، پاشان له نیازو
 مه به سته کانی قورئان حالی بنو پابه ندی فهرمان و جله وگیریه کانی بن؟؟

په روه ردگار ده یه وئ موسولمانان وا لی بکا هه میسه جیددی بن
 له نایینه که یاندا، هه موو کاتی دلو ده رونیان ناماده باشی نه وهی تیدا بیو
 قورئان و هه رگرن به بیستنی نایه ته کانی چاویان ناوی تی بجزیو دلیان
 بیته کول، ته مه به لی نه یانگریو پشتیان له خوداپه رستی راسته قینه سارد

نه بیتهوه، له سه ره تاوه موسولمانان بهو گوړو تینو ته ورته وه باوه شیان به نیسلامدا کردو به حه ماسه ت و وره به رزی و پرواوه جهنگان، بویه توانیان له ماوه یه کی کورت و قیاسی دا و پرای که می ژماره و که می که ره سته ی جهنگیان ره وره وه ی میژوو بگوړن، وا دیاره به ره به ره پاش ماوه یه ک نه و تینو ته ورته له دلی هندی له موسولمانه کاندا کز بووه بویه خودا بهو نوسلوبه سهرنج راکیشه سهرزه نشتی کردن و وه ناگای هیئانه وه.

ئیبو نه بی حاتم له تیبو عه بیاسه وه ریوایه ت ده کا ده فهرموئ: خودا ته مبه لویه کی له دلی موسولمانه کاندا بینی بویه دوا ی تیپه ر بونی سیانزه سال له نازل بونی قورئان سهرزه نشتی کردن!

نه مجار جلهوگیری نه وه له موسولمانه کان ده کا که لاسایی گاورو جوله که بکه نه وه، فرمانیان پی ده کا له خوره وشتی نه وان دور بن. ده فهرموئ: ﴿وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ با موسولمانان لاسایی نه هلی کیتاب نه که نه وه، نه چن وه کو نه و گهل و نه ته وانه ی له پیش هاتنی نیسلامدا نامه ی ناسمانیان بو. نیردراوه له گاورو جوله که و کاتی روژگاریکی دريژ به سهر نایینه که یاندا تیپه ری سهرده می هاتنی پیغه مبه ره کانیان دوور که و ته وه، تیر دلیان ره ق بوو وایان لی هات

وه‌عظو نامۆزگاریی کاری تیینه‌کردن، واده‌و هه‌ره‌شه هه‌ستی نه‌بزواندن، گۆرانکاریان له‌ته‌ورات و نینجیل‌دا کرد، ده‌ستیان کرد به‌دوینا خواردن و نایین فرۆشتن، شه‌ریعه‌تی خۆیان وا شیواند هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌ما، جوژه‌ها راو بۆچونی جیا‌جیاو بۆ بناغه‌و بۆ به‌لگه له‌ناینه‌که‌یاندا به‌ریا بوو، کوێرانه شوین مالمو قه‌شه‌کانیان که‌وتن، زۆریه‌ی مالمو قه‌شه‌کانیشیان له‌سنوری نایینی خودا ده‌رچوون و نه‌وه‌ی به‌نایینیان حسیب ده‌کرد فپی به‌سه‌ر نایینی خوداوه نه‌بوو. دل‌یان له‌تاوانکاری‌دا ره‌ش بوویوو، کرده‌وه‌کانیشیان به‌تال‌و پوچ! وه‌کو له‌نایه‌تیکی تردا قورئان ده‌رباره‌یان ده‌فرموی: ﴿فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ (المائد: ۱۳) ته‌جار په‌روه‌ردگار نمونه‌یه‌ک دینیتته‌وه بۆ کاریگه‌ریی وه‌عظو نامۆزگاریی و خۆیندنی قورئان، ده‌فرموی: ﴿اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُخَيِّبُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ بزائن: که خودا دوا‌ی نه‌وه‌ی زه‌وی وشک و سوته‌مه‌رۆیه زیندوی ده‌کاته‌وه. بی‌گومان ئیمه‌ نیشانه‌کانی ده‌سه‌لاتی خۆماتتان بۆ رون ده‌که‌ینه‌وه بۆ نه‌وه‌ی ئیوه ژیر بینو به‌خۆتان‌دا بچنه‌وه. به‌م جوژه په‌روه‌ردگار جله‌و‌گیری له‌موسولمانه‌کان ده‌کا که وه‌ک گا‌ورو جوله‌که‌کانیان لێ نه‌یه، به‌وینیه‌ی نه‌وان سه‌ریان لێ نه‌شیوئ، بۆیه په‌روه‌ردگار فرمانی ناراسته‌کردن و پێی فرمون با ئیوه وه‌کو وه‌لی کیتابتان لێ نه‌یه، نایینتان له‌بیر

بچیته‌وهو شمربعه‌تتان لی بگۆرئ. هه‌میشه قورئان بخویننه‌وهو له‌مانای
 نایه‌ته‌کانی ورد ببنه‌وه، گوئی لی رابگرنو بیری لی بکه‌نه‌وه، چونکه
 قورئان بارانی ره‌حه‌ته‌و بیرویاوهر له‌دله‌کان‌دا تازه ده‌کاته‌وه، گه‌شه‌و
 نه‌شه‌یان پی‌ده‌کا، چۆن زه‌وی وشکو سوته‌مه‌رۆ: که بارانی لی ده‌باری
 زیندوو ده‌بیته‌وهو گژوگیاو گولۆ گولزاری تیدا ده‌رۆ، قورئانیش بو دله
 مردوه‌کان وه‌هایه، زیندویان ده‌کاته‌وهو نه‌شو‌غایان تیدا به‌دی دینی.
 مشتو مالیان ده‌کا، ژه‌نگو چلکیان له‌سه‌ر لاده‌با.

نه‌جار په‌روه‌ردگار پاداشی به‌خشنده‌کان چ پیاو بن چ ئافره‌ت
 دیاری ده‌کاو ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ
 قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ﴾ بیگومان پیاوانی به‌خشنده‌و
 ئافره‌تانی دلاوا نه‌وانه‌ی که له‌مال‌وسامانی خویان ده‌به‌خشنه‌هه‌ژارو
 ئاتاجان، به‌نیازی به‌ده‌سته‌یێنانی ره‌زامه‌ندیو پاداشی خودا یارمه‌تی
 بی‌نه‌وایان ده‌ده‌ن، به‌روی گه‌شو ناوچاوانی رونه‌وه ده‌سگرویی هه‌ژارو
 لیقه‌وماوان ده‌که‌ن، منه‌تیان به‌سه‌ردا ناکه‌ن و خویان هه‌لئانیته‌وه، نه‌وانه
 خودا چاکه‌کانیان به‌ده‌چه‌ندانه‌ بو تۆمار ده‌کا، به‌به‌ریشیه‌وه هه‌یه تا
 چه‌وتسه‌د هینده‌و زیاتریش پاداشیان بداته‌وه، بو نه‌وان هه‌یه پاداشی
 زۆرو به‌به‌هاو ریز! ده‌بی چ پاداشتێک بی، خودا به‌﴿اجر کریم﴾ ناماره‌ی
 بو کردبی؟!

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ﴾ ئەوانەى خواوەن بیروپروان دان بەتاک و تەنهایى خودادا دەنێن و پروایان بە پیغەمبەرانى خودا هەبە، ئەوانە لەپەلە و پایەى سیددیقیندان، وەکوو ئەوان لای خودا رێز لێ گیراون، ئەوانەش کە لەرێگای خودادا شەهید بون و گیانی خۆیان بەخت کردووە بۆ ئەوەى ئالای (لا اله الا الله، محمد رسول الله) لەبەرزى بەشەکیته‌وه و نایىنى خودا بەرقەرار بێ و شەریعەتى خودا یاسای کۆمەڵە و فرمانپەرە بێ، ئەوانە پاداشى گەورەیان لای خودا بۆ ئامادە کراوە، نوورو روناکی قیامەتیان پێ دەدرێ و بەرەو بەهەشت بەرێ دەکرێن و بەمراز دەگەن، ئیمامى عەلى دەفەرموی: پیغەمبەر (ﷺ) بەهاوەلانی فەرمو: ئێوە کێ بەشەهید حسیب دەکەن؟ وتیان: کەسێک لە پێنا ئایىنى خودادا گیانی خۆى بەخت بکا. پیغەمبەر (ﷺ) فەرموی کەوابێ شەهیدی ئومەتی من کەمن. نەخەیر شەهید هەر ئەوانە نین بەلکو کەسێک بەناحق بکوژرێ شەهیدە، کەسێک بەتاعون بمرێ شەهیدە، کەسێک بەسک ئێشە بمرێ شەهیدە.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾ ئەوانەى کافرو بێ پروان ئینکاریی هەبوون و تاک و تەنهایى خودا دەکەن، نایەتەکانى قورئان رەت دەکەنەو، پشت لەبەلگە و نیشانەکانى خودایەتى خودا هەڵدەکەن. پیغەمبەر بەدرۆ دەخەنەو، ئەوانە ئەهلی دۆزەخن، رۆژى قیامەت توپ دەدرێنە ناوی و بۆ هەتا هەتایە تێیدا دەمێننەو!

دو نیا بی بایه خه وهول بدن له قیامه تدا به خته وه ربن

اعلموا انما الحیوة

الدنیا لعب و لهو و زینة و تفاخر بینکم و تکاثر فی الاموال

والاولاد کمثل غیث اعجب الکفار بانه ثم یهیج فترته

مصفرا ثم یكون حطما و فی الآخرة عذاب شدید و مغفرة

من الله و رضوان و ما الحیوة الدنیا الا متع الغرور ﴿۲۰﴾

سابقوا الی مغفرة من ربکم و جنة عرضها کعرض السماء

والارض اعدت للذین ءامنوا بالله و رسله ذلك فضل

الله یؤتیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم ﴿۲۱﴾

له نایه ته کانی پيشودا حال و وه زعی موسولمانان و کافره کانی
له قیامه تدا رون کرده وه، به شوین نه وه دا هیج وپوچی ژیا نی دو نیا و
به نرخی ژیا نی قیامه ت باس ده کا، موسولمانان هه لده نی بو نه نجامدانی
نه و کارانه ی لیخو شبوون و ره زامه ندی خودایان پی ده سته بهر ده بی.

ده فهرموی: ﴿اعلموا انما الحیة الدنیا لعب و لهو و زینة و تفاخر
بینکم و تکاثر فی الاموال و الاولاد﴾ نه ی ناده میزادینه “هه موتان بزانی

ژیانی دنیا گالتو گه‌په، ماوه‌یه‌که‌و به‌سەر ده‌چی، یاری مندا لانه‌و زوو
 تیک ده‌چی، خو خه‌ریک کردنه به‌شتیکه‌وه سودی نیه، نارایشتی‌که‌و
 ناده‌میزادی دنیا په‌رست خو‌ی پی ده‌پازینیته‌وه زوری پی ناچی نامینی.
 خو‌هه‌ل‌نانه‌وه‌و شانازی کردنه به‌سەر یه‌کتردا، هه‌ندی‌کتان به‌سەر
 هه‌ندی‌کتان‌دا شانازی ده‌کا به‌مال‌و سامان‌و مندا‌و خزم‌و که‌س‌و کارو
 داروده‌سته. خو‌یان پی‌وه هه‌ل‌ده‌کی‌شی‌و لاف‌و گه‌زاف لی ده‌دا. وه‌کو
 له‌نایه‌تی‌کی تردا ناما‌زه به‌م مانایه ده‌کا‌و ده‌فرموی: ﴿زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ
 الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ
 وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ
 حُسْنُ الْمَبَإِ﴾ (آل عمران: ۱۴) نه‌مه‌ش نیشانه‌ی بی‌بایه‌خی جیهانه، نه‌وه
 ده‌خو‌ازی که ناده‌میزاد هی‌نده خو‌ی پی‌وه هه‌ل‌و‌گپ‌ر نه‌کا قیامه‌تی
 له‌بیر به‌ریتته‌وه.

نه‌جار ژیا‌نی دنیا ده‌شو‌به‌ی‌نی به‌گ‌زو‌گی‌ایه‌کی ته‌مه‌ن‌کورتی زوو
 به‌سه‌ر‌چو‌و خیرا په‌ری‌وو بی‌سود، ده‌فرموی: ﴿كَمْثَلٍ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ
 نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا﴾ دنیا وه‌کو بارانی‌ک وایه:
 که نه‌و گ‌زو‌گی‌ایه‌ی پی شین ده‌بی که‌شتیار سه‌رسام بکا‌و دلی پی خو‌ش
 بی‌پاشان وشک بی‌و، بی‌ینی زه‌رد هه‌ل‌ب‌گه‌ر‌ی‌و نه‌جار بی‌ته‌پوش‌و
 په‌لاش‌و با به‌ملاو به‌ولای‌دا بدا‌و پاش ماوه‌یه‌ک شو‌ینه‌که‌ی بی‌ته‌وه
 به‌زه‌وی‌یه‌کی سوته‌مه‌ر‌و، وه‌کو له‌نایه‌تی‌کی تردا ناما‌زه به‌م مانایه ده‌کا‌و

■ رموی: ﴿إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أُنْزِلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَيَّنَّتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَاهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَبِ الْأَمْسِ﴾ (یونس: ۲۴) نیت هر که سیك دونیا پرست بی و خوی پیوه هله و گیر بکا، جوانی و رازاوهی کورتخایه نی ده سخره وی بکا، به ته وای قیامه تی له بیر بچیته وه، نه وه به دبه خت و چاره پشه ﴿وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ له ژیا نی قیامه تدا دوو حال هه ن یان سزای به شیدده ت بو دوژمنانی خودا، یان لیخو شبون و ره زامه ندی خودا بو خو شه ویستانی. ژیا نی دونیا ش جگه له مه تاع و هو کار یکی رابواردن هیچی تر نیه، داوو ته له یه که بو که سیك تی بی بکه وی و خوی بداتی.

که سیك وای لی هات له دونیا پرستی دا پی و وابوو^ه هه ژیا نی دونیا به ژیا نی تر نیه، نه وه مالتویران و به دبه خت و چاره پشه.

سه عیدی کوری جوبهیر فهرمیوه تی دنیا نامیری هه له خه له تاندن و ده سخره پوونه، نه گهر هیئنده ت خو دایه قیامه تی له بیر بر دیه وه، وه لی نه گهر دونیات کرد به مه زره عی قیامه ت و به کارت هیئا بو به خته وه ری دواروژو وه ده سته یینانی ره زامه ندی خودا، نه وه باشتین کالایه و به نرخترین هوکاره.

نیمامی بوخاری و نه محمد له عه بدولای کوری مه سعودوه ریوایت ده کا: ده لئ: پیغه مبه ر(ﷺ) فهرمووی: (به هشت بۆ هه ریه کی له ئیوه له سیرمه ی نه عله که ی لئی نزیکتره. دۆزه خیش هه روا) که وابی خیرو شهر له ئاده میزاد نزیکنو خۆی کامه یانی بوی له ئامیزی ده گری.

نه بچار پهروه دگار موسولمانان هه لده نئ بۆ پیشپرکی کردن له کاری چاکه دا بۆ ده ست پیشخه ری له وه ده ست هیئانی لیخو شبون و به هشت، به هۆی نه نجامدانی کرده و ی چاک و خۆگرتنه وه له شتی حرام و کاری نادرست. ده فهرمووی: ﴿سَابِقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ﴾ نه ی خاوه ن باوه ران، په له بکه ن له نه نجامدانی کاری چاکه و بکه ونه پیشپرکی و موسابه قه له گه ل په کتری بۆ نه نجامدانی نه و کرده وه چاکانه ی ده بنه هۆی لیخو شبونی خودا لیتان، په له بکه ن له تویه کردن و گه رانه وه بۆ لای خودا و په شیمان بونه وه له تاوان، بۆ نه وه ی بگه ن به به هشتیکی پانو پۆر: که پانیه که ی به نه ندازه ی پانی ئاسمان و زهویه، که ناماده کراوه بۆ نه وانه ی برپایان به تا و ته نهایی خودا و راستیی پیغه مبه رانی هه یه. نه رکی سه رشانیان نه نجام ده دن خۆ له و شتانه ده پارێژن: که خودا نه ی لی کرده. ﴿ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ نه و پاداشه گه وره و به صراز گه یشتنه بئ وینه یه، نه و به هه شته رازاوه و لیخو شبون و ره زامه ندیی خودایه لیتان فاضلو ره همه تی خودایه پیتان ده به خشی و واجب نیه له سه ری.

خودا خاوه‌نی فەضلی گەورەو کەرەم و میهرەبانیی زۆرو
زەبەندەییە بۆ موسولمانان.

بە لاو موصیبەت پەییوەندن بە قەزاو قەدەرەو، ئەوانە ی چروکن
ستەم لە خۆیان دەکەن

مَا أَصَابَ

مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مِّن قَبْلٍ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾ لَّكَيْلَا
تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ
لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٣﴾ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِأَمْوَالِهِمْ
الَّتِي بَاءَ النَّاسُ بِالْبُخْلِ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٤﴾

لەو پێش ئەوێ راگەیاندا: کە هەموو خێرو خۆشییەکی قیامەت
لەچوونە ناو بەهەشت و لیخۆشبون و رەزامەندیی، هەمووی فەضلو
کەرەمی خودایە، ئەجار ئەو رادەگەییەتی: کە هەرچی روداو بە لاو
موصیبەتی دنیا هەن هەموویان بە قەزاو قەدەری خودان. ئەجار
موسولمانان هەڵدەن بۆ ئەوێ بە لە دەستدانی مال و سامان و نازو

نیعمه‌ت خه‌فەتبار نه‌بن و به‌رژانی نازو نیعمه‌ت به‌سه‌ریان‌دا له‌خۆیان بایی نه‌بن. هه‌ره‌شه له‌وانه‌ش ده‌کا: که به‌خیلو چروکنو شه‌وه‌ی له‌سه‌رشانیانه شه‌نجامی ناده‌ن، به‌لکوو ده‌نه ده‌نه‌ی که‌سانی تریش ده‌ده‌ن بۆ به‌خیلی و ده‌ست قوچاندن. ده‌فه‌رموئ: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا﴾ هیچ به‌لاو موصبیه‌تی‌کتان توش نابێ نه له‌زه‌وه‌ی‌دا وه‌کوو گرانیو لافاوو بومه‌له‌رزوه‌ شه‌و جوژه شتانه، نه له‌خودی خۆتان‌دا وه‌کوو نه‌خۆشی و هه‌ژاری و مردن و قه‌له‌ق و خه‌مباریی، ئیلا له‌زانیاریی خودادا، له‌له‌وحوله‌حفوظدا تۆمار کراوه پیش شه‌وه‌ی شه‌م مه‌خلوقاتانه دروست بکه‌ین! هه‌رچی به‌لاو موصبیه‌تی دنیا هه‌یه هه‌مووی به‌قه‌زاو قه‌ده‌ری خودایه، خودا له‌شه‌زه‌ل‌دا ته‌قدیری کردوه له‌له‌وحوله‌حفوظدا تۆمار کراوه ﴿إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ بێگومان تۆمارکردنی شه‌و هه‌موو روداوو کاره‌ساتانه له‌شه‌زه‌ل‌داو زانیاریی خودایی پێیان پیش په‌یدا بوونیان کاریکی سه‌هل و ئاسانه بۆ خوداو هیچ گرانی تێدا نیه، چونکه خودا بۆ خۆی به‌دییه‌نه‌ری هه‌موو شتی‌که‌و ده‌زانی چی دروست کردوه و چۆنی هێناوه‌ته دی و چی ده‌کا و چی به‌سه‌ر دێنی، له‌فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ردا هاتوه: ده‌فه‌رموئ: (مَنْ عَرَفَ سِرَّ اللَّهِ فِي الْقَدْرِ هَانَتْ عَلَيْهِ الْمَصَائِبُ) که‌سی‌ک نه‌یینی خودا بزانی ده‌رباره‌ی قه‌زاو قه‌ده‌ر، قورسایی به‌لاو موصبیه‌تی له‌سه‌ر سوک ده‌بی.

له حقیقه‌ت و راستی‌دا هه‌موو روداوو به‌لاو موصیبه‌تیک به‌ده‌ست
خودایه‌و نه‌و خه‌لقی ده‌کا، خه‌لق و ئی‌جاد به‌ده‌ست خودایه، کرده‌وی
ئاده‌میزاد سه‌به‌ب و هۆکارێکی رواله‌تییه نه‌ک حه‌قیقی، سی‌حرو چاره‌زارو
کوشتن هه‌موویان به‌کاریگه‌ریی په‌روه‌رگار دینه‌ی، (مۆثری حه‌قیقی‌و
کاریگه‌ر خودایه.

بی‌گومان نه‌م بونه‌وه‌ره به‌رفراوانه په‌روه‌ردگار به‌نه‌خشه‌و پلانی‌ک
هی‌ناویه‌ته وجود، هی‌نده‌ی وردیستی و نه‌ندازیاریی تیدا کرده‌و، هه‌ر
روداویکی تیدا روبدا پیش به‌دی‌هێنانی بونه‌وه‌ر خۆی، مه‌زنده کراوه‌و
برپاریی خودایی بۆ دراوه‌و، هیچ شتیکی تیدا به‌ری‌که‌وت و بی‌هوه‌هه‌ رونادا،
هه‌رچی روبدا له‌م بونه‌وه‌ره‌دا پیش خه‌لقی زه‌وی و ئاده‌میزاد له‌زانیاریی
خودادا به‌وردی ته‌قدیر کراوه‌و، کات و شوینی روداوه‌که‌و چۆنیه‌تی رودانی
له‌عیلمی خودادا به‌شه‌فافی دیاریی کراوه‌و. چونکه له‌زانیاریی خودادا
رابردوو حال و داها‌توو له‌زه‌مان‌دا یه‌که‌و به‌نیسه‌به‌ت په‌روه‌ردگاره‌وه
ما‌ضی و حال و موسته‌قبه‌ل وجودیان نیه‌و. نه‌و زه‌مه‌نه رابردوو ئیستایه‌و
دوایی‌یه به‌نیسه‌به‌ت ئی‌مه‌وه‌یه که رۆژێک بووه نه‌بووین و رۆژیکیش دی
نا‌بین. ئی‌مه به‌و زه‌مانه جیا‌جیا‌یانه سنووری شته‌کان ده‌زانین به‌بی سنووری
مه‌کانیی و زه‌مانیی ناتوانین مه‌زنده‌ی شته‌کان بکه‌ین. خودا بۆ خۆی
حه‌قیقه‌تی مو‌ط‌له‌قه‌و ده‌توانی‌به چرکه‌یه‌ک ناگاداریی هه‌موو بونه‌وه‌ر

بئی، به‌بئی سنوورو له‌مپەر کون و قوزبئی ناو ئەم کەونەو هەر گەردیلەو
 خانەیه‌کی دەزانئ چیه‌و چۆنەو چۆن بووەو چی لی دئ! ئەم کەونەو هەرچی
 تێدا یەو تێیدا رو دەدا هەر لەئەزەلەو تا ئەبەد لەزانباری خودادا بەبئی
 سنوورو هەبوونی پەردەو له‌مپەر دیارینی یەو گەردیلەیه‌کی لی نەدیو نیە.
 هەر موصیبه‌تێک خێر بئی یان شەڕی کە لەزەوی روودەدا یان یەخە
 نادەمیزادەکان خۆیان دەگرئ لەکتیبی ئەزەلی خودادا تۆمار کراوە.
 کەوابئی پێویستە دلەکان بەوردی هەست بەو حەقیقەتە بکەن و بەو
 بیروباوەرەو هەنگاو بهاون و روبەرپی بەلاو موصیبه‌ت ببەنەو، ﴿لَکَیْلَا
 تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَکُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاکُمْ﴾ بۆ ئەوەی ئەگەر شتیکتان
 لەکیس چوو ئەوەندە خەفەتی بۆ نەخۆن سەنتەرتان تێک بدا ئەگەر خێرو
 خوشیتان هاتەرپی و مالو سامانتان زۆر بوو لەشساع و تەن دروست بوون
 لەخۆتان بایی نەبن و بوغراییی روتان تئ نەکا. ﴿وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
 فَخُورٍ﴾ خودا هیچ خۆبەزلزان و شانازیکەر و خۆهەلکیشیکی خوش ناوی،
 هەرکەسێ لەدلی خۆی دا خۆی بەلاو زل بئی و لوتبەرزی بئی، شانازی بەسەر
 مەردومدا بکا، بەمالو مندالو کورسیو پلەوپایە بنازی تاوانەو خودا
 سزای دەداو تۆلەیی لی دەستینئ. بێگومان خەفەت و خوشی، دلته‌نگیو
 دلخۆشی لەسروشتی نادەمیزادان و جله‌وگیری لەشتیک ناکرئ سروشتیی
 بئی، کەوابوو نەهیەکە روودەکاتە ئەو حالەتانه‌ی لەفەرەح و حوزنەکەو سەر
 هەل دەدەن. بەم جۆرە کەیفخۆشی یەکە وای لی بکا کوفرانی نیعمەت

بکا، یان ناخوشی‌یه که وای لی بکا ناپازی بی به‌قه‌ده‌ره! واته حوزنو
 فەر‌ه‌ه‌که‌ی له‌ئه‌ندازه‌و سنوور دهر‌بچن بگاته ئەو حاله‌ته‌ی نه‌هی لی
 کراوه، ئە‌گینا کئ هه‌یه به‌ناخوشی دله‌نگ نه‌بی و به‌خوشی که‌یف‌خوش
 نه‌بی. وه‌لی پتویسته له‌سه‌ر خوشی سوپاس‌گور‌زار بینو له‌ناخوشی‌دا پشوو
 در‌یژ بین.

﴿الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ
 الْحَمِيدُ﴾ خۆ‌به‌زلزانو خۆ‌هه‌ل‌کیش نه‌وانه‌ن به‌خیلو چروکن ده‌ستیان
 ناچیتته خه‌رج‌کردنی مال‌و سامانی خۆیان بۆ هه‌ژارو ئاتا‌جان، زه‌کاتی
 مالی خۆیان دهر‌ناکه‌ن، یارمه‌تی لێقه‌وماوان ناده‌ن. نه‌ک هه‌ر‌ته‌وه‌نده
 به‌ل‌کوو داوا له‌که‌سانی دیکه‌ش ده‌که‌ن ده‌ست قوو‌چاوو به‌خیل بن، به‌ل‌کوو
 به‌خیلی و چروکی له‌پیش چاوی که‌سانی دیکه‌ جوان ده‌که‌ن، که‌سی‌ک پشت
 له‌به‌خشنده‌یی بکاو بی‌گویی فەرمانی خودا بکا، با ئەوه بزانت خودا
 هیچ ئاتا‌جی به‌نه‌و نیه‌و لی‌ی بی‌منه‌ته. چونکه خودا شوپاس‌کراوه
 له‌ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا به‌گویی نه‌کردنی ئەم‌و ئەو. چ زیانیکی پی
 ناگه‌یه‌نی. به‌خیلو چروک زیان به‌خۆی ده‌گه‌یه‌نی و خۆی خه‌ساره‌تمه‌نده
 وه‌کوو قورئان له‌سه‌ر زمانی هه‌زه‌ته‌ی موسا ده‌فهر‌موی: ﴿وَقَالَ مُوسَى
 إِنَّ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ (ابراهم: ۸)
 یان ده‌فهر‌موی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ
 الْحَمِيدُ﴾ (فاطر: ۱۵).

دهستوری کۆمه‌لگای ئیسلامیی و یاسای حوکم

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ
وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ
بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾

له‌وه‌پیش باسی حالو وه‌زعی دونیاو قیامه‌تی کرد، نه‌جار لی‌رده‌ا
مه‌به‌ست له‌ناردنی پی‌غه‌مبه‌ران دیاری ده‌کا که خودا ناردونی بو
ری‌ک‌خستنی کۆمه‌لگاو ره‌هنومایی کردنی ئاده‌میزاد بو ریتیازی راستو
به‌خته‌وه‌ری و چه‌سپاندنی عه‌داله‌تکاری له‌ناو کۆمه‌لگادا بو شه‌وی
به‌خته‌وه‌ری دونیاو قیامه‌ت به‌ده‌ست به‌یئن. ده‌فه‌رموی: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا
رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾ بی‌گومان ئیمه فریشته‌مان ناردوه بو لای
پی‌غه‌مبه‌رانمان و نی‌گا و سروشان پیدا ناردوه بو‌یان، پی‌غه‌مبه‌رانیشمان
ره‌وانه کردون بو سه‌ر گه‌ل نه‌ته‌وه‌کانیان، موعجیزه‌و به‌لگه‌ی ناشکرمان
له‌سه‌ر راستیی پدیامه‌که‌یان پی‌داون، شه‌ریعه‌ت و یاسامان بو ناردون تا
بی‌گه‌یه‌نن و بو مه‌ردومی شی بکه‌نه‌وه، ﴿وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ
لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ نازلمان کردوه بو سه‌ر شه‌و پی‌غه‌مبه‌رانه‌مان نامه‌ی

ناسمانیی وه‌کوو ﴿ته‌ورات و زه‌بوو ئینجیل و قورنان﴾ له‌ناو ئه‌و نامه
ناسمانییانه‌دا حوکم و عه‌دالته‌تکاریمان ناردۆته خوار، فهرمانان
به‌پیغه‌مبه‌رانان کردوه که ئه‌و شه‌ریعت و یاسایه به‌مه‌ردوم رابگه‌یه‌نن.

بۆ ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاده‌کان شوین شه‌ریعتی خودا بکه‌ون و پابه‌ندی
فهرمان و جله‌وگیریه‌کانی په‌روه‌ردگار ببن و ژیا‌نی خۆیان به‌گوێهری ئه‌و
یاسایه به‌پێوه به‌رن. به‌ویژدان و عه‌دالتکاری له‌گه‌ڵ یه‌کترا مامه‌له
بکه‌ن، کاروباری دویا و قیامه‌تیان به‌گوێهری شه‌ریعتی خودا نه‌نجام
به‌ن، ریز له‌شه‌ریعتی خودا بگرن و شوین پیغه‌مبه‌رانی خودا بکه‌ون.

﴿وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ﴾ ناسن و پۆلامان بۆ
دروست کردون، ده‌ره‌ینان و دروستکردنیمان فیر کردون، شاه‌زادان
کردون: که نامیری جیا‌جیای جه‌نگی و ناجه‌نگی لی دروست بکه‌ن، تۆپ و
تفه‌نگ و که‌شتی و سه‌یاره‌ و فڕۆکه‌ و شه‌مه‌نده‌فه‌رو گه‌لی شتی تری
گرنگتری لی دروست بکه‌ن.

له‌ ناسندا ه‌یژیک‌ی جه‌نگی زۆر سه‌خت ه‌یه، هه‌رچی نامیری
جه‌نگ ه‌یه هه‌موی له‌ناسن دروست ده‌کری، به‌لکوو ناسن ه‌یژ‌ی به‌کاره
له‌ناشتی و شه‌ردا، سوودی زۆری بۆ ئاده‌میزاد ه‌یه له‌زۆر بواردا به‌کاری
دینن، دروستکردنی باله‌خانه‌ی قاتقات و نامیری کشت و کال و کردنه‌وه‌ی
ریگاوبان و نامیری پیشه‌سازی و جه‌نگی و ئابوری و کارگه‌ی دروستکردنی

کالاو پئداویستی ژبان، هه‌موویان پیوئیستیان به‌ئاسن هه‌یه، به‌شی
 زۆریان له‌ئاسن به‌ره‌هم ده‌هینرئین. هه‌ر به‌ئاسن ئاده‌میزا ده‌توانی پر دو
 ریگاویان رابکیشی و سروشت بۆ سودی خۆی به‌کار بیئنی. هه‌رچی
 شارستانیته هه‌یه به‌بی ئاسن ده‌سته‌به‌ر نابی، هه‌موو ئامیتریکی
 کارکردن به‌ده‌گمه‌ن نه‌بی به‌شیکی ئاسن تئدایه، شه‌مه‌نده‌فه‌رو ئامیتری
 کشت و کال و رستن و چین و بیناسازی و چاپ و چاپه‌مه‌نیو گه‌لی شتی تر
 په‌یوه‌ستن به‌ئاسنه‌وه. به‌لکوو به‌ئاسن پارێزگاری له‌ئایین و له‌ولات ده‌کری،
 بۆ تیکشکاندن و ته‌مه‌بی کردنی دوژمن به‌کار ده‌هیندری.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دواي ئه‌وه‌ی کرا به‌پیغه‌مبه‌ر سیانز ساڵ له‌مه‌که
 مایه‌وه، نایاتی مه‌ککی بۆ نازل ده‌کران بۆ چه‌سپاندنی بنه‌ماکانی
 عه‌قیده و ره‌وشی جوان. له‌ماوه‌ی ئه‌و سیانز ساڵه‌دا هه‌ر خه‌ریکی
 ئامۆزگارییو بانگکردنی خه‌لک بوو، موعجیزه‌ی ده‌نواند، قورئانی بۆ
 ده‌خویندن، به‌شیوه‌ی جوان و له‌سه‌ره‌خۆ موناقه‌شه‌ی ده‌کرد، به‌رنامه‌ی
 نایینی خودای راده‌گه‌یاند، کاتیک فهرمانی پێکرا کۆچ بکا بۆ مه‌دینه‌و
 نین درا شه‌ر بکا بۆ دیفاع له‌عه‌قیده‌و بیروباوه‌رو ده‌وله‌تی تازه‌ رسکاوی
 ئیسلامیی له‌مه‌دینه.

نه‌جار وێرای ده‌عه‌وت و بانگه‌وازی و نه‌صیحه‌ت و ئامۆزگاری تاوی
 دایه شمشیریش، بۆ روبه‌رپه‌یوه‌ی دوژمنه‌ سه‌ره‌قه‌کان و به‌گژدا

چونه وه‌یان. نیمام نه‌حمده. نه‌بوداود له‌ئینوعمه‌ره‌وه ریوایه‌تیاں کردوه ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فرمووی: (بعثت بالسيف حتى يعبد الله وحده لا شريك له، و جعل رزقي تحت ظل رمحي، جعلت الذلة الصغار على من خالف امری، و من تشبه بقوم فهو منهم)

به‌کورتی ئاده‌میزاد دوو جوړن، هه‌یانه به‌نه‌صیحه‌ت و ناموژگاریی دپته سهر ریگای راست و واز له‌خرابه‌کاریی ده‌هینن، هه‌شیانه به‌زه‌برو زه‌نگ و شمشیر و تفه‌نگ نه‌بڼ مه‌هار ناکړی. زور جاری و هه‌یه کاریگه‌ریی هیژو ده‌سه‌لات له‌کاریگه‌ریی قورئان پټه. وه‌کوو له‌نه‌شودا هاتو. (ان الله ليزع بالسلطان ما لا يزع بالقرآن)

ئیتړ خدا: که پیغه‌مبه‌رانی ناردوه به‌نامه‌ی ئاسمانی‌یه‌وه شه‌ریعه‌ت و یاسای بو داناون، ئاسنیشی دروست کردوه بو نه‌وه‌ی هه‌موو جوړه چه‌کینکی لی دروست بکه‌ن، ئایینی پڼ بیاریزن و عه‌دالته‌ت و دادی پڼ بچه‌سپینن. ﴿وَلَيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ واته: خدا هه‌موو نه‌و کارانه‌ی کر. بو نه‌وه‌ی ده‌ری بخاو ده‌ریکه‌وی کڼ یارمه‌تی ئایینی خدا ده‌دا، کڼ پشتگیریی پیغه‌مبه‌ره‌کانی ده‌کا، کڼ نه‌وانه‌ی دلسوزانه به‌هوی نیمان پروایان به‌و شتانه‌ی که په‌نامه‌کڼ لییان وه‌کوو پروا به‌روژی قیامه‌ت. چه‌ک هه‌لده‌گرن و ئاسن به‌کار دینن و دژی دوژمن ده‌جه‌نگن، بیگومان خدا بو خوی تواناو ده‌سه‌لاتی ره‌های هه‌یه‌و

پتویستی به یارمه تیدانی نئوه نیه، عزیزو بالادهسته
له فرمانپره واییو حوکمرانی خزی دا. وه لی: که فرمان به موسو لمانان
ده کا به جیهاد کردن بو شهویه خزیان سودی لی وهریگرن، له دونیادا
سهریبرز بژینو له قیامه تدا به خته وهر بنو به مرازی گهوره بگن که چونه
ناو به ده شته.

شه ریه ته ناسمانییه کان له بنه مادا هه موویان یه کن

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ
وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ
وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ عِثْرِهِم
بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ
وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابَانِيَّةً
أَبْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَا عَلَيْهَا إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا
رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ
وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

وَأَمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ
 نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٨﴾
 أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ
 الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

له‌وه‌پیش پدروهردگار نه‌وه‌ی راگه‌یاند: که پیغه‌مبه‌رانی
 به‌موع‌جیزه‌و نایاته‌وه‌ ره‌وانه‌ کردوه، فدرمانیشی به‌ئاده‌میزاد کردوه: که
 پشت‌گیریی نایینی خداو پیغه‌مبه‌ره‌کانی بکه‌ن، نه‌جار له‌م کۆمه‌له
 نایه‌ته‌دا نه‌وه‌ راده‌گه‌یه‌نی که هه‌موو پیغه‌مبه‌ران یه‌ک به‌رنامه‌یان هه‌یه‌و
 بۆ یه‌ک مه‌به‌ست بانگه‌وازیان کردوه، بنه‌مای بیروباوه‌ریان یه‌ک بووه
 ده‌فهرموی: ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ
 وَالْكِتَابَ﴾ پیگومان نیتمه‌ باب‌ه‌ گه‌وره‌ی دووه‌می ئاده‌میزاد که حه‌زره‌تی
 (نوح) کردمانه‌ پیغه‌مبه‌رو ناردمان بۆ سه‌ر گه‌له‌که‌ی، هه‌روه‌ها
 ئیبراهیم: که خو‌شه‌ویستی خودایه‌ به‌باوکی پیغه‌مبه‌ران ناسراوه
 ره‌وانه‌مان کرد بۆ سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی تر، ئیتر له‌وه‌چه‌و نه‌وه‌ی ئه‌م دوو زاته
 زنجیره‌ی پیغه‌مبه‌رانمان تیدا هه‌لب‌ژاردن و ره‌وانه‌مان کردن، نامه‌ی
 ئاسمانیمان پیدا ناردن، هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کانمان له‌ته‌وه‌ی نه‌و دوو
 پیغه‌مبه‌ره‌ به‌رپ‌زهن. هه‌ر چوار نامه‌ ئاسمانیه‌کان: که ته‌ورات و ئینجیل و

زه بوورو قورثانه له نه وهی نوح و ئیبراهیم به دهر نیه، وه لی نه ته وانه ی: که نه وه موو پیغه مبه رانه یان بو سهر ره وانه کراو نه و نامانه یان بو نیردرا هه موویان وه کوو یه که نه بوون، به لکوو دابه ش بون به دوو کو مه ل، ﴿فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ سهره نجامی نه و نه ته وانه نه وه بوو بوونه دوو تا قم، کو مه لیکیان به پیر بانگه وازی پیغه مبه ره کانیا نه وه چونو شوین نامه ی ناسمانی که وتن، زۆرینه شیان له ریگا لایان داو سنووری خودایان شکاندو فاسق بوون. به روا له ت له ناو نایینه که دا مابوونه وه به لاه هه موو جو ره تاوانیکیان نه نجام ده دا.

﴿ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا﴾ نه جمار دوا ی نوح و ئیبراهیم و گه له کانیا ن په یتا په یتا پیغه مبه رانی خو مانان نارد ه سهر گه ل نه ته وه کانی دوا نه وان، به گویره ی پیویست و به درێژایی روژگار یه که له دوا ی یه که پیغه مبه رمان ناردن. تا گه یشته سهرده م و روژگاری عیسی کورپی مه ریه م، ئیتر ﴿وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ﴾ به شوین زنجیره ی پیغه مبه ران دا عیسی کورپی مه ریه مان هی ناو کردمانه پیغه مبه رو (ئینجیل) مان پیتا: که ته واکهری کتیبی ته ورات بوو، حه قیقه ت و ناوه روکی شه ریه تی عیسی له خو گرتبوو، هه ندی نه حکامی ته وراتی سوک کردبوون: که کاتی خو ی په روه ردگار له سهر نه ته وه ی ئیسرا ئیلی قورس کردبون. وه کوو له نایه تیکی تر دا ناماژه ی پی ده کاو ده فهرمو ی: ﴿فَيُظْلَمُ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ طَبِيبَاتٌ أُحْلَتْ لَهُمْ﴾ (النسار: ۱۶۰)

نه مجار په‌روه‌ردگار بری ره‌وشتی نه‌تموه‌ی حه‌زره‌تی عیسا باس ده‌کاو
 ده‌فه‌رموی: ﴿وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً
 ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ
 رِعَايَتِهَا﴾ گپ‌رامان له‌دلی شوینکه‌وتوه‌کانی عیسادا دلنه‌رموی به‌زه‌یی
 هاتنه‌وه به‌که‌سانی دیکه‌دا به‌پیچه‌وانه‌ی جوله‌که‌کان: که دل‌په‌قو
 بی‌ویژدان بوون. شوینکه‌وتوه‌کانی عیسا له‌خوینانه‌وه دیارده‌ی ره‌به‌نییان
 داهینا، له‌ناکامی نه‌و زۆرو سته‌مه‌ی چه‌شتیان له‌ده‌ستی سته‌مکاران،
 هیچیان به‌ده‌سته‌وه نه‌ما ده‌ستیان کر به‌خوداپه‌رستییه‌کی تاییه‌تی: نه‌وه
 بوو رویان ده‌کرده ته‌شکه‌وت و بن به‌ردو چۆل و بیابان، جل‌وبه‌رگی زبیران
 ده‌پۆشی و خواردنیکی که‌م و هه‌ژارانیه‌یان ده‌خوارد، ژن هینانیان له‌خوین
 قه‌ده‌غه ده‌کردو له‌کۆمه‌لو ناوه‌دانی گۆشه‌گیر ده‌بوون، خودا له‌سه‌ری
 پیویست نه‌کردبوون خوین دایانه‌ینابوو. نه‌وان نه‌و گۆشه‌گیریه‌یان که
 دایانه‌ینابوو مه‌به‌ستیان ره‌زامه‌ندی خودا بوو، له‌سه‌ر خوین نه‌زر ده‌کردو
 به‌باشی نه‌نجامیان ده‌دا، وه‌لی پاش ماوه‌یه‌ک که له‌روژگاری حه‌زره‌تی
 عیسا دوور که‌وتنه‌وه، نایینه‌که‌یان شی‌واو گۆرانکاری تی‌دا کرا، ئیتر
 موراعاتی ئه‌رک و پید‌اویستی گۆشه‌گیریه‌که‌یان نه‌کره عیباده‌ته‌که‌یان
 کرده روپاماییو بۆ مه‌به‌ستی دنیا‌یی به‌کاریان هینا، فه‌سادیان له‌ناودا
 بلاو به‌وه‌ه. واته: (نه‌وان دوو تاوانیان نه‌نجام دان، یه‌که‌م گۆشه‌گیریو
 ره‌به‌نی خوین دایانه‌ینابوو له‌نایینه‌که‌یان‌دا نه‌بوو، دووه‌م
 پابه‌ندیشی نه‌بوون..)

ئیبنو نهبی حاتم له ئیبنومه سعوده وه ریوایه ده‌کا ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فەرمووی ئەی ئیبنومه سعود، وتم به‌لی: ئەی پیغه‌مبه‌ری خودا! فەرمووی ده‌زانی نه‌ته‌وه‌ی ئیسرائیل به‌سەر هه‌فتاو دو تا‌قم‌دا دابه‌ش بوون؟ سێ تا‌قمیان نه‌بی نه‌وانی تر هه‌موویان گومراو خه‌ساره‌مه‌ندن:

۱- تا‌قمی‌ک له‌دوای عیسا له‌دژی پاشاو مله‌و‌پ‌و بی‌ویژدانه‌کان راپه‌رپین و بانگه‌وازیان کرد بۆ پابه‌ند بوون به‌نایینی هه‌زه‌تی عیساو. شه‌ریان کردو لی‌یان کوژرا خۆیان را‌گرت و رزگاریان بوو.

۲- تا‌قمی‌کی تریان له‌دژی پاشاو مله‌و‌پ‌ه‌کان راپه‌رپین و بانگه‌وازیان کرد بۆ نایینی عیسا کوژران و به‌مشار دایانه‌پ‌نان و سوتاندنیان، خۆیان را‌گرت و به‌شه‌هیدی دونه‌یان به‌جی‌ه‌یشت و به‌مراز گه‌یشتن.

۳- تا‌قمی‌کی تریان توانای شه‌پ‌و خه‌باتیان نه‌بوو نه‌یان‌توانی بانگه‌وازیی بکه‌ن و بی‌روبا‌وه‌ری خۆیان له‌ناو کۆمه‌ل‌دا بلا‌و بکه‌نه‌وه، ناچار رویان له‌کێ‌و که‌ژو بیابان کردو گو‌شه‌گیر بوو بون به‌ره‌به‌ن، نه‌مانه‌ نه‌و که‌سانه‌ن که‌ خودا ده‌رباره‌یان ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ...﴾

﴿فَاتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ به‌خشیمان به‌وانه‌ی به‌راستی نیماندار بوون و دلسوزانه خوداپه‌رستیان کرد پاداشی خۆیان، زۆربه‌ی زۆری نهو ره‌به‌نانه فاسق و گومپان، له‌نایینی خۆیان لایان داوه و سنووری خودایان شکاندوه، به‌ناحق‌ی مائی خه‌لک ده‌خۆن، فریان به‌سەر شه‌ریعه‌تی عیساو^۱ نیه. ناشکرایه زنده‌په‌روی له‌هه‌موو شتیک^۲ راپه‌سه‌نده. ته‌نانه‌ت له‌ته‌نجامدانی ئه‌رکی نایینیش‌دا.

هه‌ر بۆیه نایینی ئیسلام نایینیک‌ی میانه‌کاره‌و دژی توند ره‌ویییه. نه‌بو یه‌علا له‌ته‌نه‌سی کۆری مالیکه‌وه ریوایه‌ت ده‌کا و ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌یفه‌رموو: ئه‌رکی نایینی له‌سەر خۆتان قورس مه‌که‌ن قورس ده‌بی له‌سه‌رتان، بی‌گومان گه‌ل^۳ نه‌ته‌وه‌یه‌ک ئه‌رکی نایینیان له‌سەر خۆیان قورس کرد قورس بوو له‌سه‌ریان نه‌وته‌تا نه‌وه پاشماوه‌ی نه‌وانه له‌دیرو که‌نیه‌شته‌کاندا به‌دی ده‌کرین. ئیمام ئه‌حمه‌د له‌نیاسی کۆری مالیکه‌و^۴ ریوایه‌ت ده‌کا: ده‌لی: پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) فه‌رموو: (لکل نبی ره‌بانیة وره‌بانیة هذه الامة الجهاد فی سبیل الله عزوجل)

ئه‌جار په‌روه‌ردگار خیطاب ئاراسته‌ی کۆمه‌لی موسولمانان ده‌کا که دوا زنجیره‌ن له‌زنجیره‌ی برواداران‌ی ئاده‌میزاد له‌میژووی که‌ونا‌رای‌داو میراتگرو جی‌نشین‌ی هه‌موو نایینه‌کان... ده‌فه‌رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ

ئوراً تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» ئەى خاوەن باوەپانی
 ئەهلی کیتاب ئەى ئەو کەسانەى بپرواتان بەتاک و تەنهایی خۆدا هەیدەو
 پێغەمبەر بەراست دەزانن و شوێنی کەوتوون تەقوای خۆدا بکەن، بترسن
 لەخۆدا بەو هەرچی لى قەدەغە کردون توخنی مەکەون، هەرچی فەرمانی
 پێکردون بەگوێزەى توانا ئەنجامی بدەن، شوێن پەيامی پێغەمبەری
 ئیسلام بکەون، خۆدا دو بەشتان لەرەحمەتی خۆی دەداتى چونکە ئیماتتان
 بەپێغەمبەری خۆتان هەبوو. سەرباری ئەو بەشە رەحمەتە نورو روناکیان
 پى دەبەخشى بەو نۆرەو بەسەر پردی سیراتدا تێدەپەرن، رێگای
 بەهەشت دەگرنەبەر، لەدونیادا بەهۆی ئەو نۆرەى ئیمانەو چاک و خراپ
 جیا دەکەنەو، خۆتان لەکوفرو نەفامی دەپاریزن. پەرەردگار لەتاوانی
 رابوردوتان خۆش دەبى و خۆدا زۆر لى خۆشبوو و خاوەنى بەزەینییه.

پەرەردگار لەم نایەتەدا وادەى بەوانە داوێ کە بپوایان بەپێغەمبەری
 ئیسلام هیناوە داى ئەوێ ئیمانیا بەپێغەمبەرانى پێشو و هەبوو، کە
 سى پاداش و سەروریا بەداتى. دوو چەندانەى پاداش و بەخشینی نورو
 روناکی و لیخۆشبوون لەتاوانی پێشویان..

خاوەن نامەکان (بەتایبەت جولەکەکان) پێیان وابوو ئەوان
 هەلبژاردەى رەگەزى ئادەمیزادن، خۆیان بەکۆری خۆداو خۆشەویستی
 خۆدا دەزانی، دەیانگوت: خۆدا دلى نایە ئیمە سزا بدا، هەروەها

دهیانگوت همرکه سی جوله که و فله نه بی ناچیتته بهه شته وه، بهه شت
 هر بۆ نه وان قورغ کراوه. لهه مان کاتدا جوله که کان پییان وابو
 پیغه مبه رایه تی هر ده بی له ره گزی نه ته وه ی نیرانیلدا بی و تایبه ته
 به وان وه. نیتر په روه ردگار ره ددی دانه وه و فهرمووی: نه ی نه هلی کیتاب
 ته قوای خودا بکن ایمان به پیغه مبه ری نیسلام بینن، وه کوو ده فهرمو ی:
 ﴿لَيْلًا يَعْلَمُ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ
 الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ بۆ نه وه ی
 خاوه ن نامه کان له و گاوو جوله کانه ی پروایان به حه زره تی موحه مه د
 نه هی ناوه تی بگه ن و بزائن: که هیچ فه ضل و ره جه تی کی خودایان ده ست
 ناکه وی، تا پروا به حه زره تی موحه مه د نه که ن و شوین په یامه که ی نه که ون.
 دلنیاش بن: که ناتوانن نه و فه ضل و میهره بانیه قه ده غه بکن له وان وه ی
 خودا پی ی به خشیون. نه وه ش بزائن: که نه و فه ضل و میهره بانیه به ده ست
 خودایه و خودا دهیدا به که سینک شایه نی نه و سه روه ری و به هریه بی وه کوو
 چون به موحه مه د و هاوه لانی به خشیوه. خودا فه ضل و ره جه تی به رفراوانه و
 به خشاینده و خاوه ن به زه بی یه و به خشی گه و ره ی هیه و دهیدا
 به به نده راستاله کانی.

به کورتی ئیمانیه‌تان به موساو عیساو به تورات و به ئینجیل بی‌سوده
نه‌گەر برّوا به‌حه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د نه‌که‌ن و شوین په‌یامی
ئیسلاّم نه‌که‌ون...

به یارمه‌تی خودا شه‌وی به‌که‌می ره‌مه‌زانی سالی ۱۴۲۳ی کۆچی
له‌پاکنوسی نهم جزمه‌ له‌ته‌فسیری ره‌وان بومه‌وه. که به‌راعه‌ر
به ۲۰۰۲/۱۱/۶

له‌کاتی‌که‌دا ~~له‌ژبان‌دا~~ هه‌بنده‌ خه‌م و خه‌فه‌ت ره‌وی تی نه‌کردوم،
خودا به‌که‌وره‌یی خۆی و به‌قه‌ضل که‌ره‌می
دله‌خۆشان بکا و خه‌م و خه‌فه‌تمان له‌دل ده‌به‌هاوی..
سه‌لا سه‌حمود احمد

پیرستی بابته‌کان

لایحه	بابست
۳	سوره‌تی ((الذاریات))
۹	پاداشتی له‌خودا ترسان و هه‌ئس و که‌وتو نا‌کارو ره‌فتاریان له‌دونیا‌دا
۱۷	چیرۆکی میوانه‌کانی حه‌زده‌تی ئیبراهیم و نه‌رکی سه‌رشانیان بو له‌ناویردنی قه‌ومی لوط
۲۳	چیرۆکی هه‌ندی له‌پیغه‌مبه‌رانی تر له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌کانیان
۲۷	به‌لگه‌ی جو‌راو‌جو‌ر له‌سه‌ر تا‌ک و ته‌نه‌ایی خودا و ره‌هایی ده‌سه‌لاتی
۳۰	هه‌ره‌شه‌کردن له‌موشریکه‌کان به‌ناردنی عه‌زاب بو سه‌ریان
۳۵	سوره‌تی (الطور)
۳۶	رابوونی قیامه‌ت و هه‌بوونی عه‌زاب له‌ژیانی قیامه‌ت‌دا
۴۲	پاداشی ته‌قوا‌کاران و نیعه‌تی خودا به‌سه‌ریان‌ه‌وه له‌به‌هه‌شت‌دا
۴۹	فه‌رمان‌کردن به‌پیغه‌مبه‌ر: که به‌رده‌وام بێ له‌سه‌ر بانگه‌وازی و گه‌یاندنی په‌یامی پی‌روزی
۵۲	به‌لگه‌ی جو‌راو‌جو‌ر له‌بونه‌وه‌رو له‌نه‌فسی ئینسان له‌سه‌ر هه‌بوونی خودا و تا‌ک و ته‌نه‌ایی زاتی پاکی
۵۸	رو وهر‌گیران له‌کافره‌کان، چونکه ئینکاری مه‌حسوسات ده‌که‌ن
۶۲	سوره‌تی (النجم)
۶۴	راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی و دیارده‌ی سروشت

بابته	لایه
هیچ و پوچی بیرویا و پری بتیپه رستی	۷۳
سهرزه نشکر دنی موشریکه کان چونکه فریشته یان به کچی خودا داناون	۸۰
سزاو پاداشی خراپه کاران و چاکه کاران	۸۲
سهرزه نشکر دنی موشریکه مله وره کان چونکه پشتیان نه حق کرد	۸۷
په ند و مرگرتن به قورنان و شوینکه و تنی پیغه مبهرو ترسان له رودای ترسناکی قیامت	۹۷
(سورة القمر)	۱۰۱
دووله تبوونی مانگو و هه لونیستی موشریکه کان بهرامبه ری	۱۰۳
گیرانه وی سهرگورشته ی نه ته وه پیشینه کان : که پیغه مبهره کان یان به درو خسته وه. چیرۆکی قهومی نوح (علیّه)	۱۰۹
چیرۆکی عاد (قهومی هود (علیّه))	۱۱۳
چیرۆکی ثمود (حه زره تی صالح (علیّه))	۱۱۶
چیرۆکی قهومی لوط (علیّه)	۱۲۱
چیرۆکی فیرعه ون و داروده سته که ی	۱۲۵
سهرزه نشکر دنی موشریکه کان قوره یش و نامه ژه کردن به سزای تاوانباران و پاداشتی خودا په رستان.	۱۲۶
سورة الرحمن	۱۳۵

لاپىرە	بابەت
۱۳۸	گەرەتەرىن نىعمەتى خۇدا لەدۇنياو قىيامەت - نىعمەتى قۇرئان و نىعمەتە كەونىيەكان
۱۵۳	دەست نىشان كەردنى ھەندى لەنىعمەتەكان
۱۶۱	نەمانى بوونەومرو مانەوھى خۇدا
۱۶۵	تۆلە ئىستاندىن لەسەر تاوان و پاداش دانەوھ لەسەر كەردەوھى چاك
۱۶۷	شەق بونى ئاسمان و حال و وزى تاوانباران لەرۇزى قىيامەتدا
۱۷۱	نىعمەتە جۇراو جۇرەكان لەبەھەشتدا بۇتەقواكاران
۱۷۶	وھىفكى تىرى باخەكانى بەھەشت
۱۸۱	سۇرەتى (الواقعة)
۱۸۲	رابوونى قىيامەت و دابەشكەردنى ئادەمىزاد بۇسى تاقىم
۱۸۵	جۇرەكانى نىعمەتى خۇدا پەرستە دەست پىشخەرەكان
۱۸۸	نىعمەتەكانى (أصحاب اليمين)
۱۹۰	سزاي ئەوانەى نامەيان دەدرىتە دەستى چە پىيان لەقىيامەتدا
۱۹۴	بەلگە لەسەر خۇدايەتى خۇداو ھەبوونى تواناي رەھا لەسەر زىندۇكەردنەوھو دانەوھى پاداش و سزا

لایره	بابته
۲۰۴	سه لاندنی پیغه مبه رایه تی جه زره تی موجه ممدو راستی قورنایو سهرزه نشکر دنی موشریکه کان
۲۱۸	سورة (الحديد)
۲۲۰	هه موو بونه ومرت سببجاتی خودا ده کا
۲۲۹	هه ثانی ناده میزاد بو نیمانه یان به خوداو پروا کردن به پیغه مبه رو به خشینی مال له ریگه ی خودادا
۲۴۰	حال و وزعی دوو پرووه کان له رژی قیامه تدا
۲۴۳	ترسان له خوداو پاداشی موسو ثمانانی به خشندمو سزای کافره کان
۲۴۹	دوینا بی بایه خه و هه ول بدن له قیامه تدا به خته وهر بن
۲۵۳	به لاهو موصیبت په یوه ندن به قه زاو قه دهره وه، نه وانه ی چروکن سته م له خویان ده گهن
۲۵۸	ده ستوری کومه لگای نیسلامی و یاسای حوکم
۲۶۲	شهریعه ته ناسمانییه کان له بنه مادا هه موویان یه کن
۲۷۱	پیړستی بابته کان